

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

NATIONAL ACADEMY FOR PUBLIC ADMINISTRATION
UNDER THE PRESIDENT OF UKRAINE

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Термінологічний словник

За загальною редакцією

В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос

PUBLIC ADMINISTRATION

Dictionary of terms

Under the general editorship

V. S. Kuybida, M. M. Bilynska, O. M. Petroye

Київ – 2018 – Kyiv

Схвалено Вченою радою Національної академії державного управління при Президентові України (протокол № 259/5-13 від 25 квітня 2018 р.)

У к л а д а ч і :

В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє, І. О. Дегтярєва, В. І. Мельниченко, Т. Е. Василевська, Л. О. Воронько, С. В. Гераськов, С. Д. Дубенко, Д. В. Карамішев, В. М. Козаков, І. В. Криворучко, Р. І. Ленда, М. К. Орлатий, Л. А. Пашко, І. В. Рейтерович, О. М. Соколова, Л. М. Шипілова, П. С. Шпиґа, Н. П. Ярош.

Н а у к о в а р е д а к ц і я :

В. С. Куйбіда (голова), М. М. Білинська (заступник голови), О. М. Петроє (відповідальний секретар), А. П. Савков, Л. О. Бєлова, С. А. Бронікова, В. М. Вакулєнко, Л. В. Гонюкова, В. А. Гошовська, І. О. Дегтярєва, В. С. Загорський, М. М. Іжа, О. В. Карпенко, Ю. В. Мельник, Н. І. Олійник, Н. Г. Плахотнюк, А. А. Попок, І. В. Розпунєнко, С. М. Серьогін, С. О. Телешун, В. П. Троцинський, С. К. Хаджирадєва.

Р е ц е н з е н т и :

*В. П. Троцинський, доктор історичних наук, професор;
Т. В. Іванова, доктор наук з державного управління, професор;
О. А. Малиновська, доктор наук з державного управління, головний науковий співробітник.*

П88 **Публічне** управління : термінол. слов. / уклад. :
В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред.
В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ,
2018. – 224 с.

ISBN 978-966-619-370-7.

Термінологічний словник “Публічне управління” є першим в Україні фундаментальним виданням, у якому розкривається термінологічна система публічного управління. Вона охоплює більшість термінів, що відображають різні аспекти теорії і практики публічного управління.

Видання розраховане на державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, представників громадських організацій, науковців, викладачів, магістрів, аспірантів, докторантів та всіх, кого цікавлять багатогранні процеси публічного управління й адміністрування.

УДК 35.07/.08(038)

© Національна академія
державного управління
при Президентові України, 2018

© Інститут експертно-аналітичних
та наукових досліджень НАДУ, 2018

UDC 35.07/.08(038)

*Approved by the Academic Council of the National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine (protocol N 259/5-13 from April 25, 2018)*

Compiled by:

*V. S. Kuybida, M. M. Bilynska, O. M. Petroye, I. O. Dehtiarivna, V. I. Melnychenko,
T. E. Vasylevska, L. O. Voron'ko, S. V. Geraskov, S. D. Dubenko, D. V. Karamyshev,
V. M. Kozakov, I. V. Kryvoruchko, R. I. Lenda, M. K. Orlatyi, L. A. Pashko,
I. V. Reiterovych, O. M. Sokolova, L. M. Shpylova, P. S. Shpyha, N. P. Yarosh.*

Scientific Editing:

*V. S. Kuybida (head), M. M. Bilynska (deputy head), O. M. Petroye (executive secretary),
A. P. Savkov, L. O. Bielova, S. A. Bronikova, V. M. Vakulenko, L. V. Honiukova,
V. A. Hoshovska, I. O. Dehtiarivna, V. S. Zahorskyi, M. M. Izha, O. V. Karpenko,
Yu. V. Melnyk, N. I. Oliinyk, N. H. Plakhotniuk, A. A. Popok, I. V. Rozputenko,
S. M. Seriohin, S. O. Teleshun, V. P. Troshchynskyi, S. K. Khadzhyradieva.*

Reviewers:

V. P. Troshchynskyi, Dr. Sc. (History), Professor;
T. V. Ivanova, Dr. Sc. (Public Administration), Professor;
O. A. Malynovska, Dr. Sc. (Public Administration), Main research worker.

Public Administration : dictionary of term / compiled by :
V. S. Kuybida, M. M. Bilynska, O. M. Petroye and others ; under the
general editorship : V. S. Kuybida, M. M. Bilynska, O. M. Petroye. –
Kyiv : NAPA, 2018. – 224 p.

ISBN 978-966-619-370-7.

Dictionary of Terms “Public Administration” is the first fundamental
edition in Ukraine revealing the system of terms of public administration.
It covers the majority of terms that reflect different aspects of the theory
and practice of public administration.

The edition is intended for public servants, local government officials,
NGO representatives, scholars, lecturers, masters, postgraduates, doctoral
students and all those interested in multifaceted public administration
processes.

UDC 35.07/.08(038)

ISBN 978-966-619-370-7

© National Academy
for Public Administration
under the President of Ukraine, 2018

© Institute of expert-analytical
and scientific researches NAPA, 2018

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ ВИДАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

1. **Куйбіда В.С.**, президент Національної академії, доктор наук з державного управління, професор – **голова**.
2. **Білинська М.М.**, віце-президент Національної академії, доктор наук з державного управління, професор – **заступник голови**.
3. **Петроє О.М.**, директор Інституту експертно-аналітичних та наукових досліджень, доктор наук з державного управління, доцент – **відповідальний секретар**.
4. Савков А.П., перший віце-президент Національної академії, доктор наук з державного управління, доцент.
5. Белова Л.О., директор Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ, доктор соціологічних наук, професор.
6. Бронікова С.А., завідувач кафедри мовної підготовки і комунікації в публічному управлінні НАДУ, доктор наук з державного управління, професор.
7. Вакуленко В.М., завідувач кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ, кандидат наук з державного управління, доцент.
8. Гонюкова Л.В., завідувач кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин НАДУ, доктор наук з державного управління, професор.
9. Гошовська В.А., в.о. завідувача кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ, доктор політичних наук, професор.
10. Дегтярєва І.О., професор кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент.
11. Загорський В.С., директор Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ, доктор економічних наук, професор.

12. Іжа М.М., директор Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ, доктор політичних наук, професор.
13. Карпенко О.В., завідувач кафедри інформаційної політики та цифрових технологій НАДУ, доктор наук з державного управління.
14. Мельник Ю.В., завідувач кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою НАДУ, кандидат юридичних наук, доцент.
15. Олійник Н.І., завідувач кафедри економічної політики та врядування НАДУ, доктор наук з державного управління, доцент.
16. Плахотнюк Н.Г., завідувач кафедри державознавства і права НАДУ, кандидат юридичних наук, доцент.
17. Попок А.А., віце-президент Національної академії, доктор наук з державного управління, професор.
18. Розпутенко І.В., директор Інституту публічного управління та адміністрування НАДУ, доктор наук з державного управління, професор.
19. Серьогін С.М., директор Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ, доктор наук з державного управління, професор.
20. Телешун С.О., в.о. завідувача кафедри публічної політики та політичної аналітики НАДУ, доктор політичних наук, професор.
21. Трощинський В.П., завідувач кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ, доктор історичних наук, професор.
22. Хаджирадева С.К., завідувач кафедри публічного управління та публічної служби НАДУ, доктор наук з державного управління, професор.

ДО ЧИТАЧА

Видання “Публічне управління”: термінологічний словник містить близько 1000 термінів, що стосуються публічного управління – діяльності, пов’язаної з реалізацією державної політики в найрізноманітніших сферах суспільного життя через системи органів публічного врядування, суб’єктів громадянського суспільства, фізичних осіб.

На сьогодні однією з проблем становлення публічного управління як освітньої і наукової галузі є формування єдиної цілісної термінологічної системи публічного управління. Це, насамперед, зумовлено тим, що досить велика кількість термінів, уживаних різними авторами, суперечать один одному. Тому виникає необхідність створення такого термінологічного словника, який би дав можливість читачеві зорієнтуватися серед цього різноманіття підходів, визначень і тлумачень, хоча, звичайно, автори словника не претендують на його довершеність.

Під час підготовки цього видання до друку в Національній академії державного управління при Президентові України (далі – Національна академія) було проведено спеціальні наукові дослідження термінологічної системи публічного управління, що дало змогу інтенсифікувати систематизацію певного термінологічного масиву. У процесі роботи науковці використовували переважно такі підходи, як історичний, системний, комплексний, порівняльний, критичний, раціонально-конструктивний.

Пропонований словник є фундаментальним вітчизняним виданням, головною метою якого є надати читачеві науково обґрунтовану інформацію щодо термінологічної системи публічного управління, в якій би синтезувалися оригінальність авторських думок та аналіз наявних праць із питань публічного врядування. Авторський колектив прагнув того, щоб це видання мало методологічну, науково-теоретичну та практичну цінність.

Словник буде корисним як фахівцям із публічного управління, так і тим, хто тільки має намір долучитися до професійної управлінської діяльності. У ньому відображено проблеми як науки, так і практики публічного управління та освіти в цій сфері, розглянуто публічне управління крізь призму основних аспектів цієї галузі, а також з точки зору вимірів інших галузей знань – історії, філософії, політології, права, економіки, соціології, культурології тощо.

Готуючи цей словник, науковці Національної академії намагалися не тільки збагатити вітчизняну управлінську науку, а й у такий спосіб зробити свій внесок у відзначення ювілеїв. Так, 100 років тому було проголошено Українську державу, започатковано процес формування інституту державної служби в Україні та засновано Українську академію наук.

Сподіваємося, що термінологічний словник з публічного управління виконуватиме певні функції: інтегральну, пізнавальну, інструментальну, нормативну, трансляційну, інституційну, консультативну; сприятиме формуванню високого рівня професіоналізму управлінських кадрів, спроможних до ефективної інноваційної управлінської діяльності, консолідації українського народу, зміцненню української державності, захисту національних інтересів.

Президент Національної академії
державного управління при Президентові України,
заслужений юрист України,
доктор наук з державного управління, професор

В.С.КУЙБІДА

ВСТУП

Особливості цивілізаційного розвитку кінця ХХ – початку ХХІ ст., такі як стрімке поширення глобалізаційних, інформаційних, технологічних та інших процесів, не тільки відкрили нові можливості, а й спричинили появу серйозних проблем – екологічних, соціально-економічних та гуманітарних. Ці та інші зміни в системі суспільних відносин стали актуальними викликами для публічного управління, пов’язаними з появою соціальних, економічних та екологічних суперечностей, накладанням та ускладненням міжнародних, національних і локальних проблем, змінами характеру відносин між владою та суспільством унаслідок розвитку інформаційних і цифрових технологій тощо.

Нові реалії потребували реформування державного управління для підвищення продуктивності діяльності державних установ: модернізації організаційних структур і процедур, запровадження ринкового стилю управління, децентралізації влади, демократизації управління, зміни процесного підходу на цільовий (результатний), максимального спрощення відносин між органами влади та їх клієнтами, забезпечення належної якості публічних послуг та ін. Це ключові чинники, що вплинули на зміну моделей управління в державному секторі у світі, а еволюція наукової думки привела до появи таких моделей врядування, як “публічне адміністрування” (Public Administration), “публічне управління” (Public Management), “нове публічне управління” (New Public Management), “належне врядування” (Good Governance), “глобальне врядування” (Global Governance), “упорядкування, врядування цифрової (інформаційної) ери (Digital-Era Governance) та ін.

На сьогодні державотворення України вимагає консолідованих науково-практичних підходів, формування зрозумілого дискурсу публічного управління, який ґрунтується на сучасній термінології. Тому дослідження сучасного термінологічного забезпечення публічного управління все більше привертає увагу вітчизняних науковців, у тому числі й Національної академії державного управління при Президентові України. Особливої актуальності наукові розвідки у цій сфері набули з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 29 квітня 2015 р. № 266 (зі змінами), якою було запроваджено галузь знань 28 – “Публічне управління та адміністрування”.

Віддаючи належне вітчизняним дослідникам проблематики публічного управління, слід зауважити, що на сучасному етапі в цій галузі знань залишаються серйозні прогалини, пов’язані з формуванням категорійно-понятійного апарату, визначенням специфіки методології та методів наукових досліджень. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються питання про зміст та співвіднесення понять “державне управління”, “публічне адміністрування”, “публічне управління”, “врядування” та ін. Так, у вітчизняній науково-освітній літературі автори звертаються насамперед до співвідношення сутності базових понять “державне управління” і “публічне управління”, “публічне управління” і “публічне адміністрування”, “публічне управління” і “врядування”, але іноді ці поняття не розрізняють.

З огляду на викладене формування термінологічного апарату у галузі знань публічного управління та адміністрування є вкрай невідкладним науковим завданням, що й зумовило актуальність розробки термінологічного словника “Публічне

управління”. Упевнені, що пропонований читачеві термінологічний словник сприятиме розвитку понятійно-термінологічного апарату галузі знань “Публічне управління та адміністрування”, кращому розумінню нових ідей та обґрунтуванню практичних підходів, а отже, ефективній розбудові публічно-управлінських відносин в Україні.

Віце-президент Національної академії
державного управління
при Президентові України,
доктор наук з державного управління,
професор,
заслужений працівник освіти України
М.М.БІЛИНСЬКА

Директор Інституту експертно-
аналітичних та наукових досліджень
Національної академії державного
управління при Президентові України,
доктор наук з державного управління,
доцент

О.М.ПЕТРОС

А

АБОЛІЦІОНІЗМ – суспільний рух, спрямований на припинення дії певного закону, скасування урядового рішення, усунення когось із керівної посади. Відомі історичні хвилі **А.:** за скасування рабства і звільнення рабів, XVIII ст. в Англії, частина європейського руху Просвітництва, напрями фемінізму від XIX ст. до сучасності, пов'язані з боротьбою зі спробами держави регулювати проституцію, та ін. В Україні прикладом **А.** є нещодавні рухи захисту української мови, представники яких пікетували Конституційний Суд України з вимогою визнати антиконституційність “мовного закону” (Закон України “Про засади державної мовної політики”).

© Зубчик О.А.

АВТОНОМІЯ ЗВО – 1) самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, установлених законодавством; 2) право закладу вищої освіти приймати рішення щодо академічних (освітні програми і навчальні плани, методи викладання, дослідження, кількість студентів та навчальних дисциплін, критерії набору, мова викладання тощо), фінансових (фінансова політика закладу, розподіл коштів, розпорядження ресурсами закладу, оплата праці тощо), організаційних (внутрішня організація навчального за-

кладу, його структура, статут, вибори, процес прийняття управлінських рішень тощо), кадрових (відбір кадрів, кар'єрне просування, мотивування працівників тощо) питань.

© Гаєвська Л.А.

АВТОНОМІЯ ЗАКОНОДАВЧА – право, надане окремим юридичним та фізичним особам, що не є суб'єктами апарату держави, видавати самим собі на окремій території норми об'єктивного права, тобто норми, обов'язкові не лише тільки для них, а й для третіх осіб.

© Марчук Р.П.

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНА – право самостійного здійснення державної влади, що надається конституцією певній територіальній або національній спільноті.

© Газізов М.М.

AGILE-ПІДХІД У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – гнучкий підхід до управління, побудований на основі цінностей, принципів і практик, які дають змогу представникам органів публічної влади на всіх рівнях управління істотно скоротити терміни реалізації ініціатив щодо планування та проектування роботи, заощаджуючи при цьому бюджетні кошти; забезпечити високу адаптивність до змін зовнішнього середовища за рахунок перебудови зв'язків і стосунків між суб'єктами управління; підвищити прозорість діяльності та якість надаваних послуг, залученість

громадян до процесу прийняття рішень та управління змінами; ефективно взаємодіяти та сприяти досягненню результатів для вироблення найбільш ефективної стратегії, яку можна успішно використовувати та швидко змінювати з метою вирішення проблем і забезпечення оптимізації управлінської діяльності через запровадження нової ефективної моделі комунікації і т.ін. В основу **А.-п.п.у.** покладено 7 основних ключів до успіху: “розвиток лідерів на всіх рівнях”; створення культури навчання; формування малих самоорганізованих команд; зосередження уваги на зворотному зв’язку, а не тільки на звітності; здійснення диверсифікації стратегії, а не забезпечення відповідності програмі; досягнення прозорості інформації; сприяння поєднанню принципів, цілей та цінностей в системі управління, які б не суперечили один одному.

© Лелеченко А.П.

АГІТАЦІЯ – найважливіший засіб впливу на свідомість і настрої широких мас з метою спонукати їх до політичної активності. **А.** проводиться шляхом поширення певних ідей і гасел за допомогою різноманітних засобів: через пресу (газети, журнали, листівки тощо), усні виступи (доповіді, промови, читання тощо), Інтернет, радіо, телебачення, кіно, театр, образотворче мистецтво (плакати, карикатури тощо), політичну і художню літературу.

© Кальниць Ю.Г.

АДАПТАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – процес пристосування публічного службовця до нового місця роботи; сукупність процедур кадрових технологій, метою яких є пришвидшення моменту, з якого публічний службовець повною мірою якісно здійснює свої повноваження за посадою; включає такі види адаптації: соціальну, організаційну, професійну, психофізіологічну.

© Сурай І.Г.

АДВОКАСІ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ – 1) *система дій*, спрямованих на представлення, просування та захист законних інтересів певних (груп) осіб, які потребують відповідної підтримки, що належать до сфери місцевого самоврядування; 2) *процес*, у якому індивіди та/чи (громадські) організації досягають впливу на прийняття управлінських рішень органами та посадовими особами місцевого самоврядування. **А.л.р.** – відносно новітня для України практика, що здійснюється переважно інституціями громадянського суспільства (ІГС).

© Колтун В.С.

АДВОКАЦІЯ – діяльність суб’єкта адвокаційної діяльності, спрямована на підтримку прийняття, зміни або скасування законів, інших нормативно-правових актів, формування їх проектів органами державної влади України, органами місцевого самоврядування України, іншими суб’єктами владних повноважень України, їх посадовими та службовими особами, а також депутатами усіх рівнів.

© Букатова Д.М.

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ – системно організований процес, здійснюваний управлінськими інституціями, спрямований на реалізацію завдань і функцій організації шляхом використання переважно організаційно-розпорядчих важелів впливу на персонал; явище, притаманне будь-якій управлінській діяльності, спрямоване на досягнення її цілей, що реалізуються в межах визначеної посади, переважно із застосуванням організаційно-розпорядчих методів управління.

© Купії С.Л.

АДМІНІСТРАТИВНА ЕТИКА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – вид професійної етики, законодавчо врегульовані етичні стандарти

та принципи, що систематизують та формулюють вимоги суспільства до морального змісту та соціального призначення діяльності публічних службовців; *система* морально-ціннісних орієнтирів і норм поведінки в професійному управлінському середовищі; *наукова теорія* про застосування моральних принципів до поведінки посадових осіб, мета якої – сформуванню належний рівень моральності та суспільної відповідальності в особі, що перебуває на публічній службі.

© *Оганісян М.С.*

АДМІНІСТРАТИВНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ – комплекс вимог (проведення адміністративної реформи та реформи місцевого самоврядування, посилення спроможності імплементувати *acquis communautaire*, створення структур для координації переговорів з ЄС тощо), які країни-кандидати на вступ до ЄС мають виконати з метою приведення національних адміністративних систем у відповідність із Копенгагенськими критеріями вступу. Як складова політики обумовленості ЄС **А.о.** вперше була визначена на саміті ЄС у Мадриді (1995). Починаючи з 1997 р. Європейська Комісія щорічно оцінює поступ країн-кандидатів у досягненні ними цілей передвступної стратегії на основі критеріїв **А.о.** Досвід розширення ЄС у 2004–2013 рр. засвідчив дієвість **А.о.** у спонуканні країн-кандидатів до проведення адміністративних реформ. **А.о.** також сприяє поступовому формуванню певних загальноєвропейських адміністративних норм і структур, тобто спільного адміністративного простору ЄС.

© *Рудік Н.М.*

АДМІНІСТРАТИВНА ПОСАДА – визначена структурою та штатним розписом первинна структурно-функціональна одиниця організації, основні завдання та функції якої полягають у виконанні нормативно-правових актів та реаліза-

ції організаційно-розпорядчих повноважень; службове становище працівника, пов'язане з виконанням організаційних та розпорядчих функцій в організації.

© *Курій С.Л.*

АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВОТВОРЧИСТЬ – прийняття, зміна та припинення дії нормативно-правових актів органами виконавчої влади, що характеризується такими ознаками: а) є конкретизуючою та деталізуючою, тобто нормативно-правові акти приймаються на основі й на виконання Конституції та законів України; б) є підзаконною; в) в межах **А.п.** створюється найбільше нормативно-правових актів; г) порядок здійснення та прийняті в межах **А.п.** нормативно-правові акти підлягають контролю судами та вищими органами виконавчої влади, а також можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами.

© *Плахотнюк Н.Г.*

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА – 1) визначений актами законодавства порядок послідовно вчинюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акта і його виконанням; 2) нормативно встановлений порядок розгляду та вирішення індивідуальної справи за заявою чи скаргою фізичної або юридичної особи органами публічного управління, їх посадовими та службовими особами, підприємствами, установами, організаціями, уповноваженими здійснювати владні (виконавчі та розпорядчі) функції; 3) формально визначений порядок прийняття органами публічної адміністрації нормативно-правових актів або розгляду індивідуальних справ фізичних і юридичних осіб, що завершується прийняттям індивідуальних правових актів.

© *Криворучко І.В.*

АДМІНІСТРАТИВНА СТРУКТУРА – спосіб розподілу функцій та повноважень між органами апарату державного управління. Поділ адміністративних обов'язків між центральними органами як між собою, так і місцевими органами влади та управління в конкретний період і в конкретній країні. **А.с.** не є результатом вільного вибору чи розрахунку, а лише відображає історичну логіку, національні політичні та культурні особливості. У найбільш загальному вигляді може розумітися як структура державного управління (три основні гілки влади: законодавча (парламент), виконавча (уряд) і судова (система судів)). Від **А.с.** залежить ефективність державного (публічного) управління.

© Зубчик О.А.

АДМІНІСТРАТИВНЕ РІШЕННЯ – оформлене у відповідній адміністративно-правовій формі осмислене, творче, вольове, допустиме, врегульоване нормами адміністративного права діяння, здійснюване суб'єктом такого права, яке є результатом аналізу документів, фактів, висновків, обговорень, прогнозувань, обмірковувань дій і намірів, пов'язане з реалізацією прав, обов'язків, повноважень та спрямоване на підготовку, розгляд, вирішення, розв'язання конкретної ситуації, проблеми, завдання або спору.

© Тучак М.О.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ АУДИТ – незалежна перевірка завдань і функцій, виконуваних посадовою особою чи організацією, установою, підприємством, організаційно-розпорядчого характеру для встановлення їх відповідності прийнятним стандартам і нормам; перевірка, здійснювана адміністративним персоналом організації чи спеціально створеним структурним підрозділом стосовно працівників на предмет відповідності їх діяльності завданням і функціям, визначеним у посадових інструкціях чи інших

регламентуючих нормативно-правових актах.

© Купій С.Л.

АДМІНІСТРУВАННЯ – діяльність суб'єктів управління, наділених спеціально визначеними повноваженнями, пов'язана з реалізацією директивних функцій щодо керівництва певними об'єктами управління, яка регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами, а також забезпечується відповідними адміністративно-розпорядчими документами, інструкціями, регламентами та процедурами, що видаються органами управління, установами та організаціями.

© Карамішев Д.В.

АКСІОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – 1) наука про ціннісні засади публічного управління, учення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язок між собою і з соціальними, культурними чинниками та особистістю людини; 2) процес досягнення національних цілей, інтересів і цінностей через державні інститути з дотримання принципу відповідальності та підвищення правосвідомості (правовий вимір); забезпечення взаємодії всіх гілок влади, державного апарату та місцевої влади, зв'язку держави і громадськості в цілому (політичний вимір); досягнення професіоналізму та прозорості в публічно-управлінській діяльності при збереженні таких ціннісних ознак, як моральність і толерантність (організаційний вимір).

© Козаков В.М.

АКТ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА – правовий акт, що містить індивідуальний владний припис компетентного органу за результатами вирішення конкретної справи.

© Дубенко С.Д.

АКТ РЕГУЛЯТОРНИЙ – прийнятий уповноваженим регуляторним органом:

1) нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання або 2) інший офіційний письмовий документ, який встановлює, змінює чи скасовує норми права, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом.

© *Грай М.П.*

АКТ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА – правовий акт, що містить роз'яснення змісту юридичної норми, сформульоване уповноваженим органом у межах компетенції та має обов'язковий характер для суб'єктів застосування норм, що роз'яснювалися.

© *Дубенко С.Д.*

АКТИВНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – стан суб'єкта суспільних відносин, який характеризується наявністю у нього певної політичної позиції і усвідомленою участю у процесі, спрямованому на її реалізацію.

© *Кальниць Ю.Г.*

АКТОР ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – індивідуальний або колективний суб'єкт публічної політики, який здатний артикулювати свої інтереси та будувати на їх основі стратегії політичної дії, що дає йому змогу брати активну участь у процесах прийняття та реалізації рішень, які безпосередньо зумовлюють або побічно спричиняють зміни в базових інститутах

суспільства. Становище чи ранг акторів, які вони займають у конкретних ситуаціях публічної політики, визначаються виходячи з того, якими ресурсами вони володіють або які на них покладені зобов'язання.

© *Рейтерович І.В.*

АНАЛІЗ ПОЛІТИКИ – цілеспрямована інтелектуальна та практична діяльність з метою створення, критичного оцінювання та поширення знань стосовно процесу вироблення і здійснення політики.

© *Зубчик О.А.*

АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – розроблена на основі методології деталізації і фрагментації система процедур організаційно-технічного характеру, що спрямована на отримання науково обґрунтованої інформації щодо процесів вироблення програм публічної політики, зорієнтованих на досягнення суспільно значимих цілей та вирішення суспільно важливих завдань у державі. Інструменти, що використовуються в **А.п.п.**, – від прийомів обробки даних до аналітичних стратегій, дають змогу вирішувати як теоретико-пізнавальні, так і практичні завдання щодо формування засад ефективної публічної політики. Теоретико-фундаментальним виміром аналізу є діяльність, спрямована на перевірку знань, які утворилися в результаті опрацювання інформації з метою встановлення її істинності. Предметом такого аналізу є структура публічної політики. Крім описового **А.п.п.**, існує прикладний **А.п.п.** Його характерною ознакою є наявність системи процедур, спрямованих на опрацювання інформації в процесі вироблення публічної політики. Предметом такого аналізу є проблема, що спонукає до публічної дії та вироблення програми політики узгодження, втручання і реалізації.

© *Телешун С.О.*

АНАЛІЗ РІШЕНЬ – метод дослідження або прогнозування результатів діяльності суб'єктів публічного управління шляхом розкладання стану досліджуваного об'єкта на частини, елементи, на внутрішньо властиві цьому об'єкту складові (правову, економічну, соціальну, екологічну тощо). **А.р.** є категорією, діалектично поєднаною з категорією синтезу (об'єднання раніше розчленованих елементів досліджуваного об'єкта в єдине ціле). До основних принципів **А.р.** слід віднести: єдність аналізу та синтезу; ранжування факторів з метою виділення провідної ланки; забезпечення порівнянності варіантів аналізу; оперативність та своєчасність; кількісну визначеність параметрів.

© Миколайчук М.М.

АНАЛІТИКА ПОЛІТИЧНА – теоретико-прикладна галузь наукового пізнання політичної реальності буття суспільства засобами логіки й аналітики, які спираються на гносеологічну і перетворювальну функції. **А.п.** є сукупністю дій, які відбуваються в інтересах підвищення ефективності впливу та управління різними сферами суспільного буття і мають на меті пізнання суті, причин, тенденцій розвитку подій у політичному просторі, розгляд та оцінку ситуацій, вироблення механізму втручання і реалізації різних типів політик і політичних програм у системі влади. Ефективність **А.п.** залежить від сприйняття різними суспільно-політичними і корпоративними акторами суми знань про суспільні явища, властивості та закономірності перебігу процесів, які можна використовувати в практичній діяльності у вигляді механізмів реалізації політичного курсу. Об'єктом **А.п.** є політична система як сукупність взаємодіючих норм, ідей та політичних інститутів і дій, що базуються на них та утворюють державну (політичну) владу як спосіб взаємозв'язку громадян і держави. **А.п.** поділяють на теоретичну й прикладну. Предметом тео-

ретичної **А.п.** є виявлення зв'язків, взаємозалежностей та механізмів взаємодії суб'єктів політичного процесу, його закономірностей, аналогів і детермінант, прикладної **А.п.** – конкретна суспільно значуща проблема, що пов'язана з процесами набуття, реалізації та збереження державної влади.

© Телешун С.О.

АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – сукупність технологій, методів збирання та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні й інші процеси), специфічних прийомів їх діагностики, аналізу й синтезу, а також оцінки наслідків прийняття політичних рішень в інтересах підвищення ефективності управління різними напрямками державної або публічної політики. Етапами аналітичної діяльності є: 1) моніторинг ситуації: аналіз поточної інформації, її узагальнення та надання керівникам у придатному вигляді; 2) експертно-аналітичне забезпечення: залучення найбільш компетентних та кваліфікованих фахівців; 3) збирання і первинна обробка інформації: проведення аналітичних досліджень безпосередньо спирається на процеси збирання та первинної обробки інформації; 4) створення системи автоматизованої підтримки аналітичних досліджень, що дасть змогу оптимально організувати супровід інформаційно-аналітичних досліджень.

© Телешун С.О.

АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ПОЛІТИКИ – систематичне оцінювання операцій або результатів політичної програми чи політичної діяльності порівняно з комплексом наявних стандартів з метою вдосконалення програми чи політики.

© Зубчик О.А.

АНЕКСІЯ – примусове приєднання, захоплення однією державою всієї території чи частини території іншої держави і включення її до свого складу. За міжнародним правом **А.** – це один із видів агресії. Водночас **А.** слід відрізнити від окупації, яка сама по собі не призводить до зміни юридичної належності території. **А.**, як правило, відбувається без згоди та бажання населення території, на яку вона поширюється. Міжнародне право виключає правомірність приєднання території засобами **А.** Ставлення міжнародної спільноти до **А.** юридично закріплено в Гельсінському Заключному акті. Міжнародним правом територіальні зміни допускаються при реалізації права націй на самовизначення або на основі добровільного і рівноправного договору між зацікавленими державами.

© Пухкал О.Г.

АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ ПЛАН – документ, у якому зафіксовані завдання перед органами публічного управління та засоби їх вирішення, які передбачають спрямовану зміну ситуації щодо подолання або недопущення обмеження (утиску) прав людини: соціальних, політичних, економічних, культурних, інших прав – окремих осіб або цілих спільнот на основі кольору шкіри, національності, соціального походження, мови, віку, статі, релігійних та політичних переконань, фізичних і розумових вад тощо. **А.п.** повинен мати певний порядок, послідовність ужиття визначених на конкретний період заходів, змісту, обсягу, методів, засобів, послідовності та строки виконання.

© Миколайчук М.М.

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА – діяльність уповноважених органів держави (Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції, Міністерство юстиції України, Національне агентство з питань запобі-

гання корупції) або громадськості (громадська антикорупційна експертиза) із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи в поєднанні з іншими нормами можуть призвести до вчинення корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією, і розроблення рекомендацій стосовно усунення таких положень.

© Снісаренко Л.Ю.

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА – комплекс спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, визначених в Антикорупційній стратегії, що реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції, затверджується Кабінетом Міністрів України та підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції.

© Снісаренко Л.Ю.

АНТИКОРУПЦІЙНІ ПРОГРАМИ – комплекси правил, стандартів і процедур, що приймаються в обов'язковому порядку визначеними законом державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими юридичними особами публічного права, а також можуть затверджуватися іншими юридичними особами для виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи.

© Снісаренко Л.Ю.

АНТИКРИЗОВИЙ МОНІТОРИНГ В АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ УТВОРЕННІ (АГУ) – системне й регулярне спостереження та комунікативна діяльність з прямими

та зворотними зв'язками, що здійснюються в різноманітних формах у професійному та громадському середовищі, спрямовані на забезпечення реалізації ризик-орієнтованої стратегії розвитку АТУ. Основними об'єктами концентрації уваги АТУ є ключові показники сталого розвитку території, індикатори задоволення потреб територіальної спільноти, рівень виконання проектів та цілей стратегії.

© Шаров Ю.П.

АПАРАТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – система органів управління, сукупність організацій держави і громадянського суспільства, що забезпечують реалізацію управлінських функцій держави, здійснення публічної політики, управління тією чи іншою сферою публічного життя, відповідно до покладених на них суспільно значущих функцій і повноважень. Важливу роль у реалізації управлінських функцій держави у системі публічного управління відіграють виконавчі органи державної влади на чолі з урядом, які безпосередньо реалізують стратегічні та оперативні управлінські рішення, сприяють оптимізації ефективної роботи апарату публічного управління.

© Голубь В.В.

АПАРАТ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – структурована сукупність усіх державних органів та органів місцевого самоврядування, які у визначених законодавством межах забезпечують упорядкування суспільної життєдіяльності з метою захисту прав, свобод і законних інтересів громадянина і людини, вирішення нагальних суспільно-політичних та соціально-економічних питань.

© Мельниченко В.І.

АРХІТЕКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ (Е-УРЯДУВАННЯ) (E-GOVERNMENT ARCHITECTU-

RE) – концептуальна модель опису основних (правового, організаційного, семантичного, прикладного та інфраструктурного) шарів системи електронного урядування з метою розбудови електронної взаємодії органів публічного управління на принципах інтероперабельності.

© Пігарев Ю.Б.

АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – добровільні неприбуткові об'єднання, створені органами місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, узгодження дій органів місцевого самоврядування щодо захисту прав та інтересів територіальних громад, сприяння місцевому та регіональному розвитку.

© Ситник С.В.

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ – перевірка економічності (economy), ефективності (efficiency), а також результативності (effectiveness) програми чи діяльності організації (за Стандартами аудиту Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI)). Цей вид контролю включає не лише специфічні аспекти управління, а й усю управлінську діяльність, зокрема в межах організаційної та адміністративної систем. Під **А.е.** розуміють форму державного фінансового контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, що цьому перешкоджають. В Україні суб'єктами **А.е.** є Рахункова палата України та Державна аудиторська служба. Функціонально **А.е.** виходить за межі фінансового аудиту і дає змогу оцінити спрямування фінансових коштів і ресурсів на досягнення цілей, здійснити стратегічний аналіз витрат. Метою **А.е.** є досягнення учасниками бюджетного процесу запланованих цілей щодо залу-

чення мінімального обсягу бюджетних коштів та отримання максимального результату у використанні визначеного бюджетом обсягу коштів.

© Самофалова Т.О.

АУДИТ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – система консультаційної підтримки, аналітичної оцінки і незалежної експертизи персоналу, яка поряд із проведенням інших видів аудиту дає змогу досягнути об'єктивної оцінки діяльності системи публічної служби та розробити рекомендації щодо вдосконалення кадрової політики. Пред-

метом аудиту персоналу виступають складові процесу управління персоналом, а об'єктом – управління персоналом в системі публічної служби.

© Пахомова Т.І.

АУТСОРСИНГ – сучасний інструмент публічного управління, який передбачає укладання контракту щодо передачі окремих функцій, що традиційно належать органам державної влади, державним службовцям від державного до приватного сектору з метою підвищення якості надаваних послуг населенню.

© Ситник С.В.

Б

БАГАТОРІВНЕВА ПОЛІТИКА – система заходів, засобів, узгоджених дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших акторів різних рівнів (наднаціонального, національного, регіонального, місцевого), що забезпечує досягнення спільно визначених цілей у певній сфері чи галузі суспільного життя на певний період часу.

© Дегтярєва І.О.

БАГАТОРІВНЕВЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – процес неієрархічного мережевого управління, що включає широкий комплекс заходів, множину систем координації і переговорів між формально незалежними, але функціонально залежними один від одного акторами, що перебувають у складних і таких, що постійно змінюються, відносинах один з одним.

© Приходченко Л.Л.

БАГАТОРІВНЕВЕ УПРАВЛІННЯ – підхід до публічного управління, який характеризується розподілом повноважень між місцевими, регіональними, національними та наднаціональними органами влади, зміною ролі держави з монопольної до координуючої та мережеутворювальної. Підвищується роль партнерів з-поза меж публічного сектору, вплив різноманітних мереж, зменшується роль ієрархічних впливів, розширюється сфера застосування горизонтальних зв'язків, процеси координації відбуваються не тільки між різними рівнями, а й усередині кожного

з них. Має місце складне перехрещення відповідальності різних стейкхолдерів, кількість яких суттєво збільшується. Сформована в процесі аналізу розвитку Європейського Союзу, концепція **Б.у.** має застосування на рівні окремих держав, які не входять до ЄС.

© Бородін Є.І.

БАЛАНС ВЛАДИ – 1) пропорційна залежність влади керівника від влади підлеглих; 2) асиметрія взаємозалежностей у відносинах між суб'єктами та об'єктами управління; 3) внутрішня динаміка владних відносин, до яких, крім безпосередніх, неминуче залучаються й інші учасники; 4) урівноваження надлишку та нестачі влади.

© Пашико Л.А.

БЕЗДІЯ ВЛАДИ – свідоме, обгрунтоване і цілеспрямоване (на відміну від бездіяльності) ухилення суб'єкта державної влади від розв'язання суспільно значущої проблеми державної політики.

© Кальниш Ю.Г.

БЕЗПЕКА ДУХОВНА – 1) стан захищеності духовності особи, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз потенційного і реального характеру; 2) оптимальне, з точки зору підтримки соціальної і політичної стабільності, досягнення стійкого і гармонійного соціального, економічного, політичного розвитку і стану духовної сфери життєдіяльності суспільства; 3) характеристика стану суспільства в

аспекті його духовно-моральної і світоглядної спроможності, потенціалу базових цілей і цінностей, балансу індивідуальних, групових і соціальних інтересів, функціональної узгодженості політичних інститутів, ідеології та культури.

© Карлова В.В.

БЕНЧМАРКІНГ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – аналіз і використання кращих практик у системі публічної служби для вдосконалення управлінських процесів та надання послуг. Визначають такі основні форми бенчмаркінгу: корпоративний бенчмаркінг (corporate style benchmarking); розширений бенчмаркінг (broader approach to benchmarking); бенчмаркінг результативності (performance benchmarking). Бенчмаркінг виступає як один з інструментів управління за результатами. У системі публічної служби найчастіше використовується бенчмаркінг результативності, сутність якого полягає у порівнянні досягнутих значень показників результативності із зовнішніми еталонами (даними національної та регіональної статистики, стандартами, результатами діяльності схожих за функціями організаційних структур, посадових осіб тощо).

© Пахомова Т.І.

БІКАМЕРАЛІЗМ – структура представницьких органів, за якої законодавчий орган складається з двох частин, які мають різну компетенцію. Виборну палату найчастіше іменують нижньою, або першою, іншу – верхньою, або другою. Верхня палата може формуватися як шляхом прямих і непрямих виборів, так і шляхом призначення або формується за спадковим принципом. Палати можуть різнитися кількісним складом, порядком формування, компетенцією, статусом та іншими ознаками.

© Марчук Р.П.

БІЛЬШІСТЬ ПАРЛАМЕНТСЬКА У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ – добровільне об'єднання народних депутатів України – членів депутатських фракцій (груп), позафракційних народних депутатів України у кількості, що складає більшість від конституційного складу Верховної Ради України, яке бере на себе відповідальність за законодавчий процес і політичні дії Верховної Ради України, формування коаліційного уряду та результати його діяльності, конструктивну співпрацю з Президентом України та Кабінетом Міністрів України.

© Пашко Л.А.

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ – добровільна самоврядна організація, юридична особа приватного права, статутна діяльність якої за первинну мету визначає благодійну діяльність в одній чи кількох сферах (освіта, охорона здоров'я, екологія, охорона довкілля та захист тварин, соціальний захист, наука, культура тощо) без права одержання та розподілу прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних з ними осіб, а також серед її працівників.

© Ситник С.В.

БЛОКЧЕЙН – облік та обмін правами власності на цифрові активи в одноранговій мережі, яка містить структуровані дані у вигляді розподіленого реєстру. Головною відмінністю блокчейну від класичних реєстрів є одночасне збереження даних, які розподілені серед певної кількості вузлів мережі без прив'язки до конкретної локації.

© Карпенко О.В., Осмак А.С.

БОРГОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – форма свідомої діяльності владних структур, яка пов'язана зі здійсненням запозичень, оптимізацією умов їх залучення, своєчасним і повним виконанням боргових зобов'язань, утриманням допустимого рівня боргових ризиків. Метою

боргової політики є підтримання економічно безпечного розміру внутрішнього та зовнішнього сукупного боргу.

© Соколова О.М.

БРЕНДИНГ ТЕРИТОРІЙ – діяльність зі створення унікального образу країни, регіону, міста, який має усталене символічне значення, знакове вираження і сприяє емоційному та ціннісному маркуванню території з метою впливу на рівень інвестиційної активності в її межах.

© Овчаренко С.В.

БЮДЖЕТ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – 1) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування території громади, протягом бюджетного періоду; 2) фонд фінансових ресурсів, що мобілізуються й витрачаються на відповідній території об'єднаної територіальної громади; 3) фінансова база відповідної об'єднаної територіальної громади для забезпечення необхідними грошовими ресурсами фінансування заходів господарського й культурного будівництва, комунального і житлового господарства, розвитку освіти, охорони здоров'я тощо, відповідно до стратегічного плану розвитку території.

© Бліщук К.М.

БЮДЖЕТ УЧАСТІ – інноваційний інструмент демократії участі. Це процес взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення жителів до участі в бюджет-

ному процесі шляхом прийняття рішень щодо розподілу частини місцевого бюджету, визначеної рішенням місцевої ради, шляхом подання відповідних ініціативних проектів розвитку, спрямованих на розв'язання пріоритетних місцевих проблем, та проведення відкритого громадського голосування за такі проекти. Може бути реалізований на різних адміністративних рівнях: регіону (області), району, міста, об'єднаної територіальної громади, мікрорайону, установи. Повинен приводити не тільки до визначення, як витратити публічні кошти, але насамперед до активізації територіальної громади, формування громадянського суспільства, взаємного розуміння пріоритетів, потреб та планів мешканців і влади, створення соціального капіталу, вибору громадських лідерів, а також просвіти жителів щодо процедур управління і бюджетування.

© Гринчук Н.М.

БЮДЖЕТУВАННЯ – процес визначення або прогнозування доходів та видатків для певної адміністративно-територіальної одиниці (установи, організації), результатом якого є складання бюджету та аналіз його виконання через певний проміжок часу. Бюджет можна розглядати як: 1) законодавчий акт, обов'язковий до виконання усіма учасниками бюджетного процесу; 2) план формування грошових надходжень та їх витрат з метою виконання органами публічного управління своїх функцій та делегованих повноважень; 3) грошовий фонд певної адміністративно-територіальної одиниці (установи, організації). **Б.** має регламентовану законом процедуру формування та звітування.

© Миколайчук М.М.

В

ВАКАНТНА ПОСАДА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ – незаміщена або вакантна посада державної служби, яка заміщується особою, здатною професійно виконувати посадові обов’язки, на конкурсній основі відповідно до Порядку проведення конкурсу на зайняття державної служби, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 р. № 246. Інформація про **В.п.д.с.** встановлюється в ст. 23 Закону України “Про державну службу”, а також Порядком проведення конкурсу на зайняття вакантних посад державної служби, підлягає обов’язковому оприлюдненню на офіційних веб-сайтах державного органу, в якому проводиться конкурс, і в центральному органі виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби. Стаття 24 Закону України “Про державну службу” передбачає обов’язкове скорочення вакантних посад державної служби, на які протягом одного року не оголошено конкурс.

© Федоренко В.Л.

ВЕЛИКІ ДАНІ (BIG DATA) – дані, які відповідають вимогам моделі “9V” (див. модель “9V”) та потребують нових, нетрадиційних методів збереження, обробки та управління.

© Пігарев Ю.Б.

ВЕРТИКАЛЬНА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та дій, що вироблена і запроваджується за принци-

пом “згори–донизу”, тобто суб’єктами рівнів, які є нижчими за рівень її вироблення.

© Дегтярьова І.О.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА – вихідний принцип побудови системи правопорядку в державі та суспільстві, відповідно до якого право (правова норма) є найвищим в ієрархії регуляторів суспільних відносин, а права людини визнані як найвища цінність держави, гарантування та дотримання яких є місією держави.

© Давидова В.А.

ВЕСТФАЛЬСЬКА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ – теоретична схема механізму оптимальних взаємовідносин між окремими національними державами, що ґрунтується на принципах територіальної цілісності держав, рівного гарантованого суверенітету всіх держав, невтручання однієї держави у внутрішні справи іншої, тобто з однаковими правами і обов’язками й однаково дієздатними – суверенними. Ступінь суверенності національної держави має тенденцію до зменшення в процесі подальшої глобалізації.

© Абрамов В.І.

ВЗАЄМОДІЯ – категорія науки публічного управління, яка відображає особливий тип відносин між об’єктами публічного управління, при якому кожен із об’єктів публічного управління впливає на інші об’єкти, спонукаючи їх до зміни, і водночас зазнає впливу з боку кожного

із цих об'єктів, у результаті чого відбувається зміна його стану.

© Панченко Г.О.

ВЗАЄМОДІЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – визначальний організаційний принцип публічного управління та ціннісний показник ступеня його демократичності та ефективності. Розрізняють: взаємодію органів державної влади між собою та з органами місцевого самоврядування; взаємодію органів публічної влади з громадськістю. Взаємодія органів державної влади між собою та з органами місцевого самоврядування поділяється на політичну (наявність процедур узгодження державної політики), законотворчу (узгодженість законодавства і нормативно-правових актів), організаційну (узгодженість дій з реалізації державної політики та державного управління), ресурсну (розподіл ресурсів має бути адекватним змісту державної політики і державно-управлінським функціям), представницьку (парламент та органи місцевого самоврядування представляють перед органами виконавчої влади інтереси народу в цілому та інтереси місцевих громад). Взаємодія органів публічної влади з громадськістю поділяється на інформаційну (інформування громадськості про державну політику), політичну (отримання підтримки громадськості щодо напрямів та шляхів реалізації державної політики), інституційну (створення спільних інституцій з вироблення державної політики та контролю за її реалізацією), організаційну (залучення громадськості до процесів вироблення та реалізації державної політики).

© Клименко І.В.

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС – врегульована Конституцією та законами України специфічна взаємодія органів, організацій, окремих громадян, їхніх колективів і груп (суб'єктів виборчого процесу) з

реалізації виборчих процедур, якими визначаються зміст, часові межі, послідовність та підстави для виконання різноманітних дій, операцій, рішень, способи їх оформлення та засоби фіксації результатів, спрямована на підготовку і проведення виборів з метою формування представницьких та інших виборних органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

© Титаренко О.М.

ВИДИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – інститути публічної служби, об'єднані за подібними ознаками статусу публічних службовців, їхніх завдань, повноважень, порядку вступу на службу, умовами її проходження тощо. Аналіз правової природи публічної служби, особливостей її проходження дає підстави виокремити такі її основні види, як: політична служба, державна служба, служба в органах місцевого самоврядування, суддівська служба. Найбільшого поширення набула класифікація публічної служби на цивільну та мілітаризовану.

© Серьогін С.М., Липовська Н.А.

ВИЗНАЧЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВ ПОЛІТИКИ – компонент аналізу політики, де наявні альтернативні політичні пропозиції, універсальні варіанти політики, модифіковані універсальні варіанти політики, розв'язання певної проблеми, виконані на замовлення, надані уряду рекомендації стосовно того, як діяти. Вибір тієї чи іншої рекомендації передбачає порівняння специфічних альтернатив. У канадській традиції – це засоби політики, в американській – загальні стратегії, тобто альтернативи, кожен з яких можна застосувати до певного класу конкретних проблем державної політики. Якщо в канадській традиції увага зосереджується на класифікації альтернатив політики як фактичних знарядь, які має уряд у своєму розпорядженні для здійснення певного політичного курсу, то в американській –

на створенні системного підходу до здійснення вибору, який вважається основою і умовою розв'язання проблеми. **В.а.п.** має якісний та кількісний аспекти. В якісному передбачається з'ясування типів альтернатив, способів та правил їх прийняття, де основними типами альтернатив політики є: 1) продовження існуючої політики на тому самому рівні зусиль; 2) продовження існуючої політики на іншому рівні зусиль; 3) мінімальна модифікація існуючої політики; 4) нова політика з традиційним концепціями; 5) нова політика з новими концепціями. Кількісний аспект **В.а.п.** – це відповідь на запитання, якою є оптимальна кількість альтернатив, які має бути запропоновано замовнику. Рациональною кількістю вважається 3–7 альтернатив, оптимальною може бути 4 альтернативи. Після того, як альтернативи політики сформульовано, вони підлягають оцінці, на підставі якої здійснюється вибір однієї з них та надається рекомендація її клієнту-замовнику.

© Шульга М.А., Зубчик О.А.

ВИЩИЙ КОРПУС ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ – визначені в ч. 1 ст. 6 Закону України “Про державну службу” від 10 грудня 2015 р. посади державної служби категорії “А”, до яких відносять: посади Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств, керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників; керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів та їх заступників; керівників секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступників керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України.

© Дубенко С.Д.

ВІДБІР КАДРІВ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ – система заходів та суб'єктів відбору, що забезпечують формування такого складу державної служби, кількісні та якісні характеристики якого відповідали б цілям і завданням державної служби; кадрова технологія з визначення конкретних персоналій з бази даних для висування їм пропозицій щодо встановлення трудових та/або державно-службових відносин.

© Сурай І.Г.

ВІДКРИТА КАДРОВА ПОЛІТИКА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – кадрова політика, що ґрунтується на таких засадах, як: набір персоналу – висока конкуренція на ринку праці; адаптація персоналу – швидке включення в конкурентні відносини на основі активності, творчості, здатності до інновацій; навчання і розвиток персоналу, що проводиться у зовнішніх центрах, сприяє затребуваності нового в управлінській діяльності; просування по службі персоналу – існування реальної системи вдосконалення компетенцій, тобто можливості навчання протягом усього життя людини для просування по службовій драбині; мотивація і стимулювання – рівновелика оплата за роботу рівної цінності з працівниками приватного сектору (принцип “заслуг”), гарантія збереження компетентних працівників; упровадження інновацій на робочому місці – інноваційна діяльність персоналу, що заохочується, є затребуваною, без якої неможливо “зберегти” посаду.

© Корженко В.В.

ВІДКРИТЕ УРЯДУВАННЯ – система принципів, механізмів та інструментів організації державного управління на основі розвитку форм участі громадян в управлінні, прозорості, відкритості та підзвітності діяльності органів влади, а також широкого використання сучасних інформаційних технологій і нових засо-

бів комунікації у здійсненні взаємодії з громадянами.

© Карлова В.В.

ВІДКРИТИЙ УРЯД – доктрина публічного управління, яка передбачає відкриття державних процесів, процедур, документів і даних для громадського контролю, забезпечення участі громадськості з метою підвищення ефективності політики та якості послуг, відновлення довіри громадян до держави та її інститутів.

© Ситник С.В.

ВІДКРИТИЙ ФОРМАТ ДАНИХ – формат даних незалежно від платформи, специфікація якого оприлюднена у вільному доступі.

© Пігарев Ю.Б.

ВІДКРИТІ ДАНІ (OPEN DATA) – оприлюднені дані для вільного використання та розповсюдження без зайвих ліцензійних обмежень.

© Пігарев Ю.Б.

ВІДКРИТІ ПУБЛІЧНІ ДАНІ (OPEN PUBLIC DATA) – публічні дані у форматі відкритих даних (див. формат відкритих даних).

© Пігарев Ю.Б.

ВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНИ – демократичний тип відносин, що виникає між кількома (двома і більше) учасниками соціально-управлінської взаємодії й характеризується самодостатністю кожного або його спроможністю на власне ставлення до ситуації та до іншого учасника взаємодії. Класичним варіантом **В.с.-с.** є паритетні, що виявляють суверенітет і рівність обох сторін. Умови сучасного публічного управління включають і допускають рівнозначність сторін, що перебувають у різних соціальних статусах, як посадові особи різного рівня компетенцій. **В.с.-с.**

проявляються у фактичній відсутності дистанції влади між керівником і підлеглим, а також у рівності їх можливого впливу на вирішення проблемних питань управління. Такого типу відносини забезпечуються послідовною правовою регламентацією, високим рівнем компетентності та загальної демократичної культури всіх учасників публічного управління.

© Петровський П.М.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – передбачений законодавчо елемент правового статусу органу, що передбачає: 1) належне виконання функцій та повноважень цього органу (позитивна відповідальність); 2) настання негативних наслідків у формі дострокового припинення його діяльності за невиконання/неналежне виконання закріплених за органом повноважень (негативна відповідальність).

© Яцук В.А.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – комплекс політико-юридичних норм, вимог, установок, які визначають відповідальність суб'єктів публічного управління за якість політики, рішення, які приймаються, дії та поведінку. Означає відповідальну діяльність суб'єктів публічного управління, що забезпечує ефективні результати на благо суспільства й громадян, а також здатність суспільства запобігати безвідповідальності, свавіллю та беззаконню в діях суб'єктів публічного управління й усунути їх.

© Клименко І.В.

ВЛАДА – спроможність та реальна можливість суб'єктів політики справляти вплив на діяльність та свідомість людей, змінюючи вибір і дії людей у своїх інтересах, за їх згодою або долаючи їх спротив. **В.** є однією із фундаментальних засад політичного розвитку суспільства,

має правовий, економічний, духовно-ідеологічний характер, існує скрізь, де наявні будь-які стійкі об'єднання людей, тісно пов'язана з політичною сферою, є засобом здійснення і способом утвердження певної політики.

© Яковлева Л.І.

ВЛАДА ЕКСПЕРТНА – влада, яка полягає в тому, що її носій володіє певними професійними компетентностями, які створюють передумови того, що об'єкт влади вірить у те, що суб'єкт впливу в обмін на бажану для нього дію може задовольнити потреби виконавця.

© Солових В.П.

ВЛАДА ЕТАЛОННА (ВЛАДА ПРИКЛАДУ, ХАРИЗМАТИЧНА ВЛАДА) – влада, яка полягає в тому, що суб'єкт влади має певні особистісні характеристики та якості, які є привабливими для об'єкта і які спонукають об'єкта влади підкорятися суб'єкту.

© Солових В.П.

ВЛАДА ЗАКОННА (ТРАДИЦІЙНА) – тип політичної влади, джерелом якої є традиції, звичай підкорятися владі, віра в непохитність і святенність існуючих здавна порядків; суспільно-політичний режим, за якого державна влада має всі повноваження, оскільки сприймається більшістю як така, що втілює споконвічні звичаї, багатовікову практику. **В.з.(т.)** є загальноприйнятою в багатьох доіндустріальних суспільствах, де традиції та звичаї дійсно важливі, але притаманні й більш сучасним монархіям, де правитель (король, королева або князь) користується владою, оскільки походить із королівської родини. **В.з.(т.)** базується на готовності підлеглих визнавати владу керівника з огляду на займану ним посаду. Люди реагують не на людину, а на посаду, службове становище керівника, усвідомлюють необхідність підпорядкування керівництву,

підтримання дисципліни, дотримання норм, правил, традицій суспільства. Це підвищує стабільність, передбачуваність суспільства, оскільки воно не залежить від здібностей конкретної людини.

© Козлов К.І.

ВЛАДА ПРИМУСУ – тип влади, що передбачає можливість покарання, яке здатне перешкоджати задоволенню якої-небудь нагальної потреби. **В.п.** може реалізовуватися з допомогою фізичного примусу, що викликає у людини страх за своє життя або життя близьких, або примусу, що базується на законі в найширшому розумінні, який, по суті, також базується на страху, тільки в цивілізованій формі. Для використання цього типу влади необхідно мати ефективну систему контролю, створення якої є досить складним і вимагає великих фінансових витрат. Страх може бути використаний і фактично використовується в сучасних умовах, але нечасто, оскільки з часом він може стати дуже дорогим способом впливу. Навіть якщо з'явиться можливість створити ефективну систему контролю при помірних витратах, краще, чого можна домогтися за допомогою страху – мінімально адекватна продуктивність праці. Оскільки людині не дають можливості задовольнити її вищі потреби на роботі, вона може почати шукати шляхи їх задоволення в іншому місці.

© Козлов К.І.

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ (ВПО) – окремі особи чи групи осіб, які були змушені залишити свої помешкання або місця постійного проживання в результаті збройного конфлікту або для уникнення його наслідків, а також проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих чи техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно визнаних державних кордонів.

Таке визначення закріплене в “Керівних принципах з питань про переміщених осіб всередині країни” Організації Об’єднаних Націй.

© Ворона П.В.

ВОЄННА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ – діяльність суб’єктів забезпечення національної безпеки держави, пов’язана із запобіганням воєнним конфліктам, організацією та здійсненням військового будівництва і підготовкою сил оборони до збройного захисту національних інтересів.

© Устименко О.В.

ВОЄННИЙ СТАН – особливий правовий режим, що вводиться в країні або в окремій місцевості у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки суверенітету, територіальній цілісності, та передбачає надання органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню, військовим адміністраціям повноважень, необхідних для відвернення вказаної загрози та забезпечення національної безпеки.

© Устименко О.В., Шевченко М.М.

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИКЛИК – наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, що спрямовані на досягнення власних цілей без урахування інтересів іншої сторони, з усвідомленням можливості заподіяння шкоди таким інтересам.

© Устименко О.В.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – добровільна, соціально спрямована, діяльність, що ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості і яка спрямована: на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги; проведення заходів, пов’язаних з охороною навколишнього природного та історико-культурного середовища; сприяння проведенню масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів національного і міжнародного значення; надання допомоги з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; надання допомоги складовим сектору безпеки і оборони України під час дії *особливого періоду*, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції.

© Устименко О.В.

ВСТУП НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ – первинна стадія реалізації рівного права на доступ до державної служби та проходження державної служби, що передбачає призначення громадянина на посаду державної служби за результатами проходження конкурсу. При цьому громадянин, який вступає на державну службу вперше, набуває статусу державного службовця після складення ним Присяги державного службовця. Порядок **В.н.д.с.** визначається Розд. IV Закону України “Про державну службу”.

© Федоренко В.Л., Андрєєв В.О.

Г

ГАЛУЗИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА – відносно самостійні, відокремлені за предметною ознакою та впорядковані за допомогою специфічного методу правового регулювання правові норми й інститути, що регламентують суспільні відносини, пов'язані з організуючою діяльністю органів публічної влади та управління щодо забезпечення універсального, сукупного суспільного (публічного) інтересу.

© Шумляєва І.Д.

ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – комплекс політичних, нормативних, адміністративних, організаційно-правових, соціальних заходів держави і суспільства (громади) зі створення відповідних умов для його виникнення/організації, становлення й розвитку стосовно реалізації своїх функціональних можливостей щодо організації життєдіяльності на місцевому рівні, децентралізації державного управління, впорядкування суспільних процесів. В основу поняття гарантування покладено філософське положення “необхідних і достатніх умов” існування явища, згідно з яким у проекції на місцеве самоврядування під необхідною умовою розуміється “державна” складова – організація місцевого самоврядування як “організаційно структурованого інституту” у вигляді органів місцевого самоврядування, а під достатньою – “громадівська” – виникнення його як “системного суспільного явища”, як форми співіснування населення. Одночасне виконання необ-

хідної і достатньої умов гарантування є запорукою ефективного здійснення місцевого самоврядування.

© Дробот І.О.

ГЕНДЕРНА КУЛЬТУРА – система діючих у певному суспільстві поглядів, установок, принципів, матриць поведінки тощо, які формують соціокультурні аспекти статі (гендерні ролі, гендерні відносини, гендерні стереотипи, сімейно-шлюбні установки тощо), та передбачає її оцінку на чотирьох рівнях аналізу: аксіосферно-смісловому, соціально-інституційному/груповому, соціетально-психічному/(індивідуально-психічному) та соматичному.

© Гонюкова Л.В.

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – 1) застосування комплексного гендерного підходу до планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних та матеріальних потоків, а також отриманих результатів; 2) упровадження гендерного аспекту на всіх етапах бюджетного процесу; 3) формування прибуткової та витратної частин бюджету з урахуванням реальних потреб жінок і чоловіків та з метою просування гендерної рівності.

© Гонюкова Л.В.

ГЕНДЕРНЕ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ – процес ex ante оцінювання, аналізу або експертизи (на основі гендерно релевантних критеріїв) законодавства, публічної політики чи програми, який

дає змогу заздалегідь визначити ймовірність негативних наслідків певного рішення для рівності між жінками і чоловіками. Ключовим запитанням **Г.о.в.** є таке: “Чи певне законодавство, політика, програма зменшують, підтримують або збільшують гендерну нерівність між жінками і чоловіками?”. **Г.о.в.** передбачає застосування подвійного підходу: з’ясування поточного стану, пов’язаного з гендерними факторами, стосовно політики, що розглядається, та прогнозування впливів на жінок і чоловіків унаслідок імплементації цієї політики. Процес оцінювання має бути структурованим, тобто систематичним, аналітичним і документально підтвердженим. Крім уникнення негативних наслідків, **Г.о.в.** застосовують також як інструмент визначення цілей гендерної рівності та розроблення публічної політики, тобто для активного сприяння досягненню гендерної рівності.

© Рудік О.М.

ГЕНДЕРНЕ СПРЯМУВАННЯ – стратегія, що полягає в упровадженні проблематики рівності статей на всіх рівнях суспільства шляхом організації системи її врахування під час прийняття політичних рішень та розроблення публічної політики. Концепція **Г.с.** з’явилася в різних міжнародних документах після третьої Всесвітньої конференції ООН щодо становища жінок (Найробі, 1985 р.). У 1986 р. було прийнято Резолюцію про роботу Комісії ООН щодо становища жінок, відповідно до якої в програми соціально-економічного розвитку було вирішено включити перспективні стратегії. Комісія звернулася до всіх організацій у системі ООН, у тому числі до регіональних комісій і спеціалізованих агентств, з проханням розробити загальну стратегію щодо проблеми рівності статей і впровадити її у свої довготермінові програми. Рада Європи організувала групу фахівців з питань гендерної рівності, яка

розробила концептуальні засади й методологію **Г.с.**

© Рудік О.М.

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНИЙ БЮДЖЕТ – бюджет, у якому однаковою мірою враховані реальні потреби та інтереси жінок і чоловіків, а також їх доступ до ресурсів і контроль над ресурсами. Управлінська технологія вироблення цільових стратегій для забезпечення справедливого розподілу ресурсів в інтересах різних соціальних груп населення, що сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

© Васильєва Н.В.

ГЕНДЕРОВАНЕ СУСПІЛЬСТВО – спільнота індивідів з прищепленою їм гендерною роллю у результаті соціалізації, що характеризується сукупністю відносин, які складаються в процесі взаємодії один з одним і в рамках генерованих інституцій, формально-організаційна динаміка яких відтворює гендерну нерівність і породжує гендерні відмінності.

© Гонюкова Л.В.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ – містобудівна документація, що визначає принципи вирішення розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту, є основним видом містобудівної документації на місцевому рівні, призначеної для обґрунтування довгострокової стратегії планування та забудови території населеного пункту.

© Юзефович В.В.

ГЕОЕКОНОМІЧНІ АТРИБУТИ – характерні ознаки геоeкономіки, такі, як: геоeкономічний простір та полюси світу; геоeкономічний атлас; геоeкономічні війни; геоeкономічна пам’ять; геоeкономічна рента.

© Чернятевич Я.В.

ГІБРИДНА ВІЙНА – використання військових і невійськових інструментів в інтегрованій кампанії, спрямованій на досягнення раптовості, захоплення ініціативи і отримання психологічних переваг; комбінація симетричної і асиметричної воєн, де асиметрична компонента має вирішальне оперативне значення; військова стратегія, яка об'єднує звичайну війну, малу війну, кібервійну та інформаційну війну.

© Дзюндзюк В.Б.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ВОЄННА – 1) процес територіального розширення та інтенсифікації воєнних зіткнень між політичними одиницями світової системи, що розглядаються як форми організованого насильства; 2) процес розширення мережі всесвітніх військових зв'язків і відносин; 3) конкуренція ключових технологічних новацій у галузі озброєння, що, у свою чергу, перетворює світ на єдиний геостратегічний (воєнно-стратегічний) простір.

© Шевченко М.М.

ГЛОБАЛІЗМ – 1) явище, яке характеризує цілісність світу, процес становлення глобальної спільності людей у масштабі всього людства в єдності з природою планети Земля; 2) світоглядна установка, тип свідомості, коли глобальна компонента стає домінуючою.

© Абрамов В.І.

ГЛОБАЛІСТИКА – 1) міждисциплінарна галузь наукових досліджень, які спрямовані на виявлення сутності, тенденцій, причин процесів глобалізації, глобальних проблем, що породжуються нею, та пошук шляхів утвердження позитивних і подолання негативних для людини й біосфери наслідків цих процесів; 2) міждисциплінарна наука, що утворюється на стику суспільно-гуманітарних, природничих, технічних наук, сформована галузь наукового знання, а

також теоретико-методологічне обґрунтування практичних дій (рішень органів публічного управління та адміністрування, політичних акцій, громадських рухів), які орієнтуються на аналіз та розв'язання суперечностей загальнолюдського характеру.

© Абрамов В.І.

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА – 1) захищеність життєво важливих інтересів населення Землі (сучасних і майбутніх поколінь) та природи (біосфери Землі) від факторів, що загрожують їх виживанню (від глобальних криз і катастроф), і забезпечує сталий розвиток з урахуванням чинників світової економіки і техносфери. **Г.б.** розглядають на рівні сутності як пріоритет загальнолюдських гуманітарних цінностей й на рівні видимості – як взаємодію трьох різних взаємопов'язаних суб'єктів природи: космічного простору (соціокосмос), земної природи (соціоприродна екосистема), людської цивілізації; 2) іноді використовується як синонім поняття “міжнародна безпека” – діяльність держав і міжнародних інститутів щодо запобігання порушенню миру та створенню реальних загроз сталому розвитку людства; стан відносин між державами та народами, коли в комплексі національних інтересів держав підвищується значення загального, глобального інтересу, поглиблюється взаємодія внутрішніх і зовнішніх аспектів безпеки.

© Абрамов В.І.

ГЛОБАЛЬНА СОЦІОКУЛЬТУРНА ІНТЕГРАЦІЯ – процес, альтернативний диференційованості соціальних і культурних систем різного рівня, який фіксує посилення тенденції до взаємозв'язку (зближення, об'єднання) всіх сфер і сторін соціокультурної діяльності й буття в планетарному масштабі, що сприяє взаємообміну між національними культурами, інформаційними потоками, фор-

муванню загальнолюдських цінностей на основі національних стереотипів.

© *Абрамов В.І.*

ГЛОБАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПИТАНЬ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ (A GLOBAL STRATEGY FOR THE EUROPEAN UNION'S FOREIGN AND SECURITY POLICY) – документ, який визначає пріоритети Європейського Союзу на внутрішньому, регіональному та глобальному рівнях, наголошує на необхідності зміцнення оборонного співробітництва країн-членів ЄС, комплексному підході до конфліктів і криз, оновленні існуючих секторальних, а також підготовці й реалізації нових тематичних і географічних стратегій. Була представлена 28 червня 2016 р. на саміті Європейсько-го Союзу.

© *Пошедін О.І.*

ГЛОБАЛЬНЕ ВРЯДУВАННЯ – політична співпраця між транснаціональними акторами, спрямована на знаходження шляхів вирішення проблем, які стосуються більш ніж однієї держави або регіону. Для здійснення такої співпраці створюються інститути глобального управління: Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк, Міжнародний кримінальний суд тощо, які можуть ухвалювати нормативно-правові акти та визначати правила, що стосуються багатьох держав. **Г.в.** виникло внаслідок розвитку процесів глобалізації та прискорення глобальної взаємозалежності як між державами та суспільствами, так і між людством і біосферою.

© *Дзюндзюк В.Б.*

ГЛОБОФОБИЯ – світоглядна позиція, відповідно до якої поведінка людини характеризується неприйняттям усього, що пов'язане з глобалізацією.

© *Абрамов В.І.*

ГОРИЗОНТАЛЬНА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій, що вироблена двома і більше суб'єктами одного рівня – державами, регіонами, містами і т.ін.

© *Дегтярьова І.О.*

ГОСПІТАЛЬНИЙ ОКРУГ – територіальне та функціональне об'єднання закладів охорони здоров'я України, яке утворене з кількох районів та об'єднане в одну мережу за принципом доступності, щільності та чисельності населення, наявності готових лікувальних закладів, усталених шляхів доставки пацієнтів та дорожнього сполучення, що забезпечить надання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги населенню певної території і дасть змогу оптимізувати витрати на утримання численних лікарень. Один **Г.о.** передбачає обслуговування не менше ніж 120–200 тис. населення, досяжність у радіусі 60 хв або 60 км. Адміністративним центром **Г.о.** є населений пункт з населенням чисельністю понад 40 тис. осіб.

© *Кризина Н.П.*

ГРОМАДСЬКА АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА – аналітичне дослідження та оцінювання громадськими експертами чинних нормативно-правових актів або їх проєктів, що проводяться з метою виявлення корупціогенних факторів, які призводять або можуть призводити до вчинення корупційних правопорушень. **Г.а.е.** проводиться за ініціативою фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб, громадських рад, утворених при органах виконавчої влади або при органах місцевого самоврядування. За результатами **Г.а.е.** готуються експертні висновки та рекомендації щодо усунення виявлених корупціогенних факторів. Експертні висновки й рекомендації підлягають обов'язковому розгляду суб'єктом видання (прийняття) нормативно-правового акта, його правонаступ-

ником або суб'єктом, до якого перейшли відповідні нормотворчі повноваження у цій сфері.

© *Литвінов О.В.*

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ – 1) право і можливість громадян та їх об'єднань брати участь у процесі вироблення й реалізації публічної політики, проведення громадської експертизи, моніторингу та оцінки діяльності органів влади шляхом проведення громадських слухань, обговорень, роботи в консультативно-дорадчих органах, створених при органах влади, громадських радах; 2) реальне втілення конституційного права громадян на участь в управлінні державними справами.

© *Карлова В.В.*

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ (БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН) – подання бюджету, інформації про його структуру, доходи і видатки, про бюджетний процес (планування, складання, виконання, звітування), заплановані та досягнуті результати у спрощеній формі, з використанням графічних матеріалів, доступної мови з метою спрощення для розуміння громадянами бюджетного процесу, а також для максимального залучення громадян до прийняття бюджетних рішень та оцінки їх ефективності. **Г.б.** створюється для забезпечення відкритості і прозорості бюджетного процесу. **Г.б.** – це інформування з основних положень державного або місцевого бюджету у спосіб, який є зрозумілим для всіх громадян. Зазвичай **Г.б.** використовують для представлення проекту бюджету, затвердженого бюджету, змін до бюджету та звіту про виконання бюджету.

© *Литвінов О.В.*

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ (МУНІЦИПАЛЬНИХ) ПОСЛУГ – спеціальним чином організована постійна, регулярна (періодична за певними віхами) або од-

нократна (разова, за ініціативою, за замовленням) діяльність, що виконується як дослідження процесів надання відповідних послуг громадськістю або інституціями громадянського суспільства і має на меті отримання інформації щодо реальної якості послуг і рівня задоволеності нею громадян, а також визначення напрямів та інструментів справляння впливу на місцеву владу з метою покращання ситуації.

© *Шаров Ю.П.*

ГРОМАДСЬКИЙ РЕЗЕРВ – окремі громадяни та громадські об'єднання, будь-які юридичні особи, які на добровільних засадах виконують діяльність, що спрямована на сприяння підтриманню необхідного рівня обороноздатності держави. **Г.р.** включає в тому числі і громадян, які можуть мати вікові та фізичні обмеження щодо призову на військову службу та не можуть бути залучені для комплектування сил оборони в особливий період.

© *Устименко О.В.*

ГРОМАДСЬКІ РУХИ – 1) добровільні масові об'єднання громадян, які створюються на основі спільних інтересів для реалізації певної мети; 2) не є політичними організаціями, однак їх діяльність часто набуває політичного характеру, оскільки об'єднує людей, які входять до спектра політичних сил (патріотично налаштовані сили, прихильники реформ); таким чином, **Г.р.** є потенційною основою для нових політичних партій.

© *Ребало В.А., Кожушко А.О.*

ГРОМАДСЬКІ ФОРМУВАННЯ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ – визначена законодавством форма участі громадян в охороні громадського порядку і державного кордону з метою надання допомоги, інформування та сприяння відповідним державним органам.

© *Ситник С.В.*

ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – інтеграційна характеристика особистості, свідоме ставлення особистості як члена суспільства до його вимог, здатність і готовність соціального суб'єкта усвідомлювати наслідки власних дій, визнавати їх результатом власного свідомого вільного вибору у прийнятті рішень, усвідомлення внутрішньої свободи й відповідальності за власний політичний та моральний вибір.

© *Козаков В.М.*

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО – 1) система самостійних і незалежних від державної влади суспільних інститутів, що забезпечують умови для реалізації інтересів та потреб індивідів і груп для функціонування та розвитку економічної, політичної, соціальної, культурної і духовної сфер життєдіяльності суспільства; 2) сфера самопрояву вільних громадян і добровільних асоціацій та організацій, які захищені на законодавчому рівні від прямого та опосередкованого втручання з боку державної влади; 3) сукупність суспільних відносин (морально-етичних, родинних, релігійних, національних, соціально-економічних, професійних тощо) поза межами владно-державних структур.

© *Мамонтова Е.В.*

ГРОМАДЯНСЬКІСТЬ – 1) активна свідома діяльність громадян в інтересах усього суспільства, його певної групи та себе самих; 2) знання та вміння використовувати адекватні інструменти врядування, ухвалення рішень, взаємодії влади і громади та відповідальність за спільно ухвалені рішення.

© *Гонюкова Л.В.*

ГРУПА АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ – команда професіоналів, діяльність якої спрямована на вдосконалення системи планування, формування та координації державної політики в органах влади. На відміну від експертної групи як команди експертів,

створеної для вивчення конкретного питання та вироблення конкретних пропозицій, діяльність **Г.а.п.** не обмежується проблемним полем та часом.

© *Зубчик О.А.*

GOVERNMENT RELATIONS (GR) (ЗВ'ЯЗКИ З УРЯДОВИМИ СТРУКТУРАМИ, ЗВ'ЯЗКИ З ДЕРЖАВОЮ) – специфічний вид діяльності груп інтересів, спрямований на побудову ефективних та довгострокових взаємовідносин з органами державної влади усіх рівнів з метою отримання не лише взаємовигідного, а й суспільно корисного результату. Основними суб'єктами практики **GR** є організації бізнесу (фінансово-промислові групи, транснаціональні корпорації, асоціації бізнесу, які можуть об'єднуватися у **GR**-коаліції) та інститути громадянського суспільства (неурядові організації, різноманітні асоціації, фонди тощо). Як механізм комунікації між владою, бізнесом та громадянським суспільством **GR** сприяє залученню в процеси вироблення та прийняття політико-управлінських рішень різноманітних груп інтересів, розширює можливості для артикуляції, агрегації та інтеграції інтересів, сприяє реалізації конституційних прав громадян на участь в управлінні та підвищує ефективність роботи органів державної влади.

© *Рейтерович І.В.*

GR НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ – процеси формування та підтримання робочих контактів з місцевими органами публічного управління, відстоювання інтересів громадськості і бізнесу, які функціонують на відповідній території, в органах місцевого самоврядування та місцевих органах державної влади, щодо здійснення ними функцій і повноважень, спрямованих на розвиток відповідних територій і закріплених у чинному законодавстві.

© *Колтун В.С.*

Д

ДЕБАТИ ПАРЛАМЕНТСЬКІ – законодавчо визначена форма парламентського контролю, яка полягає в обговоренні парламентаріями питань, що стосуються всіх сфер життя суспільства. Процедура проведення дебатів у парламенті визначається регламентом парламенту і їй, як правило, передує депутатський запит.

© Ларіна Н.Б.

ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – практика управлінської діяльності, яка втілюється в процесі передачі одним органом системи публічної влади (органом державної влади чи органом місцевого самоврядування) частини власних повноважень і ресурсного забезпечення для повноцінного їх виконання, іншому органу в системі органів публічної влади на засадах, закріплених на законодавчому рівні або в адміністративному договорі з одночасним прийняттям органом, якому ці повноваження делегуються, відповідальності за їх виконання.

© Давидова В.А.

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ – науково обґрунтоване передбачення основних параметрів руху населення та майбутньої демографічної ситуації: чисельності, статево-вікової та сімейної структури, народжуваності, смертності, міграції, що сукупно становлять базу для подальших прогнозів та планів соціально-економічних процесів і є обов'язковим при формуванні довго- і середньострокової стратегії соціально-

економічного розвитку країни або регіону та розробки методів демографічної політики щодо забезпечення відтворення населення.

© Клешина Г.М.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ І БЮРОКРАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – взаємовиключні явища, в основі яких перебуває неминучість конфлікту між бюрократією і демократією, які, за визначенням М.Вебера, проявляються у формулі: чим далі йде розвиток демократії, тим більше інститути необхідні, які викликають збільшення бюрократичних рішень, що, в остаточному підсумку, призводить до звуження демократії. Подолання бюрократизму неможливо без глибокої і послідовної демократизації всієї системи суспільних відносин. Надмірна інтервенція бюрократії в політичний процес, у публічне управління, як правило, призводить до дисбалансу соціальних інтересів суспільства, а отже, до наростання в суспільстві антидемократичних тенденцій.

© Козаков В.М.

ДЕМОКРАТИЧНА КУЛЬТУРА – сукупність системно упорядкованих діяльнісних стереотипів громадян або їх спільноти виходячи з парадигмально відповідних своєму часу установок, вільного вибору і реалізації співрозмірних життєвих позицій, які не суперечать єдності задуму та інтересам усієї спільноти соціального співжиття.

© Голубь В.В.

ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ – нова парадигма публічного управління – спосіб забезпечення функціонування суспільства як цілісної саморегульованої системи, реалізації публічної влади, завдяки якому досягаються: адекватність публічної політики об'єктивним потребам розвитку суспільства; реальна участь громадян у виробленні і реалізації публічної політики; об'єднання потенціалу публічного, приватного та громадського секторів щодо вирішення ключових соціально-економічних, екологічних та інших проблем розвитку суспільства; дієвий громадський контроль за діяльністю органів публічної влади.

© Приходченко Л.Л.

ДЕМОКРАТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – складова, в якому соціальні, духовні, професійні потреби громадян задовольняються незалежно від держави та її інститутів, основою якого виступають цінності гуманізму, та демократії, принципи прав людини, їх пріоритет щодо прав держави, обмеження влади більшої над меншістю, поваги прав меншості, верховенства права тощо.

© Козаков В.М.

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ТРАНЗИТ (ПЕРЕХІД) – 1) самостійний напрям наукових досліджень, що вивчає передумови, ресурси, характер, процедури і процеси змін перехідного характеру, пов'язаних зі становленням якісно нового стану політичної, економічної, духовної, соціальної системи або суспільства в цілому; 2) низка соціальних та інституціональних змін, що прокладають шлях заміні авторитарних/тоталітарних методів правління демократичними. У процесі переходу – або транзиту – до демократії зазвичай розрізняють три стадії: лібералізацію, демократизацію і консолідацію.

© Гонюкова Л.В.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – 1) форма політичної участі у вигляді масової ходи з метою вираження суспільно-політичних настроїв (підтримки або протесту) щодо дій та рішень політичного суб'єкта (державної влади, правлячої еліти, політичного лідера, соціальної спільноти, іншої держави тощо); 2) форма політичного протесту, що характеризується активною участю громадян, і спрямована на привернення суспільної уваги та (або) провокування відповідної реакції контрsub'єкта; 3) організоване публічне виявлення суспільних настроїв із використанням під час руху плакатів, транспарантів та інших засобів наочної агітації.

© Мамонтова Е.В.

ДЕПУТАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – різновид публічної політичної діяльності, спрямований на: 1) узгодження, збалансування та регулювання суспільних відносин між державою, соціальними групами, територіальними громадами та громадянами; 2) забезпечення функцій публічного управління та самоврядування через організаційні чинники суспільного життя (створення адміністративно-правових норм, формування органів публічного управління та самоврядування) і процеси суспільного розвитку (залучення громадян до публічного управління, забезпечення зв'язків між державою та громадянським суспільством, підтримка належного рівня легітимності політичного режиму, органів публічного управління та самоврядування).

© Бебик В.М.

ДЕРЖАВА – суверенна політико-територіальна організація суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спіранням, у разі потреби, на легальний примус. До

загальних ознак держави слід віднести територію, населення, владу.

© Євдокимов В.О.

ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА – сукупність форм, методів, принципів та інструментів, за допомогою яких держава запобігає діяльності суб'єктів господарювання та інших осіб на ринку корупційних послуг із метою створення належних умов для функціонування національної економіки.

© Дяченко С.А.

ДЕРЖАВНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА – концептуальні підходи та практична діяльність органів публічної влади щодо сприяння соціалізації молоді, забезпечення переходу від дитинства до дорослості. Політики та дослідники **Д.м.п.** визначають у різний спосіб: як набір принципів, цінностей, підходів, завдань та дій для покращення умов життя молодих людей; як стратегію публічної влади, спрямовану на надання можливостей щодо отримання досвіду, здійснення соціальної інтеграції, становлення активних та відповідальних громадян; як створення умов розвитку, надання знань, навичок і компетентностей для активної участі в житті громадянського суспільства та на ринку праці тощо. До сфери **Д.м.п.** належать, з одного боку, традиційні питання (освіта, здоров'я, соціальний захист, забезпечення житлом, зайнятість та ін.), а з другого – інноваційні (соціальна інтеграція, участь у суспільному житті, гендерна рівність тощо). Сучасні демократичні концепції передбачають обов'язкову участь молоді в її розробленні та реалізації. У її фокусі одночасно перебувають як питання, що стосуються всієї молоді, так і питання окремих категорій (уразливих, обдарованих тощо).

© Бородін Є.І.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА, ЩО ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ (EVIDENCE-BASED POLICY) – поняття,

яке визначає процес вироблення публічної політики, що потребує зосередження на раціональному, ретельному та систематичному підходах. Це передбачає відмову від ідеологічних та партійних уподобань на користь глибокого вивчення вже наявного досвіду та неупередженого аналізу для отримання кращих результатів публічної політики. У зв'язку з цим для органів влади важливого значення набуває вивчення кращих практик із уже наявного досвіду, виявлення тих публічно-управлінських рішень, що вже привели до позитивних наслідків, здійснення моніторингу та оцінювання програм, виявлення “того, що працює”. До числа важливих джерел інформації для вироблення такої політики належать незалежні, об'єктивні та професійні науково-прикладні дослідження, статистичні дані, аналітичні матеріали тощо. Питання створення баз даних, організації та проведення нових досліджень постають перед органами публічної влади як складові публічно-управлінської діяльності.

© Бородін Є.І.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА – різновид публічної служби, зміст якої полягає у здійсненні громадянином, який вступив на державну службу, професійної, політично неупередженої діяльності з практичного виконання завдань і функцій держави. Громадяни, які вступили на державну службу, виконують свої посадові обов'язки та в повсякденній роботі реалізують у порядку, визначеному чинним законодавством, державну політику, мають статус державних службовців. Управлінський режим вступу, проходження та припинення державної служби в Україні регулюється Законом України “Про державну службу”.

© Федоренко В.Л.

ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА – документ, у якому визначено комплекс взаємопов'язаних завдань, механізмів, заходів, показників щодо їх виконання,

термінів виконання, виконавців, обсягів фінансових ресурсів, які в сукупності спрямовані на досягнення певної важливої мети розвитку держави, окремої галузі або адміністративно-територіальної одиниці. Реалізація **Д.ц.п.** відбувається з використанням коштів Державного бюджету України. Важливими функціями **Д.ц.п.** є забезпечення координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та ефективного використання інвестиційних ресурсів. **Д.ц.п.** розробляється на основі глибокого аналізу суспільних потреб і закономірностей соціального та економічного розвитку.

© Мельник Т.О.

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО – підприємство, засноване на державній власності, функції з управління яким здійснюють Кабінет Міністрів України, уповноважені ним органи або інші суб'єкти, визначені законом; яке діє у формі унітарного підприємства (державне комерційне підприємство, засноване на праві господарського відання; казенне підприємство, засноване на праві оперативного управління) або корпоративного підприємства, державна частка в статутному капіталі якого перевищує 50%.

© Сірик В.В.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – сукупність методів, заходів та засобів, які використовує держава для впорядкування відносин та запобігання негативним явищам, що виникають (можуть виникнути) в процесі взаємодії недержавних інституцій між собою, із державними й міжнародними інституціями, людьми та навколишнім природним середовищем для досягнення поставленої мети, що безпосередньо або опосередковано впливає (може вплинути) на національну безпеку.

© Клименко Н.Г.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ – регулювання цін (тарифів), умов доступу на ринки й інших аспектів діяльності суб'єктів природних монополій, що їх здійснюють національні комісії (як правило, але не в усіх випадках), створювані згідно із Законом України “Про природні монополії”. Необхідність втручання влади на відповідних ринках (наприклад передача електроенергії, користування залізничними коліями, централізоване водопостачання) пов'язана з існуванням ефекту економії за масштабом, що робить економічно невідповідною присутність на ринку кількох виробників і виключає конкуренцію. Метою регулювання є забезпечення ефективності ринків на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій і споживачів їх продукції.

© Кілієвич О.І.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН – комплекс заходів прямого й опосередкованого впливу держави на механізм формування та встановлення цін. Впливаючи на ціни, держава домагається досягнення глобальних цілей регулювання економіки: здійснення кон'юнктурної і структурної політики, недопущення інфляції, модернізації виробництва, посилення національної конкурентоспроможності на світовому ринку, пом'якшення соціальної напруженості в суспільстві. Державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами й органами місцевого самоврядування відповідно до їхніх повноважень. Основні засади цінової політики та ціноутворення визначає Закон України “Про ціни і ціноутворення”.

© Соколова О.М.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ – форма і різновид соціального управління, соціально-політична функція держави, зумовлена об'єктивними потребами

суспільства, яка проявляється в цілеспрямованому, систематичному, ідеологічному, організаційному впливі з використанням владних повноважень на суспільну на приватну життєдіяльність з метою її впорядкування, збереження та переведення у якісно новий стан.

© Приходченко Л.Л.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ (ЯК НАУКА) – сфера соціальної науки, об'єктами дослідження якої є: загальні тенденції розвитку та закономірності в управлінні державою; державно-управлінська практика та державно-управлінські відносини; одиничне, особливе й загальне в розвитку держави як складної соціально-економічної системи та політико-правового інституту; функціонування та розвиток державних, самоврядних та громадських інститутів; формування та функціонування механізмів організуючого, регулюючого і стабілізуючого впливу органів державної влади на суспільство й суспільні відносини для досягнення певних результатів.

© Корженко В.В.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ – цілеспрямований організуючо-регулюючий вплив держави (через систему її органів та посадових осіб, на які покладається здійснення управління в умовах НС), спрямований на забезпечення нормальних умов життєдіяльності людини і суспільства, функціонування держави, об'єктів економіки та інфраструктури, недопущення (або зменшення) матеріальних втрат та шкоди довкіллю у разі виникнення НС та ліквідації їх наслідків.

© Клименко Н.Г.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ – цілеспрямований, організуючий та регулюючий вплив держави через систему своїх органів на всіх суб'єктів

освітнього процесу шляхом реалізації сукупності політичних, організаційних, економічних, правових, соціальних та інших заходів з метою досягнення цілей та завдань держави в освітній сфері, визначених державною освітньою політикою. Ураховуючи природу і субстанційну специфіку суб'єктів управління, можна виділити сім основних видів управління освітою: державне управління; місцеве самоврядування; приватне управління; церковне управління; громадське управління; групова (колективна) саморегуляція та сімейне управління. Кожен із цих видів управління має свій власний об'єкт управління впливу, специфічну правову базу, організаційний порядок функціонування, відповідальність тощо. Державне управління в умовах концентрації в руках держави основних важелів управління є найважливішим видом управління освітою як частини соціального управління.

© Прокопенко Л.Л.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА – цілеспрямований, організуючий та регулюючий вплив держави через спеціально утворені органи, що складають певну систему, на суспільні відносини у сфері охорони навколишнього середовища для їх упорядкування та розвитку шляхом реалізації завдань держави щодо створення умов для безпечного існування суспільства у сприятливому навколишньому середовищі.

© Прокопенко Л.Л., Тишкова Н.Л.

ДЕРЖАВНИЙ PR – одна з форм політичної комунікації, яка спрямована на формування позитивного ставлення населення до органів влади і створення позитивного іміджу держави в цілому.

© Таран Є.І.

ДЕРЖАВНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР – єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі,

розташовані в межах кордонів України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.

© Дехтяренко Ю.Ф.

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ – особа, яка в порядку, передбаченому законом, призначається на посаду державної служби для професійного здійснення повноважень щодо реального втілення завдань і функцій держави, одержуючи при цьому грошову винагороду за рахунок бюджетних коштів. У законодавстві зарубіжних держав для позначення схожого статусу використовуються різні терміни – “публічний службовець”, “державний публічний службовець”, “службовець цивільної служби”, “державний адміністративний службовець”, “функціонер”, “чиновник” і т.ін. Вибір дефініції – питання традиції та особливостей державотворення. Законодавство України про державну службу вживає термін “державний службовець” у такому значенні: це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов’язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

© Газарян С.В.

ДЕРЖАВНИХ СЕКРЕТАРІВ ІНСТИТУТ – організаційно-функціональний елемент державного апарату, покликаний забезпечити раціональність взаємодії політичної та адміністративної складової уряду через законодавче встановлення й організаційне закріплення особливих гарантій незалежності вищих

функціонерів державної служби від дисфункціонального політичного впливу.

© Мельниченко В.І.

ДЕРЖАВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ – інтегрований комплекс інформаційних ресурсів, представлених як банки даних, створення і використання яких входить до компетенції органів публічного управління. Державні інформаційні ресурси поділяються на основні, відомчі і територіальні.

© Запорожець Т.В.

ДЕРЖАВНІ КОМУНІКАЦІЇ – процес двостороннього спілкування органів державної влади з громадськістю за допомогою різних комунікаційних каналів та інструментів з метою підвищення довіри громадян до влади через процес побудови державної репутації. Д.к. є регулюючим і координуючим механізмом у взаємовідносинах держави й суспільства, забезпечуючи стабільність та ефективність функціонування суспільного організму в цілому.

© Дзяна Г.О.

ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ СТРАХОВІ ФОНДИ – спеціальні органи, які утворюються в державі для реалізації функцій у сфері соціального страхування, з характерними для них напрямками використання грошових коштів. Вони здійснюють керівництво та управління видами загальнообов’язкового державного соціального страхування, провадять акумуляцію страхових внесків, контролюють використання коштів, забезпечують фінансування виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням та здійснюють інші функції згідно із затвердженими статутами.

© Слюсарчук О.П.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО – система відносин між державними та приватними партнерами, у процесі реалізації яких ресурси обох партнерів об’єднуються з відповідним розподілом

ризиків, відповідальності між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі в межах реалізації проектів, спрямованих на розв'язання нагальних соціально-економічних проблем.

© Козаков В.М.

ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІ НОВОВВЕДЕННЯ – масштабні наслідки якісних змін (здійснених у рамках державно-управлінських реформ) у складових системи органів публічної влади, їх взаємозв'язках, громадянському суспільстві, його взаєминах із зазначеною системою в процесі формування та реалізації державної і місцевої політики.

© Попов С.А.

ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ – сформована на основі загальноприйнятих норм, звичаїв та законів взаємодія державних чинників (особливо законодавчої та виконавчої влади) і складових релігійного комплексу. Виділяють кілька типових моделей **Д.-ц.в.:** 1) значна залежність держави, її інститутів від церкви, релігійна регламентація життя державних органів і суспільства (Ватикан, Іран); 2) повна залежність церкви від держави, підкорення її світській владі, одержавлення її структур (Візантія, почасти Київська Русь, Російська імперія); 3) панівне становище церкви в державі, законодавча підтримка, опіка, привілейоване становище церкви, державне фінансування її діяльності (Англія, Греція, Іспанія, Італія, Таїланд, Швеція); 4) формальне відокремлення церкви від держави при збереженні значної підтримки окремих церков, забезпечення їм значних привілеїв (ФРН, Австрія, Японія та ін.); 5) церква практично відокремлена від держави; держава не втручається у справи церкви, релігійних організацій, а останні не втручаються в справи, які перебувають у компетенції держави, діють в її правовому полі (США, Франція, Україна).

© Гераськов С.В.

ДЕРЖАВНО-ЦІЛЬОВІ ПРОЕКТИ І ПРОГРАМИ

– комплекси взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання пріоритетних проблем держави, фінансуються з державного бюджету, але відрізняються масштабністю застосування. Державно-цільові проекти обмежені певними пріоритетними напрямками соціально-економічного та культурного розвитку, що мають стратегічно важливе значення для забезпечення технологічного оновлення та розвитку базових галузей реального сектору економіки, розвитку регіону, розв'язання соціальних проблем. Державно-цільові програми є більш масштабними, оскільки спрямовані на розвиток держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць. Такі проекти та програми мають відповідати потребам суспільства, а в результаті їх виконання привести до покращення якості життя населення.

© Бакуменко В.Д.

ДЕСКРИПТИВНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

– комплекс прав та обов'язків фізичних чи юридичних осіб, уповноважених діяти від імені держави чи органу місцевого самоврядування, що мають можливість надати повне або часткове визначення змісту, а також виду прийнятого управлінського рішення шляхом вибору в передбачених для конкретних ситуацій нормативно-правових актах або схожих документах.

© Марчук Р.П.

ДЕФОЛТ ПОЛІТИЧНИЙ – кризовий стан держави, за якого всі або принаймні більшість суб'єктів державної влади не спроможні здійснювати свої владно-управлінські повноваження, спрямовані на виконання політичних зобов'язань держави перед народом і зовнішніми партнерами.

© Кальниш Ю.Г.

ДЖЕРЕЛА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА – у формальному сенсі результат правотворчої діяльності компетентних органів державної влади і місцевого самоврядування (нормативно-правовий акт) у сфері регулювання відносин, що виникають у процесі організації і здійснення публічного управління, який характеризується встановленням, зміною чи припиненням норм права, неодноразовістю застосування та ієрархічним підпорядкуванням.

© Шумляєва І.Д.

ДИНАМІКА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ – неоднорідний потік змін соціальної та культурної структури суспільства у процесі її взаємодії з іншими соціокультурними утвореннями, для якого характерні цілісність, наявність тенденцій та спрямованість вектора руху до незворотних змін соціокультурної системи, що уможлиблює перехід до якісно нового стану.

© Клешня Г.М., Орденов С.С.

ДИНАМІЧНЕ ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО – категорія, що характеризує лідерів-політиків і лідерів суспільно-політичних рухів (відповідно до здібностей, досвіду і готовності до відповідальності), у кризових ситуаціях ефективно здійснювати функції: аналізу ситуації (діагностичну), встановлення норм і цінностей (аксіологічну), визначення напрямку дії в інтересах групи (прийняття рішень), досягнення підтримки групою запропонованого плану дій (мобілізаційну) та організації діяльності.

© Клешня Г.М.

ДИРЕКТОРАТ МІНІСТЕРСТВА – самостійний структурний підрозділ апарату міністерства, що утворюється для виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням формування державної політики в одній або кількох сферах компетенції міністерства. Директорат безпосередньо підпорядкований державному секретарю міністерства. Діяльність директорату

координується міністром або відповідно до розподілу обов'язків першим заступником міністра чи заступником міністра. До складу директорату входять експертні групи, які утворюються для виконання завдань за окремими напрямками діяльності. До складу експертних груп входять державні експерти. Директорат очолює генеральний директор. Генеральний директор, керівники експертних груп, державні експерти призначаються на посаду за результатами конкурсу і звільняються з посади державним секретарем міністерства згідно із законодавством про державну службу. Утворення директоратів є наслідком запровадження “Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки”, затвердженої Кабінетом Міністрів України 24 червня 2016 р.

© Рудік О.М.

ДИСКРЕДИТАЦІЯ В ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ – навмисна дія, спрямована на знищення авторитету, іміджу, довіри до політичного суб'єкта, прийом політичної конкуренції.

© Зубчик О.А.

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ – правообов'язки органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, юридичне визначення яких передбачає можливість як вибору певного варіанта здійснення публічно-владних дій, так і відмову від прийняття рішення, вчинення дій або бездіяльності уповноваженим суб'єктом самостійно і на власний розсуд.

© Мельниченко В.І.

ДИСКУРС ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ – багатогранний процес комунікації різних суб'єктів суспільства з метою обговорення й узгодження позицій щодо перспектив впливу на об'єкт управління. Буттєва полісуб'єктність публічно-управлінського дискурсу репрезентує різні за рівнем реалістичності й політичної значущості точки зору, кожна з яких

має право на існування й часткове врахування в процесі управління. Ефективність впливу публічно-управлінського дискурсу на модернізацію дійсності залежить від дотримання таких імперативів, як безсторонність (рівновіддаленість від партійних позицій і окремих інтересів); рефлексивність (урахування універсального вираження спільного блага) та наближеність (визнання права на соціальну значущість і публічну суб'єктність усіх представників суспільства) (П.Розанвалон). Інакше кажучи, роль основи реалістичних управлінських рішень забезпечується дискурсом за допомогою його трьох основних характеристик – істинність, розумність та значущість (Ю.Габермас).

© Петровський П.М.

ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ВИДИ – різновиди законодавчо визначених заходів впливу за допущення дисциплінарного проступку, обумовлені його характером і тяжкістю та ступенем вини працівника, за загальним правилом, у вигляді догани або звільнення чи передбачені для окремих категорій працівників і службовців – інші види.

© Гришко Є.М.

ДИФАМАЦІЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ – оприлюднення фактичних чи неправдивих відомостей, даних та інформації, що можуть принизити чи зганьбити честь, гідність та ділову репутацію суб'єктів публічного управління. За своєю формою дифамація поділяється на писемну (наклеп) та усну (лихослів'я або обмовляння), що за змістом і суттю може мати ознаки навмисної недостовірної, ненавмисної недостовірної чи достовірної. Стратегія і тактика дифамації має на меті посилити протистояння між елементами комунікативної взаємодії за допомогою мовних засобів, що порушують соціокультурні норми і знижують суспільний статус опонентів.

© Твердохліб О.С.

ДІАЛОГ ПОЛІТИЧНИЙ – процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених політичних рішень. Форми політичного діалогу: 1) діалог з питань, навколо яких можна мобілізувати все суспільство (діалог зі стратегічних питань, діалог із розробки національної програми розвитку, подолання бідності тощо) та від якого очікується досягнення певного результату у вигляді конкретних пропозицій різних груп інтересів; 2) підготовчий діалог, що передує переговорам та орієнтований на створення умов для подальшої конструктивної взаємодії між опонуючими сторонами та досягнення компромісної угоди.

© Ситник С.В.

ДІЛОВА КОМУНІКАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – сукупність технологій та прийомів взаємодії органів влади як із зовнішнім середовищем, так і для забезпечення режиму ефективного обміну інформацією у внутрішньому середовищі органів публічного управління з метою встановлення ділових відносин у всіх сферах громадянського суспільства.

© Дзяна Г.О.

ДІЯЧ ПОЛІТИЧНИЙ (ПОЛІТИК) – суб'єкт політики, діяльність якого безпосередньо пов'язана з реалізацією завдань і функцій держави, досягненням політичних цілей з урахуванням політичних інтересів, потреб, політичної волі. **Д.п.** у процесі політичної діяльності приймає рішення, спрямовані на реалізацію політичних цілей і завдань розвитку системи управління в державі.

© Газізов М.М.

ДОБІР КАДРІВ ДО ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – процес визначення вимог до претендента на конкретну посаду, пошуку й залучення кандидатів, відбо-

ру й прийняття працівників на вакантні або такі, що стануть вакантними, посади публічної служби.

© Сурай І.Г.

ДОБРЕ ВРЯДУВАННЯ (GOOD GOVERNANCE) – концепція публічного управління, що передбачає переорієнтацію управління на процес взаємодії та співробітництва із бізнес-структурами, суспільними інститутами та громадянами у процесі прийняття й реалізації рішень та політик для досягнення оптимального для всіх зацікавлених сторін за даних умов результату. Цілі Д.в.: громадяни – у центрі всіх демократичних інститутів та процесів; органи місцевого самоврядування постійно покращують управління за дванадцятьма принципами (чесне проведення виборів, представництво та участь; зворотний зв'язок та чутливість; ефективність та результативність; відкритість і прозорість; верховенство права; етична поведінка; компетентність і спроможність; інноваційність та відкритість до змін; сталий розвиток та стратегічна орієнтація; раціональне управління фінансами; права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість; підзвітність); держави (або регіональні влади, залежно від інституційного устрою держав-членів) створюють та підтримують інституційні передумови для вдосконалення управління на місцевому рівні.

© Клименко І.В.

ДОБРОЧЕСНІСТЬ – морально-етична складова діяльності публічного службовця, що знаходить своє вираження в безкомпромісному та послідовному прагненні дотримуватися моральних, етичних, духовних цінностей та принципів, демонстрації особистої та професійної відповідальності, почутті місії служіння громадськості.

© Ситник С.В.

ДОКУМЕНТООБІГ (окремо – електронний документообіг) – рух документів в установі від моменту створення або надходження (прийом вхідної кореспонденції; обробка та реєстрація документів; контроль виконання документів; обробка та відправлення вихідної кореспонденції зі сторони) до моменту передачі на зберігання до архіву або знищення.

© Клешина Г.М.

ДОСТАТНЯ (ГРОМАДІВСЬКА) УМОВА ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – організаційно-правові заходи територіальної громади щодо утворення такої форми співіснування людей, де організація життєдіяльності на місцевому рівні здійснюється власними силами громади, що сприяє формуванню ініціативи, розвитку самоорганізації, реалізації суспільної самодіяльності населення, спричиняє формування суспільної потреби в місцевому самоврядуванні сучасного українського суспільства. Одночасне виконання “необхідної” і “достатньої” (громадівської) умови гарантування є запорукою ефективного здійснення місцевого самоврядування.

© Дробот І.О.

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ – складна й багатоаспектна категорія, яка може визначатися різнобічно, але загалом – це комплекс характеристик, що формують особистість, зумовлюючи її духовний розвиток, і зрештою розвиток суспільства в цілому. Вони виявляються через внутрішні (персоніфіковані) й зовнішні (зафіксовані соціальними нормами) цінності. Духовно-ціннісний розвиток суспільства слід розглядати як поєднання індивідуального та суспільного, що створює передумови для комплексного підходу до справляння публічно-управлінського впливу в цій сфері.

© Титаренко О.М.

Е

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ – дія; процес неухильного і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських, юридичних та інших рішень регуляторних органів і суб'єктів господарювання, унаслідок яких відбуваються прагматизація закономірностей взаємовідносин людини із навколишнім середовищем міста, оптимізація співвідношення між забрудненням його довкілля та величиною економічних збитків, перехід його від одного якісного стану до іншого, вищого, що передбачає передусім не споживацьке, руйнівне, а розумне, ощадливе господарювання, підвищення ефективності використання природних ресурсів і умов поряд із поліпшенням, або хоча б збереженням якості довкілля в містах.

© Ігнатенко О.С., Горбик В.М.

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА – сукупність дій і заходів, що здійснюються уповноваженими органами держави, спрямованих на забезпечення екологічних потреб населення країни, підтримку екологічної безпеки та раціональне природокористування, охорону і відтворення природних ресурсів.

© Мороз В.В.

ЕКОНОМІЧНА БЛОКАДА – форма економічної війни, що застосовується як крайній прояв економічного протистояння та здійснюється через економічну ізоляцію країни іншими державами, обмеження або заборону на

торгівлю всіма чи окремими товарами з цією країною.

© Чернятевич Я.В.

ЕКОНОМІЧНА ВІЙНА – цілеспрямований вплив, здебільшого мирними, економічними або торговими засобами, на економічну систему іншої країни з метою повного її знищення або послаблення її економічної діяльності.

© Чернятевич Я.В.

ЕКОНОМІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ – врядування (тобто здійснення політичних, економічних та адміністративних повноважень для управління справами країни) в економічній сфері. **Е.в.**, за визначенням американського економіста А.Діксита, складається з процесів (у рамках формальних і неформальних інститутів), які підтримують економічну діяльність і трансакції шляхом захисту прав власності, забезпечення виконання контрактів та реалізації колективних дій для забезпечення відповідних фізичної та організаційної інфраструктур. У сфері економічного врядування досліджується функціонування і розвиток різних інститутів. У 2009 р. за дослідження в галузі економічного врядування Е.Остром та О.Вільямсон отримали Премію Нобеля з економіки.

© Кілієвич О.І.

ЕКОНОМІЧНЕ ЕМБАРГО – форма економічної війни, що є засобом економічного та політичного впливу однієї або кількох країн на інші країни, яка перед-

бачає заборону вивозити з будь-якої країни або ввозити в будь-яку країну товари, валюту, цінні папери, а також дає можливість здійснювати примусове затримання суден, вантажів та іншого майна, що належить іноземній державі.

© Чернятевич Я.В.

ЕКОНОМІЧНИЙ БОЙКОТ – форма економічної війни, що є засобом економічного та політичного впливу на інші країни через повне або часткове припинення економічних відносин у знак протесту проти чогось, відмову купувати продукцію певного виробника, приймати на роботу певних працівників, їздити відпочивати в певну країну тощо.

© Чернятевич Я.В.

ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК – імовірна оцінка втрат (збитків) або доходів (виграшів) унаслідок бажаних або очікуваних результатів прийнятих господарюючих рішень та дій.

© Чернятевич Я.В.

ЕКСПЕРТ ПОЛІТИЧНИЙ – 1) особисто не зацікавлений у кінцевому результаті політики, висококваліфікований фахівець, запрошений чи найнятий за винагороду для висловлення кваліфікованої думки при прийнятті відповідальних рішень суб'єктами політичного процесу; 2) особа, яка проводить **політичну експертизу** (фахове дослідження публічної політики, з метою отримання зацікавленими сторонами відповідей на запитання, які вимагають спеціальних знань).

© Кальниць Ю.Г.

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ (Е-ДЕМОКРАТІЯ) – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та публічного управління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій у демократичних про-

цесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також забезпечити підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень.

© Букатова Д.М.

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ (Е-УРЯДУВАННЯ) – форма організації публічного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

© Букатова Д.М.

ЕЛІТА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – невід'ємна і важлива частини суспільства, яка виникає в результаті його соціально-політичної диференціації, наділена офіційними повноваженнями, має право і можливості приймати управлінські рішення щодо життєдіяльності суспільства, організувати їх упровадження, координувати діяльність усіх ключових інститутів суспільства та обов'язково відповідає аксіологічному критерію елітності. При цьому “публічне управління” використано в широкому розумінні, а наведене визначення **Е.п.у.** базується на таких теоретичних підходах: стратифікаційний, альтиметричний, аксіологічний, моністичний.

© Сурай І.Г.

ЕЛІТОЛОГІЯ – комплексна наука, яка склалася на основі міждисциплінарних знань на перетині соціальної філософії,

соціології, загальної історії, соціальної психології, культурології, політології, державного управління. У найбільш широкому розумінні – наука про диференціацію та ієрархізацію буття, його впорядкованість, структуралізацію і еволюцію; ґрунтується на вченні про системність буття (загальній теорії систем), його диференціації та ієрархізації, на законах термодинаміки (ентропії і негентропії), синергетиці. У вузькому розумінні (представлена соціальною елітологією) – наука про еліту як вищу страту в будь-якій системі соціальної стратифікації, про її особливі функції, пов'язані з управлінням системою в цілому або тих чи інших її підсистем, у виробленні норм і цінностей, які слугують самопідтримці системи і її розвитку, орієнтують її на рух у певному напрямі (на вдосконалення системи, на її прогрес). Термін увів у науковий обіг Г.К.Ашин у 1985 р.

© Сурай І.Г.

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА – набута здатність успішно вирішувати завдання емоційної саморегуляції, управляти емоціями співробітників, створювати сприятливий емоційний простір у процесі управлінської діяльності, коригувати стиль керівництва з огляду на емоційну тональність конкретної ситуації та приймати оптимальні рішення з урахуванням результатів аналізу емоційної інформації.

© Воронько Л.О.

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА – складова національної безпеки, що визначає спроможність держави забезпечити ефективне використання власної паливно-енергетичної бази, здійснити оптимальну диверсифікацію джерел і шляхів постачання в державу енергоносіїв для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки в режимі звичайного, надзвичайного та

воєнного станів, запобігти різким ціновим коливанням на паливно-енергетичні ресурси або ж створити умови для безболісної адаптації національної економіки до нових цін на ці ресурси.

© Чернятевич Я.В.

ЕТАТИЗМ (ДИРИЖИЗМ) – 1) система поглядів, згідно з якими державі надається визначальна роль у регулюванні економіки всупереч лібералізму, за яким функції регулювання мають належати виключно ринковим відносинам; 2) напрям суспільного мислення, що розглядає державу як вищий результат та ціль суспільного розвитку.

© Гусев В.О.

ЕТИКА ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – заснована на усвідомленні професійного призначення система цінностей, етичних принципів і норм, які відображаються у свідомості публічних службовців, орієнтують і регулюють їх відносини та діяльність у сфері публічної служби.

© Василевська Т.Е.

ЕТИКА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ (ЕТИКА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ) – інституціональна етика, яка впливає з місії та філософії публічного управління (публічної служби) та презентує його (її) цінності, етичні принципи, норми і стандарти поведінки, а також механізми їхньої підтримки.

© Василевська Т.Е.

ЕТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – сукупність засобів, що використовуються для регулювання неналежної і заохочення належної поведінки публічних службовців; елементами **Е.і.п.с.**, що утворюють етичний режим (системну сукупність взаємно підтримуючих заходів), є політична воля, законодавство, механізми звітності й нагляду, етичні кодекси, умови під-

тримки публічної служби, професійна соціалізація, координуючі органи, громадянське суспільство тощо.

© *Василевська Т.Е.*

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – зведення морально-етичних принципів, правових і загальноприйнятих моральних норм професійної діяльності службовців у сфері публічного управління в конкретно-історичний період розвитку суспільства, реалізація якого забезпечується шляхом формування і впровадження в повсякденну практику уніфікованих правил службової поведінки, етичних норм та професійних стандартів управлінської діяльності на основі основних прав людини і громадянина, відповідного стилю та методів управлінської діяльності під час реалізації службовцем посадових повноважень. Предметом регулювання **Е.к.п.с.** є принципи, цінності, права, обов'язки, вимоги до його діяльності з метою полегшення вирішення етичних дилем, конфліктів інтересів відповідно до соціокультурних норм суспільства. Етичний кодекс може містити розгорнуте, деталізоване, докладне викладення норм і правил, заборон і дозволів, опис механізмів примусу до дотримання його положень, категоричні заборони і детальні стандарти. Упровадження етичних кодексів спрямоване на стимулювання високих стандартів поведінки, посилення довіри до публічних службовців з боку громадян, допомогу у прийнятті управлінських рішень.

© *Серьогін С.М., Антонова О.В.*

ЕФЕКТИВНЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ – система суспільних відносин та процес, що передбачають забезпечення реалізації всіх функцій та повноважень місцевого самоврядування, визначених чинним законодавством, за використання мінімально можливих для досягнення цілі матеріальних ре-

сурсів при домінуванні частки нематеріальних, зокрема інноваційних, ресурсів. **Е.м.с.** передбачає створення і підтримку повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

© *Колтун В.С.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ – 1) співвідношення між фактичним результатом дії нормативно-правових актів (законодавства) і тими соціальними цілями, з метою досягнення яких ці нормативно-правові акти було прийнято, здійснюване в Україні у формі відстеження результативності регуляторного нормативно-правового акта; 2) в європейському адміністративному праві – зменшення бюрократичних “обтяжень” на фізичних та юридичних осіб в економічній сфері, а також на органи управління в цій сфері, які можуть бути чи вже встановлені правовими нормами, що отримало назву “обліку бюрократичних видатків”.

© *Плахотнюк Н.Г.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – здатність системи публічного управління забезпечувати потреби суспільства і кожного окремого громадянина за мінімального ресурсного забезпечення. Основними факторами ефективності виступає відповідність цілей, алгоритмічних схем їх реалізації та отриманих результатів і наслідків прийнятих та реалізованих управлінських рішень державним цінностям та принципам, суспільним інтересам; ресурсне забезпечення реалізації цілей та їх суспільна вартість.

© *Клименко І.В.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – співвідношення між затратами на проведення політики та її результатами. На відміну від результативності, ефективність враховує, чого коштує розв’язання суспільних проблем і досягнення цілей політики. Затрати і результати можуть вимірюватись у натуральних одиницях ресурсів і продуктів (показники продуктивності кожного з ресурсів) і у вартісних одиницях із

використанням показників витрат (грошової оцінки затрачених ресурсів) і вигід (грошової оцінки очікуваних чи фактично отриманих результатів). Тоді показниками ефективності будуть чисті вигоди (різниця між вигодами і витратами) і дохідність (відношення вигід до витрат). Основний метод визначення ефективності політики – аналіз вигід і витрат.

© *Кілієвич О.І.*

Є

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ – процес інтеграції у спільний політичний, економічний, правовий європейський простір шляхом систематичної гармонізації правил між європейськими національними державами і схвалення єдиного набору первинних законів та інститутів.

© *Ситник С.В.*

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗУМНОГО, СТАЛОГО ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ “ЄВРОПА 2020” – план дій на період до 2020 року щодо забезпечення інтелектуального, сталого та всеохопного зростання для подолання структурних недоліків в економіці Європи, підвищення її конкурентоспроможності, продуктивності та забезпечення стійкої соціальної ринкової економіки. Схвалена в 2010 р. Радою Європи з метою допомогти європейцям стати сильнішими після світової фінансово-економічної кризи і забезпечити в ЄС розумне, стаłe та інклюзивне зростання, передбачає високий рівень зайнятості, продуктивності праці та соціальної згуртованості. Розумне зростання – розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях. Стаłe зростання – сприяння екологічно чистим ресурсам, більш ресурсощадній і конкурентоспроможній економіці. Інклюзивне зростання – означає розвиток соціально зорієнтованої і територіально єдиної економіки з високим показником зайнятості. Визначає загальні цілі для всіх країн ЄС, які мають бути досягнуті завдяки поєднанню національних та

загальноєвропейських заходів. Стратегія “Європа 2020” використовується як еталонна схема для діяльності на рівні ЄС та на національному і регіональному рівнях.

© *Ярош Н.П.*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПЛАН ДЛЯ УКРАЇНИ – проект щодо підтримки економіки й реформ в Україні, розроблений за ініціативи Литви і розрахований на підтримку ЄС, США, МВФ та інших міжнародних донорів. Основними завданнями плану є розбудова сприятливого інвестиційного середовища, підтримка економічного зростання, проведення реформ, створення інституційного потенціалу України, посилення видимості західної підтримки серед українців. План передбачає формування міжнародними фінансовими інститутами та донорами інвестиційного портфеля розміром у 50 млрд євро на період 2018–2027 рр. Очікується, що збільшення обсягу інвестицій в Україну до 5 млрд євро щорічно може привести до 6–8% щорічного економічного зростання протягом наступних 5–10 років. Інвестиції спрямовуватимуться в реальну економіку (енергозбереження, дорожня інфраструктура, роботи з відновлення тощо) за умови проведення Україною структурних реформ та створення сприятливого інвестиційного клімату. План не передбачає надання бюджетної підтримки. Відомий також як “План Маршалла для України”.

© *Рудік О.М.*

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – комплекс правил і норм формування й упровадження політик, вимог до системи управління, які в сукупності створюють засади добровільного й повторного їх застосування в діяльності з метою наближення до певної еталонної моделі побудови та реалізації сучасної публічної влади, орієнтованої на людину.

© Шаров Ю.П., Чикаренко І.А.

ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ (ЄДСЦЗ) – сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів АР Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту. ЄДСЦЗ складається із: функціональних підсистем, що створюються центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері суспільного життя; територіальних підсистем, що діють в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі; ланок територіальних підсистем, що створюються: Радою міністрів АР

Крим – у районах АР Крим; районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями – у районах, районах у містах Києві та Севастополі; органами місцевого самоврядування – в обласних центрах, у містах обласного і районного значення.

© Клименко Н.Г.

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ – електронна база даних, держателем якої є Міністерство юстиції України (у перспективі ведення має здійснюватися Національним агентством з питань запобігання корупції), яких притягнуто до кримінальної, адміністративної та цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, щодо яких судами прийняті відповідні рішення, які набрали законної сили, а також відомості про накладення дисциплінарних стягнень за корупційні правопорушення на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них відповідно до Закону України “Про запобігання корупції”.

© Сухенко С.А.

3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ (МУНІЦИПАЛЬНИХ) ПОСЛУГ – процеси й заходи інфраструктурного, зовнішнього по відношенню до послуги характеру, за допомогою яких при просуванні до клієнта у мінливому зовнішньому середовищі підтримується запланований з урахуванням чинної нормативно-правової бази, стандартів та правил рівень якості послуги, а ключовими для цього є процеси моніторингу, контролю, оцінювання якості послуг.

© Шаров Ю.П.

ЗАГАЛЬНА ОЦІННА СТРУКТУРА (ООС/CAF) – модель оцінювання публічного управління за встановленою шкалою відповідно до загально визначених у Європі критеріїв, що передбачає, зокрема, вимірювання результатів протягом певного часу за допомогою регулярного самооцінювання. Дає можливість визначити прогрес у діяльності, а також потреби та проблеми організації. Базується на тому, що значні результати в організаційній діяльності на благо громадян, споживачів, суспільства можуть бути досягнуті за впровадження активної стратегії лідерства й планування людських ресурсів, партнерства та процесів. Дає змогу інтегрувати різні ініціативи з управління якістю у процес управління.

© Москаленко С.О.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ГРОМАДЯН – зібрання всіх чи частини жителів (об'єднаної) територіальної громади для вирішення питань місцевого значення. Є

традиційною формою безпосередньої демократії. Станом на 28 січня 2018 р. порядок проведення **З.з.г.** в (об'єднаних) територіальних громадах визначається законом та статутом територіальної громади.

© Колтун В.С.

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ – події, явища, процеси, інші фактори, які створюють небезпеку для реалізації національних інтересів в економічній сфері держави.

© Чернятевич Я.В.

ЗАКОНОДАВЕЦЬ – особа, наділена визначеним способом відповідними повноваженнями для встановлення, видання, вироблення правил громадської поведінки людей, нормативно-правових актів, обов'язкових для виконання всіма державними органами, громадськими об'єднаннями, органами місцевого самоврядування, посадовими особами і громадянами.

© Марчук Р.П.

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – здатність об'єкта, процесу або системи публічного управління відповідати певним законам; це забезпечує відповідність між змінами та наслідками, тобто зумовлює формування причинно-наслідкових зв'язків, коли за одних і тих самих обставин зміни системи будуть відбуватися визначеним чином, коли існування одних і тих самих причин викликатиме однакові наслідки,

враховує обставини реальної діяльності, тому частіше всього вони набувають характеру загальних тенденцій або рекомендацій щодо вибору обґрунтованих дій чи поведінки, які можуть наблизити практику управлінської діяльності до того ідеального зразка, що змодельований у теорії управління.

© Драгомирецька Н.М.

ЗАКОНОТВОРЕЦЬ – суб'єкт, який прямо чи опосередковано здійснює особливу юридичну діяльність, пов'язану з частиною правотворчої діяльності державного апарату, на підставі рішення верховної державної влади, заінтересованої в цьому процесі, з огляду на потребу в удосконаленні чинного законодавства.

© Марчук Р.П.

ЗАПИТ ДЕПУТАТСЬКИЙ – вимога депутата парламенту, групи депутатів чи комітету парламенту, заявлена на сесії парламенту до глави держави, уряду, керівників інших органів публічної влади, а також керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території країни, незалежно від їх підпорядкування і форми власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їх компетенції.

© Гошовська В.А.

ЗАПИТ ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ – право парламенту або однієї з його палат направити звернення до державного органу чи посадової особи для отримання інформації з питань, що перебувають у компетенції парламенту.

© Гошовська В.А.

ЗАСОБИ (ЗНАРЯДДЯ) ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ – засоби впливу з боку уряду на економіку, суспільство та громадян для досягнення конкретних цілей політики.

© Зубчик О.А.

ЗАСОБИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ – засоби обчислювальної техніки (технічне, програмне, математичне, лінгвістичне та інше забезпечення), інформаційні системи або їх окремі елементи, електронні комунікаційні мережі, що використовуються для реалізації інформаційно-комунікаційних технологій.

© Пігарев Ю.Б.

ЗАХИСТ СУБ'ЄКТИВНИХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ – передбачене законодавством застосування заходів правоохоронного характеру з метою відновлення порушеного чи оспорюваного її права, як безпосередньо, так і опосередковано – через звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (позасудовий захист) та судів (судовий захист).

© Мельниченко В.І.

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – один з інструментів управління реалізацією стратегії бізнес-організацій, розроблений керівником інституту Нолана Нортон (Nolan Norton Institute як структури Kleiveld Peat Marwick Goerdeler – однієї з найбільших у світі аудиторських корпорацій) Девідом Нортоном та професором Гарвардської бізнес-школи Робертом Капланом (1990 р.). Забезпечує комплексний підхід до оцінки як матеріальних, так і нематеріальних ресурсів, ґрунтуючись на чотирьох складових (фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, навчання та зростання персоналу). Використання сприяє підвищенню результативності моніторингу діяльності будь-якого органу влади в системі публічної служби, що має свою стратегію розвитку; дає змогу прогнозувати та запобігати появі проблем, органічно поєднуючи рівні стратегічного та оперативного управління; контролювати найбільш суттєві показники діяльності як органу влади в

цілому, так і кожного співробітника цього органу. Ступінь досягнення стратегічних цілей, ефективність процесів, що відбуваються в органі влади та діяльності як усього органу в цілому, кожного його підрозділу та кожного співробітника визначається значеннями ключових показників результативності, які тісно пов'язані із системою мотивації співробітників. Показники з їх цільовими та граничними значеннями визначаються так, щоб максимально охопити всі критичні сфери, що впливають на реалізацію стратегії розвитку органу влади. Як правило, збалансована система показників розробляється на період, відповідний довгостроковому періоду стратегічного планування (3–7 років). При цьому цільові значення на довгостроковий період визначаються у відстрочених показниках (показниках, які характеризують кінцеву мету стратегії).

© Пахомова Т.І.

ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ – забезпечення і дотримання раціональних пропорцій, співвідношень, обсягів, структури, результатів і ефективності із суміжними процесами суспільної діяльності в рівномірному споживанні і відтворенні елементів ресурсного потенціалу економічних, соціальних і природних процесів територій, рівномірному запровадженні новітніх технологій у всіх видах діяльності. Це дає змогу долати деструктивні зв'язки і диспропорції, а також забезпечувати формування гармонійності й узгодженості у відносинах між численними суб'єктами господарювання, влади і жителями в системі “суспільство – природа – людина” і одночасного розвитку всіх її складових на первісному базовому рівні.

© Бобровська О.Ю.

ЗВ'ЯЗАНІСТЬ ДЕРЖАВИ ПРАВОМ – принцип функціонування правової держави, який передбачає обмеження віль-

ної дії окремих посадових осіб, державних органів, держави в цілому у взаєминах з окремими особами, колективами та суспільством у цілому, зумовлені суспільними потребами, формально визначеними за змістом правилами поведінки, установленними або санкціонованими та гарантованими державою.

© Мельниченко В.І.

ЗВЕРНЕННЯ ДЕПУТАТСЬКЕ – викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернення до посадових осіб, державних органів, керівників підприємств, установ, організацій, здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення або викласти свою позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

© Гошовська В.А.

ЗВІЛЬНЕННЯ З ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ – підстава припинення трудових відносин між органом державної влади та державним службовцем, яка включає: звільнення державного службовця за власною ініціативою; звільнення державного службовця за ініціативою суб'єкта призначення (у разі втрати державним службовцем права на державну службу; у разі скорочення чисельності або штату державних службовців, ліквідації державного органу, реорганізації державного органу; у разі встановлення невідповідності державного службовця займаній посаді протягом строку випробування; у разі отримання державним службовцем двох підряд негативних оцінок за результатами оцінювання службової діяльності; вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку, який передбачає звільнення).

© Рогова О.Г.

ЗВОРОТНЕ ПЛАНУВАННЯ – використання обраної моделі політичної проблеми з метою запропонувати альтернативні шляхи її розв'язання, які потім

будуть прийняті за основу можливих варіантів політики.

© *Зубчик О.А.*

ЗДІЙСНЕННІСТЬ ПОЛІТИКИ – головна підстава для здійснення політики, міркування з приводу її бажаності, прийнятності та можливості. Д.Веймер та Е.Вайнінг (1991 р.) визначають здійсненність як фактори, що впливають на ймовірність досконалого здійснення політики. Згідно з Гогвудом та Ганом (1984 р.) такими факторами є: 1) відсутність неподоланих зовнішніх обмежень; 2) наявність відповідного часу і достатніх ресурсів; 3) наявність потрібних комбінацій ресурсів; 4) надійність теорії; 5) безпосередність та безперешкодність зв'язку між причиною та наслідком; 6) мінімальність відносин залежності; 7) узгодженість і зрозумілість цілей; 8) правильна послідовність постановки завдань; 9) досконалий зв'язок і координація; 10) дотримання ухвалені політики з боку влади. Л.Пал (1992 р.), проаналізувавши цю модель визначення **З.п.**, робить висновок, що “досконале здійснення політики” не є ні досяжним, ні навіть бажаним, оскільки здійсненність будь-якої політики не може бути встановлена раз і назавжди.

© *Шульга М.А., Зубчик О.А.*

ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИКИ – процес постановки завдань, вибору цілей для реалізації мети, досягнення результату, пов'язаного з певним курсом політики. **З.п.** – 1) процес від сформульованого її наміру до впливу і спостереження результатів (М.Ківіньємі); 2) процес трансформації цілей, пов'язаних із певним курсом політики, в результати (С.Брукс); 3) процес виконання, удосконалення, реалізації планів і концепцій (Л.Пал); 4) процес, коли “гума політики б'є шлях”

(П.Браун); 5) еволюція як постійна зміна ідеї, що втілюється в життя (Мейджоун і Вілдавські). Здійснення політики має кілька характерних рис: 1) не виконується автоматично, а потребує докладання великих зусиль (Едвардс і Шарканські); 2) “лонгітудинальність” (Пресман і Вілдавські), тобто тривалість та багатоманітність учасників; 3) складність спільних дій; 4) чіткий розподіл ролей – творці політики не є адміністраторами, які її здійснюють; 5) конкретизація та неможливість досконалості – неминучість відходу від початкових концепцій і задумів; 6) надання можливості “чогось навчитися і, якщо можна, виправити” (Л.Пал); 7) потреба у підтримці, тобто комплексі заходів, які забезпечать здійснення саме таким чином, як це передбачалося (Петон і Савіцкі).

© *Зубчик О.А., Шульга М.А.*

ЗЕМЛЕУСТРІЙ – сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що вживаються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

© *Дехтяренко Ю.Ф.*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА – важлива складова економічної політики держави, спрямована на ефективне співробітництво в системі світового господарства та використання зовнішнього фактора в національній економіці з дотриманням національних економічних інтересів і безпеки громадян, що реалізується за допомогою комплексу специфічних методів та інструментів.

© *Слюсарчук О.П.*

I

ІДЕНТИЧНІСТЬ – багатозначний і багатогалузевий термін, який означає однаковість, тотожність, подібність. Використовується в математиці, психології, філософії, соціології, етнології та інших наукових галузях. Розрізняють культурну **I.**, національну **I.**, громадянську **I.**, гендерну **I.**, соціальну **I.** тощо. Можна розглядати **I.** індивідуальну (окремого індивіда) і групову (колективну). Індивідуальна **I.** являє собою сукупність установок, уявлень щодо власного самоусвідомлення індивіда, його окремішності від інших. Групову (колективна) **I.** означає характерні риси певної соціальної групи та відчуття індивідом належності до неї.

© Ковальова Т.В.

ІДЕОЛОГІЯ ДЕРЖАВНА – цілісна, систематизована сукупність ідей, цінностей і уявлень, які є: основою консенсусу формування суспільства із об'єднання окремих груп населення; основою для усвідомлення і оцінки ставлення людей до дійсності та держави; засадами для визначення цілей соціокультурного розвитку держави на конкретно-історичному етапі.

© Клешина Г.М.

ІДЕОЛОГІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ – 1) сукупність теоретично обґрунтованих ідей, принципів, норм, установок, ідеалів, цілей, що є прийнятними для всіх громадян держави і орієнтують їх на забезпечення цілісності й міцності держави, консолідації нації, соціаль-

но-економічний і культурний розвиток; 2) сукупність ідей, уявлень, система поглядів, що поділяються суспільством або переважно його більшістю стосовно об'єднання навколо спільної мети, спрямованої на зміцнення суверенітету й економічної незалежності, безпеки, територіальної цілісності країни, побудову міцної суверенної держави.

© Карлова В.В.

ІДЕОЛОГІЯ ПАРТІЙНА – система концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, що відображає інтереси, світогляд, ідеали, настрої та містить оцінку політичних процесів з позицій політичної партії-носія певної ідеології та є орієнтованою на певні класи або групи населення з метою зміни або підтримки суспільної свідомості, впровадження в неї власних критеріїв оцінки минулого, сьогодення і майбутнього, створення позитивного образу пропонованих партією цілей і завдань політичного розвитку та об'єднує дії громадян на виконання поставлених завдань.

© Клешина Г.М.

ІМПІЧМЕНТ – конституційна процедура притягнення до державного суду вищих посадових осіб, результатом якої, як правило, є дострокове припинення повноважень глави держави або іншого посадовця та усунення його з посади.

© Григорович Л.С.

ІНВЕСТИТУРА – наділення народом або компетентним органом (парламентом, президентом та ін.) одноособового (наприклад президента) або колегіально-го органу (наприклад уряду) владними повноваженнями. Відповідно щодо президента може бути народна і парламентська І., а щодо уряду – парламентська та президентська І.

© *Рябець К.А.*

ІНДЕКС ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ БЮДЖЕТУ – коефіцієнт, що визначає рівень податкоспроможності, зведеного бюджету міста обласного значення, бюджету об'єднаної територіальної громади, районного бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по всіх зведених бюджетах міст обласного значення, районів і бюджетах об'єднаних територіальних громад в Україні у розрахунку на одну людину. Індекс податкоспроможності відповідного обласного бюджету є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності такого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по всіх обласних бюджетах України в розрахунку на одну людину. Індеси податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж один раз на рік, крім випадків: виділення нових або зміни статусу вже існуючих адміністративно-територіальних одиниць; зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків; зміни податкового законодавства.

© *Вакуленко В.М.*

ІНДЕКС ПУБЛІЧНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – практичний інструмент, що базується на спеціально розробленій методології та дає змогу комплексно оцінити і порівняти рівень прозорості, відкритості та підзвітності кожного із самодостатніх об'єктів моніторингу органів місцевого самоврядування: міських голів,

виконавчих органів та депутатів місцевих рад у їх взаємодії з громадянами. Вимірювання **І.п.м.с.** спрямоване на те, щоб зрозуміти, з одного боку, те, наскільки публічно приймаються рішення, втілюється в життя політика органів місцевого самоврядування об'єктами моніторингу, з другого – те, що оцінці підлягає широкий спектр функцій та напрямів діяльності органів місцевого самоврядування, серед яких: забезпечення доступу до інформації; отримання максимальної кількості адміністративних послуг; регуляторна політика; оприлюднення локальних нормативно-правових актів, містобудівних та програмних документів; прозорість бюджетного процесу; забезпечення участі громадськості; оновлення змісту та функціонування офіційних веб-сайтів, прозорість земельних аукціонів та ін.

© *Лелеченко А.П.*

ІНДЕКС ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА (DESI – DIGITAL ECONOMY AND SOCIETY INDEX) – індекс узагальнення показників цифрової продуктивності країн Європейського Союзу з метою відстеження еволюції країн-членів ЄС у сфері цифрової конкурентоспроможності.

© *Пігарев Ю.Б.*

ІНДИКАТОРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – реальні статистичні показники розвитку економіки країни, які найбільш повно характеризують явища і тенденції у сфері економічної безпеки. Розрізняють: 1) оптимальні значення індикаторів – інтервал величин, у межах яких створюються найбільш сприятливі умови для відтворюваних процесів в економіці; 2) порогові значення індикаторів – кількісні величини, порушення яких викликає несприятливі тенденції в економіці; 3) граничні значення індикаторів – кіль-

кісні величини, порушення яких спричиняє загрозливі процеси в економіці.

© Чернятевич Я.В.

ІНІЦІАТИВА ЗАКОНОДАВЧА – право уповноважених осіб надавати офіційну пропозицію законодавчому органу щодо прийняття, зміни, доповнення чи припинення дії закону згідно із встановленою процедурою.

© Рябець К.А.

ІНІЦІАТИВА НАСЕЛЕННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – трансформування особистих інтересів людей в інтереси громади – заінтересованість членів громади в організації власними силами життєдіяльності на місцевому рівні, відстоюванні і захисті своїх прав, свобод та законних інтересів у контексті реалізації соціально-економічних, духовних, екологічних, побутових, культурних інтересів усієї громади. Формування ініціативи населення відбувається через розвиток приватної власності як передумови економічної незалежності, гідності, переконаності людини у відстоюванні своїх прав, свобод та законних інтересів.

© Дробот І.О.

ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій міжгалузевого характеру на певний період часу щодо зменшення соціальної нерівності, забезпечення прав і свобод кожної людини, рівного доступу до отримання різного роду послуг, у тому числі забезпечення включення всіх заінтересованих у процесі розроблення актуальних для суспільства рішень та їх реалізації.

© Дегтярьова І.О.

ІНКЛЮЗИВНИЙ МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК – процес структурних змін, який супроводжується економічною та соціальною активністю на місцевому рівні й забезпечує підвищення добробу-

ту на основі максимальної зайнятості, індивідуальну й соціальну безпеку, рівний доступ до можливостей та послуг для широкого кола місцевого населення з використанням місцевих ресурсів.

© Кожина А.В.

ІНКРЕМЕНТАЛІЗМ – теоретичний підхід до прийняття управлінських рішень, який полягає в узгодженні найбільш прийняттого для суб'єктів публічної політики рішення, на відміну від раціонального підходу, що орієнтується на знаходження найбільш ефективного рішення. **І.** характеризується: більшою увагою до вирішення проблем, ніж пошуком позитивних цілей; поєднанням аналізу цілей політики та інших цінностей з емпіричними аспектами проблеми (цілі і засоби знаходяться одночасно); обмеженням аналізу кількома знайомими альтернативами політики, що мало відрізняються від status quo; аналізом лише деяких, а не всіх можливих наслідків розглянутої альтернативи; послідовністю спроб, помилок і повторних спроб; здійсненням аналітичної роботи кількома учасниками у творенні політики.

© Буник М.З.

ІНКРЕМЕНТАЛЬНА ПОЛІТИКА – модель публічної політики, в процесі розроблення якої існуючі напрями політики розглядаються як основа для здійснення подальших змін, які мають бути поступовими, помірними та не радикальними. Ґрунтується на інкременталізмі – теоретичному підході до розроблення публічної політики, згідно з яким вона є результатом процесу взаємодії та взаємного пристосування широкого кола акторів, які відстоюють різні цінності та володіють різноманітною інформацією. Замість розроблення нової політики “з чистого аркуша” виробники політики прагнуть удосконалювати і розвивати ту політику, що вже існує. Для середо-

вища розроблення **І.п.** характерними є складність та взаємопов'язаність проблем, широке коло зацікавлених акторів, високий ступінь невизначеності щодо можливих альтернатив і наслідків та обмеженість ресурсів. Модель **І.п.** широко застосовується під час розроблення напрямів внутрішньої та зовнішньої політики, наприклад у бюджетному процесі. Інколи термін "**І.п.**" перекладається українською як "прирісна політика".

© Рудік О.М.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – діяльність, що системно поєднує управління, здійснення й забезпечення інноваційного процесу органу публічної влади з використанням внутрішніх і зовнішніх ресурсів, можливостей, видів та способів супроводу.

© Попов С.А.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – діяльність, що системно поєднує управління, здійснення й забезпечення процесів поширення нововведення та інноваційних процесів у системі ОПВ з використанням зовнішніх та внутрішніх ресурсів, можливостей, видів і способів супроводу.

© Попов С.А.

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) (Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV "Про інноваційну діяльність"). У ст. 16 Закону зазначено, що підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо. **І.і.** – один із основних компонен-

тів забезпечення інноваційного розвитку, і саме від рівня її розвинутої залежить активізація інноваційної діяльності та приплив інвестицій для її здійснення.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – сукупність знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність публічних службовців до успішного впровадження державно-управлінських нововведень.

© Попов С.А.

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА – складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах (Закон України від 16 січня 2003 р. № 433-IV "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", що втратив чинність з уведенням нового Закону України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", у якому відповідна дефініція вже відсутня).

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ – модель, що полягає в широкомасштабному введенні у господарський обіг через інноваційні процеси таких продуктів інтелектуальної праці, як передові технології, зокрема енерго-, ресурсозберігаючі технології, науково-технічні розробки та інші об'єкти прав інтелектуальної власності, створених у науково-технічній сфері діяльності, а також запровадження новітніх послуг, ефективних організаційно-управлінських рішень з метою їх комерціалізації або отримання

соціально-економічного ефекту. За інноваційною моделлю детермінантою розвитку стають інновації як новостворені (застосовані, вдосконалені), конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

© Гусев В.О.

ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА КРАЇНИ – нові соціально-економічні відносини між владою, бізнесом та суспільством, які базуються на пріоритетному розвитку знань і технологій їх використання. Основна ідея, покладена в основу терміна “інноваційна система”, полягає в тому, що самі інновації, а також процеси їх створення та поширення є водночас і індивідуальним, і колективним актом. Інноваційна система складається, по-перше, із мереж індивідів та організацій, які породжують, розвивають, поширюють і використовують інновації та в комплексі створюють інноваційну інфраструктуру, і, по-друге, – з наявних інноваційних ресурсів та процесів, що відображають систему суспільних відносин, які складаються на мікро-, мезо- і макрорівнях реалізації інноваційної діяльності.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ – 1) сукупність ресурсів та факторів, цілеспрямована інтеграція яких дає змогу результативно та ефективно реалізовувати інноваційні процеси з метою створення інновацій, які мають суспільну користь, а складовими **І.п.** є інноваційні ресурси, інноваційні процеси та інноваційна інфраструктура; 2) сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо),

необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки та суспільства (Закон України від 16 січня 2003 р. № 433-IV “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, що втратив чинність з уведенням нового Закону України від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”, у якому відповідна дефініція вже відсутня). Важливу роль у формуванні **І.п.** відіграють знання, якими “володіє” суспільство (населення конкретної країни або території), нормативно-правове забезпечення і рівень інноваційної культури, відсутність якої є однією з головних причин інноваційної стагнації.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – спроможність необхідних і достатніх за обсягом та якістю ресурсів органу публічної влади до успішного впровадження нововведень за наявності відповідних зовнішніх можливостей і умов.

© Попов С.А.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – цілеспрямований спосіб запровадження державно-управлінських нововведень, що базується на послідовному здійсненні етапів опанування інновації, її взаємоадаптації з органом публічної влади, впровадження та інституалізації.

© Попов С.А.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК – економічна категорія, яка являє собою складний процес прикладного характеру зі створення та впровадження інновацій з метою якісних змін об’єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту, що пов’язаний з необхідною умовою виживання і розвитку організацій, підприємств, галузей

господарства тощо в довгостроковій перспективі.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – 1) переведення територіальної громади на нові стандарти управління, що забезпечують отримання соціального, економічного, екологічного ефектів, високі (випереджальні) темпи підвищення рівня та якості життя членів громади; 2) забезпечення здатності управління “відповідати” сучасним вимогам до інноваційного розвитку територіальних громад (системні впливи зовнішнього середовища) і досягати, використовуючи концептуально-методологічні та інструментально-прикладні засоби, визначених стратегічних орієнтирів. До таких орієнтирів віднесено: керований розвиток на основі програмно-цільового конкурентно-орієнтованого управління; розвинуту ринково-підприємницьку та інноваційну інфраструктуру; партнерство громад і партнерство в трикутнику “влада-бізнес-громада”; партисипативність громадян в управлінні; високу якість і доступність публічних послуг; надійний захист прав споживачів та виробників; регулярне оцінювання якості діяльності влади громадянами; відкритість влади; розвинуті систему управління, стратегічне мислення та організаційну культуру.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ – впорядкована послідовність взаємопов’язаних дій та операцій, що виконуються з метою перетворення інноваційних ідей і рішень на реальні інноваційні продукти (технології, послуги) за допомогою організаційно-управлінських, матеріально-технічних, фінансово-економічних та інших засобів. Основні **І.п.:** продукування (генерація) інноваційних ідей (нових знань); розвиток ідей – перетворення їх

на загальні концепції створення інноваційного продукту; поширення й тестування ідей на їх потенційну придатність і практичність – отримання нових знань; трансформація ідей у “ноу-хау” (легітимізація нових знань, інформації та досвіду, які ще не стали загальним надбанням, для застосування на договірній основі в діяльності підприємства чи у професійній діяльності), набуття права інтелектуальної власності; матеріалізація нових знань – перетворення їх на інноваційні продукти (продукцію, технології, послуги тощо). Послідовне виконання цих процесів у складі єдиного інтегрованого **І.п.** дає змогу створити в “середовищі” інноваційного розвитку відповідний господарський механізм (інфраструктуру), який забезпечує його підтримку.

© Чикаренко І.А.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ – 1) ознака сучасного публічного адміністрування; 2) здатність до оновлення, відкритість новому; 3) пов’язана із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття; 4) реалізація творчої ідеї та її реалізація, яка відрізняється від винаходу і стосується запровадження нового способу досягнення результату та/або при виконанні робіт; 5) включає всі нові елементи, нове поєднання існуючих елементів або суттєві зміни, або відхід від традиційних способів ведення справ і виконання діяльності; 6) розвиток і нові розробки політики та нові стандартні операційні процедури суспільних організацій для вирішення проблем державної політики; 7) ефективні, творчі та унікальні відповіді на нові проблеми або нова відповідь на старі проблеми.

© Драгомирецька Н.М.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ПРОЕКТУ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – суб’єктно-

орієнтована характеристика проекту, яка базується на потенціалі отримання від використання його продукту обґрунтовано визначеної нової якості діяльності для конкретного суб'єкта – користувача продукту проекту (бенефіціарів територіальної громади, території та органів управління нею, органу місцевого самоврядування та ін.), що визначає рівень прикладної цінності проекту для його зацікавлених сторін.

© Шаров Ю.П.

ІННОВАЦІЯ – новостворені (застосовані) та (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери (Закон України “Про інноваційну діяльність” від 1 липня 2010 р. № 2404-VI).

© Гусєв В.О.

ІННОВАЦІЯ АБСОЛЮТНА (У СФЕРІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД) – 1) суспільне благо, що створено вперше і є унікальним протягом певного періоду часу; 2) результат реалізації інноваційного проекту, який має на меті створення нового суспільно значущого (соціально- та економічно корисного) продукту, що не має аналогів у світі, і такого, що можна запатентувати. Згідно із Законом України “Про інноваційну діяльність” до таких продуктів відносять новостворені технології, послуги, матеріальні та духовні блага тощо. До цього переліку слід додати і нові підходи, парадигми, концепції, а також нові розробки методологічного та методичного характеру: моделі, структури, методики, алгоритми, управлінські системи в цілому, які можна розглядати як управлінські інновації.

© Чикаренко І.А., Шаров Ю.П.

ІННОВАЦІЯ ВІДНОСНА (У СФЕРІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД) – продукт або підхід до його створення, який, незважаючи на наявність аналогів на інших територіях та ринках, буде сприйматися як новий саме для конкретної територіальної громади внаслідок привнесення нової якості до якогось виду її суспільно корисної діяльності. До **І.в.** в аспекті реалізації проектів місцевого розвитку можна віднести нові (комбіновані, інтегровані, інкорпоровані тощо) підходи, методики, концепції або суто нові рішення, що підвищують ефективність управлінської або проектної діяльності зі створення продукту проекту, унікального для певної території або певної групи населення, а також покращують результат цієї діяльності. Такі інновації більшою мірою сфокусовані на запозиченні передового вітчизняного й зарубіжного досвіду та кращих практик, їх адаптації до конкретних місцевих умов та реалій.

© Чикаренко І.А., Шаров Ю.П.

ІНСТИТУТ – організація, лад; запроваджений порядок. Термін “**І.**” має такі значення: 1) назва вищого навчального закладу або науково-дослідної установи; 2) сукупність норм права, що регулюють певні галузі суспільних відносин; 3) соціальні інститути (об'єднання громадян); 4) адміністративно-організаційні системи (держава, юридичні особи приватного права); 5) господарсько-економічні системні інститути (інститут права власності).

© Ребкало В.А., Семьоркіна К.О.

ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСТВА – інститут, що прийшов на зміну інституту підданства. **І.г.** є визначальним у розв'язанні проблеми співвідношення автономії особи як суб'єкта природних прав людини з колективними інтересами. З огляду на це найбільш поширеним у юридичній науці є визначення грома-

дянства як особливого правового зв'язку між особою та державою, що породжує для цих суб'єктів правовідносин взаємні права і обов'язки. Цей зв'язок поширює на особу суверенну владу держави незалежно від місця проживання особи – в межах кордонів чи поза межами кордонів конкретної держави. Завдяки цьому громадяни користуються певними правами та несуть відповідальність перед державою, а держава забезпечує захист їхніх прав та інтересів.

© Гонюкова Л.В.

ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ – комплекс формальних та неформальних правил (законів, норм, стандартів, концепцій та ін.), що уніфікують зміст публічного аудиту, та механізмів, які регулюють їх дію на практиці.

© Обушна Н.І.

ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА – уособлена група правових норм, що регулюють однорідні суспільні відносини, які пов'язані зі здійсненням функцій публічної влади щодо задоволення публічно-правового інтересу за допомогою переважно імперативного методу правового регулювання. **І.п.п.** своїми засобами створюють соціальні умови правопорядку, за наявності яких громадянин відчуває себе захищеним і має можливість реалізувати власні приватні інтереси.

© Клімова С.М.

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – суб'єкти громадської взаємодії, які наділені правами та обов'язками щодо захисту й реалізації своїх легітимних інтересів, і які в процесі своєї діяльності формують суспільні відносини, спрямовані на подальшу розбудову громадянського суспільства та на участь в управлінні державними справами, зокрема у формуванні та реалізації державної/публічної політики. Сьогодні в Україні до таких соціальних

інститутів на законодавчому рівні віднесено: громадські організації, професійні і творчі спілки, організації роботодавців, благодійні та релігійні організації, органи самоорганізації населення, незалежні засоби масової комунікації та інші підприємницькі товариства й установи.

© Пухкал О.Г.

ІНСТИТУТИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – 1) зафіксовані і документально закріплені норми та процедури публічної політики (формальні інститути); 2) стійкий тип політичної поведінки, який виражається у певній системі колективних дій, процедурі, механізмі публічної політики (неформальні інститути); 3) установи, що здатні приймати політичні рішення та втілювати їх у відповідні правові норми та практику державно-політичного і громадянського життя.

© Ситник С.В.

ІНСТИТУЦІЙНА (КОРПОРАТИВНА) ФОРМА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА – особливий різновид співробітництва між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) і юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), яке опосередковано створенням акціонерного товариства для реалізації мети такого партнерства, в тому числі з можливістю залучення третіх осіб (інвесторів) щодо фінансування об'єктів указанного партнерства в порядку, визначеному законодавством.

© Сороченко А.В.

ІНСТИТУЦІЙНА ПАМ'ЯТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – здатність органів публічної влади до збирання, зберігання, використання, оновлення,

можливості застосування і передачі професійних явних і неявних знань, що базуються на досвіді, традиціях і культурі інституту публічної служби, які з урахуванням творчої реконструкції минулого виступають важливим чинником для прийняття ефективних управлінських рішень та планування майбутнього.

© *Оргієць О.М.*

ІНСТИТУЦІЙНА ПАСТКА – 1) неефективна і стійка норма (неефективний інститут), що має самопідтримуючий характер; 2) перевага “політичної доцільності” над формальними процедурами в прийнятті рішень, що призводить до систематичного і свідомого порушення принципу верховенства права та затвердження неефективної інституційної рівноваги (**І.п.**), за якої неформальні правила і практики задають напрям поведінки політичних гравців.

© *Козаков В.М.*

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРАКТИКИ – процес упровадження публічної політики в практику діяльності органів влади, пов’язаних з виробленням дієвих механізмів публічного управління виходячи з розуміння держави як великої соціальної системи, спрямованої на досягнення суспільної злагоди, що формує свої функції відповідно до суспільних потреб.

© *Козаков В.М.*

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРОЕКТИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – проекти співробітництва територіальних громад, що мають на меті інституціоналізацію взаємовідносин кількох учасників спільної постійної або тимчасової діяльності, завдяки якій реалізуються спільні та індивідуальні інтереси учасників співробітництва і які характеризуються такими ознаками: продуктом проекту є певна інституція, що функціонує відповідно до розроблених у процесі реалізації проекту й документально оформлених управлінських

регламентів та локальних нормативних актів, створених, зокрема, в частині врегулювання договірних відносин; інституційний проект має бути продуктом політичної волі сторін спільної діяльності територіальних громад; критичними в таких проектах є процеси комунікацій для координації зусиль багатьох учасників, які мають різний юридичний статус, різний рівень ресурсних можливостей та потреб, а найголовніше – різнопланові, а часто й суперечливі інтереси.

© *Шаров Ю.П.*

ІНСТИТУЦІЙНІ РЕСУРСИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – сукупність сталих засобів, що забезпечують цілісне самостійне здійснення завдань функціонування системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на задоволення соціальних, економічних, політичних, культурних та інших потреб суспільства в цілому або його частини виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості.

© *Шумляєва І.Д.*

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – формування на базі інституційно-правових принципів, форм, методів тощо такої взаємодії між суб’єктами публічного управління в процесі досягнення суспільно необхідних цілей, сформованих на основі волевиявлення громади, що спрямовується на задоволення потреб громади як об’єкта управління. У зміст поняття **І.-п.з.с.п.у.** включається також комплекс заходів, на основі яких управлінські рішення і дії набувають характеру встановлення та застосування правових норм і які спрямовані на створення умов для ефективного функціонування публічного управління як системного явища. **І.-п.з.с.п.у.** здійснюється на певних часових етапах, що об’єднуються

у фази, у відповідних сферах суспільного життя і на різних його рівнях.

© Кушнір М.О.

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ – наукова теорія, в якій економічні процеси пояснюються не тільки економічними, а й соціально-політичними, правовими, соціально-психологічними, етичними умовами життя, а також звичаями, традиціями і звичками, що існують як у житті окремої людини, так і суспільства в цілому.

© Козаков В.М.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА МАТРИЦЯ – сукупність базових економічних, політичних та ідеологічних інститутів, які історично склалися, що регулюють економічні відносини між людьми й визначають місце економіки в суспільстві; форма суспільної інтеграції в основних сферах життєдіяльності соціуму – економіці, політиці й ідеології.

© Козаков В.М.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – сукупність найважливіших фундаментальних соціальних, правових, політичних, економічних, культурних, морально-етичних правил і норм (інститутів), що визначають поведінку та взаємовідносини в суспільстві.

© Козаков В.М.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК – процес змін, спрямований на генерування, імпорт нових або трансформацію існуючих політичних, соціальних, економічних, правових, фінансових та інших інститутів, який передбачає їх свідоме створення на основі виявлення реальної потреби в них.

© Ребкало В.А., Кожушко А.О.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АУДИТУ – сукупність науково обґрунтованих і закріплених базових положень (правил, норм, стан-

дартів), згідно з якими здійснюється процес інституціоналізації публічного аудиту, тобто перетворення їх (положень) на певні впорядковані структури, системи дій. При цьому процес інституціоналізації публічного аудиту має бути методологічно узгодженим із базовими засадами концепції “Good Governance” та з положеннями комунікативної парадигми Ю.Габермаса, які у світовій практиці розглядаються як теоретичне підґрунтя формування інституту публічного аудиту.

© Обушна Н.І.

ІНСТИТУЦІЯ – 1) у Стародавньому Римі – посібники з основ права, насамперед цивільного; 2) система норм і правил організації, регулювання суспільного життя, діяльності й поведінки людей; сукупність соціальних норм, зразків поведінки та діяльності; 3) установи, заклади.

© Ребкало В.А., Семьоркіна К.О.

ІНСТРУМЕНТ “СКАНУВАННЯ ГОРИЗОНТІВ” У ПУБЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ – інструмент передбачення, що ґрунтується на систематичному огляді інформації про загрози, ризики, нові проблеми і тенденції в політичній, економічній, соціальній, технологічній або екологічній сфері. Результатом “сканування горизонтів” є звіти, що характеризують виявлені тренди і можливості їх розгортання в майбутньому. У звіті представлена індикативна інформація про ймовірності, вплив, поширення, труднощі і час розвитку кожної проблеми, а саме: наводиться опис проблеми, досліджуються можливі наслідки, виявляються ранні індикатори, рушійні сили і гальмівні чинники, визначаються паралелі з попередніми подіями, передбачаються майбутні можливі зв’язки. Використання І.“с.г.”п.п. дає змогу розвивати публічну політику, більш стійку до майбутньої невизначеності.

© Фірсова О.Д.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІМІДЖЕЛОГІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – сукупність інформаційно-комунікативних інструментів впливу на формування і корекцію іміджу суб'єктів публічного управління за допомогою модифікації сприйняття і моделі поведінки, зміни або посилення характерних для конкретних соціальних груп установок, стереотипів, ціннісних орієнтацій, що є одним із вагомих способів формування громадської думки та управління нею.

© Колосовська І.І.

ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – засоби, способи досягнення цілей розвитку держави, її територій, сфер та галузей. Основні типи таких інструментів: правові, організаційні, фінансові, інформаційні, мотиваційні, матеріально-технічні.

© Дегтярьова І.О.

ІНТЕГРОВАНІЙ ОРГАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – орган, що ситуаційно утворюється представниками державної влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства (бізнесу, науки, громадськості) для вирішення поточних питань чи проблем та справляння в подальшому управлінського впливу на імплементацію прийнятих рішень (наприклад: робоча група, комісія, центр тощо); членами **І.о.п.у.** для проведення, наприклад регіонального форсайту, мають бути представники регіональних органів державної та місцевої влади, які разом з представниками громадянського суспільства (науки, бізнесу, громадських організацій, населення) приймають остаточні управлінські рішення за його результатами, на підставі яких справляється їх вплив на регіональний розвиток, формування та впровадження в регіональну практику нових програм, інтелектуальних, технологічних та інших продуктів.

© Цедік М.Г.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ – соціальна форма виразу процесів інтеграції, що виявляється, насамперед, у соціально-економічних, соціокультурних, міжетнічних процесах як діяльність щодо подолання державних кордонів у політичній, економічній, культурній та інших сферах.

© Абрамов В.І.

ІНФОРМАЦІЙНА АТАКА – акт агресивного застосування учасником протистояння комунікативних, психологічних, нейролінгвістичних, мережевих та цифрових засобів інформаційної війни з метою ураження об'єкта проведення інформаційної операції. Об'єктами **І.а.** можуть виступати країни, органи публічної влади, державні та приватні установи, підприємства, організації, об'єднання, військові формування, соціальні групи, співтовариства та окремі громадяни.

© Карпенко О.В.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА – протистояння учасників інформаційного простору із застосуванням інформаційної зброї для отримання контролю над інформаційною сферою впливу супротивника. **І.в.** здійснюється за допомогою інформаційної зброї шляхом проведення інформаційних операцій з метою ураження інформаційних мішеней. До інформаційної зброї належать засоби спеціалізованих комунікаційних, мережевих, психологічних та цифрових кібермеханізмів впливу через інформаційний простір на інформаційну мішень з метою її ураження або захисту. Інформаційною мішенню є об'єкти інформаційної атаки суб'єктів **І.в.**

© Карпенко О.В.

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – складова загальнолюдської культури, об'єктом якої є інформаційна сфера діяльності публічного службовця, що вимагає володіння знаннями, вміннями, навичка-

ми щодо сутності та ролі інформації у професійній діяльності; вільного орієнтування в інформаційних потоках та здійснення пошуку інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; грамотного використання, оцінки, аналітико-синтетичної обробки, накопичення, систематизування інформації для забезпечення інформаційної, інформаційно-аналітичної, аналітико-прогностичної підтримки професійної діяльності.

© Муравицька Г.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ НАПРУЖЕННЯ – стан інформаційного простору, який характеризується наявністю полівекторних та різнонаповнених інформаційних потоків, які заповнюють основні канали поширення інформації, дезорієнтують реципієнтів, створюють у них стан дискомфорту, невизначеності та тривоги.

© Попроцький О.П.

ІНФОРМАЦІЙНА ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА – сукупність основних напрямів і способів впливу органів публічної влади з метою отримання, використання, поширення та зберігання інформації. **І.п.п.** реалізується в публічному просторі та підтримується інформаційно-комунікаційними ресурсами.

© Таран Є.І.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ – процеси пошуку, збирання, введення, записування, накопичення, перетворення, зміни, адаптування, поновлення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрації, приймання, отримання, передавання, тиражування, розповсюдження інформації та процедури доступу до неї.

© Пігарев Ю.Б.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний із виявленням, опрацюванням, збережен-

ням та поширенням інформації у сфері управління, політики, економіки тощо. Процес **І.-а.д.** являє собою певну систему послідовних кроків і дій, а саме: визначення ключової проблеми; вироблення загального оцінного критерію; ідентифікацію альтернативних рішень; оцінку і вибір альтернатив; моніторинг, аналіз та оцінювання результатів діяльності.

© Телешун С.О.

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – процес, спрямований на функціональну взаємодію складових розгалуженої комплексної інформаційної системи, яка охоплює: 1) інформаційно-ресурсну складову – безліч інформаційних об'єктів, серед яких інформаційні ресурси та компоненти (нормативно-правові, кадрові, матеріально-технічні); 2) інформаційно-комунікаційну складову – мережеву взаємодію між інформаційними об'єктами через канали передачі інформації, засоби зв'язку і комунікації, що включають інформаційні технології збирання, накопичення, передачі, обробки, продукування, поширення інформації та знання; 3) інституційну складову – організаційні та юридичні інституції, які здійснюють пошук, збирання, обробку, зберігання, передачу, розповсюдження інформації, забезпечують створення інформаційних ресурсів з метою підтримки інформаційних процесів та надання інформаційних послуг.

© Муравицька Г.В.

ІНФРАСТРУКТУРНИЙ ПРОЕКТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – унікальний, визначений у часі (з початковою та кінцевою датами) процес, що складається із сукупності послідовних цілеспрямованих дій щодо створення (модернізації) об'єкта права комунальної форми власності відповідно до заданих технічних параметрів та обсягу ресурсів. Має такі відмінні ознаки: інституційні (ініціація – громада в особі органу місце-

вого самоврядування; сфера реалізації – об'єкти права комунальної власності; обов'язкові (крім інших) передумови розробки, реалізації та впровадження продукту проекту – комплект нормативно-розпорядчих актів); методологічні (продукт проекту – для місцевого суспільного використання (публічна вигода, користь); бюджет проекту – з істотною перевагою капітальних витрат; довготривалість (як правило) як реалізації проекту, так і створеного продукту (цінності); порівняно високий ступінь інвестиційних ризиків; результат проекту – якісні та кількісні зміни у виробництві та організації надання публічних послуг і системі життєзабезпечення громади в цілому).

© Сич Н.А.

ІСТЕБЛІШМЕНТ – панівні, привілейовані групи суспільства, а також уся система влади й управління, за допомогою якої вони досягають свого панування.

© Плотницька І.М.

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ – 1) здатність народу зберігати і передавати із покоління в покоління знання про історичні події, історичних діячів та героїв минулих епох, про традиції і колективний досвід освоєння соціального і природного світу, про етапи, які пройшов народ у своєму розвитку; 2) колективне уявлення про минуле, фундамент національної ідентичності.

© Карлова В.В.

К

КАДРОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – стратегічна модель поведінки керівників (обраних, призначених, законтракованих) щодо вибору способів та організації системної роботи з державними службовцями і посадовими особами місцевого самоврядування, спеціалістами та іншими працівниками, яка забезпечує досягнення запланованих цілей розвитку держави, регіонів, територіальних громад.

© *Іжа М.М.*

КАДРОВЕ ПЛАНУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – сукупність рішень, що спонукають до визначення майбутніх цілей і дій у межах функціональних сфер управління людськими ресурсами організацій у системі публічного управління, та загалом системи публічного управління; є одним із засобів забезпечення поточних і майбутніх кадрових потреб.

© *Сурай І.Г.*

КАДРОВИЙ АУДИТ – процедура незалежної оцінки кадрової політики організації. Предметом **К.а.** може бути як загальна кадрова політика, так і її окремі складові – політика відбору і найму, політика оцінки та розвитку персоналу, політика у сфері мотивації та стимулювання тощо. **К.а.** може виконувати ревізійну та консалтингову функції. Ревізійна функція передбачає встановлення відповідності кадрової політики нормативно-правовим актам та внутрішньофірмовим документам організації. Обов'язковий

аудит проводиться у визначених нормативними документами випадках та за дорученням органів державної влади. Консалтингова функція аудиту реалізується при добровільному аудиті, який проводиться за рішенням організації і передбачає розробку пропозицій щодо підвищення ефективності використання трудового потенціалу організації. Аудит може проводитись або внутрішніми співробітниками організації, які не несуть прямої чи опосередкованої відповідальності за підрозділ, що перевіряється (внутрішній аудит), або сторонньою організацією (зовнішній аудит).

© *Надточій А.О.*

КАДРОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – система планування, організації, мотивації та контролю персоналу, що спрямована на вирішення завдань організації шляхом комплексного цілеспрямованого впливу на персонал через пошук, збереження, звільнення, навчання, створення необхідних умов, удосконалення та належне використання людських ресурсів.

© *Конотопцева Ю.В.*

КАДРОВІ ПРОЦЕСИ – якісні та кількісні зміни кадрового складу конкретної організації в часі та просторі для досягнення визначених політичних, соціально-економічних, професійних цілей шляхом виявлення потреби у професійно підготовлених кадрах і відповідного кадрового забезпечення її необхідними кадрами. Отже, **К.п.** є цілеспрямованою діяльністю спеціально уповнова-

жених органів (посадових осіб) щодо професійної орієнтації, прогнозування та планування кадрових потреб, відбору, розстановки, підвищення кваліфікації, оцінювання та вивільнення персоналу.

© Васильєва О.І.

КАР'ЄРА – усвідомлені власні судження працівника про своє трудове (професійне) майбутнє; заходи, що проводяться кадровою службою організації з планування, організації, мотивації і контролю службового зростання працівника виходячи з цілей, потреб і можливостей його та організації, а також підвищують продуктивність праці, відданість працівника інтересам організації, зменшують плинність кадрів і більш повно розкривають здібності людини; поступове просування по службі, очікувані шляхи самовираження здібностей, навичок, кваліфікаційних (професійних) можливостей і розмірів винагород, пов'язаних із діяльністю працівника протягом трудового життя.

© Васильєва О.І.

КАР'ЄРА ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – процес поступового просування по службі, спрямований на посадове або професійне зростання публічного службовця, що характеризується зміною кваліфікаційних можливостей, навичок, здібностей і розмірів винагород, пов'язаних з його діяльністю.

© Конотопцева Ю.В.

КАСЕТНІ ПРОЕКТИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – проекти, що згодом (при отриманні позитивних результатів упровадження у певній територіальній громаді) можуть утворити на базі єдиної проектної ідеї “касету” споріднених проектів, які за схожості умов можуть упроваджуватися в інших територіальних громадах, і характеризуються такими ознаками: тиражують кращі практики місцевого самоврядування,

зокрема зарубіжні, маючи більш широке, ніж тільки соціальне, спрямування; просуваються до зацікавлених громад на основі координації дій органом місцевого самоврядування районного чи обласного рівнів або агенцією регіонального розвитку, регіональним проектним офісом, які мають узагальнену інформацію про результати проектної діяльності на відповідній території та результати бенчмаркінгу території; співфінансуються відповідною територіальною громадою – замовником проекту та регіональними програмами (фондами) підтримки розвитку місцевого самоврядування на відповідній території; при їх упровадженні іншими зацікавленими громадами визнається пріоритетність інновації громади – розробника (власника) ідеї базового проекту, що передбачає потенційну можливість виплати певної матеріальної чи моральної компенсації за використання інтелектуальної власності.

© Шаров Ю.П.

КАТЕГОРІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) загальні поняття, що відтворюють найбільш суттєві властивості та відношення предметів і явищ; 2) сукупність суспільних відносин, пов'язаних із соціально-економічними і політичними змінами в інтересах суспільства; 3) співвідношення понять у науці публічного управління та адміністрування; 4) сукупність таких думок, які ввібрали в себе знання про явища публічного адміністрування, їх властивості і ознаки.

© Драгомирецька Н.М.

КВОТА ПОЛІТИЧНА – інструмент здійснення влади, який застосовується у складних політичних ситуаціях для нормалізації державотворчого процесу, шляхом обмеження кількості певних чинників суспільного життя із визначенням частки з граничною межею. Квотування

характерне для протекціоністської, соціальної, гендерної, мовної, міграційної та інших видів політики.

© *Рябець К.А.*

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ НОВОВВЕДЕНЬ – систематизація державно-управлінських нововведень, їх всебічна характеристика за обраними ознаками для прогнозно-інформаційної підтримки процесу прийняття рішень.

© *Попов С.А.*

КЛАСТЕР – 1) система постачальників, виробників, споживачів, елементів промислової інфраструктури, дослідницьких інститутів, що взаємодіють у процесі створення додаткової вартості (одним із засновників теорії кластеризації є Майкл Портер); 2) територіально-галузеве інтеграційне об'єднання підприємств та організацій, спрямованих на інноваційний розвиток, що взаємодоповнюють одне одного і посилюють власні конкурентні переваги за рахунок спільного синергетичного ефекту.

© *Чикаренко І.А.*

КЛАСТЕР МУНІЦИПАЛЬНИЙ (МІЖМУНІЦИПАЛЬНИЙ) – мережева ділова одиниця, що створена з огляду на задоволення інтересів членів територіальної громади під егідою органу місцевого самоврядування, за його безпосередньої (рольової) або опосередкованої участі (через існуюче або новостворене комунальне підприємство), яка інтегрує та координує діяльність учасників (підприємств малого й середнього бізнесу, комунальних підприємств, науково-дослідних, освітніх, громадських та інших некомерційних організацій) з метою підвищення конкурентоспроможності кожного з них, самого кластера й територіальної громади в цілому.

© *Чикаренко І.А.*

КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій у певній сфері, спрямованих на формування і розвиток певних кластерів (див. кластер) у визначений період часу. **К.п.** може формуватися на національному, регіональному та місцевому рівнях.

© *Дегтярьова І.О.*

КЛАСТЕРОРЕГІОНАЛІЗАЦІЯ – конкретний процес практичної реалізації (форма) обраного державою та/або регіоном курсу реформ у регіональній сфері, що базується на взаємодії суб'єктів регіонального розвитку (держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості) при використанні кластерної моделі управління регіональною економікою та/або організації праці.

© *Кушнір М.О.*

КЛІЄНТ-ОРІЄНТОВАНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – владний вплив на життєдіяльність людей з боку органів публічної влади, що спирається на глибоке вивчення існуючих і таких, що виникають, потреб клієнтів шляхом упровадження нових сучасних концепцій управління відносинами з ними, а також додаткових сервісів та послуг, які підвищують їх конкурентоспроможність і цінність для споживача та гарантують його подальшу зацікавленість у їх отриманні з метою досягнення цілей суспільного розвитку.

© *Лелеченко А.П.*

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – інструмент управління персоналом, що використовується для аналізу результативності діяльності співробітників. Ключові показники результативності – система показників, що дає змогу аналізувати рівень досягнення поставлених цілей як самого органу публічної влади, його структурних підрозділів, так і окремих співробітників. Ключові

човий показник можна розглядати через сукупність вимірюваних кількісних та/або якісних індикаторів/параметрів, які дають змогу оцінити прогрес у виконанні державним службовцем визначених завдань, вибраних для оцінки ефективності його діяльності у звітному періоді. **К.п.р.с.п.с.** використовується для підвищення ефективності стимулювання та мотивації співробітників органів публічної влади. За допомогою ключових показників результативності вимірюються результати та витрати, вони можуть використовуватися як елементи планування та контролю діяльності співробітників. Такі показники є індивідуальними для кожного органу публічної влади, оскільки стратегія розвитку цих органів залежить від конкретних зовнішніх та внутрішніх умов кожного з них.

© Пахомова Т.І.

КОДЕКС ЕТИЧНИЙ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – сукупність професійно-етичних цінностей, принципів, норм і стандартів поведінки публічного управлінця, що приписуються до виконання; опис етичного клімату, який панує в публічному управлінні, фіксація стандартів етичної поведінки, які очікуються від публічних управлінців, та повідомлення суспільству, якою має бути поведінка публічних управлінців у їх взаємодіях з громадянами.

© Василевська Т.Е.

КОМІСІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКА – спеціальний орган, утворений з депутатів, головною метою якої є: підготовча робота зі створення й оцінки законопроектів, контролю за виконанням закону чи контролю за діяльністю виконавчої влади, а також для виконання якогось конкретного завдання. Парламентські комісії бувають: постійними і тимчасовими, спеціалізованими та універсальними.

© Григорович Л.С.

КОМІТЕТ ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ – орган парламенту, який утворюється з парламентарів для здійснення за окремими напрямками законопреткної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень парламенту, виконання контрольних функцій.

© Гошовська В.А.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – набір знань, умінь, навичок, видів мислення, способів поведінки, професійних і світоглядних якостей, який визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та будь-яку іншу діяльність і формується як результат навчання та досвіду.

© Конотопцева Ю.В.

КОМПЕТЕНЦІЇ – відповідні навички, вміння, знання або поведінкові характеристики, які впливають на виконання роботи та пов'язані з організаційними цілями. **К.** бувають базовими – група компетенцій, яка ґрунтується на інтелектуальних, комунікативних, емоційних і вольових якостях людини, та спеціальними – вміння і навички, які пов'язані зі сферою професійної діяльності.

© Конотопцева Ю.В.

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – юридично встановлена сукупність правообов'язків конкретного суб'єкта щодо вирішення в належній формі та відповідними методами певного кола суспільно значущих справ у визначеній сфері відання.

© Мельниченко В.І.

КОМПЕТЕНЦІЯ СУБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – сукупність установлених конституцією, законами та підзаконними нормативно-правовими актами прав та обов'язків (повноважень) органів публічної влади, а також їх посадових осіб щодо управління публічними справами, забезпечення реалізації пуб-

лічно-владного механізму управління, що визначає його місце в системі органів публічної влади.

© Шумляєва І.Д.

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ НОВОВВЕДЕНЬ – логічний взаємозв'язок механізмів, які забезпечують ініціювання державно-управлінських нововведень, функціонування системи органів публічної влади в режимі нововведень та цілеспрямоване формування передумов для успішного реформування цієї системи.

© Попов С.А.

КОМПЛЕКСНІСТЬ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ – сутнісна характеристика поняття і параметрів. Ґрунтується на врахуванні низки законів економічної організації, які виражають сталі й суттєві зв'язки між елементами, що є рушійними силами розвитку: закон синергії, закон цілісності, закон появи в організаціях спільної мети, закон поетапного розвитку, закон самозабезпечення, закон необхідного різноманіття, закон зворотного зв'язку та ін. **К.п.р.** забезпечується поєднанням усіх законів і врахуванням їх ролі суб'єктами господарювання, узгодженням їх інтересів з інтересами територіальної спільноти в цілому при використанні спільного ресурсного потенціалу, що формує умови внутрішньої рівноваги і скоординованості розвитку всіх складових.

© Бобровська О.Ю.

КОМУНАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ – частина публічного сектору економіки, що включає сукупність видів господарської діяльності з виробництва та надання публічних послуг, здійснюваної суб'єктами господарювання, які діють на основі лише комунальної власності (комерційні та некомерційні комунальні унітарні підприємства, установи, заклади), а також суб'єктами, у статут-

ному фонді яких частка комунальної власності перевищує 50% чи становить величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

© Сич Н.А.

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – процеси інформаційної взаємодії органів публічної влади між собою та інституціями суспільства (громадянами, місцевими громадами, партіями, рухами, спілками, бізнесом); у межах органу публічної влади – на рівні структурних підрозділів, публічних службовців.

© Карпенко О.В., Соловійов С.Г.

КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – процеси, що відбуваються в системі публічної служби та можуть бути описані з позицій комунікативного обміну, оскільки комунікації виступають однією з характеристик відкритих систем, до яких можна віднести й систему публічної служби. Існують два аспекти комунікації: інформаційний (характеризує процеси руху інформації) та особистісний (характеризує взаємодію особистостей). Взаємодія особистостей значною мірою здійснюється завдяки руху інформації, але лише до інформаційних процесів не зводиться, оскільки комунікація припускає не тільки передачу та одержання інформації, а й особистісні її оцінки та індивідуальні інтерпретації.

© Пахомова Т.І.

КОМУНІТАРНА СЛУЖБА – професійна діяльність осіб, які займають штатні посади в установах (інститутах, органах, службах, агентствах) ЄС, щодо практичного виконання рішень та імплементації політики інститутів ЄС і одержують заробітну плату з бюджету ЄС. Еволюція **К.с.** тісно пов'язана з розвит-

ком інституційної системи ЄС. Сучасна структура публічної служби ЄС складається з трьох функціональних груп службовців: адміністраторів (AD), асистентів (AST) та секретарів/клерків (AST/SC) і єдиної шкали оплати праці, яка включає 16 рангів по 5 ешелонів у кожному. Склад **К.с.** формується з громадян ЄС шляхом відкритої конкурсної процедури. В основу її діяльності покладені принципи незалежності, лояльності до ЄС, відповідальності, ефективності діяльності та максимальної відкритості (транспарентності).

© Прокопенко Л.Л., Рудік О.М.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – здатність відповідної території з її природними ресурсами й розташованим на ній виробничо-господарським комплексом і людським капіталом за допомогою системи управління створювати, підтримувати та нарощувати інноваційний потенціал розвитку, чим забезпечувати успішність у соціально-економічному змаганні з аналогічними утвореннями, відповідні передовим стандартам рівень і якість життя для членів громади, привабливість громади для проживання, бізнесу та інвестування.

© Шаров Ю.П., Чикаренко І.А.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІЇ (СЕЛА, СЕЛИЩА, МІСТА, РАЙОНУ, РЕГІОНУ, ДЕРЖАВИ, ЇХ ОБ'ЄДНАНЬ) – інтегральна здатність території підвищувати рівень та якість життя населення, утримувати, залучати та використовувати різноманітні ресурси більш ефективно, ніж на інших територіях, у тому числі зарубіжних.

© Дегтярьова І.О.

КОНКУРЕНЦІЯ ПОЛІТИЧНА – 1) складна система соціальних інститутів, формальних і неформальних настанов, етносоціальних та культурних традицій,

частина соціального порядку та продукт людської діяльності, вона не зводиться до боротьби на виборах, а пронизує все політичне життя; 2) форма політичної взаємодії, за якої суб'єкти політики в рамках правових або неправових правил змагаються за перевагу в поділі влади, розподілі матеріальних ресурсів і престижу; 3) система публічних стримувань і противаг, яка визначає стійкий характер розвитку політичної системи та встановлює легітимні форми взаємодії політичних акторів у боротьбі за владу. Здійснюється в конкретно-історичних умовах, у рамках певних інститутів. Учасники **К.п.** завжди володіють нерівними економічними, політичними, організаційними та інформаційними ресурсами. Кінцева мета конкуренції у сфері політики полягає в завоюванні, включаючи утримання, та використанні державної влади як вищої форми політичної влади.

© Газізов М.М.

КОНСЕНСУС ПОЛІТИЧНИЙ – загальна згода в політичних питаннях, врахування думки всіх сторін, процес вироблення прийнятного для всіх учасників рішення, а також саме таке рішення.

© Гурієвська В.М.

КОНСОЛІДАЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ – 1) досягнення політичним режимом стану, в якому жодна впливова політична сила не обговорює відмінних від демократичних способів отримання влади; 2) цілеспрямована робота з конструювання та вкорінення демократичних інститутів у суспільстві, поваги до демократичних правил гри; 3) визнане та усвідомлене переконання в ефективності демократії та її процедур на елітарному і масовому рівнях, що зумовлює зменшення ступеня невпевненості в демократії.

© Гонюкова Л.В.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД – передбачена конституцією структура суспільно-

го укладу, яка включає засади державної політики (зовнішньої і внутрішньої), народовладдя, публічної влади, статус вищих органів державного правління та їх взаємовідносини.

© Яцук В.А.

КОНСУЛЬТАНТ – експерт, що здійснює наукову експертизу, надає консультації і своєчасно забезпечує керівника необхідною інформацією з метою оперативного і якісного прийняття управлінського рішення. **К.** також координують консультаційну роботу з проблем відповідної галузі чи сфери публічного управління.

© Зубчик О.А.

КОНСУЛЬТАЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ – організований органами публічної влади обмін інформацією з громадськістю з метою вироблення оптимальних управлінських рішень з питань соціально-економічного, політичного, культурного розвитку, задоволення соціальних потреб та інтересів широких верств населення у формі публічних громадських обговорень та вивчення громадської думки.

© Карлова В.В.

КОНТРОЛІНГ – система управління внутрішнім середовищем адміністративно-територіальної одиниці (установи, організації), спрямована на забезпечення тривалого успішного функціонування цього об'єкта. Німецькі вчені Р.Манн та Е.Майер порівнюють **К.** з імунною системою людини, яка проводить спостереження за негативними відхиленнями в організмі та координує їх усунення. У взаємодії із зовнішнім середовищем сучасна концепція **К.** передбачає орієнтацію на всіх зацікавлених осіб (так званих стейкхолдерів), тобто задоволення однієї групи користувачів не повинно завдавати шкоди іншим.

© Миколайчук М.М.

КОНТРОЛЬ – багатогранне правове явище, що відображає, передусім, управлінський, організаційний аспект функціонування органів державної влади і за своєю суттю є інтегруючою, універсальною організаційно-правовою категорією, яка об'єднує різні види і форми перевіркової діяльності, а також різні форми реагування на виявлені порушення. У зв'язку із цим **К.** охоплює як перевірку законності тих чи інших дій і рішень посадових осіб, так і об'єктивне оцінювання їх доцільності.

© Невмержицький О.І.

КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ (МУНІЦИПАЛЬНИХ) ПОСЛУГ – інституціоналізована спеціальним чином діяльність з виявлення необхідності втручання в процес надання послуг на основі проведення контрольної аналітики за результатами моніторингу й визначення значущості відхилень від установлених стандартів і вимог, а також з реалізації коригувальних дій для вдосконалення процесу з використанням наявних управлінських повноважень.

© Шаров Ю.П.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ – ситуація, за якої посадова особа державної влади або місцевого самоврядування, виконуючи свої службові обов'язки, має приватний інтерес (особисту заінтересованість), який хоча і не обов'язково призводить до прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння, але здатний до цього призвести. В Законі України “Про запобігання корупції” розрізняють: 1) потенційний **К.і.** – наявність в особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

2) реальний **К.і.** – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

© Яцук В.А.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ – суперечність між приватним інтересом особи і її службовими повноваженнями, що може негативно впливати на об'єктивність і спричиняти упередженість при прийнятті управлінських рішень або вчиненні чи невчиненні дій під час виконання цих повноважень. Розрізняють потенційний і реальний **К.і.п.с.** Відповідно до Закону України “Про запобігання корупції” врегулювання потребує реальний конфлікт інтересів.

© Ковальова Т.В.

КОНЦЕПЦІЯ “ЖОРСТКОЇ СИЛИ” – система поглядів на забезпечення насильницького підкорення інших суб'єктів міжнародного права з позиції воєнної чи економічної могутності держави. Вважається, що застосування міжнародної збройної сили під контролем ООН є ефективним засобом контролю над ескалацією конфлікту, “примушення” конфліктуючих сторін вжити заходів щодо встановлення миру.

© Шевченко М.М.

КОНЦЕПЦІЯ “М'ЯКОЇ СИЛИ” – система поглядів на забезпечення підкорення інших суб'єктів міжнародного права за допомогою технологій, які ґрунтуються на добровільному визнанні вказаним суб'єктом абсолютної переваги центру впливу у сфері ідеології, політики, економіки, моралі та на методах інформаційно-психологічного впливу на масову та індивідуальну свідомість.

© Шевченко М.М.

КОНЦЕПЦІЯ “ОЩАДЛИВОГО СТАРТУ” (LEAN LAUNCHPAD) – методологія навчання економному започаткуванню нових бізнесів, що базується на мінімізації витрат за рахунок менших ризиків та застосуванні технологій, які ґрунтуються на перевірених фактах (evidence based). Передбачає надання ранньої, мінімально життєздатної версії продукту (minimally viable product) цільовим користувачам для тестування. У публічному секторі може застосовуватися для уникнення побічних ефектів реформування через залучення стейкхолдерів конкретного заходу публічної політики чи проекту на ранніх етапах його реалізації для перевірки та оцінки результатів, що уможливорює прийняття релевантного рішення щодо коригування курсу реформ.

© Москаленко С.О.

КОНЦЕПЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – система наукових поглядів на управління суспільним розвитком, участь органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів громадянського суспільства у виробленні й реалізації політики щодо врегулювання сфер життєдіяльності суспільства.

© Ребкало В.А., Семьоркіна К.О.

КООПТАЦІЯ – введення до складу виборного колегіального органу нових членів за власним рішенням цього органу без проведення додаткових виборів.

© Григорович Л.С.

КОРПОРАТИВІЗМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ – ступінь засвоєння та використання членами громади, місцевою владою і всіма зацікавленими сторонами сукупності методів та інструментів реалізації принципів і складових елементів корпоративного способу організації та управління і

вирішення завдань місцевого значення органами влади, фахівцями та іншими учасниками процесів самоврядної життєдіяльності. Водночас корпоративізм – це не просто опанування філософією, ідеологією та сукупністю методів його реалізації, а й соціальне та правове явище, наявність і прояв якого підвищує та супроводжує процеси розвитку громади за рахунок повної реалізації функцій цілепокладання, самоідентифікації, прогностики, згуртування і мобілізації самоврядної діяльності на досягнення цілей розвитку.

© Бобровська О.Ю.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – система цінностей, вірувань, очікувань, ділових принципів, традицій і ритуалів, які існують у спілкуванні й діяльності людей, формують корпоративний дух, визначають межі загальних відносин та поведінку окремих осіб, колективів і влади в організації. Корпоративна культура в самоврядуванні територіальних громад має бути представлена системою формальних і неформальних правил, норм життєдіяльності, індивідуальних і групових інтересів, особливостей поведінки влади, суб'єктів господарювання і жителів, що підтверджують показники спроможності територіальних громад до розвитку, їх задоволеності рівнем життя, рівнем взаємного співробітництва і відносинами з владою.

© Бобровська О.Ю.

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ДЕРЖАВИ – сукупність майнових і немайнових прав держави, частка якої визначається в статутному капіталі (майні) господарської організації, що включає право на управління цією господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) такої організації, активів у разі її ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності,

передбачені законом та установчими документами.

© Снісаренко Л.Ю.

КОРПОРАТИЗМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – тип суспільних соціально-економічних відносин, що формуються в територіальних співтовариствах на основі права комунальної власності та її самостійного використання з метою реалізації спільних (корпоративних) інтересів, саморозвитку і спільних зусиль стосовно їх забезпечення на основі вмотивованої соціальної поведінки та договірних засад, активізації процесів соціального й економічного розвитку та ефективного використання соціального й економічного потенціалу громад.

© Бобровська О.Ю.

КОРУПЦІЙНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ – діяння, що має ознаки корупції, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність, вчинене особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або іншою особою, зазначеною в законі як суб'єкт відповідальності за корупційні правопорушення.

© Снісаренко Л.Ю.

КОРУПЦІЙНИЙ РИЗИК – наявність умов, обставин організаційного, правового та іншого характеру, які призводять до вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією. Виникнення **К.р.** може бути пов'язане як із загальними недоліками створення та функціонування публічної адміністрації (наприклад, коли посадова особа органу державної влади наділена дискреційними повноваженнями), так і з внутрішніми вадами організації роботи державного органу (наприклад перебування працівника в потенційному конфлікті ін-

тересів або наявність у нього реального конфлікту інтересів).

© Ковальова Т.В.

КОРУПЦІОГЕННИЙ ЧИННИК – здатність правової норми, нормативно-правової конструкції, нормативно-правового припису спричинити чи допустити під час їх застосування вчинення корупційного правопорушення. Прикладом **К.ч.** можуть бути створення надмірних обтяжень для одержувачів адміністративних послуг; відсутність або нечіткість адміністративних процедур; установлення завищених вимог для фізичних і юридичних осіб; широта дискреційних повноважень посадової особи тощо.

© Ковальова Т.В.

КОРУПЦІЯ – 1) використання особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування чи іншими особами, визначеними законодавчими актами, наданих їм службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди цим особам, або на їх вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) негативне суспільне та публічно-владне явище, основою якого є протиправне використання свого службового чи посадового становища з метою отримання для себе чи інших осіб неправомірної вигоди.

© Покрова Л.В.

КОРУПЦІЯ ПОЛІТИЧНА – 1) зловживання політичною владою для приватного блага; 2) поведінка виборних осіб, по-

кликаних виконувати функції держави, які відходять від обов'язків та прав державної посади, для того щоб отримати особисту вигоду; 3) будь-яка трансакція між акторами приватного та публічного секторів, у якій колективні блага нелегітимно конвертуються у приватні.

© Марчук Р.П.

КОУЧИНГ – технологія особистісного й професійного розвитку з метою одержання максимально можливого ефективного результату; компетенція менеджменту й стиль лідерства, що дає змогу управлінцям реалізовувати цілі та розвиватися через взаємодію.

© Гурієвська В.М.

КРАУНФАЙДИНГ – співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші чи інші ресурси разом, як правило, через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій; спосіб колективного фінансування, що базується на добровільних внесках.

© Букатова Д.М.

КРИЗА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ (АТУ) – критичний стан АТУ, що виникає внаслідок радикального загострення суперечностей у функціонуванні його ключових елементів як соціально-економічної системи або втрати їх збалансованої взаємодії, характеризується виходом АТУ на рівень системного дискомфорту, що супроводжується стійким невиконанням завдань соціально-економічного розвитку території, відчутним зниженням рівня та якості життя громадян, обмеженими ресурсними, зокрема часовими, можливостями органу управління досягати встановлених цілей, внаслідок чого і з огляду на неможливість руйнування об'єкта і суб'єкта управління АТУ держава вживає антикризових заходів: адміністративних (зміна керівництва), політичних (перевибори представниць-

кого органу місцевої влади), фінансово-економічних (фінансово-економічне оздоровлення території) тощо.

© Шаров Ю.П.

КРИЗА ВОЄННО-ПОЛІТИЧНА –

1) гостра фаза в розвитку воєнно-політичних відносин між державами, що характеризується конфронтацією і високою ймовірністю розв'язання війни чи збройного конфлікту. Характерними рисами **К.в.-п.** є різке посилення всіх видів міждержавного протиборства, форсоване проведення військових приготувань, навмисна демонстрація військової сили, застосування різного роду політичних та економічних санкцій, установа військової блокади. У деяких випадках **К.в.-п.** призводить до прямого військового зіткнення, проте може бути врегульована і мирним шляхом; 2) ситуація різкої зміни воєнно-політичних відносин між конфронтуючими сторонами в збройному конфлікті, за якої прийняття будь-яких рішень щодо реагування на загрози стратегічним інтересам може призвести до збройного зіткнення.

© Шевченко М.М.

КРИЗА ПАРЛАМЕНТСЬКА – стан співвідношення сил в органі законодавчої влади, що виражається в поглибленні і загостренні наявних конфліктів між протиборчими фракціями, які приблизно рівні за силою і впливом, що перешкоджає прийняттю рішень і паралізує роботу парламенту. Її результатом є розпуск або саморозпуск парламенту за умов, передбачених конституцією, та призначення нових виборів.

© Даниленко Л.І.

КРИЗА УРЯДОВА – ситуація, коли уряд з різних причин (втрата авторитету, невиконання його розпоряджень виконавчими органами) надалі неспроможний вирішувати поставлені перед ним завдання і чи то через вотум недовіри з

боку парламенту, чи то за власною ініціативою його членів подає у відставку. **К.у.** може супроводжуватися зміною керівника уряду, форми правління тощо.

© Даниленко Л.І.

КРИЗОВА СИТУАЦІЯ – крайнє загострення суперечностей, гостра дестабілізація становища в будь-якій сфері діяльності, регіоні, країні.

© Устименко О.В.

КРИТЕРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ –

реальні статистичні показники, за якими здійснюється оцінка стану економіки країни з погляду забезпечення її сталого розвитку, зокрема: обсяг валового внутрішнього продукту, частка в промисловому виробництві обробної промисловості, частка в промисловому виробництві машинобудування, обсяги інвестицій, витрати на наукові дослідження, частка нових видів продукції в обсязі продукції машинобудування, тривалість життя населення, рівень безробіття за методологією МОП, рівень інфляції за рік, обсяг внутрішнього боргу за зіставлюваний період часу, обсяг зовнішнього боргу, частка зовнішніх позик у покритті дефіциту бюджету, дефіцит бюджету, обсяг іноземної валюти відносно гривневої маси в національній валюті, обсяг іноземної валюти в готівковій формі щодо обсягу готівкової гривні, грошова маса М2 – показник монетизації, частка імпорту у внутрішньому споживанні.

© Чернятевич Я. В.

КРОС-СЕКТОРІАЛЬНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА –

політика, яка визначає підхід, що базується на визнанні потреби в узгодженні публічної політики у різних сферах (секторах) через наявність спільних для них наскрізних питань, які не можуть бути вирішені без об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін. Використовується в зарубіжних, міжнародних нормативно-правових актах та в

наукових дослідженнях. Таке розуміння цілісності публічної політики вимагає налагодження співпраці представників різних сфер публічного управління. Крос-секторна взаємодія і координація розглядаються в двох аспектах: 1) між різними секторами публічної сфери (освіта, охорона здоров'я, молодь, культура, промисловість, екологія та ін.), що в Україні визначається як міжвідомче, міжгалузеве, міжміністерське співробітництво; сюди ж відносять співпрацю між органами державної влади та органами місцевого самоврядування; 2) між різними суспільними секторами (публічним, неприбутковим та бізнесовим). В Україні поняття “сектор”, “міжсекторний” поки що не використовуються в текстах нормативно-правових актів.

© *Бородін Є.І.*

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ – 1) система заходів у рамках офіційної дипломатичної діяльності, що спрямована на поширення інформації щодо пріоритетів, цілей та здобутків національної культури в інших країнах світу, встановлення комунікації та взаєморозуміння між країнами за допомогою обміну мистецькими та культурними практиками, налагодження міждержавного діалогу в культурній сфері для запобігання етнонаціональним конфліктам; 2) мережева неформальна взаємодія діячів сфери науки, освіти, культури, мистецтва, спорту з різних країн, яка сприяє встановленню

етнокультурного порозуміння, налагодженню міжкультурної комунікації.

© *Овчаренко С.В.*

КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА – публічний політичний процес у сфері культури, науки, освіти, мистецтва, діяльності культурно-освітніх установ, засобів масової інформації, організації дозвілля, який визначає завдання та стратегію культурного розвитку, основні принципи, методи і засоби регулювання культурних процесів у суспільстві. Встановлює засади: регулювання суспільних відносин у галузі історико-культурної спадщини, охорони та реставрації пам'яток історії і культури; формування інфраструктури сфери культури, забезпечення бюджетного фінансування (державних музеїв, театрів, архівів, бібліотек, консерваторій, кіностудій, концертних залів); охорони авторських прав науково-технічної та художньої творчості; регулювання громадського теле- і радіомовлення.

© *Ребкало В.А., Кожушко А.О.*

КУЛЬТУРНІ ІНДУСТРІЇ – 1) інтегральна соціально-економічна діяльність, яка використовує потенціал творчої ідеї з метою створення і ринкового поширення творів, практик, просторів і послуг мистецького та загального культурного характеру; 2) загальний термін, який використовується на позначення креативних індустрій та арт-індустрій.

© *Овчаренко С.В.*

Л

ЛЕГАЛЬНІСТЬ – юридичне поняття, що означає відповідність дій влади (спосіб завоювання, здійснення та утримання влади) чинному законодавству. Між легітимністю і Л. можуть бути суперечності. Не всі закони, прийняті відповідно до встановленої процедури, можуть оцінюватись населенням як справедливі, нарешті, законно обрана влада у разі невиконання своїх зобов'язань, невдалого економічного курсу, який призвів до різкого падіння рівня життя, може втратити довіру з боку населення. У цьому випадку спостерігається процес делегітимації влади. Водночас нелегальна за своїм походженням влада може, у свою чергу, бути виправдана і підтримана народом.

© Яковлева Л.І.

ЛЕГІТИМАЦІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – процедури визнання та/чи виправдання утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що здійснюється завдяки безпосереднім формам демократії (вибори, референдуми) та опосередкованим засобам (парламентськими законами, бюджетом, контролем, кадровими призначеннями).

© Плахотнюк Н.Г.

ЛЕГІТИМАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – забезпечення визнання, схвалення сформованого порядку здійснення політичної влади в суспільстві як при-

родного, нормального, правильного, законного і психологічно прийнятного. Про ступінь легітимації влади можна судити по зростанню в суспільстві частки тих, хто підпорядковується владі не через страх бути покараним, а внаслідок сформованих переконань у доцільності й правильності існуючої влади та її рішень.

© Кальниш Ю.Г.

ЛЕГІТИМНІСТЬ – визначає ставлення громадян до публічної влади, її структури та інститутів, розподілу владних повноважень, що ґрунтується на цінностях і нормах, які поділяють громадяни і якими керується публічна влада. Це мінливе поняття, адже йдеться не стільки про юридично-правовий аспект, законність виконання владних повноважень (хоча і це може мати місце та стати причиною делегітимації влади), скільки про відповідність публічної влади переконанням громадян у політичних цінностях, довіру до інститутів публічної влади і правових норм та в обґрунтованості розподілу владних повноважень.

© Яковлева Л.І.

ЛІДЕР – 1) будь-який член співтовариства, який справляє значний вплив на поведінку людей, формально чи неформально виконує функції управління, користується повагою та авторитетом; 2) індивід, який володіє найяскравіше відображеними, корисними, з точки зору внутрішньоорганізаційного інтересу, якостями, завдяки яким його ді-

яльність виявляється найпродуктивнішою; 3) особистість із власною системою внутрішніх цінностей, здатна впливати на колективи і надихати співробітників, а також спонукати їх до зміни установок, переконань та до активних дій.

© Падафет Ю.Г.

ЛІДЕРИ ДУМОК У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ – особистості, які вирізняються своїми психологічними рисами, інтересами і мають активну життєву позицію, широку мережу контактів, зацікавленість у поширенні корисних порад, формують тренд, мають бажання розв'язувати чужі проблеми.

© Зубчик О.А.

ЛІДЕРСТВО В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ – 1) різновид влади, специфікою якої є направленість згори донизу, а також те, що її носії виступають не більшістю, а є однією особою або групою осіб; 2) управлінський статус, соціальна позиція, яка пов'язана з прийняттям рішень; 3) керівна посада; 4) мистецтво; 5) метод роботи; 6) невід'ємний компонент роботи; 7) важливий компонент ефективного керівництва; 8) статус у суспільстві.

© Драгомирецька Н.М.

ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – 1) один із процесів організації управління малою соціальною групою, який сприяє досягненню групових цілей в оптимальні терміни та з оптимальним ефектом, рушійною силою якого є авторитет керівника-лідера; 2) система міжособистісних відносин в установах публічної служби між колективом та лідером, особистісний вплив якого дає змогу йому відігравати головну роль у ситуаціях, які стосуються інтересів та характеру діяльності всього колективу. **Л.с.п.с.** нерозривно пов'язане зі стилем керівництва і проявляється

в мистецтві управління та в умінні працювати в команді.

© Падафет Ю.Г.

ЛОБІЗМ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ – професійна діяльність суб'єкта лобізму, спрямована на просування локальних нормативно-правових актів, їх проектів під час процесу розробки, прийняття, скасування або зміни їх органами та/чи посадовими особами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади, іншими суб'єктами владних повноважень України, які справляють вплив на місцевий розвиток, їх посадовими та службовими особами, депутатами місцевих рад усіх рівнів; представництво та захист інтересів замовника послуг із лобізму, спираючись на підтримку не тільки обраних депутатів, а й різних політичних партій, державних і недержавних установ, громадськості і через засоби масової інформації.

© Колтун В.С.

ЛОБІСТСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ – система послідовних дій, які забезпечують реалізацію цілей та завдань відповідної діяльності; вона містить у собі методи, прийоми та засоби досягнення ефективного впливу на органи прийняття рішень, а також способи отримання глобальних, перспективних вигод (тактика і стратегія лобіювання). **Л.т.** можуть бути різноманітними, проте існують певні базові елементи, що забезпечують сам процес просування інтересів: наявність мети, часові рамки, унікальність, комплексність та обмеженість, специфічна організація проекту. Загалом усю сукупність демократичних лобістських технологій умовно поділяють на три групи: 1) технологія, що передбачає своєрідний “обмін” голосування політика з важливого для групи питання на його “популярність”, яка принесе йому перемогу на майбутніх виборах; 2) діяльність,

спрямована на переконання чи зміну поглядів, а іноді й ціннісних установок осіб, які ухвалюють рішення; 3) доступ до процесу ухвалення рішень через надання політикові допомоги в аналізі проблеми та підготовці потрібних для її вирішення документів (доповідей, законопроектів тощо).

© Газізов М.М.

ЛОГІКА МИСЛЕННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ. Логіка мислення, за Арістотелем, – це системне знання, теорія про закони і форми правильного мислення, яке здатне приводити того, хто мислить правильно, до істини. Для публічного управління як сфери соціальної діяльності характерною є логіка рекурентності. Її характерні особливості: стосується пізнання лише суспільних (не природних) явищ, процесів, фактів; підхід до діяльності й дійсності є можливим і необхідним як *step-by-step* (крок за кроком); “ні” є не лише запереченням, а й необхідною передумовою для створення нової якості (несе в собі не лише негативне, а й позитивне навантаження як можливе повернення на шлях нової якості); використання засобами аналізу суспільних явищ залежно від ситуації формальної логіки, діалектичної логіки, логіки критичного мислення, логіки здорового глузду та ін.; вимога врахування в соціальній теорії (знанні, пізнанні) надбань людського досвіду: “уроки історії” (з їх критичною оцінкою); здійснення аналізу суспільних явищ на основі вимоги (принципу) раціональності (“Усе дійсне є розумним, а розумне – дійсним”); запровадження в соціальному пізнанні й діяльності принципу людиномірності (“Усе у світі є безглуздом без людини і лише людина надає сенс дійсності”).

© Корженко В.В.

ЛОГРОЛІНГ – процес взаємовигідного обміну підтримкою між політиками, зацікавленими у вирішенні питань, що

становлять інтерес для кожного з них. Найчастіше **Л.** застосовується під час законодавчої діяльності, коли депутат парламенту (або іншого представницького органу) прагне отримати необхідну підтримку важливого для нього питання або законопроекту з боку інших депутатів в обмін на свій голос на користь проектів своїх колег. **Л.** є також законотворча практика поєднання в одному законопроекті кількох різних питань, жодне з яких окремо не змогло б отримати підтримки законодавців, з метою об’єднання голосів за кожне з них у більшість на користь прийняття всього акта. Практика **Л.** походить із політичного процесу в США, де згодом набула найбільшого розвитку й поширення. **Л.** є важливою частиною демократичного прийняття рішень, однак за певних умов він може перетворитись на відверту торгівлю голосами або благами, що призводить до розквіту політичної корупції, переважання окремих інтересів над загальними.

© Рудік О.М.

ЛОКАЛЬНА НОРМОТВОРЧИСТЬ – процес формування цілісного нормативного-правового поля, суб’єктами якого виступають органи та посадові особи місцевого самоврядування, спрямований на створення передумов для здійснення ефективного місцевого самоврядування. **Л.н.** передбачена нормами чинного законодавства і охоплює широкий спектр нормативно-правових актів (наприклад Статут територіальної громади, Положення про форми прямої демократії, Регламент місцевої ради, Рішення сесій місцевої ради, Розпорядження сільського, селищного, міського голови, Рішення виконкому тощо).

© Колтун В.С.

ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – комплексна характеристика персоналу публічної

служби, яка містить як професійну складову, тобто характеристики, співвіднесені з конкретною посадою, так і соціокультурні характеристики, психологічні властивості персоналу, що проявляються через їх ставлення до поставлених завдань, колег, керівників, ціннісні орієнтації, етичні цінності тощо. Основна

відмінність людських ресурсів від інших ресурсів у системі публічної служби полягає в тому, що вони здатні до відновлення через процеси самовдосконалення та саморозвитку, активність у формуванні цілей діяльності та змін мотивації праці.

© Пахомова Т.І.

М

МАКРОРЕГІОН – частина території України у складі кількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, у межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку.

© Вакуленко В.М.

МАНДАТ – юридичне відношення представництва, а також документ, що засвідчує законність цього представництва.

© Гошовська В.А.

МАНІФЕСТАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – узагальнена назва різних індивідуальних, колективних, масових виступів громадян (демонстрації, мітинги, пікети тощо) під відкритим небом із метою публічного виявлення своїх політичних переконань, протестів, вимог чи підтримки. Свобода маніфестацій є однією з основних політичних свобод.

© Кальниш Ю.Г.

МАРКЕТИНГ ПОЛІТИЧНИЙ – 1) система “особистісного” (висування кандидатів) “програмного” (розробка ідеологічних та інших засад) та інформаційного (реклама, PR) впливу на виборців із метою здобуття влади; 2) сукупність теорій і методів, якими можуть користуватися політичні організації та органи влади з двоєдиною метою: визначити свої завдання і програми та вплинути на поведінку громадян; 3) сукупність форм, методів і технологій дослідження, проектування, регулювання та впровадження у

суспільно-політичну практику тих чи інших настанов суспільної свідомості з метою завоювання й утримання контролю за ринком влади.

© Газізов М.М.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – компетентнісна характеристика, що охоплює знання, уміння, навички та досвід, якими володіє (має володіти) публічний службовець, що дає йому змогу: 1) усвідомлено ставитися до джерел (каналів) масової інформації; 2) критично сприймати інформацію, яка поширюється у засобах масової інформації, інтернет-медіа (веб-сайти, соціальні мережі тощо), інші комунікативні канали; 3) самостійно осмислювати отриману інформацію; 4) адекватно та неупереджено ретранслювати отриману інформацію всіма можливими каналами соціальної комунікації.

© Дрешняк В.М.

МЕДІАЦІЯ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ – 1) практика альтернативного вирішення правових конфліктів без звернення до класичних судових процедур; 2) у місцевому самоврядуванні – певний підхід до вирішення конфлікту, пов'язаного із сферою місцевого самоврядування, у якому нейтральна третя сторона забезпечує структурований процес, спрямований на формування передумов і забезпечення можливості конфліктуючим сторонам прийти до взаємно прийняттого вирішення спірних питань. Ознаками медіації в місцевому

самоврядуванні є такі: добровільність; конфіденційність; наявність структурованої процедури проведення; часткове втручання третьої сторони (медіатора): а) допомога у налагодженні спілкування; б) сприяння проходженню справи. Зважаючи на процеси децентралізації, що зумовлюють збільшення питомої ваги функцій та повноважень у органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які, зі значною часткою вірогідності, провокуватимуть зростання кількості конфліктних ситуацій, роль **М.м.с.** зростатиме.

© Колтун В.С.

МЕНЕДЖЕР – керівник, який має спеціальну управлінську освіту та компетенції, відповідає за розробку і прийняття рішень з питань управління, наділяється виконавчою владою і несе відповідальність за очолюваний напрям роботи. Відповідно до рівнів управління є три категорії менеджерів: керівники низової ланки (або операційні управляючі), середньої ланки і вищої ланки (топ-менеджери).

© Бабаєв В.Ю.

МЕНЕДЖМЕНТ ДЕРЖАВНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ (АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ) –

1) діяльність ланок виконавчої влади на загальнонаціональному рівні. Управлінська діяльність спрямована на різноманітні ресурси, змістом якої є планування, організування, мотивування та контроль, що спрямовані на формування й ефективне досягнення цілей організації; 2) сукупність принципів, форм, методів, прийомів та засобів управління матеріальними й людськими ресурсами.

© Зубчик О.А.

МЕНЕДЖМЕНТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – стратегічне, уміле та економне поєднання різних видів публічних ресурсів для отримання соціального результату,

здатного розв'язати визначену колективну проблему. При цьому публічні дійові особи мають урахувати вимоги сталого управління, притаманні кожному з виділених вище ресурсів. Такий менеджмент передбачає: контроль і чіткий аналіз розвитку колективно-суспільної проблеми, яка розв'язується; оцінювання результатів й наслідків, спричинених політико-адміністративною діяльністю, стратегічною здатністю поєднувати і використовувати наявні ресурси, а також стале управління кожним із задіяних ресурсів.

© Телешун С.О.

МЕНТОРСТВО – 1) управлінський метод надання постійної підтримки, персональної опіки; 2) робочий релятивістський досвід, через який одна людина дає внутрішню силу та забезпечує різноманітні можливості для іншої шляхом надання своєї мудрості та розкриття ресурсів. Ґрунтується на неформальному процесі аналізу та ретельного осмислення, які приводять до успішних висновків, і на мисленні, яке використовується для досягнення такого результату, мудрості; сприяє розробці та тестуванню певних планів та передбачає обмін особистим досвідом ментора з підопічним.

© Поліщук І.В.

МЕНІШІСТЬ ПАРЛАМЕНТСЬКА – депутатські фракції (групи), позафракційні депутати парламенту, які не належать до парламентської більшості та можуть утворити парламентську опозицію в парламенті в законодавчо встановленому порядку.

© Паішко Л.А.

МЕРЕЖЕВЕ УПРАВЛІННЯ – сучасний підхід до розуміння публічного управління як системи, побудованої на переході від ієрархічного управління до управління за допомогою переговорів, узгодженні інтересів, кооперації держав-

них, суспільних, приватних, змішаних структур, покликаних задовольняти суспільні інтереси та вирішувати суспільні завдання.

© *Ситник С.В.*

МЕРИТОКРАТІЯ – одна з елітарних концепцій, згідно з якою керівні пости у політичній владі й соціальному управлінні повинні обіймати достойні люди, які мають особливі здібності, чесноти, високий інтелект та кваліфікацію. Термін уперше використав англійський соціолог Мітчел Янг у 1958 р. в книзі “Піднесення меритократії: 1870–1933”. Він є засновником концепції **М.** На думку М.Янга, капіталізм поступово трансформується в суспільство, у якому на керівні посади будуть висуватися найбільш обдаровані й здібні люди, незалежно від їх соціального походження чи економічних можливостей. У подальшому ідеї меритократії знайшли свій розвиток в американській і західноєвропейській науковій думці, особливо в теорії постіндустріального суспільства, у якому панують технології і знання.

© *Пухкал О.Г.*

МЕТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – забезпечення комплексного соціально-економічного й культурного розвитку держави, суспільства та кожної особи. Таке визначення стратегічної **М.п.у.** впливає з його демократичної сутності та доповнюється низкою інших положень. **М.п.у.** формується політичною системою, основу якої становить воля народу. Вона є необхідною складовою перспектив розвитку суспільства – суб’єктивною проекцією об’єктивного стану в майбутнє. Стратегічна мета доповнюється тактичними та оперативними цілями, які структуруються за напрямом управлінського впливу (економічні, соціальні, політичні, духовні тощо), за видами використовуваних засобів (організаційні, інформаційні, роз’яснюючі

тощо). До безпосередніх цілей публічного управління належать також такі як: надання доступних і якісних адміністративних послуг, створення умов для реалізації громадянами їхніх прав і свобод, залучення громадськості до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань та деякі інші.

© *Петровський П.М.*

МЕТАВРЯДУВАННЯ (МЕТАГОВЕРНАНАС) – концепція, яка дає змогу виробляти певний рівень скоординованого управління шляхом розробки і використання доцільних комбінацій “чистих стилів врядування”: ієрархічного, ринкового і мережевого для досягнення найкращих результатів. Передбачає можливість “переключатись” з одного стилю врядування на інший. Його застосування як розважливе втручання в стилі врядування та створення “гібридів” підвищує здатність і можливості організації державного сектору для розв’язання складних соціально-економічних проблем. Використання **М.** передбачає ситуаційний підхід і визначається: типом завдання, організаційною культурою і балансом стейкхолдерів. Стили врядування мають культурний вимір. Стиль врядування, близький до національної культури, буде першим стилем, який буде застосовано як домінуючий стиль.

© *Ліпенцев А.В.*

МЕТАІНФОРМАЦІЯ ПРО ДАНІ (МЕТАДАНІ) – інформація для опису даних із метою їх ідентифікації, зберігання, пошуку, оцінки, інтерпретації, обробки та управління.

© *Пігарев Ю.Б.*

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ – способи, прийоми та засоби впливу держави на суб’єктів господарської діяльності (підприємства, домогосподарства, некомерційні організації) з метою створення чи

забезпечення умов їх ефективного функціонування відповідно до законодавчо затвердженої економічної політики держави.

© Чернятевич Я.В.

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ – офіційні способи і прийоми управлінських ситуацій, використання правових, організаційних, мотиваційних та інших форм впливу на свідомість і поведінку людей відповідно до компетенції суб'єкта управління і в установленому порядку. Це усвідомлений спосіб внутрішньої організації змісту пізнавальної та практичної діяльності, що забезпечує досягнення запланованого результату.

© Приходченко Л.Л.

МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – особливі способи або системи способів, що застосовуються в публічному управлінні для вирішення визначених завдань і досягнення поставлених цілей та розробляються на основі знання певних принципів і законів його функціонування й розвитку. За структурою вони є системою правил і прийомів діяльності, що реалізуються у вигляді сукупності взаємопов'язаних операцій. Масштабність об'єкта управління зумовлює велику їх кількість. Зокрема можна розділяти такі методи за спрямованістю публічного управління (державно-політичні, економічні, соціальні, гуманітарні, екологічні), основними механізмами його реалізації (правові, адміністративні, фінансові, кадрові, інформаційні), технологіями реалізації (прогнозування, планування, організації, контролю, мотивації, прийняття управлінських рішень, комунікації) та іншими ознаками.

© Бакуменко В.Д.

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – система знань про методи оцінювання державно-управлінської діяльності та їх

використання на практиці. Базовими положеннями під час оцінювання публічного управління є порівняння: цілей, що відображені в державно-управлінських рішеннях, із цілями, які об'єктивно детерміновані суспільними потребами; цілей публічного управління, реалізованих в управлінських процесах, із результатами, отриманими у разі об'єктивізації публічного управління; реальних результатів управління із суспільними потребами та інтересами; суспільних витрат на публічне управління з отриманими результатами; можливостей, закладених в управлінському потенціалі суб'єкта управління зі ступенем їх реального використання.

© Приходченко Л.Л.

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ УТВОРЕННІ (АТУ) – управлінський комплекс проактивних стратегічних та антикризових підходів і інструментів, основу якого складають ризик-орієнтована стратегія розвитку АТУ та засоби управлінської підтримки реалізації стратегії, що включають систему управління реалізацією стратегії, антикризовий моніторинг, діагностику ситуації та ідентифікацію кризових небезпек.

© Шаров Ю.П.

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – складна система, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методів, засобів, інструментів комплексного управлінського впливу на суб'єкти забезпечення національної безпеки з метою досягнення державою національних цілей стабільного внутрішнього стану і певного зовнішньополітичного положення та своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпе-

ці. Являє собою інтегральний системний механізм, підсистемами і елементами якого є політичні програмні орієнтири і пріоритети, нормативне регулювання, процедури, які фінансуються державою або органами місцевого самоврядування, централізовані і децентралізовані організаційно-управлінські структури та їх персонал, що відповідають за адміністрування діяльності у сфері національної безпеки на державному, регіональному та місцевому рівнях.

© *Абрамов В.І.*

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

– 1) конституційно встановлене поєднання верховної публічної влади, що реалізується державою і місцевою владою, яка здійснюється органами місцевого самоврядування або ж безпосередньо народом; 2) система державних органів та органів місцевого самоврядування, що уповноважені на виконання функцій публічної влади.

© *Дубенко С.Д.*

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

– система організаційно-економічних і правових заходів щодо запобігання економічним загрозам, що складається з таких елементів: об'єктивний і всебічний моніторинг економіки й суспільства з метою виявлення та прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз в економічній сфері; розробка гранично допустимих значень економічних показників, недотримання яких призводить до нестабільності в економічній системі; діяльність держави щодо виявлення та запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам в економічній сфері.

© *Чернятевич Я.В.*

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

– система процедур, що формують рішення або правила взаємодії органів державної влади, політичних партій та рухів, ор-

ганізацій, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, громадян та практичні заходи, важелі, стимули, способи дій з визначення та організації (залучення) необхідних і достатніх матеріальних, духовних, людських ресурсів, інтеграції різних сфер суспільства з метою захисту національних інтересів від загроз, вирішення завдань забезпечення національної безпеки.

© *Абрамов В.І.*

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

– розгалужена система різних принципів, форм, методів та інструментів здійснення процесу публічного адміністрування кожним з органів публічного адміністрування та цільові механізми публічного адміністрування, через які суб'єкт публічного адміністрування за допомогою конкретного набору способів, методів або важелів впливає на об'єкт чи групу об'єктів адміністрування для досягнення певної мети. Можуть бути виділені державні механізми публічного адміністрування, механізми здійснення публічного адміністрування через систему місцевого самоврядування та механізми взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування.

© *Коротич О.Б.*

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

– сукупність засобів, методів та важелів держави, спрямованих на формування, реалізацію та досягнення пріоритетних цілей у сфері публічного управління, що базуються на принципах наукового обґрунтування, об'єктивності, цілісності, узгодженості та чіткій скоординованості дій суб'єктів публічного управління, із одного боку, та злагодженої, конструктивної взаємодії об'єктів публічного управління – з другого.

© *Панченко Г.О.*

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

– механізми, які забезпечують мож-

ливості представлення та публічного узгодження позицій та інтересів заінтересованих сторін у прийнятті політичного, політико-управлінського рішення, спрямованого на досягнення суспільно значущих цілей та вирішення суспільно важливих завдань і проблем. Важливим при цьому є спосіб, у який актуалізується проблема, виходить на публічний та інституційний порядок денний і набуває статусу суспільно значущої; наскільки заінтересовані сторони, у вигляді публічних, громадських, політичних і приватних акторів мають можливість користуватися каналами доступу до прийняття рішень; чи є ці канали публічними; чи існують зворотні зв'язки між суб'єктом і об'єктом прийняття рішень.

© *Телешун С.О.*

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – сукупність принципів, форм, методів та інструментів державного регулюючого впливу на інвестиційну діяльність за допомогою правових, економічних, організаційних, грошово-кредитних заходів через відповідні інституційні та організаційні структури, які виконують управлінські функції, адекватні сучасному стану економіки, з активізації інвестиційного потенціалу для забезпечення стійкого економічного зростання.

© *Савостенко Т.О.*

МИРНІ ЗІБРАННЯ – одна з форм безпосередньої демократії, право громадян збиратися мирно, без зброї проводити збори, мітинги, походи й демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи державної влади чи органи місцевого самоврядування. Право людини на мирні зібрання закріплено багатьма міжнародними документами. Основними з них є Загальна декларація прав людини 1948 р. та Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., яка ра-

тифікована Україною в 1997 р. В Україні право на мирні зібрання гарантовано ст. 39 Конституції України. Однак перелік форм мирних зібрань, наведений у Конституції України не є вичерпним.

© *Пухкал О.Г.*

МІЖНАРОДНА ДОРОЖНЯ КАРТА ВІДКРИТИХ ДАНИХ (INTERNATIONAL OPEN DATA ROADMAP) –

план розвитку відкритих даних із визначенням дій у межах міжнародного співробітництва та колективних зусиль.

© *Пігарев Ю.Б.*

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ (МОП) – спеціалізована установа

Ліги Націй, а після Другої світової війни – Організації Об'єднаних Націй (ООН), заснована в 1919 р. з метою міждержавного співробітництва для забезпечення тривалого миру та ліквідації соціальної несправедливості шляхом покращення умов праці, яка розробляє універсальні трудові норми у формі конвенцій та рекомендацій, що сукупно складають основу міжнародних трудових стандартів і мають переважно програмно-цільовий характер.

© *Древаль Ю.Д.*

МІЖНАРОДНА ХАРТІЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ (OPEN DATA CHARTER) – документ, який визначає шість

основних принципів доступу до даних із метою їх оприлюднення та використання, а саме: відкритість за замовчуванням; оперативність і чіткість; доступність і використання; порівнянність та інтероперабельність; покращене урядування і залучення громадян; інклюзивний розвиток та інновації.

© *Пігарев Ю.Б.*

МІЖНАРОДНИЙ ТРУДОВИЙ КОДЕКС – 1) систематизований, але поз-

бавлений обов'язкової юридичної сили збірник міжнародних правових норм,

виданих Міжнародною конференцією праці в 1939, 1941 та 1951 рр.; 2) сукупність конвенцій та рекомендацій Міжнародної організації праці, спрямованих на регулювання найбільш важливих аспектів соціально-трудова відносин (на сьогодні прийнято 189 конвенцій і 205 рекомендацій).

© Древаль Ю.Д.

МІЖНАРОДНІ ТРУДОВІ СТАНДАРТИ – 1) упорядкована система міжнародних принципів і норм, розроблених на основі міждержавних угод та інших засобів правового регулювання, спрямованих на упорядкування питань, пов'язаних із визнанням та закріпленням основних прав людини у сфері праці, регламентуванням найманої праці та інших форм трудових відносин, захистом індивідуальних і колективних прав працівників, формуванням соціальної політики та визначенням її пріоритетів; 2) зміст конвенцій та рекомендацій Міжнародної організації праці, у яких конкретизуються та набувають правової форми найбільш важливі принципи і права у сфері праці (споріднені назви – “міжнародні стандарти праці”, “міжнародні стандарти з охорони праці”, “міжнародно-правові стандарти у сфері праці”, “міжнародні соціально-трудова стандарти”).

© Древаль Ю.Д.

МІЖСЕКТОРАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ – спільна діяльність державних органів влади, органів місцевого самоврядування, неурядових та міжнародних організацій на центральному та регіональних рівнях у різноманітних сферах соціально-економічного розвитку країни, що передбачає зміну парадигми публічного управління від традиційного бюрократичного адміністрування, перехід від концепції державоцентризму до ринкових моделей регулювання суспільних відносин, мережевої форми публічного управління та до нового способу управ-

ління на засадах рівноправності, партнерства, транспарентності, співробітництва.

© Козаков В.М.

МІЖСЕКТОРАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – особливий вид відносин між органами публічної влади, бізнес-структурами та некомерційними організаціями, у які вони вступають для ефективного розв'язання суспільних (соціально-економічних, політичних, культурних) проблем і досягнення цілей стабільного суспільного розвитку.

© Карлова В.В.

МІКРОРЕГІОН – частина території регіону, що характеризується територіальною цілісністю та особливостями розвитку, у межах якої реалізуються спеціальні для цієї території проекти регіонального розвитку.

© Вакуленко В.М.

МІСІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – посередник між політичним (влада) та громадянським суспільством, “місце зустрічі” інтересів населення громади і загальнодержавних інтересів; становить одну із головних засад демократичного ладу; реальний чинник у забезпеченні публічності в управлінні, у реалізації права громадян на участь в управлінні державними справами; у межах закону та в інтересах місцевого населення здійснює регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до його компетенції, приймає на себе відповідні повноваження та відповідальність на основі прийняття статутів, дієвий виконавець послуг для громадян у здійсненні ними життєдіяльності; за своєю сутністю є “близьким” до інституційованих представників громадянського суспільства (політичні партії, профспілки тощо), відтак, приречене на співпрацю з ними; гарант стабільності держави як соціальної системи, що

схильна до саморозвитку, самоуправління, відкритості тощо.

© Корженко В.В.

МІСТООБСЛУГОВУЮЧА СФЕРА – 1) частина економіки міста, віднесена до постіндустріального економічного устрою, яка включає всі види незаборонених законодавством комерційних і некомерційних, спрямованих на задоволення соціально-культурних потреб муніципальних послуг, що надаються підприємствами, організаціями, а також фізичними особами; 2) сфера діяльності місцевих органів публічної влади, спрямована на здійснення процесу планування, організації, приведення в дію та контроль в системі надання муніципальних послуг із метою досягнення координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань життєзабезпечення територіальної громади.

© Ігнатенко О.С., Гарькавий І.Б.

МІСТОУТВОРЮЮЧА СФЕРА – 1) сукупність підприємств, організацій та установ, розташованих на території міста чи селища, продукція яких в основному реалізується за їх межами в рамках територіального поділу праці в системі держави і регіону, а їх склад зумовлює функціональні особливості, образ міста чи селища, професійну та кваліфікаційну структуру працездатного населення, стиль його життя; 2) види робіт та послуг за галузями та сферами діяльності, кожна з яких одночасно, з одного боку, є підсистемою загальної системи муніципального управління, яка визначається узгодженою сукупністю орієнтирів і цілей створення, розвитку та функціонування системи життєзабезпечення території, а також способів і механізмів їх досягнення, а з другого боку, підсистемою відповідної галузевої системи більш високого регіонального рівня.

© Борщ Г.А.

МІСЦЕВЕ ЛІДЕРСТВО – 1) тип управлінської взаємодії в місцевому самоврядуванні (у цьому випадку між лідером і послідовниками), заснований на найбільш ефективному для певної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукання людей до досягнення загальних цілей у вирішенні питань місцевого значення через стійку систему способів, прийомів, методів впливу посадової особи місцевого самоврядування на територіальну громаду чи її частину, у якій виявляються особисті якості керівника й особливості населення села, селища, міста; 2) суттєвий компонент діяльності посадової особи місцевого самоврядування, державного службовця місцевого органу виконавчої влади чи громадського діяча, пов'язаний з цілеспрямованим впливом на поведінку територіальної громади, групи або окремих осіб. Інструментами такого впливу виступають навички спілкування й особисті якості менеджера, формування волі, стратегії, реалізації наміченого і збереження досягнутого, що відповідає зовнішнім і внутрішнім потребам територіальної громади чи її частини.

© Борщ Г.А.

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК – процес, у рамках якого публічний, бізнесовий та громадський сектори співпрацюють між собою з метою створення кращих умов для економічного зростання та створення нових робочих місць, ефективного використання людських і природних ресурсів конкретної місцевості, що призводить до соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін, зростання рівня добробуту та якості життя населення.

© Гринчук Н.М.

МІТИНГ ПОЛІТИЧНИЙ – форма політичної участі у вигляді масової локалізованої присутності громадян для публіч-

ного висловлення громадської думки з приводу актуальних проблем переважно суспільно-політичного характеру.

© Мамонтова Е.В.

МОВНОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – процес і результат установлення ідентичності суб'єкта комунікації публічного управління за мовнокультурними маркерами через співвідношення семіотичних сфер мовної особистості та культурного простору, у який вона занурена. Рівень точності мовнокультурної ідентифікації впливає на рівень ефективності комунікації в публічному управлінні.

© Бронікова С.А.

МОДЕЛІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ. Головним критерієм типологізації систем організації влади на місцях є принципи взаємовідносин місцевих органів влади між собою та з центральними органами влади. Як правило, виділяють п'ять моделей місцевого управління: англо-американську (англосаксонську), поширену у Великій Британії, Австралії, Канаді, Новій Зеландії, США тощо; європейську (континентальну), поширену в країнах континентальної Європи, у тому числі в Україні, франкомовній Африці, на Близькому Сході; змішану, яка поєднує у собі ознаки континентальної й англосаксонської моделей (Австрія, Російська Федерація, ФРН, Японія); іберійську, досить близьку до континентальної моделі (Португалія, з певними особливостями Іспанія, країни Латинської Америки); радянську, за якої всі ради, починаючи з найнижчих, виступають органами державної влади (колишній СРСР, Куба, КНР).

© Прокопенко Л.Л.

МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ – формалізовані відображення динамічного виміру політичного життя,

що полягає у відтворенні компонентів політичної системи суспільства, політичної активності політичних суб'єктів, яка пов'язана з боротьбою за владу та справлянням впливу на владні структури. У політології традиційно розглядають такі моделі політичного процесу, як: інституціональна, біхейвіористська, структурно-функціональна, раціонального вибору, дискурсна, системна та політико-ситуаційна модель.

© Козлов К.І.

МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – теоретично обґрунтована сукупність уявлень про структуру та принципи функціонування управлінських систем. До **М.п.а.** відносять такі моделі: публічного управління (public management), нового публічного управління (new public management), належного врядування (good governance) та “політичних мереж” (policy network). До характерних рис **М.п.а.** належать: участь (participation), прозорість (transparency), відповідальність (responsiveness), справедливість (equity), ефективність та результативність (effectiveness and efficiency).

© Шевчук Б.М.

МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – сукупність систематизованих умов та характеристик публічної служби, концептуальних інструментів, орієнтованих на вивчення функціонування та розвитку публічної служби. **М.п.с.** можуть бути як абстрактними (описовими), так і реальними, такими, що діють у конкретних умовах. У кожній моделі так чи інакше розв'язується проблема відкритості, прозорості та чутливості публічної служби до змін зовнішнього середовища. Серед основних елементів, що входять до моделей публічної служби, як правило, визначають: принципи та закономірності побудови, функціонування, розвитку та взаємодії із суспільством;

цілі, організацію та управління; права та відповідальність; кваліфікаційні вимоги; вимоги посад; кадрові технології; систему державних соціальних гарантій і соціального захисту тощо. Існують різні підходи до класифікації **М.п.с.** Найбільш поширеною є класифікація, що визначає “відкриту” (посадову, англосаксонську) та “закриту” (кар’єрну, континентальну) **М.п.с.**

© Пахомова Т.І.

МОДЕЛЬ “9V” – модель дев’яти вимірів для визначення великих даних за допомогою параметрів “Volume – обсяг даних”, “Velocity – швидкість змін, у тому числі у режимі реального часу”, “Variety – різноманітність типів джерел даних”, “Veracity – достовірність, надійність, автентичність тощо”, “Variability – мінливість”, “Visibility – видимість”, “Value – додана вартість, цінність”, “Virality – вірусність” та “Viscosity – в’язкість”.

© Пігарев Ю.Б.

МОДЕЛЬ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ – абстрактний опис спланованих і взаємопов’язаних засобів здійснення дестабілізації економічної системи, а саме: спекуляції на світовому валютному ринку, які знижують курс національної валюти та призводять до зростання цін на основні споживчі товари; штучне зниження цін на традиційні продукти експорту, що скорочує валютні надходження та призводить до дефіциту торгівельного балансу; підвищення цін на традиційні продукти імпорту, особливо товари першої необхідності, що породжує їх недостачу і прискорює інфляцію; організація транснаціональними корпораціями і банками, а також пов’язаними з ними місцевими підприємцями “втечу” капіталів із країни, що призводить до спаду ділової активності, скорочення внутрішніх джерел економічного зростання; згорання ТНК

і ТНБ виробництва на своїх філіалах у країні, що спричиняє зростання безробіття й соціальної напруженості; відмова консорціумів транснаціональних банків видавати кредити, або ж виставлення таких умов їх надання, які заздалегідь спровокують соціальні протести.

© Шевченко М.М.

МОДЕЛЬ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ – абстрактний опис спланованих і взаємопов’язаних засобів здійснення дестабілізації політичної системи екстремістськими, сепаратистськими та терористичними організаціями. Серед них, зокрема: формування екстремістських груп і пропаганда їх ідей; проведення екстремістами на цій основі мобілізації громадян, невдоволених станом справ в умовах зростання соціальної напруженості в соціумі й створення масового протестного руху; активні дії провокативного характеру для чинення тиску на владу з метою створення передумов державного перевороту та міжнародної ізоляції країни; формування сепаратистської (терористичної) організації і пропаганда її ідей серед населення регіону або країни; проведення мобілізації громадян невдоволених режимом, створення незаконних збройних формувань і активізація масового руху на підтримку сепаратизму (тероризму); практичні дії, у тому числі й проведення терористичних актів, розгортання партизанських бойових дій, заохочення міжнародної ізоляції країни і військового вторгнення на її територію.

© Шевченко М.М.

МОДЕЛЬ ДОСКОНАЛОСТІ EFQM – модель оцінювання якості управління Європейської фундації якості управління, що придатна для застосування як у державному, так і в приватному секторах. Її переваги базуються на можливості використання для самооцінки, установлення ефективності порівняно з іншими

організаціями, визначення напрямів удосконалення діяльності.

© Москаленко С.О.

МОДЕЛЬ ПОЛІТИКИ – узгоджена сукупність концепцій, підходів і принципів, яка визначає на певний період часу систему цілей, заходів, засобів та дій для вирішення певних суперечностей суспільного, галузевого, територіального та іншого розвитку.

© Дегтярьова І.О.

МОДЕЛЬ ПРОЕКТНОЇ ЗРІЛОСТІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (ОМС) – інструмент оцінювання (самооцінювання у сукупності з незалежним експертним оцінюванням) рівня досконалості застосовуваних ОМС методології, технологій, інструментів і технік управління проектами, ступеня їх інтегрування до загальної системи управління для забезпечення сталої успішності у виконанні проектів і реалізації керованого розвитку територіальної громади згідно з її стратегічними цілями.

© Шаров Ю.П.

МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ДЕЗІНТЕГРАЦІЇ ДЕРЖАВИ – абстрактний опис методів і засобів здійснення регіональної дезінтеграції держави. Ця модель включає в себе такі організаційні етапи: формування паспорта заданих територій; створення поля необхідних умов – відповідних змін у соціально-культурній, економічній і внутрішньополітичній сферах, у процесі яких стають можливими реалізація певних пунктів сценарію ініціювання політичної нестабільності; початок активної фази керованого хаосу – ініціювання конфлікту, основу якого може становити як політичне, так і побутове підґрунтя; соціальна конфронтація; миротворчий етап; гуманітарна інтервенція; формування режиму нового порядку.

© Шевченко М.М.

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ – особливий спосіб організації соціально-економічних відносин та матеріальних об'єктів на певній території. Виокремлюють такі **М.р.т.**: аграрного, індустріального, сталого, “розумного”, інклюзивного розвитку, а також модель щастя.

© Дегтярьова І.О.

МОДЕЛЬ СТАНДАРТНИХ ВИТРАТ – метод кількісного (у часовому та грошовому вимірі) визначення адміністративного навантаження на суб'єктах господарювання, устанавленого нормативним регулюванням. Цей метод базується на декомпозиції нормативного регулювання на окремі компоненти (інформаційні зобов'язання, процеси, дії), які можна виміряти. Вимірювання за цим методом має на меті визначення комплексу адміністративних дій, які необхідно здійснити суб'єктам господарювання, для того щоб належним чином виконати вимоги нормативного регулювання. Цей метод не дає змоги оцінити доцільність запровадження регулювання, а лише вартість для суб'єктів, які мають його виконувати. Застосування цього методу дає можливість установити причини виникнення адміністративних витрат та суттєво підвищити результативність і ефективність зусиль зі зменшення адміністративного навантаження. Метод успішно використовують для вимірювання адміністративного навантаження проєктів регулювань та діючих регулювань.

© Літвінов О.В.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – 1) системний процес різного роду зрушень і перетворень у сфері публічної служби, що забезпечує перехід інституту публічної служби від стабільного “традиційного” до безперервно змінного, динамічного сучасного стану в напрямі його оновлення, постійного якісного вдосконалення, який стосується

різномірних правових, організаційних, інституціональних, соціальних, економічних, політичних, етичних та інших аспектів публічної служби; 2) прогресивний процес комплексного реформування чинного інституту публічної служби, що здійснюється з метою приведення в більш конкурентоспроможний вигляд окремих його складових елементів та створення в ньому нових інститутів, супроводжується структурними змінами й трансформацією функцій, форм, методів, технологій, інструментів і способів управлінської діяльності у сфері публічної служби з метою реалізації нових цілей, завдань, пріоритетів, стратегій, набуття нової позитивної якості, наближення до максимально можливого рівня розвиненості, адаптації інституту публічної служби до європейських стандартів і цінностей. **М.п.с.** в Україні є одним із основних напрямів реформування публічного управління. За етимологією під **М.п.с.** розуміють такі зміни в суспільстві, у результаті яких виникають і затверджуються відносини й інститути сучасного типу. У цьому відношенні об'єктами модернізації, які можна оновлювати, перебудовувати, удосконалювати, змінювати, осучаснювати тощо, є органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

© Гончарук Н.Т.

МОЛОДІЖНИЙ ПАРЛАМЕНТ –

1) організаційна форма, заснована на історичному досвіді роботи держави з молоддю, кращих традиціях формування й розвитку соціальних механізмів представництва законних інтересів і прав молодих громадян у суспільстві, урахування їхньої думки в питаннях державного та суспільного розвитку; 2) консультативно-дорадчий орган з питань державної молодіжної політики; реальна та ефективна форма залучення молоді до прийняття управлінських рішень; своєрідна трибуна, з якої молоді

громадяни, представники найбільш активної частини молоді, яка проживає на конкретній території, можуть заявити про свої права та інтереси; 3) неполітичне, добровільне, самокероване формування, створене з ініціативи молодих людей, яке об'єднує представників різних категорій молоді та діє з дотриманням принципів виборності та легітимності.

© Савчук Л.С.

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА (ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА) – курс дій компетентних органів державної влади щодо забезпечення стабільності грошового обігу через управління емісією національної грошової одиниці, регулювання інфляції і курсу національної валюти; забезпечення своєчасності розрахунків в національній економіці та різних ланках фінансової системи через регламентацію і регулювання діяльності системи банківських і небанківських фінансових посередників; регулювання функціонування фінансового ринку шляхом регламентації емісії та розміщення державних і корпоративних цінних паперів, регулювання їх доходності. У **М.п.** відносну самостійність набувають такі її складові, як: емісійна політика, цінова політика, валютна політика, кредитна політика, нагляд за діяльністю фінансових посередників.

© Ільченко-Сюйва Л.В.

МОНІТОРИНГ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПЛАНУ АБО ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ – система повторних досліджень однієї та (або) більшої кількості подій чи явищ у просторі та часі з визначеною метою і відповідно до підготовленої програми.

© Козаченко Т.П.

МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАСЕ-

ЛЕНИХ ПУНКТИВ (ТЕРИТОРІЙ) – комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичний контроль якісних і кількісних показників, що характеризують діяльність і тенденції розвитку поселень. Залежно від цілей процес моніторингу соціально-економічного розвитку населених пунктів (територій) спрямований на проведення спостереження, організації, систематизації збирання і отримання достовірної статистичної інформації в економічній, соціальній, політичній та інших сферах, первинної обробки й накопичення даних, проведення аналізу, моделювання, виявлення тенденцій, закономірних змін, можливостей виникнення несприятливих ситуацій, а також вироблення механізмів запобігання їм з метою інформаційно-аналітичного забезпечення розробки і прийняття управлінських рішень місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування та інформування громадськості щодо забезпечення стійкого, пропорційного і збалансованого розвитку територіальних громад.

© *Орлатий М.К.*

МОНІТОРИНГ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ (МУНІЦИПАЛЬНИХ) ПОСЛУГ – процес, який здійснюється шляхом системного та систематичного спостереження за дотриманням вимог, що встановлені до якості послуги й процесу її надання, реалізується в зовнішньому середовищі протягом часу просування послуги до споживача та її споживання, спирається на встановлені для даної послуги індикатори та показники якості й має основним призначенням формування фактичної інформації щодо рівня якості послуги й процесу її надання для подальшого аналізу й прийняття рішень.

© *Шаров Ю.П.*

МОРАЛЬНИЙ КОДЕКС ЮРИСТА В УКРАЇНІ – національний стандарт правил поведінки членів юридичної професії; документ, у якому мають бути встановлені означені правила для юристів у сфері публічного управління (юрисконсульта в органі державної влади, місцевого самоврядування, громадської організації, бізнесу). Дієвість такого кодексу визначатиметься нормами Конституції України, законів України та його зв'язком із практикою.

© *Кушнір М.О.*

МОРАЛЬНІСТЬ – системна сукупність усталених норм соціальних відносин між громадянами або їх спільнот у вигляді діяльнісних стереотипів (ідеї, ідеали, традиції, принципи, оцінки, заповіді, мотиви, милосердя, благодійність, чесноти, честь, справедливість, категорії добра-зла), у рамках цільових характеристик заданих і прийнятих соціумом у цілому.

© *Голубь В.В.*

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – принципи корпоративної поведінки службовців, що ґрунтуються на нормах загальнолюдської моралі: порядності, доброчесності, справедливості, непідкупності та службової етики: політичної, расової, гендерної, вікової, релігійної нейтральності, толерантності, законослухняності, креативності під час розв'язання етичних дилем у межах професійної діяльності.

© *Клешня Г.М., Орденів С.С.*

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ має гармонійно сполучати матеріальні й духовні засоби впливу на особистість службовця, сприяти створенню внутрішньо узгодженої системи організаційних і психологічних засобів активізації керівного персоналу і реалізації

цієї системи на високому професійному рівні. Мотивація включає різноманітні елементи і мотиви, ураховує вплив на кожного службовця різноманітних політичних, соціально-економічних, культурних та інших змін, що відбуваються в українському суспільстві та зорієнтована на розвиток творчого потенціалу й здібностей службовців, їх ініціативи, партнерські відносини в колективі, узгодженість інтересів особистих з інтересами організації.

© Бублій М.П.

М-ТЕСТ (ТЕСТ МАЛОГО БІЗНЕСУ, SME-TEST) – спосіб оцінювання впливу державного регулювання на малий та мікробізнес шляхом аналізу стандартних витрат стандартних процесів та дій суб'єктів господарювання, необхідних для належного виконання запропонованого державного регулювання. В основу цього способу покладено метод стандарт-

них витрат. Проведення **М-т.** передбачає 4 основних етапи: визначення та попередня оцінка підприємств, на яких буде поширюватися дія регулювання; проведення консультацій із представниками малого, мікробізнесу та бізнес-асоціаціями; вимірювання впливу регулювання на малий і мікробізнес, розробка та застосування компенсаторних заходів для пом'якшення негативних наслідків для малого і мікробізнесу. В Україні **М-т.** запроваджено на виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та відповідає “Think Small First” – A “Small Business Act” for Europe. **М-т.** є складовою аналізу регуляторного впливу, який готується до кожного регуляторного акта, є ефективним інструментом для оцінювання витрат малого бізнесу на виконання регулювань, аргументації спрощення регулювань або розробки пом'якшувальних заходів.

© Літвінов О.В.

Н

НАБІР ДАНИХ (ДАТАСЕТ) (DATASET) – колекція (множина) даних, яка містить як самі дані, так й інформацію про дані (*див.* метайнформація про дані (метадані)).

© Пігарев Ю.Б.

НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ – здійснення владних повноважень органами публічного управління – суб'єктами **Н.а.п.** за заявою фізичної або юридичної особи, спрямоване на набуття, зміну чи припинення прав та (або) обов'язків такої особи відповідно до закону. До **Н.а.п.** також прирівнюються формування витягів та виписок із реєстрів, видача довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та (або) факт.

© Миколайчук М.М.

НАДЗВИЧАЙНА ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ – надзвичайна ситуація, за якої на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі (втрата, виснаження чи знищення окремих природних комплексів та ресурсів унаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи та інших факторів, що обмежують або виключають можливість життєдіяльності людини та провадження господарської діяльності в цих умовах),

що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави. У разі її виникнення законодавством України передбачається оголошення такої місцевості зоною **Н.е.с.** Підставами для цього є: значне перевищення гранично допустимих норм показників якості навколишнього природного середовища, визначених законодавством; виникнення реальної загрози життю та здоров'ю великої кількості людей або заподіяння значної матеріальної шкоди юридичним, фізичним особам чи навколишньому природному середовищу внаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи чи інших факторів; негативні зміни, що сталися в навколишньому природному середовищі на значній території і які неможливо усунути без застосування надзвичайних заходів з боку держави; негативні зміни, що сталися в навколишньому природному середовищі, які суттєво обмежують або виключають можливість проживання населення і провадження господарської діяльності на відповідній території; значне збільшення рівня захворюваності населення внаслідок негативних змін у навколишньому природному середовищі.

© Клименко Н.Г.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННІ – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене застосуванням звичайної зброї або зброї масового уражен-

ня, під час якого виникають вторинні чинники ураження населення. **Н.с.в.** виникають в особливий період або під час бойових дій унаслідок застосування звичайного озброєння або зброї масового ураження (ядерної, хімічної, біологічної, генетичної, метеорологічної та ін.), що призводить до вторинних чинників ураження населення, зокрема через руйнування атомних та гідроелектростанцій, складів і сховищ радіоактивних та токсичних речовин і відходів, нафтопродуктів, вибухівки, транспортних та інженерних комунікацій тощо. Слід також зазначити, що сьогодні дії зі створення кризових, конфліктних, катастрофічних ситуацій мають керований характер.

© Клименко Н.Г.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, пов'язане з небезпечним геофізичним, геологічним, метеорологічним або гідрологічним явищем, деградацією ґрунтів чи надр, пожежею у природних екологічних системах, зміною стану повітряного басейну, інфекційною захворюваністю та отруєнням людей, інфекційним захворюванням свійських тварин, масовою загибеллю диких тварин, ураженням сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо. На території України небезпечні природні явища зумовлені проявом ендегенних (сейсмічність), екзогенних (селі, зсуви, обвали, карст, просідання ґрунту, ерозія тощо), гідрометеорологічних (суховії, посухи, пилові бурі, снігові лавини, повені, зливи, вітровали тощо) процесів, а також санітарно-епідеміологічним становищем. Відносно збільшення кількості та масштабів **Н.с.п.х.**, а отже, й посилення негативних їх наслідків відбувається внаслідок зростання антропогенного на-

вантаження з боку людської цивілізації на природне середовище.

© Клименко Н.Г.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ СОЦІАЛЬНІ – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене протиправними діями терористичного й антиконституційного спрямування, або пов'язане зі зникненням (викраденням) зброї та небезпечних речовин, нещасними випадками з людьми тощо. **Н.с.с.** є наслідком порушення нормального процесу функціонування суспільства, його соціальних груп, відносин людини та суспільства. Вони, як правило, пов'язані з протиправними діями терористичного та антиконституційного спрямування різного характеру та масштабу, метою яких є досягнення злочинних цілей політичного, економічного, соціального або кримінального характеру.

© Клименко Н.Г.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті внаслідок транспортної аварії (катастрофи), пожежі, вибуху, аварії з викиданням (загрозою викидання) небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин, раптового руйнування споруд; аварії в електроенергетичних системах, системах життєзабезпечення, системах телекомунікацій, на очисних спорудах, у системах нафтогазового промислового комплексу, гідродинамічних аварій тощо. На території України розміщено багато підприємств, які працюють із небезпечними речовинами (хімічні, металургійні, нафтопереробні, такі, що мають справу з радіоактивними речовинами та є джерелами накопичення великої кількості токсичних відходів), транспортних магі-

стралей, а також об'єктів енергетики (у тому числі атомні електростанції). Крім того, потенційну небезпеку становлять великі водосховища, нераціональне розміщення підприємств, які належать до об'єктів підвищеної небезпеки, високий рівень зношення основних фондів виробництва у провідних галузях промисловості, сільському господарстві та системах життєзабезпечення, а також старіння технологій.

© Клименко Н.Г.

НАДІЙНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – принцип публічного управління, який характеризує здатність системи чи її компонента якісно функціонувати в зазначених умовах протягом певного періоду. Визначається як властивість об'єкта зберігати у часі в установлених межах значення всіх параметрів, які характеризують здатність виконувати потрібні функції в заданих умовах застосування.

© Шнига П.С.

НАПРУЖЕНІСТЬ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ. Для будь-якої сучасної держави характерною є напруженість таких суперечностей: 1) влада завжди втрачає динаміку щодо вирішення “державних справ”, якщо відсутні правові механізми впливів на неї з боку народу (“джерела влади”); 2) для держави необхідно свідомо, науково обґрунтовано створити такі умови, щоб вона отримала звичайну (природну) здатність до *само-розвитку, само-вдосконалення, само-управління, само-врядування, відносної само-достатності, відкритості*; 3) з метою забезпечення публічного управління держава має стати демократичним, правовим інститутом взаємодії людей як унікальностей, наділених власною свідомістю і самосвідомістю, що природно переймаються виключно власними потребами та інтересами з приводу свого життєзабезпечення; 4) народ як соціальна цілісність,

що проживає на певній території, є джерелом влади, тобто делегує владі певні повноваження, які не може здійснювати окрема людина самотужки, отже, публічне управління має ґрунтуватися не на суб'єкт-об'єктній парадигмі взаємодії влади і громадян, а на їх партнерських відносинах.

© Корженко В.В.

НАРАТИВ СТРАТЕГІЧНИЙ – змісто-ве ядро стратегічних комунікацій, який формується залежно від сфери його застосування, існуючих уявлень і цінностей цільових аудиторій, стратегічної мети процесу нарації тощо, він ідентифікує функції висловлювань/публікацій/месиджів, здійснює аналіз переконань наратора, чітко встановлюючи його мету. Структура **Н.с.:** безпосередньо оповідання, усний або письмовий дискурс; історія, послідовність реальних або вигаданих подій, що складають об'єкт дискурсу; нарація – подія оповідання, розповіді, оповідальний акт, процедура породження оповідання. Може застосовуватись як процес (нарація), з позиції об'єкта (адресата нарації, реципієнта), з позиції суб'єкта (наратора).

© Сивак Т.В.

НАРОД – історично сформована на визначеній території стійка сукупність людей, що має єдину своєрідну мову, власну самосвідомість, спільні риси й стабільні особливості культури і психології, специфічні норми господарського життя. Еволюційний ланцюжок: рід – плем'я – союз племен – народність – народ – нація. Відповідно до Конституції України термін “Український народ” є не етнонімом, а політонімом. Цей термін означає спільноту громадян України всіх (різних) національностей.

© Єлагін В.П.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА – комплексна, цілеспрямована діяльність дер-

жави, яка здійснюється органами публічної влади як на національному, так і на міжнародному рівнях з метою забезпечення захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. **Н.б.** є складним багатоаспектним поняттям і включає такі види безпеки: політичну, економічну, воєнну, державну, інформаційну, науково-технологічну, економічну, екологічну, фінансову, пожежну, продовольчу, безпеку культурного розвитку нації тощо. **Н.б.** – міждисциплінарна категорія, яка досліджується в рамках таких наукових галузей, як правознавство, політологія та соціологія, воєнні, економічні та інші науки. В основі **Н.б.** держави лежать національні інтереси, національні цілі та національні цінності, що юридично закріплені в нормативно-правових актах, які визначають політичну й соціально-економічну організацію суспільства, державне і культурне будівництво, єдність нації. Система забезпечення **Н.б.** держави формується та реалізується відповідно до міжнародних актів, Конституції та інших нормативно-правових актів держави. Основу системи забезпечення **Н.б.** складають органи, сили (суб'єкти) та механізми забезпечення національної безпеки, що здійснюють заходи політичного, правового, організаційного, економічного, воєнного та іншого характеру, спрямовані на забезпечення національної безпеки. Повноваження органів та сил забезпечення **Н.б.**, їх склад, принципи і порядок дій визначаються відповідними законодавчими актами.

© *Сергєєва Л.М.*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ – 1) духовна основа життєдіяльності нації, система соціокультурних координат, яка задає їй світоглядні та цілепокладаючі

орієнтири, визначає ціннісні орієнтації; 2) концентрований вираз прийняттого для суспільства гуманістичного ідеалу суспільної організації; 3) чітко сформульований спільний інтерес абсолютної більшості громадян, який об'єднує їх на шляху до спільної мети; 4) спільна мета і довгострокова стратегія розвитку суспільства, ядро, навколо якого інтегруються поліетнічна або моноетнічна спільноти; 5) основа ідеології державотворення, ідея, яка відображає головний національний інтерес і задає розвиткові країни оптимальний напрям у сьогоденні і на майбутнє.

© *Карлова В.В.*

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА – сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій, і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу (Концепція розвитку національної інноваційної системи, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р). Уперше концепцію **Н.і.с.** як “національної системи нововведень” було запропоновано у 80-х рр. ХХ ст. Б.Лундваллом. У центрі її уваги перебували національні особливості організації інноваційного процесу в різних країнах, функції окремо взятих суспільних та приватних інститутів, форми взаємодії цих інститутів на різних стадіях здійснення технологічних змін і нововведень.

© *Чикаренко І.А.*

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА – 1) форма існування культури, яка пов'язана з особливостями традицій і фольклору певного етносу та використовує історично зумовлені форми організації та функціонування професійного мистецтва, науки, освіти, що містять потенціал подальшого

розвитку й ускладнення всіх сфер культурного самовираження нації; 2) культура нації, яка утворюється як політичне та державницьке явище на певному історичному етапі розвитку цивілізації.

© Овчаренко С.В.

НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ – 1) національно-генетичний код, який зберігає знання про історію, етапи розвитку, умови існування й духовний потенціал нації; 2) етнонаціональний феномен колективного осмислення людськими спільнотами свого минулого, носієм якого є певна етнонаціональна спільнота; 3) феномен суспільної свідомості, селективно збережена нацією сукупність знань, уявлень та ціннісних оцінок тих подій минулого, які справили вирішальний вплив на її становлення, самоідентифікацію, державотворчі досягнення та консенсусно сприймаються в суспільстві як найбільш значущі для його самозбереження, консолідованого існування та конструктивного розвитку в майбутньому.

© Карлова В.В.

НАЦІОНАЛЬНА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ (СТРЕСОСТІЙКІСТЬ) – здатність соціальної системи будувати нормальне, повноцінне життя в складних умовах, здатність суспільства протистояти викликам і кризам у різних сферах суспільного життя шляхом внесення змін та адаптації без шкоди для основних цінностей суспільства і інституцій. **Н.р.** можна розглядати в двох різних напрямках: 1) як індикатор здатності суспільства протистояти викликам зі своїми неущкодженими цінностями та інститутами; 2) як прогрес, рух уперед через подолання кризових явищ до нового етапу розвитку суспільства на основі поведінкової адаптації. **Н.р.** формується як реакція на загрози суспільному розвитку шляхом формування нових політичних та соціальних відносин, які характеризують здатність країни до подолання

кризових ситуацій і конфліктів. Такими відносинами є вимірювані показники патріотизму, оптимізму, соціальної інтеграції і політичної довіри. **Н.р.** також є елементом здатності суспільства щодо зміцнення національної безпеки, і не може бути обмежена військовими, економічними або медико-психологічними аспектами. Концепція **Н.р.** повинна бути розширена до включення політико-психологічних компонентів. У демократичному суспільстві такі аспекти, як довіра до влади і державних установ, патріотизм і толерантність відіграють важливу роль у політичній участі й отриманні соціального капіталу, який, у свою чергу, приводить до більш високих рівнів **Н.р.**

© Білинська М.М., Корольчук О.Л.

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – документ, у якому визначаються цілі, принципи, пріоритети, стратегічні напрями та завдання зі створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження ефективної взаємодії громадянськості з органами державної влади й органами місцевого самоврядування. У **Н.с.р.г.с.** мають бути відображені: аналіз сучасного стану та характеристика основних проблем розвитку громадянського суспільства в країні; цілі, принципи та пріоритети діяльності з розвитку громадянського суспільства; характеристика очікуваних змін; система заходів щодо реалізації завдань стратегії із визначенням показників, термінів виконання та відповідальних виконавців; механізми фінансування; система моніторингу та оцінки реалізації стратегії.

© Літвінов О.В.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується

нується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, здійснює функціональне управління державною службою в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті.

© Бєдова О.А.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ – утворений Кабінетом Міністрів України, відповідно до Закону України “Про запобігання корупції” від 14 жовтня 2014 р., центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику, відповідальний перед Верховною Радою України, підконтрольний їй та підзвітний Кабінету Міністрів України.

© Сухенко С.А.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НАЗЯВО) – постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. НАЗЯВО у своїй діяльності керується законодавством України. НАЗЯВО складається з 23 осіб, які призначаються Кабінетом Міністрів України на підставі рішення Конкурсної комісії за результатами конкурсного відбору, що відбувається з дотриманням принципів гендерного балансу та галузевого представництва. Склад НАЗЯВО формується із забезпеченням представництва не більше за одну особу від галузі знань та включає: три особи, які обираються з числа представників всеукраїнських об’єднань організацій роботодавців; дві особи з числа здобувачів вищої освіти першого або другого рівня; не менше від одного представника з числа осіб, які працюють за основним місцем роботи у: Національній академії наук України;

Національній галузевій академії наук (по одному представнику від кожної академії); вищому навчальному закладі державної форми власності; вищому навчальному закладі комунальної форми власності; вищому навчальному закладі приватної форми власності. Строк повноважень членів НАЗЯВО становить 3 роки. Організаційне, фінансово-господарське, матеріально-технічне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності НАЗЯВО здійснює його секретаріат.

© Нестеренко Г.П.

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ – правоохоронний орган у системі спеціальних антикорупційних органів, що здійснює діяльність з протидії кримінальним корупційним правопорушенням, учиненим вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

© Кравченко Р.А.

НАЦІОНАЛЬНИЙ АТЛАС УКРАЇНИ – науково-довідкове офіційне державне видання, в якому інтегрована просторова, числова та текстова інформація про Україну. Використовується під час обґрунтування та визначення стратегії реалізації програм соціально-економічного розвитку, у плануванні та здійсненні проектних, науково-дослідних робіт. Розширює інформаційну базу держави й сприяє її інтеграції у світовий інформаційний простір.

© Шпига П.С.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ – сукупність узгоджених та усвідомлених потреб особи (громадянина), суспільства та держави в економічній сфері, реалізація яких гарантує економічну незалежність та стійкий розвиток економічної системи.

© Чернятевич Я.В.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ – об’єднаний вираз інтересів усіх членів суспільства, що реалізуються через політичну систему відповідної держави як компроміс у поєднанні запитів кожної людини і суспільства загалом, і невід’ємно поєднані з інтересами безпеки, загальними базовими цінностями (територіальною цілісністю, політичним консенсусом, забезпеченням невід’ємних прав людини).

© *Козаков В.М.*

НАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – 1) державно-територіальна й політико-правова спільнота, яка існує на основі спільних політичних, історико-культурних, духовно-ціннісних характеристик і спільної самосвідомості; 2) співтовариство громадян, переважно поліетнічне (із національною мовою державного рівня, спільними інтересами, назвою, національною культурою, волею бути єдиним цілим, зі сформованою усталеною самосвідомістю своєї ідентичності).

© *Карлова В.В.*

НЕДЕРЖАВНІ ІНСТИТУЦІЇ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – формальні об’єднання (органи, підприємства, установи, організації, керівниками, власниками, засновниками яких не є держава в особі її органів та посадових осіб), які дають можливість певним особам, обраним їх членами або призначеним уповноваженими особами (керівниками, власниками, засновниками), і які отримали повноваження та ресурси для виконання господарських та/або громадських чи муніципальних функцій заради задоволення господарських та/або громадських чи муніципальних потреб і регулювання поведінки їх членів, діяльність яких безпосередньо або опосередковано впливає на національну безпеку, тобто на захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави (національних

інтересів), за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у різних сферах життєдіяльності суспільства та держави.

© *Клименко Н.Г.*

НЕДОВІРА ПОЛІТИЧНА – результат відсутності почуття відповідальності й обов’язку з боку посадових осіб, а також упевненості громадян у завтрашньому дні, що виникає внаслідок неефективної діяльності політиків та соціальних інститутів, які вони представляють.

© *Пашко Л.А.*

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА – 1) традиційні форми культурного самовираження певної спільноти, які функціонують у постійному відтворенні і не мають певного речового закріплення або втрачають сенс, зникають без постійного практикування (обряди, побутові звичаї, ремісні навички, спів, танці, усні перекази тощо); 2) визначення, що надано в “Конвенції із захисту нематеріальної культурної спадщини” (ЮНЕСКО): “звичаї, форми представлення і вираження, знання і навички, а також пов’язані з ними інструменти, предмети, артефакти і культурні простори, визнані співтовариствами, групами і, в деяких окремих випадках, особами як частина їхньої культурної спадщини”.

© *Овчаренко С.В.*

НЕОБХІДНА УМОВА ГАРАНТУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – нормативно-правові заходи держави щодо організації, визнання і захисту органів місцевого самоврядування в питаннях організації життєдіяльності на місцевому рівні, децентралізації державного управління, упорядкування суспільних процесів. Повноцінним гарантування місцевого самоврядування

вважається тоді, коли, крім “необхідної”, виконується ще й “достатня” (громадівська) умова гарантування, тобто існує така форма співіснування людей, в якій організація життєдіяльності на місцевому рівні відбувається з дотриманням загальнолюдських цінностей свободи, справедливості й рівності, де засобами здійснення життєдіяльності слугують ініціатива, самоорганізація та суспільна самодіяльність населення.

© Дробот І.О.

НЕОМЕНЕДЖЕРИЗМ – концепція публічного управління, що передбачає функціонування суспільно-політичних мереж як сукупності інтегрованих державних та недержавних утворень у різних сферах суспільного життя, учасники яких взаємодіють між собою на підставі спільного інтересу, ресурсної залежності, горизонтальних формальних і неформальних відносин, пронизаних культурою консенсусу з метою спільного розв’язання суспільно значущих проблем.

© Клименко І.В.

НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

© Снісаренко Л.Ю.

НЕПРИБУТКОВА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ – громадська організація, у статуті якої, відповідно до вимог Податкового кодексу України, передбачено заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління і пов’язаних з ними осіб. Доходи (прибут-

ки) **Н.г.о.** використовуються виключно для фінансування витрат на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами.

© Миколайчук М.М.

НОВИЙ ПУБЛІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ (NEW PUBLIC MANAGEMENT) – 1) концепція публічного управління, що передбачає перехід від адміністрування до менеджменту; перехід від системи відповідальності за виконання правил та норм до системи відповідальності за досягнення результатів згідно з цільовою діяльністю публічного управління; зміщення акцентів у діяльності публічних організацій на результати потребує від організацій чіткого визначення своєї місії, цілей і завдань; 2) суттєвою ознакою є поняття “керівництво” як система кооперації громадських, державних та міжнародних інститутів, приватних, державних і змішаних структур для забезпечення задоволення суспільних інтересів і розв’язання суспільних проблем.

© Клименко І.В.

НООПОЛІТИКА – державна інформаційна стратегія з питань управління міжнародними процесами шляхом формування в громадськості позитивного чи негативного ставлення до зовнішньої і внутрішньої політики держави або блоку держав з метою створення позитивного або негативного іміджу пропагованих ЗМІ ідей і моральних цінностей з активним використанням механізмів психологічного впливу на масову свідомість. Концепт “Н.” приходить на зміну поняттю “інформаційна війна”. Сучасний інформаційний світ настільки швидкоплинний, що поняття “війна”, що має певну тривалість і масштабність інформаційних акцій (кампаній), поступово нівелюється, натомість на авансцену ви-

ходить новітня глобальна інформаційна стратегія держав – Н.

© Запорожець Т.В.

НОРМАТИВНА ГРОШОВА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ – в основу покладено капіталізацію рентного доходу, що отримується залежно від місця розташування населеного пункту в загальнодержавній, регіональній і місцевій системах виробництва та розселення, облаштування його території та якості земель з урахуванням природно-кліматичних та інженерно-геологічних умов, архітектурно-ландшафтної та історико-культурної цінності, екологічного стану, функціонального використання земель.

© Дехтяренко Ю.Ф.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ – міжнародні та національні (загальнодержавні, регіональні, місцеві, інституційні) нормативно-правові акти у сфері відкритих даних, юридичні умови щодо доступу та використання даних (ліцензії), інструменти оцінювання еволюції у сфері відкритих даних, дорожні карти розвитку відкритих даних тощо.

© Пігарев Ю.Б.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ –

система послідовних дій із формування та вдосконалення правових теорій, концепцій і поглядів у сфері державного управління, розвитку правосвідомості населення, яка шляхом запровадження відповідних нормативно-правових актів забезпечує регулювання динаміки правової поведінки суб'єктів державного управління в процесі прийняття рішень; зміну структури, змісту та методів діяльності органів державного управління під час розробки, прийняття та реалізації рішень; застосування технологій правового моніторингу та контролю за наслідками державно-управлінських рішень.

© Воронов О.І.

НОРМОТВОРЧА КОМПЕТЕНЦІЯ – установлене в офіційній формі коло повноважень будь-якого органу, посадової особи, що визначають можливості цього органу або посадової особи розробляти, приймати, змінювати чи скасовувати правові норми та нормативно-правові акти.

© Ковальова Т.В.

О

ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА – територіальна громада, що виникла в результаті реалізації норм Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад”, складається з кількох населених пунктів, являє собою жителів, об’єднаних постійним проживанням у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

© Колтун В.С.

ОБГОВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКІ (публічні слухання або відкриті засідання) – процедури виявлення громадської думки з метою її урахування при прийнятті органами публічної влади рішень з питань, що справляють чи можуть справити вагомий вплив на: життєві інтереси громадян, життєдіяльність громади, стан довкілля тощо.

© Ларіна Н.Б.

ОБМЕЖЕННЯ НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ – зумовлені Конституцією України, установлені законами та іншими нормативно-правовими актами умови, правила, які ставлять публічного службовця в певні юридичні межі, виходити за які заборонено.

© Дубенко С.Д.

ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯНИНА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – визнана державою необхідність здійснення громадянином у сфері публічного управління певних дій або утримання від певних дій в інтересах держави, самоврядних колективів і громадян.

© Мельниченко В.І.

ОБОВ'ЯЗКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – визначені в нормах Конституції України, законах України та інших нормативно-правових актах вимоги держави до діяльності та належної поведінки публічних службовців під час реалізації завдань і функцій держави.

© Грай М.П.

ОЗНАКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ – специфічні властивості, серед яких: а) є видом управлінської діяльності; б) має юридично-владний, виконавчо-розпорядчий характер; в) здійснюється постійно, безперервно і планово; г) є організаційним уособленням горизонтальних і вертикальних зв'язків; д) забезпечується системою гарантій; е) у разі порушень при його здійсненні настає юридична відповідальність.

© Дубенко С.Д.

ОМБУДСМЕН – посадова особа, яка зазвичай призначається вищим законодавчим або виконавчим органом влади і наділена незалежністю від інших державних органів та посадових осіб, представляє інтереси громадськості та на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та свобод людини і громадянина.

© Дубчак Л.М.

ОРГАН ГРОМАДСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОСВІТІ – колегіальний орган, члени якого безпосередньо або опосередковано через представників, яким на виборчій основі відповідно до

законодавства делеговано повноваження вирішувати питання у сфері освіти, реалізують і захищають свої права та інтереси щодо управління освітою, що формується на національному (всеукраїнському), місцевому (територіальному) рівнях і на рівні закладу освіти з числа учасників освітнього процесу, громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами.

© *Лукіна Т.О.*

ОРГАН ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ – структурно організований елемент механізму здійснення державної влади, колегіальний чи одноособовий орган, наділений юридично визначеними державно-владними повноваженнями та необхідними засобами для здійснення функцій держави, сформований безпосередньо народом шляхом виборів або державою, має відповідну внутрішню організаційну і функціональну структуру.

© *Пухкал О.Г.*

ОРГАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – 1) орган виконавчої влади та орган місцевого самоврядування, наділені владними повноваженнями, що утворені та діють в установленому законом порядку, у межах законодавчо визначеної компетенції, та є як юридичні особи публічного права самостійними частинами системи публічної влади; 2) орган виконавчої влади, що бере участь у здійсненні функцій держави, діє від її імені і за дорученням, має державно-владні повноваження, відповідну компетенцію і структуру, застосовує властиві йому організаційно-правові форми діяльності, або орган самоврядного територіального співтовариства, яким він формується і перед яким відповідає за належне здійснення своїх повноважень.

© *Криворучко І.В., Лукашук Н.В.*

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ (ВИДИ) – згруповані за певними критеріями органи державної влади, серед яких: а) за способом формування виборні **О.д.в.** (Верховна Рада України, Президент України) та призначувані (Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Генеральна прокуратура України, місцеві державні адміністрації та ін.); б) за територією, на яку поширюється їх юрисдикція, – загальнодержавні (Верховна Рада України, Президент України, Верховний Суд України та ін.) і місцеві (місцеві державні адміністрації, місцеві суди та ін.); в) за характером повноважень загальної компетенції (Кабінет Міністрів України та ін.) та спеціальної компетенції (Фонд державного майна України та ін.); г) за функціональним призначенням (органи законодавчої, виконавчої та судової влади).

© *Пухкал О.Г.*

ОРГАНИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – система владних інституцій політично організованого суспільства, яка включає органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені юридично визначеними повноваженнями і засобами для захисту прав, свобод та інтересів громадян, безпеки держави і суспільства, управління соціально-економічним та культурним розвитком країни. Публічна влада здійснюється народом (публікою) безпосередньо або через органи публічної влади, які виконують публічні функції. **О.п.в.** являють собою законодавчо встановлену, внутрішньо узгоджену систему, що має відповідну організаційну і функціональну структуру. Публічна влада є єдиною, оскільки вона здійснюється апаратом органів публічної влади в цілому за раціональною функціональною організацією публічного управління. Система **О.п.в.** в Україні відповідно до положень Конституції і залежно від форми публічної влади чітко поділяється на дві ланки (підсистеми): органи державної

влади та органи місцевого самоврядування. До першої належать: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи судової влади. До другої: представницькі органи місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські, районні й обласні ради); виконавчі органи місцевого самоврядування (виконавчі комітети, управління, відділи та ін.), створювані відповідними радами; органи самоорганізації населення (будинкові, вуличні і квартальні комітети). За способом формування в Україні можна виділити виборні **О.п.в.** (наприклад Верховна Рада України, Президент України, представницькі органи місцевого самоврядування) та призначувані (наприклад Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АР Крим, Конституційний Суд України, Генеральна прокуратура України, Вища рада правосуддя, ЦВК, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи місцевого самоврядування та ін.). За територією, на яку поширюється юрисдикція органів публічної влади, їх можна поділити на загальнодержавні (наприклад ВР України, Президент України, ВС України та ін.) та місцеві (наприклад ВР АР Крим, місцеві державні адміністрації, місцеві суди та ін.). За характером владних повноважень та внутрішньою структурою **О.п.в.** поділяють на органи загальної компетенції (наприклад Кабінет Міністрів України) та спеціальної (наприклад Фонд державного майна України), на централізовані і децентралізовані. **О.п.в.** в Україні виконують свої функції відповідно до Конституції України, законів України та підзаконних нормативно-правових актів.

© Пухкал О.Г.

ОРГАНІГРАМА – схематичне відображення здійснюваного в організації групування структурних підрозділів, посад та взаємозв'язків між ними, основою побудови якої в органах публічного управ-

ління є штатні розписи, нормативно-правові акти про функціональний розподіл обов'язків, переліки структурних підрозділів, порядки діяльності структурних підрозділів.

© Плахотнюк Н.Г.

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – різноманітні законодавчо визначені форми організацій, що діють поза межами держави, бізнесу та сім'ї, мають у наявності основні “видимі” функції (надання послуг і громадське представництво/громадський моніторинг та контроль) та “невидимі” (або моральні) функції (захист суспільних цінностей та розбудова соціального капіталу), до ознак яких належать: інституціалізована певною мірою організація; є інститутом приватного права, інституційно відокремленим від влади; автономна, з власним урядуванням і системою контролю організація; неприбуткова організація, що не розподіляє дохід між своїми засновниками та/або членами/менеджерами; є волонтерською, що означає значний ступінь добровільної участі членів; діє в інтересах своїх членів та/або на суспільний інтерес.

© Козут П.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ НОРМУВАННЯ – метод управління, що реалізується через установлення нормативів, які уточнюють межі будь-якої діяльності, параметри технічних і економічних процесів: правила внутрішнього розпорядку; розміри амортизаційних відрахувань; норми керованості; норми витрат електроенергії, сировини; норми тривалості робочого дня; терміни впровадження нової техніки; мінімальні розміри оплати праці; норми чисельності працівників; виплати дивідендів акціонерам тощо.

© Жадан О.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ПРОЕКТУВАННЯ – удосконалення структури орга-

нізації шляхом проектування посад та проектування структури або зверху (від організаційної структури до посад) або знизу (від посад до організаційної структури), здійснюване керівником та уповноваженими організаційними структурами, що відбувається під впливом зміни завдань і функцій організації.

© Плахотнюк Н.Г.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ІНСТРУКТАЖ – один з інструментів організаційного методу управління, за якого виконавцям у керованій системі повідомляється набір певних знань, безпосередньо пов'язаних з їх робочою діяльністю, необхідних для безпечного та правильного виконання ними своїх обов'язків (професійних), а також фахівцям і службовцям у керуючій системі для надання їм допомоги в усуненні труднощів, що виникають у процесі реалізації управлінських рішень, завдяки яким у працівників формуються чіткі переконання в абсолютній важливості і необхідності виконання норм і правил.

© Бублій М.П.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ – наслідок прийняття та реалізації управлінських рішень в організаціях, які функціонують у мінливому оточенні під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів та чинників, що призводить до появи різних типів нововведень та перетворень, можуть поєднуватись у різних напрямках та процесах (цільові і функціональні, структурні й організаційні, технічні та технологічні тощо) і здатні перешкоджати рецесійним тенденціям та забезпечувати ефективне використання всіх наявних ресурсів і можливостей.

© Карамішев Д.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ Е-УРЯДУВАННЯ ТА Е-ДЕМОКРАТІЇ – технології залучення інститутів громадянського суспільства та активних громадян до процесів реаліза-

ції електронного урядування та електронної демократії.

© Пігарев Ю.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ – 1) внутрішня упорядкованість, узгодженість взаємодії частин цілого, зумовлена його побудовою (інструментальне значення); 2) сукупність процесів чи дій, що ведуть до утворення й удосконалення взаємозв'язків між частинами цілого (функціональне значення); 3) об'єднання людей, які спільно реалізують програму чи цілі та діють на основі визначених процедур і правил (інституційне значення).

© Плахотнюк Н.Г.

ОСВІТНЯ ГЕТЕРОФІЛЬНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – сукупність різнорідних освіт у середовищі публічних службовців, що утворює суперечливе поле професійних компетентностей.

© Попов С.А.

ОСНОВА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА – концепт (теорія, концепція), що визначає основні параметри теоретичної та практичної діяльності, зокрема її мету й мотив, суб'єкта й об'єкта, методи і засоби тощо. Як необхідний момент наукового обґрунтування публічного управління вказана категорія відрізняється від основи об'єктивної – сукупності незалежних від суб'єкта обставин, що передують конкретній управлінській дії. Сформована **О.т.-м.** характеризує рівень самовизначення його суб'єкта, усвідомлення ним змістової канви та мотиваційних спонук власної діяльності. Така основа включає зіставлення й узгодження різних проєкцій – поєднання дійсного й бажаного, можливого й необхідного тощо. В імпліцитній формі вона містить відповідь на запитання “що робити?” і “як робити?”. Близькою за змістом є категорія “засада”, що теж використовується у значенні детермінан-

ти управління та може мати значний момент суб'єктивності.

© Петровський П.М.

ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ НА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАВДАНЬ І ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ – виборні особи – Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови; особи на посадах у державних органах: а) Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, члени Кабінету Міністрів України, міністри та інші керівники центральних органів виконавчої влади та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим; б) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування; в) військові посадові особи військових формувань відповідно до закону; г) судді, члени Вищої ради правосуддя та посадові особи секретаріату цієї Ради, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді); г) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, особи начальницького складу органів та підрозділів цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України; д) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду,

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової політики та державної політики у сфері державної митної справи; е) члени Національного агентства з питань запобігання корупції; є) члени Центральної виборчої комісії; ж) поліцейські; з) посадові та службові особи інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим; и) члени державних колегіальних органів.

© Грай М.П.

ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

© Устименко О.В., Шевченко М.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – ознаки, властивості, риси публічного управління, що відрізняють його від інших видів соціального управління. Найбільш важливою серед них є те, що публічне управління відрізняється більшою масштабністю, різноманіттям управлінських впливів, монополією на нормативно-правову діяльність, певними унормованими структурами органів влади та управління, специфікою роботи відповідних служб. Для публічного управління притаманні всі відомі моделі представлення соціальних систем, характерні менеджменту та іншим наукам соціального управління. Це дає можливість на сучасному рівні використовувати в публічному управлінні методи та технології менеджменту, маркетингу, соціального партнерства та ін. Є й інші численні **О.п.у.**, які проявляються в його різноманітній практиці, зокрема на системному, функціонально-технологіч-

ному та нормативно-правовому рівнях. Важливо, що для публічного управління притаманний дисипативний характер самоорганізації.

© Бакуменко В.Д.

ОФІС РЕФОРМ – постійно діючий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, створений у жовтні 2016 р. з метою забезпечення на належному рівні організації та координації впровадження реформ, зокрема щодо планування відповідних заходів, проведення моніторингу та аналізу стану їх виконання.

© Рудік О.М.

ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ – система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

© Дехтяренко Ю.Ф.

ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – систематичне вивчення процесу і результатів професійної діяльності, що здійснюється публічним службовцем протягом звітного періоду, з метою формулювання на підставі встановлених показників і критеріїв висновку про якість виконання та міру досягнення в межах

його професійних компетенцій поставлених завдань.

© Лукіна Т.О.

ОЦІНЮВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – процес аналізу і прогнозування наслідків реалізації програм публічної політики та її складових.

© Телешун С.О.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ – систематичний процес порівняння діяльності і/чи результатів із задекларованими метою та цілями, завданнями, комплексом явних або неявно виражених стандартів, які визначаються щодо діяльності органів влади чи їх структурних підрозділів, реалізації програм та проектів, що мають важливе суспільне значення, з метою внесення необхідних адміністративних чи політичних змін.

© Приходченко Л.Л.

ОЦІНЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ (МУНІЦИПАЛЬНИХ) ПОСЛУГ – процес виміру досягнень і встановлення їх значущості в координатах обраних критеріїв, що базується на інформації моніторингу й контролю, яка виражена адекватними цій послугі індикаторами й показниками або формує власну інформаційну базу, зокрема із залученням зовнішньої (бенчмаркінгової) інформації, і може використовувати для визначення абсолютних чи відносних оцінок різноманітні засоби порівняння з аналогами, еталонами, намірами для виявлення напрямів здійснення змін у сфері якості послуг з метою підтримки конкурентоспроможності територіальної громади.

© Шаров Ю.П.

П

ПАРАДИГМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА – сукупність загальнотеоретичних та методологічних засад (концепцій, теорій, підходів, принципів та ін.), які логічно та взаємозв'язано відображають сучасний стан інноваційного розвитку суспільства.

© *Попов С.А.*

ПАРАСОЛЬКОВІ ПРОЕКТИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – проекти, в яких розроблено й тиражується деяка єдина ідея (продукт проекту) і які в публічному управлінні переважно мають виражену соціальну спрямованість та характеризуються такими ознаками: ініціюються, розробляються і впроваджуються великою бізнес-компанією, яка прагне лояльності своїх працівників – жителів території присутності компанії й розглядає ці проекти як інвестиції в людський капітал; спрямовані на розв'язання соціально-економічних проблем, які мешканцями території та експертами з питань місцевого розвитку визнані пріоритетними; реалізуються на засадах соціальної відповідальності, але стосуються лише фактичних та потенційних працівників цієї бізнес-компанії, які мешкають на територіях присутності компанії; тиражуються на територіях присутності бізнес-компанії за узгодженням із відповідними органами влади; співфінансуються бізнес-компанією й місцевими бюджетами.

© *Шаров Ю.П.*

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ – 1) політичний стан суспільства, в якому обговорення

будь-яких державних справ здійснюється публічно, відкрито, активно; 2) система принципів державного устрою, яка передбачає чітке розділення функцій виконавчої і законодавчої влади, уособленої в колегіальному органі представницької демократії (парламенті).

© *Кальниш Ю.Г.*

ПАРЛАМЕНТАРНІСТЬ – базовий принцип парламентаризму. Характеристика політичного режиму і форми державного правління, яка визначається місцем, роллю та функціями вищого колегіального органу представницької демократії (парламенту) в системі органів державної влади.

© *Кальниш Ю.Г.*

ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ – парламентська (депутатська) група чи фракція політичної партії або коаліція партій, які представлені в парламенті і які не згодні з політичним курсом глави держави або уряду і виступають проти рішень та дій уряду з принципових питань державної політики, правовий статус якої регулюється спеціальними законами або регламентом парламенту чи його палат, згідно з якими, зокрема, визначається й квота представництва **П.о.** в керівних органах і структурах парламенту, а також порядок її діяльності, її права і відповідальність.

© *Шахов В.А.*

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ДИСКУРС – усталена категорія в плані дослідження

практики парламентаризму та динамічний складник законодавчого процесу в структурі політичної комунікації за чіткими ознаками суб'єктності, типологічними особливостями, інформаційними класифікаторами.

© Плотницька І.М.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОМІТЕТ АСОЦІАЦІЇ – двосторонній орган інституційної структури, створеної на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС згідно зі ст. 467–468 Угоди, який є форумом членів Верховної Ради України і Європейського Парламенту для проведення засідань та обміну думками.

© Рудік Н.М.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ РЕГЛАМЕНТ – процесуальне джерело права, яке визначає процедури роботи парламенту як органу законодавчої влади, зокрема засади регулювання його внутрішніх правил роботи, пов'язаних із порядком роботи, правилами розпорядку, веденням справ у здійсненні основних функцій діяльності парламенту (представницької, законодавчої, контролюючої та установчої) з метою забезпечення й гарантії стабільності, ефективності та продуктивності його роботи, досягнення легітимності прийнятих рішень, дотримання принципу розподілу владних повноважень, запобігання конфліктам інтересів.

© Дубчак Л.М.

ПАРЛАМЕНТСЬКІ АКТИ – джерела права, які є результатом правотворчої діяльності парламенту.

© Рябець К.А.

ПАРТИЦИПАТИВНА ДЕМОКРАТІЯ – вид демократії, який передбачає безпосередню участь членів територіальної громади в управлінні громадою (або: громадян – в управлінні державою), тобто у процесах підготовки, ухвалення

управлінських рішень та контролю їх реалізації.

© Букатова Д.М.

ПАРТИЦИПАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ – метод вирішення завдань публічної політики і публічного управління шляхом залучення до обговорення і визначення суспільно-політичних цілей, завдань і процесу прийняття рішень усіх зацікавлених сторін, стейкхолдерів, передусім тих, кого ці рішення стосуються, і базується на принципі спільної участі і відповідальності за реалізацію прийнятих стратегічних і оперативних цілей, програм, напрямів розвитку між різними рівнями державної влади, місцевого самоврядування і громадянським суспільством.

© Голубь В.В.

ПАРТНЕРСТВО ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ – юридично оформлена система відносин між органами публічної влади та юридичними або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), у процесі реалізації яких ресурси обох сторін об'єднуються з відповідним розподілом відповідальності, ризиків та винагороди між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі з реалізації суспільно важливих проєктів.

© Рейтерович І.В.

ПАСПОРТ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ОБ'ЄДНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – документ, який містить необхідну інформацію, є ключовим ресурсом для прийняття управлінських рішень щодо оцінки ресурсного потенціалу та визначення стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку громади.

© Орлатий М.К.

ПАСПОРТИЗАЦІЯ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ ОБ'ЄДНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – форма вираження функції управління територією, процес, який відображає трансформа-

ційні зміни демографічної і екологічної ситуації, зайнятості населення, функціонування об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, і на цій основі здійснення прогнозування їх прояву в перспективі.

© Орлатий М.К.

ПЕРЕДУМОВИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ – обставини, що сприяють розгортанню процесу втрати стабільності, рівноваги політичної системи, погіршення її функціонування, а саме: 1) нестабільна економіка; 2) розкол політичної еліти в питанні щодо встановлення правил гри; 3) порушення рівноваги між функціонуючими владними структурами; 4) відсутність у суспільстві злагоди; 5) поширення корупції й інших негативних явищ в органах державної влади.

© Шевченко М.М.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – навчання з метою оновлення та набуття знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, необхідних для провадження професійної діяльності на публічній службі (державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування).

© Кіцак Т.М.

ПІДГОТОВКА ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – успішне виконання особою відповідної освітньої програми (як правило освітньо-професійної, рідше – освітньо-наукової), що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор філософії) за спеціальностями, спрямованими на провадження професійної діяльності на публічній службі (державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування), зокрема за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”.

© Кіцак Т.М.

ПІДКОНТРОЛЬНІ ТЕРИТОРІЇ – адміністративно-територіальні одиниці (райони, міста, селища, села) та прилеглі до них території, що перебувають під суверенною державною юрисдикцією, в яких органи державної влади в повному обсязі та без перешкод здійснюють свою діяльність.

© Клешня Г.М., Орденов С.С.

ПЛАН ДІЙ ЩОДО ЧЛЕНСТВА В НАТО – програма НАТО, яка спрямована на допомогу країнам, що прагнуть вступити до Альянсу. Складається з п'яти розділів. У кожному з розділів визначені питання, які можуть бути предметом обговорення (список не є повністю вичерпним) та висвітлюються механізми, за допомогою яких можна якнайкраще здійснювати підготовку до можливого кінцевого членства. Водночас ПДЧ не дає гарантій щодо рішення Альянсу про майбутнє членство країни, яка бере участь у цій програмі, та не є переліком критеріїв стосовно членства в НАТО.

© Пошедін О.І.

ПЛАНУВАННЯ – 1) системно-методичний, безперервний, формалізований процес прийняття рішень щодо визначення перспективи й майбутнього стану об'єкта управління, який полягає у формуванні мети його розвитку, визначенні пріоритетів, засобів і методів її досягнення, на основі виявлення комплексу завдань і заходів, оптимального розподілу ресурсів, а також упровадженні ефективних методів, способів, необхідних для виконання конкретних завдань у встановлені терміни; 2) вид управлінської діяльності з конкретизації цілей розвитку об'єкта управління в цілому та кожної його структурної ланки окремо на певний період часу; визначенні завдань, засобів їх досягнення, термінів та послідовності реалізації; а також оптимального розподілу матеріальних, трудових та фінансо-

вих ресурсів, які необхідні для досягнення поставленої мети.

© Пироженко Н.В.

ПЛАНУВАННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ – здійснення процесів планування комплексу тактичних та оперативних заходів і дій керівниками виборчих штабів у межах наявних ресурсів, часу та відповідно до обраної стратегії виборчої кампанії для досягнення окреслених цілей.

© Клешня Г.М., Орденів С.С.

ПОВЕДІНКОВІ ПАТЕРНИ – регулярно повторювані шаблони (моделі) поведінки, які можуть стимулювати самоактуалізацію та включають: підтримку цікавості, уваги, здивування, як у дитинстві; відкритість до нового; чесність та готовність до непопулярності при відмінності від інших думок; наполегливість; розуміння, що для людини є важливим; відкритість до нового досвіду; відповідальність за власне життя та власні дії.

© Полищук І.В.

ПОВНИЙ ЦИКЛ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – методологічний підхід до розуміння публічної політики як процесу, що включає загальний порядок етапів, у межах яких відбувається розробка та впровадження політики: ідентифікація і визначення проблеми; дослідження й аналіз політики; генерування стратегічних рішень та альтернатив; консультації; розробка пропозицій щодо політики; реалізація політики; моніторинг та оцінка політики.

© Ситник С.В.

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – зумовлений потребами об'єкта управління та юридично визначений правообов'язок справляти у відповідних формах та належними методами публічно-владний вплив на суспіль-

ні відносини, поведінку та діяльність людей і їх колективів з метою реалізації певної публічно-владної функції.

© Мельниченко В.І.

ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – як складова компетенції та статусу відповідного органу публічної влади являє собою право особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування чи особи, яка виконує публічно-управлінські функції в організації, діяти в певній ситуації способом, передбаченим нормативно-правовим актом, що дає можливість виконувати поставлені завдання, використовуючи спеціальні способи та засоби правового регулювання.

© Шумляєва І.Д.

ПОВСЮДНІСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – принцип реалізації права на місцеве самоврядування, критерій визначення його ефективності, який передбачає територіальну нерозривність правосуб'єктності територіальних громад як носіїв права на місцеве самоврядування, передбачає поширення “права територіальної громади” на всю територію держави.

© Колтун В.С.

ПОДАТКИ – у широкому розумінні – фінансові відносини між державою і юридичними та фізичними особами з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання органами публічної влади покладених на них функцій і повноважень; у вузькому розумінні – обов'язкове, індивідуальне, безвідплатне, безеквівалентне вилучення грошових коштів від фізичних та юридичних осіб у порядку, що його визначено на законодавчому рівні, і яке зараховується до бюджету відповідного рівня.

© Ільченко-Сюйва Л.В.

ПОДІЛ ВЛАДИ – концепція, що інтерпретує владу з кута зору розподілу функцій управління суспільними відносинами між незалежними органами. **П.в.** передбачає наявність інститутів законодавчої, виконавчої та судової влади, які здійснюють управління незалежно один від одного, водночас виконуючи функцію взаємного контролю.

© Яковлева Л.І.

ПОЛІТИКА – курс або система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій; певним чином скерована діяльність для досягнення цілей у певній сфері або галузі. Типи політики: публічна, міжнародна, екологічна, економічна, макроекономічна, промислова, освітня, гуманітарна, соціальна, зайнятості, земельна, зовнішня, інноваційна, науково-технічна, кадрова, податкова, регіональна, сільського розвитку, охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища, культури, безпеки та ін.

© Дегтярьова І.О.

ПОЛІТИКА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ – діяльність суб'єктів публічного управління, інститутів громадянського суспільства, яка спрямована на утвердження в Україні демократичних цінностей, досягнення сумісності сектору безпеки і оборони України з відповідними структурами держав-членів НАТО, кінцевою метою якої є набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору.

© Пошедін О.І.

ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ – діяльність суб'єктів публічного управління, інститутів громадянського суспільства, яка спрямована на зближення України та Європейського Союзу в політичній, економічній, правовій та безпековій сферах і передбачає створення надійних механізмів

політичної стабільності, демократії та безпеки, модернізацію економіки, подолання технологічної відсталості України, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на ринки ЄС.

© Паламарчук Т.П.

ПОЛІТИКА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних, регіональних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, інших акторів, спрямованих на досягнення цілей щодо розвитку певних сфер і галузей сіл, селищ, сіл, їх об'єднань, а також об'єднаних територіальних громад.

© Дегтярьова І.О.

ПОЛІТИКА СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЄС – спільна зовнішньополітична ініціатива, спрямована на поглиблення та зміцнення відносин між Європейським Союзом, державами-членами ЄС та його шістьма східними сусідами: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою та Україною. Формально започаткована в 2009 р., **П.С.п.ЄС** є частиною Європейської політики сусідства та має на меті створення необхідних умов для прискорення політичної асоціації та подальшої економічної інтеграції між Європейським Союзом і зацікавленими країнами-партнерами шляхом оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами, а саме заміни чинних угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених і всеохопних зон вільної торгівлі, лібералізації візового режиму між ЄС і державами-партнерами тощо.

© Мирна Н.В.

ПОЛІТИКА УЧАСТІ – комплекс заходів щодо надання можливостей громадянам та суспільним інститутам брати

участь у розробленні та реалізації рішень щодо управління суспільними справами.

© Дегтярьова І.О.

ПОЛІТИКА, ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗАХ – система цілей, заходів, засобів та дій, яка вироблена системно й раціонально на основі всебічного аналізу й наукового опрацювання статистичних, соціологічних, наукових, порівняльних та інших даних, що в сукупності підтверджує правильність обраного курсу. На всіх етапах такої політики значна увага приділяється обґрунтованості, доказовості визначення суспільної проблеми, постановки цілей, установлення завдань, заходів, показників результативності тощо.

© Дегтярьова І.О.

ПОЛІТИКАН – безпринципний політичний діяч, нерозбірливий у досягненні особистих чи вузькогрупових політичних цілей.

© Кальниць Ю.Г.

ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА – зіткнення інтересів різних політичних сил, кожна з яких прагне досягти поставленої певної політичної мети. В основу **П.б.** покладено протистояння різних цілей, потреб, інтересів і цінностей суб'єктів політичних відносин – політичних лідерів, партій і блоків. Об'єктом **П.б.** є насамперед політична влада або вплив на неї через участь у прийнятті політичних рішень. Учасники **П.б.** прагнуть закріпити свої позиції в системі владних інститутів і реалізувати свої політичні інтереси. Форми і способи **П.б.** залежать від конкретної політичної ситуації, об'єктивних (співвідношення сил) та суб'єктивних (інтелектуальні і фінансові можливості) факторів. **П.б.** може мати збройний, мирний і прихований характер. Ступінь її конфронтаційності чи компромісності залежить від рівня політичної культури і розвиненості громадянського су-

спільства. У міру їх зростання агресивні методи і форми **П.б.** поступаються мирним.

© Пухкал О.Г.

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – прояв соціальної відповідальності суб'єктів політики за наслідки їх політичної діяльності, глибоке усвідомлення суб'єктами влади й управління життєво важливих інтересів суспільства і країни, свого покликання самовіддано боротися за їх здійснення, здатність виробляти якісну політику, приймати професійні рішення, здійснювати їх з максимальною користю заради загального блага. **П.в.** базується на високій професійній компетентності, впевненості в правильності обраного політичного курсу, громадянському обов'язку і патріотизмі, відчутті причетності суб'єкта політики до суспільно значимих доленосних рішень. Передбачає свідоме дотримання встановлених норм і правил політичного життя, поєднання соціально-політичних цінностей і правил політичної поведінки, насамперед дотримання моральних принципів і правових норм.

© Козаков В.М., Шахов В.А.

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – усвідомлення відповідальної залежності суб'єкта владних відносин від держави, політичної організації, населення в діяльності щодо здійснення колективно виробленого курсу розвитку держави і суспільства, виконання даних громадянам обіцянок, дотримання конституційних положень держави.

© Козаков В.М., Шахов В.А.

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА – здатність однієї людини або групи осіб чи їх об'єднань справляти організаційно-управлінський і регулятивний вплив на поведінку людей та їх об'єднань у процесі вироблення

і впровадження політичних рішень за допомогою волі, авторитету, права, примусу та інших засобів впливу. Історичний розвиток **П.в.** засвідчує, що, починаючи з епохи Просвітництва, відбувається процес її демократизації. Архаїчні форми здійснення **П.в.**, такі, як насильство, підкорення, поступово змінюються на демократичні – угоду, консенсус, самоврядування. Сучасне розуміння сутності **П.в.** пов'язане з діяльністю різних соціальних груп, взаємодією, узгодженням та реалізацією їх різноманітних суспільних інтересів. **П.в.**, яка характеризується легальністю, публічністю, обов'язковістю її рішень, моноцентричністю прийняття рішень та легітимністю, набуває ознак політичного панування в суспільстві. **П.в.** здійснюється на трьох рівнях: державному, політичних партій і громадсько-політичних організацій та на рівні органів місцевого самоврядування. Основними формами **П.в.** є панування, політичне керівництво, співуправління та управління.

© Пухкал О.Г.

ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ – 1) реалізація політичним суб'єктом власних політичних інтересів та уподобань шляхом впливу на політичну ситуацію чи владу; 2) прагнення до послідовної реалізації поставлених цілей і завдань, дотримання намічених програм і задекларованих принципів за рахунок реалізації обраної стратегії в політичній системі суспільства.

© Клешня Г.М., Орденов С.С.

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – вид суспільної діяльності суб'єктів політичного процесу, сутність якої полягає в сукупності дій окремих індивідів (громадянин, громадський діяч, лідер), соціальних груп (страги, класи, партії, громадські організації, групи інтересів тощо), спрямованих на реалізацію їх політичних інтересів і мобілізацію політичної волі, насамперед для завоювання, утримання

і використання влади та досягнення політичної мети.

© Яковлева Л.І.

ПОЛІТИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ – процес поступових змін у політичній сфері суспільного життя в напрямі її ускладнення, диференціації структури, підвищення рівня організації (прогресивна еволюція, прогрес) або ж у напрямі спрощення, зниження системної структури (регресивна еволюція). Змістом прогресивної **П.е.** є вихід публічної політики на новий рівень, який дає змогу адекватно реагувати на виклики часу. Зміст регресивної **П.е.** зводиться до негативних змін у структурі політичної системи, зниження динаміки політичного процесу, норм, цінностей і умов її функціонування. У цій ситуації відцентрові тенденції наростають, домінують над інтеграційними і ведуть до того, що рішення, які приймаються правлячим режимом, втрачають політичну ефективність, а сам режим втрачає свою легітимність.

© Пухкал О.Г.

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА – нечисленна, відносно привілейована, досить самостійна, вища група (або сукупність груп), що тією чи іншою мірою володіє певними психологічними, соціальними та політичними якостями, необхідними для участі у прийнятті політичних рішень, здійсненні керівництва державою, впливі на суспільство. Фахівці часто розходяться в думках про те, якою мірою **П.е.** є замкнені чи відкриті, наскільки консервативно чи прогресивно вони налаштовані, яким чином вони взаємодіють із соціальним і політичним середовищем. Але здебільшого дослідники виходять із того, що **П.е.** – це особливі соціальні організми, для яких характерні: максимальна концентрація влади (у межах суспільства в цілому або якогось одного з його основних сегментів); рекрутування нових членів переважно з вищих щаблів суспільства, тобто

досить обмежена соціальна база; певна організація і спосіб внутрішньої згуртованості і взаємозв'язку; спільність політичних поглядів і переконань; спільні інтереси і прагнення. Отже, еліта – це не сукупність індивідів, що діють самі по собі. Це люди, близькі за походженням, які фахово та інтенсивно взаємодіють і (як правило) мають спільні цінності, якості, знання, цілі й досвід, необхідні для кваліфікованого керівництва суспільством, прийняття своєчасних і правильних рішень.

© Ребкало В.А., Кожушко А.О.,
Хашієва Л.В.

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ – система концептуально оформлених політичних, правових, релігійних, естетичних і філософських уявлень, поглядів та ідей, які відображають ставлення людей до дійсності й одне до одного, способи пізнання та інтерпретації соціально-політичних явищ буття з позицій цілей, ідеалів, інтересів певних соціальних груп та суб'єктів політики.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ – форма політичної взаємодії, в якій суб'єкти політики в межах правових (або неправових) правил змагаються, борються за переваги в поділі влади, розподілі ресурсів і престиж.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНА КРИЗА – стан розвитку і функціонування політичної системи суспільства, її державних структур, що характеризується нестабільністю, розбалансованістю діяльності політичних інститутів, суттєвим зниженням рівня керованості всіма сферами життєдіяльності суспільства, зростанням соціально-політичної активності громадян.

© Клименко І.В.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА – сукупність ідей, знань, оцінок, уявлень, цінностей та

орієнтацій, а також моделей і норм поведінки громадян, які визначають характер їх взаємовідносин із політичною владою.

П.к. є складовою духовної культури суспільства та включає культуру політичного мислення й поведінки індивідів і соціальних спільнот, культуру організацій і діяльності політичних інститутів та всієї політичної системи суспільства. За своєю структурою **П.к.** складається з таких компонентів: політичні знання, політична ідеологія та психологія; політичний досвід, цінності та традиції; політичні переконання, оцінки, настрої та орієнтації; моделі, норми і зразки політичної поведінки і діяльності; політичні символи і т. ін. **П.к.** в суспільному житті виконує низку важливих функцій, основними серед яких є: пізнавальна, нормативно-регулююча, комунікативна, виховна, інтегруюча, прогностична, соціалізація.

© Пухкал О.Г.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ – сукупність позицій, цінностей і кодексу поведінки державного службовця, що стосується взаємовідносин із суспільно-політичними інститутами та громадянами. Структурно політична культура є єдністю політичних знань та політичної свідомості, політичних переконань і цінностей, політичних дій; пов'язана з правовою культурою, моральністю, ідеологією. Виконує функції: пізнавальну (засвоєння необхідних суспільно-політичних знань і формування в них компетентних політичних поглядів і переконань); комунікативну (передача політичних знань, цінностей, навичок); нормативно-ціннісну (задає в цілому певні норми, стандарти, цінності, установки політичного мислення і поведінки; фіксує ієрархію політичних цінностей); виховну (формує політичну свідомість і навички політичної діяльності, адекватні цій політичній системі); мобілізаційну (організовує на вирішення державних,

суспільних, політичних і соціальних завдань); інтеграційну (формує широку і стійку соціальну базу конкретного політичного устрою); регулятивну.

© *Клименко І.В.*

ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ – процес трансформації суспільства, який супроводжується формуванням, розвитком та поширенням політичних інститутів і практик, оновленням політичної структури з урахуванням досвіду передових держав та актуальних наукових досягнень. Складовою сучасної **П.м.** є соціальна мобілізація, розширення політичної участі громадян, поширення демократичних цінностей і норм, властивих розвиненим країнам. Виділяють такі типи **П.м.**: спонтанну (органічну), повторну (“модернізацію навздогін”) та часткову.

© *Рейтерович І.В.*

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – добровільний, довготривалий союз певної групи осіб, що об’єдналися на основі спільних інтересів або спільного бачення певних процесів і які ставлять за мету участь у формуванні органів влади та справляння впливу на соціальний, економічний та політичний розвиток держави. У структурі партій можуть бути виділені такі елементи: а) вищий лідер і штаб, які відіграють керівну роль; б) стабільний бюрократичний апарат, що виконує накази лідера або керівної групи; в) активні члени партії, що беруть участь в її житті і не входять до апарату управління; г) пасивні члени партії, які, примикаючи до неї, беруть лише незначну участь в її діяльності; д) спонсори та меценати.

© *Котуков О.А.*

ПОЛІТИЧНА ПРОБЛЕМА – 1) складне питання життєдіяльності суспільства, яке для вирішення потребує політичного втручання; 2) умова або ситуація, що породжує вимоги чи невдо-

волення в суспільстві і для вирішення або пом’якшення якої необхідні певні дії влади.

© *Зубчик О.А., Шульга М.А.*

ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ – сукупність психологічних процесів (відчуттів, емоцій, настроїв і т. ін.), пов’язаних з політичним життям суспільства, що формуються під час політичної соціалізації і проявляються в політичній свідомості та поведінці, механізмах прийняття реальних політичних рішень, психологічних особливостях влади, політичному лідерстві і психологічних закономірностях політичної діяльності тощо.

© *Крутії О.М.*

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА – інтегрована сукупність державних органів, політичних партій та громадських організацій, а також відносин, пов’язаних із реалізацією владних функцій, захистом, гармонізацією інтересів соціальних угруповань, спільнот, суспільних груп, забезпеченням стабільності і соціального порядку в життєдіяльності суспільства.

© *Зубчик О.А.*

ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ – стан політичної системи суспільства, система зв’язків між різними політичними суб’єктами, для яких характерна певна стійкість, єдність і цілісність, здатність до ефективної і конструктивної діяльності. Характерними ознаками **П.с.** є ефективність влади та послідовність її дій, визначеність порядку й умов прийняття і реалізації рішень, легітимність та високий рівень довіри з боку громадян **П.с.** проявляється у відсутності конституційних криз, насильства, наявності й ефективності соціальних каналів запобігання конфліктам і їх розв’язання, своєчасної інституалізації соціально-економічних змін.

© *Шахов В.А.*

ПОЛІТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ – зміна умов і механізмів функціонування політичної системи та її окремих складових, які приводять до виникнення нових політичних організацій та інститутів, до зміни форм державного правління або політичного режиму.

© Шахов В.А.

ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ – дії громадян, які мають на меті впливати на ухвалення певного політично рішення. **П.у.** поділяється на конвенційну (участь у голосуванні, участь у діяльності політичних партій) та неконвенційну (участь у протестних акціях).

© Яковлева Л.І.

ПОЛІТИЧНЕ БАНКРУТСТВО – провал у діяльності правлячих кіл держави, тієї чи іншої політичної партії, окремих політичних діячів; їхня неспроможність виконати обіцянки і зобов'язання, дані своїм прихильникам, виборцям, членам тих чи інших суспільних і політичних організацій, громадянам усієї країни.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – сфера суспільного життя, пов'язана з діяльністю і відносинами індивідів та соціальних спільнот, створених ними політичних інститутів, а також боротьба за їх реалізацію через посередництво політичної влади в процесі політичного розвитку.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНЕ РІШЕННЯ – процес політичного вибору однієї з альтернатив та визначення завдань для її реалізації. **П.р.** починається з усвідомлення політичної проблеми і закінчується з її розв'язанням. **П.р.** є центральним елементом державного управління, оскільки визначає цілі та механізми реалізації інтересів учасників політичних процесів і закріплення в нормативно-правових документах. Будь-яке **П.р.** приймається суб'єкта-

ми політичного процесу для розв'язання проблеми в конкретній політичній ситуації, тому універсальність **П.р.** часто ставиться під сумнів.

© Яковлева Л.І.

ПОЛІТИЧНИЙ PR – управління комунікативними процесами з метою формування в масовій свідомості образів, суджень, думок, які відповідають меті суб'єкта політичного процесу. У політичній діяльності для визначення заходів, які пов'язані з інформаційним впливом на суспільну свідомість, раніше використовувався термін “пропаганда”.

© Таран Є.І.

ПОЛІТИЧНИЙ АВАНТЮРИЗМ – політичні наміри й дії, що спираються на віру та обман, спрямовуються на здійснення мети, що базується на уявленнях, бажаннях, міфічних переконаннях без урахування реальних політичних сил і можливостей, розрахованої на випадковий успіх.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ – процес збирання, узагальнення, виокремлення та систематизації інформації про політичну систему загалом і окремі її складові, виявлення зв'язків, взаємозалежностей та механізмів взаємодії суб'єктів політичного процесу, його закономірностей, аналогів і детермінант, наслідків політичних дій та їх впливу на розвиток суспільства, політичної влади й держави. Термін “**П.а.**” уперше був використаний американським вченим Ч.Е.Ліндбломом у 1958 р. **П.а.** об'єднує в собі систематичне оцінювання технологічної здійсненності й політичної життєздатності альтернативних політик, програм, стратегій, планів, їх конкурентність у політичному просторі. У процесі **П.а.** застосовуються теоретичні та емпіричні методи, що базуються на соціально-економічних, політичних, правових, соціо-

логічних та інших підходах, які дають змогу розкласти політичну проблему на окремі складові.

© *Телешун С.О.*

ПОЛІТИЧНИЙ В'ЯЗЕНЬ – 1) особа, заарештована за звинуваченнями в протиправних діях політичного характеру; 2) особа, що підпадає під п'ять критеріїв позбавлення волі, установлених Парламентською Асамблеєю Ради Європи: затримання в порушення фундаментальних гарантій, установлених Європейською конвенцією з прав людини; затримання з виключно політичних причин; тривалість ув'язнення та його умови з політичних причин явно не відповідають правопорушенню, у якому звинувачують чи підозрюють особу; утримання в дискримінаційних умовах порівняно з іншими з політичних мотивів; затримання є результатом нечесного судового розгляду, що може бути пов'язаним із політичними мотивами влади.

© *Пашко Л.А.*

ПОЛІТИЧНИЙ ІМІДЖ – цілісне сприйняття (розуміння та оцінка політичного лідера, діяча чи партії), яке складається із сукупності уявлень, образів і асоціацій, що виникає в цільових аудиторій чи в масовій свідомості та ґрунтується на результатах обробки інформації та емоційно-психологічній перцепції.

© *Мельман В.О.*

ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТИТУТ – форма і спосіб організації політичного життя суспільства, встановлення тих чи інших політичних норм і правил, спрямованих на регулювання відносин усередині політичної системи суспільства. **П.і.** визначають два класи соціальних і політичних явищ. Перший – це політичні утворення, установи з організаційною структурою, централізованою владою, виконавчим апаратом, тобто у вигляді цілісного організму політичної влади – влада представ-

ницька, глава держави, уряд, виконавча влада, судова влада, регіональні структури влади та ін. Другий – форми і види політичних функцій, відносин, типів політики й управління. Наприклад, мають місце ті чи інші процедури обрання і призначення довірених осіб, обрання представницьких органів і влади різних рівнів – парламенту і т. ін., що представляють у цих інститутах інтереси й волю народу, формування та відставка уряду і т. ін. Ураховуючи особливості **П.і.**, зокрема їх політико-управлінські якості й функції у формуванні політичної системи суспільства як механізму поділу і здійснення влади, їх можна підрозділити на інститути влади та інститути участі. До перших відносять офіційні органи. Другі – це утворення (інститути громадянського суспільства), які здатні справляти або справляють вплив на державну владу.

© *Рєбало В.А., Кожушко А.О., Семьоркіна К.О.*

ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – система дій щодо підготовки та реалізації політичних рішень; 2) сукупність людей (менеджерів), які професійно зайняті політичною діяльністю або ж мають реальні механізми впливу на формування політики, завдяки наявності у них політичних, економічних, психологічних, організаційних та інших важелів; 3) наукова дисципліна, яка вивчає політичні, економічні, організаційно-технологічні, правові, психологічні аспекти й механізми управління політичними процесами; 4) мистецтво політичного управління й регулювання, зміст якого полягає в розробці, використанні, вдосконаленні відповідних методів, засобів, технологій та інших факторів впливу на політичні процеси і відносини. Існує менеджмент зовнішнього середовища, або менеджмент політики, та менеджмент внутрішнього середовища, або менеджмент політичної організації.

© *Зубчик О.А., Шульга М.А.*

ПОЛІТИЧНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ – тип організації політичного життя, що передбачає, з одного боку, поділ державної влади на законодавчу, виконавчу, судову, а з другого – свободу діяльності великої кількості громадських об'єднань, у тому числі опозиційних, політичних, громадських організацій. Суть **П.п.** полягає у визначенні множинності думок, поглядів, позицій, які відображають різноманіття інтересів різних груп суспільства. Соціальна цінність плюралізму полягає в тому, що завдяки йому забезпечується здатність до вираження індивідом своєї думки, певна рівність можливостей, толерантність щодо всіх груп у суспільстві.

© Козлов К.І.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОГНОЗ – імовірнісна, стохастична за своїм характером, науково обґрунтована думка про перспективи того чи іншого політичного процесу або явища в майбутньому та про альтернативні шляхи і терміни його здійснення.

© Клешина Г.М.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ – узгоджена в часовому та організаційних аспектах діяльність зі створення або зміни політичних систем, інститутів, цінностей, їх якостей і відносин, у тому числі для здобуття та утримання політичної влади.

© Клешина Г.М.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОТЕСТ – рішучий вияв негативного ставлення окремої людини чи певної соціальної спільноти до політичної системи в цілому або до політичного режиму чи окремих рішень вищих органів державної влади, суспільно-політичної ситуації, що склалася в державі. **П.п.**, як правило, відбувається у відкрито демонстративних і різноманітних формах: це звернення, заяви, збори, мітинги, пікети, страйки, походи тощо. **П.п.** може відбуватися в законодавчо визначених (тобто легітимних) формах, а

може набувати і крайніх екстремістських (тобто нелегітимних) форм. У першому випадку **П.п.** реалізується через використання законних прав і свобод людини: голосування “проти всіх”, свободи слова, зборів, мітингів, страйків, мирних маршів, демонстрацій, голодування, петиції та ін. У другому **П.п.** виливається в насильницькі дії, руйнування, погроми, захоплення адміністративних будівель, перекриття доріг, тероризм та інші протиправні акції.

© Пухкал О.Г.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС – динамічна характеристика політики, її розгортання в часі і просторі у вигляді впорядкованої послідовності одиничних дій і взаємодій політичних суб'єктів (держави, громадянського суспільства, політичних партій, організованих і неорганізованих груп людей, індивідів), які, як правило, створюють і відтворюють політичні інститути в режимі функціонування, розвитку або занепаду. Публічне управління в **П.п.** відіграє роль сили, яка інтегрує суспільство через формулювання колективних цілей та прийняття рішень.

© Мамонтова Е.В.

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ – система методів здійснення державної влади, спосіб урядування, який складається внаслідок взаємодії суб'єктів політичного процесу.

© Яковлева Л.І.

ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК – 1) багатовимірний процес, під час якого в результаті взаємодії різноманітних політичних сил відбуваються зміни в політичній поведінці, політичній культурі, у самій політичній системі суспільства; 2) підвищення здатності політичної системи постійно й ефективно адаптуватися до нових зразків соціальних цілей та створювати нові інститути, які забезпечують канали взаємодії уряду й народу.

© Зубчик О.А.

ПОЛІТИЧНІ МЕРЕЖІ – 1) множина організацій і окремих осіб, які мають спільні політичні інтереси та обмінюються інформацією та ресурсами; 2) модель соціальних відносин, формальних та неформальних зв'язків між взаємозалежними акторами, які об'єднуються навколо політичних проблем та/або політичних програм. **П.м.** формують контекст, у якому відбуваються політичні процеси, і впливають на формування та реалізацію публічної політики.

© Дзюндзюк В.Б.

ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ (названа так за кольором символіки претендента на президентську посаду В.Ющенко) – суспільно-політична криза, що проявилась як кампанія протестів, мітингів, пікетів, страйків та інших мирних актів громадянської непокори в Україні (близько 5 млн осіб). Акція розпочалася 22 листопада 2004 р. як реакція на масові фальсифікації, що вплинули на результат виборів. Наслідком стала зміна правлячої еліти України і пов'язана із цим переорієнтація внутрішнього й зовнішньополітичного курсу країни. Головною рушійною силою і найактивнішим учасником революції була молодь, передусім студентська, ідеологом – інтелігенція, а соціальною базою – середній клас. Революцію беззастережно підтримали українське селянство і фермерство, значна частина міського населення. Символом свободи, демократії і нескореності духу українського народу став київський Майдан. Основним результатом революції було призначення Верховним Судом України повторного другого туру президентських виборів (не передбаченого прямо законодавством). Унаслідок компромісу, досягнутого фракціями Верховної Ради України, були прийняті зміни до Конституції України, які отримали назву “конституційна реформа”.

© Гонюкова Л.В.

ПОПУЛЯРНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – відомість, визнання, авторитет політичного лідера, діяча в суспільстві; одна із соціально-психологічних характеристик особистості, важлива для ефективної діяльності політика. **П.п.** відображає політичні ідеали та прагнення суб'єктів політики.

© Газізов М.М.

ПОРІВНЯЛЬНА ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА – тип політики держави та інших суб'єктів політичного процесу, особливістю якого є прийняття політичних рішень порівняно з діями або бездіяльністю інститутів публічної політики різних держав з урахуванням відповіді на запитання: як, чому і з яким результатом здійснювався ними певний вибір, яку роль у цьому відіграли відмінності різних політичних форм, процесів тощо.

© Балабаєва З.В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ – 1) один із загальних методів пізнання, метод зіставлення двох і більше об'єктів, виділення в них спільного і відмінного з метою класифікації та типології; 2) методологічний інструмент, який розширює можливості розуміння опису та моделювання процесів і змін у різних державах, сферах, галузях тощо відповідно до умов реальності певних концепцій, цілей і т.ін.

© Балабаєва З.В.

ПОРТАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ – технології, які забезпечують розвиток єдиного інформаційного простору в рамках порталу та дають змогу організувати використання множини інформаційних ресурсів і управління інформаційними потоками. Портал є комплексним технологічним рішенням, що забезпечує доступ до користування контентом та сервісами засобами уніфікованого інтерфейсу із загальною політикою авторизації й розмежування прав користувачів.

© Карпенко О.В., Осьмак А.С.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНА–ЄС – двосторонній договір, практичний інструмент відносин України та ЄС, що спрямований на підготовку та сприяння ефективній імплементації положень Угоди про асоціацію і передбачає розширення кола секторальних діалогів між профільними міністерствами і відомствами України та підрозділами Європейської Комісії й агентствами ЄС, а також залучення практичного сприяння й допомоги ЄК і держав-членів ЄС до процесу системного законодавчого наближення України до Європейського Союзу. Схвалений Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС 16 червня 2009 р. у Люксембурзі та набрав чинності 24 листопада 2009 р.

© Паламарчук Т.П.

ПОСАДА – визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень. Визначення поняття **П.** охоплює його характеристику з організаційної і правової точок зору. В організаційному аспекті **П.** характеризується тим, що вона встановлюється державою (компетентним органом), включається в штатний розпис (входить до єдиної номенклатури посад), є первинною одиницею державного органу чи його апарату, за якою закріплюється певне коло повноважень, що визначаються, крім штатного розпису, структурою органу і є досить стабільними. У правовому аспекті **П.** характеризується повноваженнями, колом прав і обов'язків, які закріплені за посадою. Вони встановлюються нормативно-правовими актами і є частиною прав та обов'язків державного органу.

© Євдокимов В.О.

ПОСАДА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – визначена структурою і штатним роз-

писом первинна структурна одиниця органу публічної влади з установленими відповідно до законодавства посадовими обов'язками, що забезпечують виконання повноважень цих органів. Посада є передумовою оформлення правового статусу публічного службовця.

© Чала-Кукишина О.В.

ПОСАДОВІ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – особи, які працюють в органах місцевого самоврядування, мають відповідні посадові повноваження щодо здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримують заробітну плату за рахунок місцевого бюджету (згідно із Законом України “Про службу в органах місцевого самоврядування”).

© Наконечний В.В.

ПОСЛУГИ АДМІНІСТРАТИВНІ – 1) форма публічно-сервісної діяльності адміністративного органу, спрямованої на забезпечення необхідних умов для реалізації суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів та/або на виконання визначених законами обов'язків фізичної або юридичної особи, що здійснюється за заявою цих осіб і офіційним результатом якої є адміністративний акт відповідного органу; 2) результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

© Невмержницький О.І.

ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО – стадія суспільного розвитку, що приходить на зміну індустріальному суспільству. Суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення

якості життя. В основі такого поділу – передусім рівень розвитку техніки і суспільний поділ праці.

© Ребкало В.А., Семьоркіна К.О.

ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ – сукупність наявних ресурсів і потенційних можливостей їх відтворення і зростання, що здатні забезпечити стабільну збалансованість параметрів процесів розвитку територій в їх динамічному русі.

© Бобровська О.Ю.

ПРАВА ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – надана та гарантована державою шляхом закріплення в нормах Конституції України, законах України та інших нормативно-правових актах міра можливої (дозволеної) поведінки публічних службовців з метою реалізації завдань і функцій держави та місцевого самоврядування.

© Грай М.П.

ПРАВО НА РІВНИЙ ДОСТУП ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ – система норм та інститутів права, які встановлюють і регулюють рівну можливість кожного громадянина займати вакантну посаду державної служби, проходити, а також припиняти державну службу. В Україні це право встановлене та гарантоване ст. 38 Конституції України, а механізми його реалізації визначені в Законі України “Про державну службу”. Зміст цього права полягає в можливості для осіб, які відповідають вимогам щодо громадянства України, віку (досягнення повноліття), володіння державною мовою, наявності вищої освіти, яка відповідає посаді державної служби, не зазнаючи дискримінації, обійняти вакантну посаду державної служби на конкурсній основі. Право на державну службу на міжнародному рівні вперше було унормоване після Другої світової війни у ст. 21 Загальної декларації прав людини

1948 р., яка визначила: “Кожна людина має право рівного доступу до державної служби у своїй державі”. Надалі право кожного громадянина “допускатись у своїй країні на загальних умовах рівності до державної служби” було закріплено в пункті с) ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., а також в інших міжнародних документах. Право громадян на державну службу закріплене в більшості держав світу.

© Федоренко В.Л., Малюга А.В.

ПРАВО ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – система встановлених у державі норм щодо реалізації можливостей та інтересів територіальної громади. В Україні це право гарантовано Конституцією України, у ст. 140, якої вказано, що місцеве самоврядування є **П.т.г.** – жителів села чи добровільного об’єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

© Колтун В.С.

ПРАВО УЧАСТІ У СПРАВАХ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – 1) можливість кожного громадянина обирати та балотуватися на обрання до представницького органу місцевого самоврядування; 2) можливість впливати на місцеві органи влади шляхом використання інструментів партисипативної демократії для тих громадян, які не обрані та не призначені на посади в місцеві органи влади. З цією метою можуть використовуватися місцеві референдуми, громадські слухання, звернення, консультації. Зазначене право закріплене в Додатковому протоколі до Європейської

хартії місцевого самоврядування на право участі у справах місцевого органу влади від 16 листопада 2009 р., який було ратифіковано Верховною Радою України 2 вересня 2014 р.

© *Бородін Є.І.*

ПРАВОВА ПОЛІТИКА – цілеспрямований вплив держави, що ґрунтується на комплексі правових цінностей, принципів, теорій, концепцій і спрямований на розвиток суспільних відносин, побудову громадянського суспільства і правової держави через удосконалення системи права.

© *Гришко Є.М.*

ПРАВОВА ФОРМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – юридично оформлена дія (правові акти, юридично значущі дії) органу публічної влади (державного органу, органу місцевого самоврядування) або його представника (посадової особи), що здійснюється в межах його компетенції і приводить до юридичних наслідків. Основні види правової форми: засновницька, правотворча, правозастосувальна, контрольна.

© *Дубенко С.Д.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – здійснюване державою за допомогою правових засобів унормування вступу, просування та припинення публічної служби, що має юридичне закріплення і охороняється державою.

© *Дубенко С.Д.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – здійснюваний за допомогою встановлення, зміни або скасування правових норм результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини у сфері публічного управління, поведінку та діяльність людей (їх колективів), пов'язану із забезпеченням формування й реалізації публічно-управлінських впливів

з метою їх впорядкування відповідно до суспільних потреб.

© *Мельниченко В.І.*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ – особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону.

© *Клименко Н.Г.*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОНИ НАДЗВИЧАЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ – особливий правовий режим, який може тимчасово запроваджуватися в окремих місцевостях у разі виникнення надзвичайних екологічних ситуацій і спрямовується на запобігання людським і матеріальним втратам, відвернення

загрози життю і здоров'ю громадян, а також усунення негативних наслідків надзвичайної екологічної ситуації. Підставами для оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації можуть бути: значне перевищення гранично допустимих норм показників якості навколишнього природного середовища, визначених законодавством; виникнення реальної загрози життю та здоров'ю великої кількості людей або заподіяння значної матеріальної шкоди юридичним, фізичним особам чи навколишньому природному середовищу в результаті надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи чи інших факторів; негативні зміни, які сталися в навколишньому природному середовищі на значній території і які неможливо усунути без застосування надзвичайних заходів з боку держави або які суттєво обмежують чи виключають можливість проживання населення й провадження господарської діяльності на відповідній території; значне підвищення рівня захворюваності населення внаслідок негативних змін у навколишньому природному середовищі.

© Клименко Н.Г.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ – особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до Закону України “Про правовий режим

надзвичайного стану” повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких НС техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та ОМС, інших інститутів громадянського суспільства. Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим, а саме в разі: виникнення особливо тяжких НС техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення; виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та ОМС; виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством

над громадянами, обмежують їхні права і свободи; спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства; масового переходу державного кордону з території суміжних держав; необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

© Клименко Н.Г.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – сукупність загальних та службових прав, обов’язків, обмежень, заборон, гарантій соціального і правового захисту та юридичної відповідальності.

© Грай М.П.

ПРАВОВІ ІМУНІТЕТИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – зумовлені певним правовим статусом пільги та привілеї, які виявляються у вивільненні окремих суб’єктів публічного управління від виконання визначених Конституцією чи законами обов’язків та несення відповідальності. Їх метою є забезпечення виконання публічних соціально-значущих функцій. **П.і.п.у.** є багатоманітними. Розрізняють за такими критеріями: за сферою їх реалізації (міждержавні та внутрішньодержавні); за характером (матеріально-правові та процесуально-правові); за об’єктом імунітету (наприклад особиста недоторканність, судовий імунітет тощо). **П.і.п.у.** не мають абсолютно характеру, оскільки у визначених випадках імунітет може бути обмежено або скасовано з дотриманням певних вимог.

© Рогова О.Г.

ПРАВОВІ АКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – документи та вольові владні дії органів публічного управління, здійснювані ними на основі і на виконання законів у процесі виконання функцій державного управління та місцевого самоврядування, що спрямовані на встановлення (зміну, припинення) правових

норм чи на виникнення (припинення, зміну) конкретних правовідносин.

© Плахотнюк Н.Г.

ПРАВАЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ – правова форма діяльності держави в особі правозастосовних органів (центральных та місцевих органів виконавчої влади, суду, прокуратури та ін.), а також їх посадових осіб, яка полягає в розгляді і вирішенні індивідуальних справ, що мають юридичне значення, а також забезпечує безперервність процесу здійснення нормативно-правових приписів шляхом наділення одних учасників правових відносин суб’єктивними правами, а інших – юридичними обов’язками.

© Дубенко С.Д.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ – здійснювана у визначеному законодавством порядку діяльність спеціально уповноважених державних органів щодо виявлення і безпосереднього припинення злочинів та адміністративних правопорушень, підтримання правопорядку з метою охорони й захисту прав, свобод та інтересів суб’єктів права.

© Плахотнюк Н.Г.

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ – політичний інститут держави, сформований в інтересах суспільства у сфері правового захисту, являє собою систему державних органів, на які законодавством покладено безпосереднє здійснення правоохоронної (правозастосовної та правоохоронної) діяльності.

© Кравченко Р.А.

ПРАВОПОРЯДОК – 1) система суспільних відносин, в яких поведінка суб’єктів є правомірною; 2) стан урегульованості соціальних зв’язків.

© Дубенко С.Д.

ПРАВОТВОРЧІСТЬ – 1) особлива офіційна, організаційно оформлена, діяль-

ність уповноважених органів влади, що полягає в прийнятті, зміні чи скасуванні правових норм; 2) комплекс інститутів, норм і видів діяльності, пов'язаних із розробкою, прийняттям, оформленням правових актів (і інших джерел права), набранням ними чинності, зміною чи скасуванням; 3) діяльність держави щодо управління суспільством, здійснювана у формі прийняття нормативних актів, що відображають волю держави у формі загальнообов'язкових правил поведінки; 4) урегульована правом послідовність у здійсненні правотворчих дій, операцій, спрямованих на певний правотворчий результат; 5) діяльність уповноважених органів щодо прийняття, зміні чи скасування нормативно-правових актів у єдності з їх змістом – юридичними нормами.

© Плахотнюк Н.Г.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ – конституційно визначений глава держави, гарант Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, суверенітету та державної незалежності, обраний у визначеному законом порядку, наділений конституційно визначеною компетенцією.

© Давидова В.А.

ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ – взаємопогоджений адміністративний акт між громадянином і державним органом в особі керівника чи уповноваженої особи, що юридично фіксує зарахування громадянина на відповідну посаду державної служби. Передумови призначення на посаду закріплюються у відповідних законах демократичних держав і здебільшого передбачають проходження конкурсу та випробувальний строк перебування на посаді. В Україні також рішення про призначення на посаду державної служби приймається за результатами конкурсу, а суб'єкт призначення може встановити випробування з метою перевірки відповідності державного службовця займа-

ній посаді із зазначенням його строку до шести місяців. При призначенні особи на посаду державної служби вперше встановлення випробування є обов'язковим. Особа, призначена на посаду державної служби вперше, публічно складає Присягу державного службовця.

© Газарян С.В.

ПРИНЦИПИ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – вихідні положення, які мають характер умови та реалізуються в процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії у владних структурах, що спрямована на забезпечення гендерної рівності й утвердження гендерної паритетності в органах влади на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

© Воронько Л.О.

ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ (визначені за ініціативи Комітету Ради Європи з питань місцевої та регіональної демократії та Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи в 2007 р. у місті Валенсія (Іспанія)) – відповідність вимогам та очікуванням громадян; чесне проведення виборів, репрезентативність та участь; ефективність і результативність; відкритість та прозорість; верховенство права; етична поведінка; компетентність і потенціал; інноваційність та відкритість до змін; сталий розвиток, спрямованість на тривалі результати; раціональне управління фінансами; права людини, культурна багатогранність та соціальна взаємодія; відповідальність. Отже, демократичне врядування – це набір принципів і практик, що сприяють ефективному публічному управлінню та адмініструванню, дотриманню демократії та сталого розвитку держави через законодавчо унормовану процедуру взаємодії держави з органами місцевого самоврядування, приватним та громадським секторами, передбачаючи при цьому рівність,

прозорість і взаємовідповідальність за прийняте рішення та його реалізацію.

© Васильєва О.І.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ – основні за-сади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і розглядаються як прояви закономірностей, відношення або взаємозв'язки суспільно-політичного характеру й інших груп елементів публічного управління, відображені у вигляді певного наукового положення, що застосовується в теоретичній і практичній діяльності у сфері формування та реалізації державної регіональної політики. Найбільш відомими є такі **П.д.р.п.:** законності (відповідності Конституції та законам України, міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України); співробітництва (узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів і дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, забезпечення співробітництва між ними під час формування та реалізації державної регіональної політики); паритетності (забезпечення рівних можливостей доступу об'єктів регіональної політики до ресурсів державної фінансової підтримки регіонального розвитку); відкритості (забезпечення вільного доступу до інформації, що визначає державну регіональну політику і є в розпорядженні органів державної влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування); субсидіарності (передачі владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективної реалізації); координації (взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на

державному, регіональному та місцевому рівнях); унітарності (забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України); історичної спадкоємності (урахування та збереження позитивних надбань попереднього розвитку регіонів); етнокультурного розвитку (відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етносів, сприяння розвитку їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності); сталого розвитку (розвитку суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь); об'єктивності (розроблення всіх документів, що визначають державну регіональну політику, на основі реальних показників, яких реально досягти та які можливо оцінити).

© Вакулєнко В.М.

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ НС І МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ – мінімізація людських жертв унаслідок НС (принцип вищого пріоритету людського життя); мінімізація шкоди здоров'ю людей, що потрапили в зону НС (принцип пріоритету здоров'я людини); мінімізація уражуючої дії на навколишнє природне середовище (принцип екологічного імперативу); мінімізація збитків культурній спадщині нації (принцип захисту культурної спадщини). Принципи управління державною стратегією зниження ризиків та пом'якшення наслідків НС і мінімізації економічних збитків: оптимізація витрат (передбачає урахування балансу витрат-вигод та ризику); регіональний імператив (передбачає урахування регіональних особливостей); національна консолідація (передбачає поєднання інтересів та розподіл відповідальності між державним, регіональним та місцевими рівнями, між державними органами, приватним підприємництвом

та неурядовими громадськими організаціями); свідомий вибір ризику (передбачає визначення права окремих людей та організацій іти на свідомий ризик життєдіяльності в місцях підвищеного ризику та самостійно нести відповідальність за право власного вибору, якщо це не стосується права інших людей).

© Клименко Н.Г.

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – основоположні підходи у сфері публічного управління, що визначають можливості забезпечення економічної безпеки держави, зокрема: пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права під час забезпечення економічної безпеки; додержання балансу економічних інтересів особи, сім'ї, суспільства, держави; своєчасність і адекватність заходів захисту національних економічних інтересів реальним та потенційним загрозам; чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні економічної безпеки держави; пріоритет договірних (мирних) заходів у вирішенні як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів економічного характеру; інтеграція системи національної економічної безпеки із системою міжнародної економічної безпеки; використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів забезпечення економічної безпеки.

© Чернятевич Я.В.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – сукупність провідних теоретико-прикладних положень (правил), які складають основу для конструювання концептуальної моделі інноваційної діяльності системи органів публічної влади.

© Попов С.А.

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) набір вимог до

діяльності публічної адміністрації щодо підвищення її ефективності; 2) визначають, що таке ефективне управління на практиці (ЄС, 2017); 3) керівні правила, що відображають зміст законів і закономірностей та мають бути закріплені в нормативно-правових документах і використовуватися в науковій та практичній діяльності фахівців з управління (С.І.Чернов, 2014). Виокремлюються різнопланові групи принципів: 1) легітимність, підзвітність, компетентність, повага до прав людей, захист прав людей (ООН, 2006); 2) стабільні режими, верховенство права, ефективна держава, сильне громадянське суспільство, незалежність держави (Херст, 2000; ООН, 2006); 3) ефективність, легітимність, консенсус щодо розширення прав окремих громадян та суспільних інтересів, забезпечення добробуту суспільства, стійкий розвиток із соціальною справедливістю (С.Мунши, 2004; ООН, 2006); 4) фундаментальні та загальноприйняті принципи: участь, підзвітність, прозорість, верховенство закону, поділ влади, доступ, субсидіарність, рівність і свобода преси (ООН, 2006); 5) “Span of Control” (діапазон контролю – основний принцип організаційної структури, навколо якого будуються інші принципи, такі як: розподілення роботи, делегування повноважень, скалярний ланцюжок команд, єдність команди, спеціалізація і підзвітність, професійна компетентність у виконанні робіт, незалежність керівництва і відповідальності тощо) (2015); 6) організаційні принципи: організація департаментів, міністерств, агентств; групування діяльності в окремих підрозділах; прирівнювання відповідальності до повноважень; забезпечення єдності; обмеження кількості підлеглих, які підпорядковані одному керівнику; диференціювання видів діяльності персоналу; чіткий ланцюг команд від керівництва до виконавців і відповідальність; 7) прозорість, надання послуг, підвищення конкурентоспромож-

ності і зростання, хороше управління, реформування, надійність, передбачуваність, підзвітність, прозорість, технічна та управлінська компетентність, організаційний потенціал, фінансова стійкість, участь громадян (ЄС, 2017).

© Драгомирецька Н.М.

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ – основоположні ідеї, вихідні засади адміністративної діяльності, що сформульовані у вигляді певних наукових положень і закріплені в нормативно-правових документах, які регулюють практичну діяльність органів публічної влади у сфері освіти. **П.п.а.с.о.** є: принципи законності та легітимності діяльності, об'єктивності ухвалення та виконання рішень і процедур, узгодженості дій різних органів публічного адміністрування, оптимального витрачання ресурсів, гуманістичності та людиноцентризму, соціального партнерства.

© Лукіна Т.О.

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – фундаментальні, базові засади, що відображають найбільш загальні стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно додержуватися в управлінській діяльності. Принципи як поняття теорії управління зумовлюються певними законами і одночасно відображають сутність та реальність процесів управління. Вони є результатом наукового пізнання, формулюються людьми, їх склад і зміст залежать від ступеня дослідженості закономірностей та управлінських відносин.

© Приходченко Л.Л.

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – 1) гармонізований керований розвиток; 2) забезпечення високої якості публічних послуг і захисту прав споживачів-громадян; 3) регулярний зворотний зв'язок із громадою з метою оцінювання

якості послуг; 4) раціональне поєднання міжсекторного співробітництва з конкуренцією за муніципальні ресурси під час вироблення і надання послуг; 5) корпоративний підхід; 6) кластерний підхід до організації територіального співробітництва виробників товарів і послуг; 7) відкритість влади і співучасть громадян в управлінні; 8) постійний розвиток системи управління громадою; 9) постійний розвиток персоналу муніципального управління.

© Клешня Г.М., Орденов С.С.

ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ – основоположні ідеї, засади, правила, що є підґрунтям для поведінки всіх суб'єктів стратегічних комунікацій та учасників комунікативного процесу й інформаційних відносин, діяльність яких регулюється законодавством України: кваліфікованого керівництва, правдивості (відповідності реальному стану справ), масштабності, системності, діалогу, скоординованості дій, цілеспрямованості, оперативності, неперервності, послідовності, багатоканальності.

© Сивак Т.В.

ПРОБЛЕМА СУБ'ЄКТНОСТІ ТА СПРОМОЖНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – суперечність між здатностями суб'єкта публічного управління (державного, самоврядного, громадського) до адекватної, системної, компетентної, мотивованої, усвідомленої та відповідальної управлінської дії і об'єктивними гуманітарними, соціальними, культурними, політичними, економічними, інституційними, правовими, організаційними, технічними та іншими можливостями чи умовами її здійснення, унаслідок якої реалізується міра ефективності управління суспільними процесами.

© Загорський В.С.

ПРОВАДЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНЕ – 1) урегульована норма права ді-

яльність уповноважених суб'єктів щодо вирішення питання про дисциплінарну відповідальність за допущене правопорушення; 2) сукупність стадій та дій, спрямованих на виявлення дисциплінарного правопорушення, його оцінку та застосування дисциплінарного стягнення чи припинення провадження.

© Гришко Є.М.

ПРОГРАМА ГІДНОЇ ПРАЦІ – сукупність положень програмного значення, опрацьованих та поданих Міжнародною організацією праці (МОП) на основі Декларації МОП про основні принципи і права у сфері праці 1998 р. та розвинених на основі Декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації 2008 р., в яких творчо розвиваються міжнародні трудові стандарти та розкривається зміст основних принципів і прав у сфері праці (свобода асоціації та реальне визнання права на ведення колективних переговорів; скасування всіх форм примусової чи обов'язкової праці; реальна заборона найгірших форм дитячої праці; недопущення дискримінації в галузі праці та занять).

© Древаль Ю.Д.

ПРОГРАМА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення визначених цілей регіонального розвитку, оформлений як документ, що готується та затверджується в установленому законодавством порядку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою.

© Вакуленко В.М.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД – метод управління бюджетними коштами, що забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу, орієнтований на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів. Увага зосереджується

не лише на існуючих ресурсах, а й на тому, як найефективніше використати бюджетні кошти з метою отримання найкращих результатів.

© Васильєва Н.В.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД БЮДЖЕТУВАННЯ – метод розподілу видатків за певними програмами лише серед тих органів публічного управління, установ або організацій, які відповідають цільовим показникам. Організація економічного співробітництва та розвитку визначає програмно-цільовий метод як процес бюджетування, що забезпечує зв'язок виділених коштів із вимірюваними результатами.

© Миколайчук М.М.

ПРОЕКТ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА – особлива інвестиційна модель у рамках договірної або інституційної форми ППП, при використанні якої суб'єкти (партнери) публічного та приватного секторів економіки поділяють між собою вартість, ризики та винагороду під час надання послуг публічної сфери кінцевим споживачам за найбільш економічно вигідним співвідношенням “ціна – якість” або при створенні громадських організацій корпоративного типу, спеціально уповноважених на реалізацію конкретного проекту П.п.-п.п.

© Сороченко А.В.

ПРОЕКТИ (ПРОГРАМИ) ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА – комплекс заходів суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва України, спрямованих на розвиток транскордонного співробітництва, розв'язання окремих проблем регіонального розвитку та задоволення інтересів територіальних громад.

© Вакуленко В.М.

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – здійснення

керівництвом та працівниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування комплексу організаційних, правових, фінансово-економічних, мотиваційних, інформаційно-комунікативних та інших заходів, спрямованих на створення умов для розробки, організації й реалізації проектів галузевого, секторального і територіального розвитку. **П.д.о.п.в.** забезпечує досягнення поставлених цілей або їх сукупності у визначений період часу шляхом координованого виконання проектними командами взаємопов'язаних дій, раціонального використання наявних та залучення додаткових матеріальних, фінансових, людських та інших ресурсів.

© Мельник Т.О.

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – сучасна технологія управління соціальним розвитком на основі управління проектами. Соціальний проект у публічному управлінні – це план, програма або задум застосування тимчасової дії, яка виконується для створення чогось унікального (наприклад якісно нової соціальної системи – місто, селище, село; якісних управлінських послуг; сприяння розвитку людських ресурсів чи окремих галузей сучасного виробництва тощо) на основі партнерських стосунків між владою і громадянами (державна виконавча влада чи орган місцевого самоврядування). Цей проект стосується модернізації і управління та окремих сфер суспільного буття, їх якісного перетворення, докорінних змін відповідно до сучасних вимог. Актуалізується потреба в здійсненні інтерактивних заходів щодо включення до проекту модернізації (ПМ) усього активного населення відповідної території, науковців, консультантів та ін. (з метою з'ясування змісту очікуваних змін), а також залучення до ПМ відповідних служб, структурних підрозділів і всіх зацікавлених осіб органів влади та органів місцевого самоврядування як виконавців

змін. Таким чином, ПМ стає проектом діяльності громадян певної території, органів управління (їхньою “спільною справою”), дає змогу ефективно перейти від ситуації проблеми до ситуації її вирішення, тобто набуває значення механізму державного управління, змушує “перебороти” гальмування змін чи саботаж змін окремими громадянами, соціальними групами, партіями, іншими формальними і неформальними спільнотами та об'єднаннями. Проектний менеджмент неможливий без поточного контролю громадськості за його виконанням. Оскільки кожний проект розвивається відповідно до його етапів, а кожен етап завершується конкретним результатом, то тільки в такому разі стає можливим наступне фінансування проекту (прозорість у використанні коштів).

© Корженко В.В.

ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – функціонування в реальному часі системного комплексу підходів, технологій, інструментів та інституцій, у межах якого реалізується цілеспрямована діяльність із стратегічного розвитку територіальних громад з опорою на проект як провідний інструмент програмованого досягнення встановлених цілей при методологічній та координаційній підтримці з боку місцевих органів влади за участю відповідних спеціалізованих інституцій (агенція регіонального розвитку, регіональний проектний офіс, центр розвитку місцевого самоврядування, інвестиційні, фандрайзингові та грантрайтингові агенції, проекти й фонди міжнародної технічної допомоги, науково-навчальні установи тощо).

© Шаров Ю.П.

ПРОПАГАНДА ПОЛІТИЧНА – форма суспільної комунікації, спрямована на поширення політичних ідей (світогляду,

теорії, твердження, фактів, аргументів, чуток та інших відомостей) з метою їх упровадження в суспільну свідомість, формування певних політичних поглядів і уявлень та впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи політичної позиції. Пропаганда зазвичай розповсюджується через різні засоби масової інформації, щоб сформуваати образний результат суспільної думки.

© Кальниш Ю.Г.

ПРОТОКОЛ – документ колегіальних органів, у якому фіксується місце, час і мета проведення зборів, конференцій, засідань, нарад, обговорень тощо, склад присутніх, зміст доповідей, виступів, що заслухані, та ухвали з обговорених питань.

© Плотницька І.М.

ПРОЦЕДУРА КАДРОВА – сукупність стадій та організаційних дій, спрямованих на прийняття рішення щодо проведення конкурсу, призначення на посаду, організації і направлення на навчання або підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, присвоєння рангу, просування по службі, переведення, службового відрадження, оцінювання результатів службової діяльності, преміювання та нагородження, проведення службового розслідування, відсторонення від виконання посадових обов'язків, припинення державної служби.

© Грай М.П.

ПРОЦЕС ПОШИРЕННЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО НОВОВВЕДЕННЯ – процес масштабного поширення користувачів нововведення у системі органів публічної влади, що передусім базується на цілеспрямованому розповсюдженні інформації про директивно визначену інновацію в середовищі публічних службовців: спочатку через ЗМІ, а потім – у межах комунікації “користувач-упроваджувач”.

© Попов С.А.

ПРОЦЕСИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) сукупність логічно пов'язаних між собою адміністративних та управлінських дій, здійснюваних суб'єктами публічного адміністрування у певній послідовності й комбінації та спрямованих на досягнення мети; 2) поділяються на первинні та похідні; одна та багатоступінчасті; швидкоплинні і тривалі; повні і неповні; регулярні та нерегулярні; своєчасні і запізнілі і т. ін.; 3) справляють вплив на систему для переведення її в новий стан чи для підтримки її в якомусь установленому режимі; 4) сукупність дій людини, яка забезпечує досягнення бажаного результату, кінцевої мети; 5) відображають динамічну, діючу, практичну сутність діяльності суб'єктів публічного адміністрування при прийнятті рішень, організації діяльності, контролі та нагляді, участі, залученні громадськості в умовах глобалізації суспільного життя, навчання, підготовки та перепідготовки кадрів, досягнення національних цілей, розвитку суспільства і т. ін.

© Драгомирецька Н.М.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ – система психологічних процесів, спрямованих на реалізацію завдань державного управління з урахуванням психологічних закономірностей взаємодії між учасниками цих процесів. Функціонування П.м.п.д.-ур. припускає такі дії суб'єкта державного управління, які викликають в об'єкта поведінкову та соціальну активність, вольові та емоційні реакції. Психологічний механізм прийняття рішень в сфері державного управління побудований на теоретичних засадах психології особистості, має комплексний характер та включає розумовий, ментальний, вольовий, емоційний і захисний механізми. Між сукупностями визначених механізмів виникають стійкі позитивні

та негативні зв'язки, які поєднуються в типологічні групи, притаманні суб'єктам державного управління. Більшість складових **П.м.п.д.-у.р.** має множинні зв'язки з показниками, які визначають особливості професійного мислення державних службовців.

© Воронов О.І.

ПУБЛІЧНА АДМІНІСТРАЦІЯ – 1) сукупність суб'єктів (насамперед органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування), головним завданням яких є забезпечення виконання Конституції та законів України (організаційна інституційна складова); 2) адміністративна діяльність, яка здійснюється цією адміністрацією в інтересах суспільства (процедурна складова).

© Дубенко С.Д.

ПУБЛІЧНА ВЛАДА – право, здатність і можливість організації суспільного життя, що виступає у формі державної влади та влади місцевого самоврядування, здійснюється на основі принципів субсидіарності та пропорційності з широким залученням громадян за допомогою спеціального ієрархічно і територіально організованого апарату від імені суспільства з легітимним використанням примусу, має асиметричний характер і спрямована на вирішення суспільно значущих справ в інтересах суспільства.

© Шевчук Б.М.

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ/М'ЯКА СИЛА – справляння впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах; процес комунікації з іноземною публікою з метою ознайомлення її з національними ідеями, ідеалами, політикою, культурою і цінностями та, як наслідок, усунення непорозуміння у відносинах з цією країною; полягає у

проведенні заходів, здатних сформувати у населення інших держав позитивне ставлення до країни, яка ці заходи фінансує.

© Сивак Т.В.

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ВІЙСЬКОВІ ЗАХОДИ НА ПІДТРИМКУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ – складова стратегічних комунікацій, зміст якої полягає в інформуванні міжнародної громадськості з метою створення позитивної думки про державу, її збройні сили, інші військові формування та правоохоронні органи, формуванні негативного ставлення до дій противника, переконанні у правильності і необхідності власних дій.

© Устименко О.В.

ПУБЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – діяльність, що здійснюється від імені держави або відповідної територіальної громади, відповідними уповноваженими на те державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими державними і комунальними організаціями, публічними посадовими особами, а також іншими уповноваженими в установленому порядку організаціями і фізичними особами в інтересах всіх та на виконання загальної волі.

© Ребкало В.А., Семьоркіна К.О.

ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ – інформація, яка отримана, створена або перебуває у володінні органів державної влади, органів місцевого самоврядування або інших суб'єктах господарювання, які виконують публічні функції.

© Пігарев Ю.Б.

ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ У ФОРМІ ВІДКРИТИХ ДАНИХ – публічна інформація в одному із форматів відкритих даних (див. формати відкритих даних).

© Пігарев Ю.Б.

ПУБЛІЧНА КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА – 1) діяльність публічних органів влади з визначення принципів, цілей та пріоритетів у сфері культурного розвитку громад у межах владних повноважень; 2) принципи і цілі культурного розвитку громад, які визначені та погоджені структурами громадянського суспільства; 3) культурна політика, яка опрацьовується та реалізується з урахуванням культурних особливостей певної місцевої громади.

© Овчаренко С.В.

ПУБЛІЧНА ОСОБА – особа, яка виконує важливу соціальну функцію, працює у сфері державного управління та місцевого самоврядування, є представником політичної партії чи громадської організації та відома широкій публіці. У європейському законодавстві до **П.о.** відносять тих осіб, які займають посади в державних інституціях, “використовують державний ресурс, а також усіх тих, хто відіграє певну роль у громадському житті, чи то в галузі політики, економіки, мистецтва, соціальної сфери, спорту чи в будь-якій іншій сфері” (Резолюції 1165 (1998) ПАРЕ). В українському законодавстві цей термін відсутній, а натомість використовуються терміни “службова особа”, “посадова особа”, “офіційна особа” та ін. Тому для визначення статусу **П.о.** доречно спиратися на зміст терміна “публічна служба”, що включає діяльність досить широкого кола працівників різних служб. Водночас до **П.о.** відносять учителів, лікарів, журналістів, артистів і працівників інших сфер надання соціальних послуг. Соціальне служіння **П.о.** означає також те, що вона має бути відкрита громадському контролю, а її сфера приватності частково звужена.

© Петровський П.М.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА – курс дій органів публічного управління та суспільних інститутів, що базується на узгоджен-

ні та зближенні позицій заінтересованих сторін і спрямований на досягнення суспільно значимих цілей та виконання пов’язаних з ними завдань. Складовими елементами **П.п.** є: публічна проблема; існування як цільових груп, які перебувають в основі публічної проблеми, так і кінцевих адресатів, для яких ця проблема вирішується; наявність задекларованих намірів; наявність певної кількості рішень та дій; інституційно формалізована програма дій із залученням заінтересованих сторін; існування формалізованих актів упровадження; громадський, публічний та інституційний контроль за результатами відповідної діяльності.

© Телешун С.О.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ – сукупність політичних, економічних, соціальних, фінансових та інших відносин між органами влади, населенням, громадськими організаціями та бізнес-структурами, що виникають у зв’язку з використанням для потреб людини земельних, водних, біологічних, повітряних та мінерально-сировинних ресурсів і навколишнього природного середовища як екосистеми у цілому. Цілями **П.п.с.п.** є охорона, відтворення, економічно та екологічно ефективне використання природних ресурсів, забезпечення чистоти довкілля, стимулювання переходу на природозберігаючі технології, міжнародне екологічне співробітництво, забезпечення сталого розвитку держави, збереження її природного багатства для майбутніх поколінь.

© Клиновий Д.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ – курс дій органів влади, спрямований на підтримку розвитку цифрової економіки та на використання її можливостей для забезпечення сталого розвитку країни в XXI ст. Цифрова економіка – це економічна діяльність, що здійснюється з використанням інфор-

маційно-комп'ютерних технологій. Публічна політика в цій сфері передбачає глибоку взаємодію уряду з професійною спільнотою, цифровим бізнесом, інститутами громадянського суспільства. Кабінет Міністрів України схвалив у січні 2018 р. “Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018–2020 роки”. Програми розвитку цифрової економіки є в більшості країн ЄС, вже в 2018 р. планується створити єдиний цифровий ринок Європейського Союзу.

© Кілієвич О.І.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – цілеспрямована діяльність держави та інших суб'єктів господарської діяльності стосовно ліквідації (нейтралізації, зменшення) сукупності небезпек, загроз, ризиків і викликів економічній безпеці з метою досягнення суспільних цілей в економічній сфері життєдіяльності суспільства.

© Чернятевич Я.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – цілеспрямована діяльність політичного керівництва держави та суспільних інститутів з визначення цілей і постановки завдань щодо захисту національних цінностей та інтересів і розробки форм, методів та засобів досягнення цілей, реалізації національних пріоритетів у рамках відповідних аспектів публічної політики (економічної, соціальної, військової, міжнародної освітньої, етнонаціональної, військово-промислової, бюджетно-фінансової, кадрової та ін.).

© Абрамов В.І.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ – процес регулювання відносин і узгодження дій між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства при

виробленні вимог і забезпеченні умов досягнення визначених національними освітніми стандартами критеріїв та показників якості освіти як системи, процесу і результату.

© Лукіна Т.О.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ – цілеспрямовані заходи органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства щодо виявлення, збереження, утвердження в суспільній свідомості пам'яті про найбільш значущі події та процеси минулого в інтересах нації- і державотворення.

© Карлова В.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ – визначений курс дій публічної влади, цілеспрямований вплив, який справляють суб'єкти публічної влади у сфері праці. Її мета – задоволення потреб у робочій силі та ліквідація безробіття і неповної зайнятості для стимулювання економічного зростання й розвитку, підвищення рівня життя. Згідно з Конвенцією Міжнародної Організації Праці № 122 активна політика зайнятості у країнах-членах має бути спрямована на сприяння повній, продуктивній і вільно вибраній зайнятості і забезпечувати, щоб: а) була робота для всіх, хто готовий стати до роботи і шукає роботу; б) така робота була якомога продуктивнішою; с) існували свобода вибору зайнятості і найширші можливості для кожного працівника здобути підготовку та використовувати свої навички і здібності для виконання роботи, до якої він придатний, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних поглядів, іноземного чи соціального походження.

© Ярош Н.П.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ГУМАНІТАРНИХ ПРАВ –

політика органів публічного управління щодо забезпечення реалізації гуманітарних прав у широкому та вузькому розумінні: гуманітарних прав у широкому розумінні (або право прав людини), що включають індивідуальні права і свободи, які стосуються статусу та захисту прав і свобод людини та громадянина, включаючи і правову відповідальність у цій сфері; гуманітарних прав у вузькому розумінні, які стосуються унормування індивідуальних прав і свобод людини та громадянина у гуманітарній сфері суспільства (сфера освіти, науки, культури, релігії, охорони здоров'я, фізкультури і спорту і т. ін.).

© Скуратівський В.А.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ – вироблення і реалізація політики на засадах партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів у разі делегування їм публічних повноважень, спрямованих на забезпечення реалізації сукупних прав індивіда у соціальній сфері, що полягають у юридичній можливості набуття ним соціальних благ від держави за настання певних умов, володінні, користуванні та розпорядженні ними та їх захисті або вчиненні певних дій у соціальній сфері.

© Скуратівський В.А.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ КУЛЬТУРИ – система постійної взаємодії влади, інститутів громадянського суспільства, бізнес-структур, яка ґрунтується на їх взаємній відповідальності за повноцінне функціонування культури та спрямована на підтримку культурного розвитку і задоволення культурних потреб людини, суспільних груп, суспільства в цілому.

© Карлова В.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ – політи-

ка органів державного управління, що базується на механізмах публічного узгодження інтересів зацікавлених сторін (державних, недержавних інститутів, наднаціональних структур, представників громадянського суспільства) і спрямована на людський розвиток. З огляду на те, що людський розвиток розраховується за допомогою індексу людського розвитку (HDI – Human Development Index), в якому беруться до уваги 3 складові: очікувана тривалість життя, очікувана тривалість навчання та рівень життя населення, **П.п.с.л.р.** стосується питань організації та функціонування системи охорони здоров'я, освіти та підтримки рівня життя населення. Останнє може охоплювати широке коло питань (систему соціального захисту, трудові відносини та оплату праці, пенсійне забезпечення, розвиток соціальної інфраструктури та ін.).

© Надточій А.О.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОСВІТИ – особливий процес регулювання відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства при виробленні політичного курсу і реалізації рішень у сфері освіти, спрямованих на забезпечення її ефективного функціонування та розвитку відповідно до визначених суспільно значущих цілей, напрямів і принципів.

© Лукіна Т.О.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ – комплекс заходів і норм законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, що здійснюється державними установами, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями з метою стабілізації доходів населення та їх зростання залежно від зміни соціально-економічних умов розвитку суспільства. **П.п.с.р.д.н.** спрямована на створення

умов, що сприяють нормальному відтворенню населення і його розвитку.

© Жадан О.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ – політика органів публічного управління з метою поєднання складових частин соціуму, встановлення оптимальних зв'язків між відносно самостійними мало пов'язаними між собою соціальними об'єктами (індивідами, групами, соціальними класами, організаціями, державами) і перетворення їх у єдину, цілісну систему, в якій її частини узгоджені та взаємозалежні на основі спільних цілей, інтересів.

© Скуратівський В.А.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН – комплекс заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого впливу на кожен з елементів соціально-трудо-вих відносин та систему в цілому, що здійснюється державними установами, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями з метою забезпечення реалізації права людини на працю та соціальний захист. Заходи публічної політики мають подвійний характер: вони можуть бути як активними, що заздалегідь підвищують рівень соціально-трудо-вих відносин, так і пасивними, спрямованими на виправлення негативних наслідків неврегульованих соціально-трудо-вих відносин.

© Жадан О.В.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СУСПІЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ – цілеспрямована діяльність суб'єктів такої політики, що ґрунтується на публічному узгодженні інтересів, спрямованих на зміцнення, об'єднання, згуртованість осіб, соціальних груп, організацій, спільнот, послаблення або нівелювання конфронтаційних процесів з метою

досягнення поставленої суспільної мети.

© Скуратівський В.А.

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ – діяльність органів публічного врядування щодо вироблення та реалізації політичних рішень, спрямованих на розв'язання суспільно значимих проблем внутрішньо переміщених осіб, а саме: забезпечення реалізації прав та свобод на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту, соціальну адаптацію та інші права, визначені Конституцією та законами України.

© Статівка Н.В., Гордієнко Є.П.

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА – службова діяльність фізичних осіб на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, органах судової влади, прокуратури, а також військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша службова діяльність у державних органах, органах місцевого самоврядування щодо виконання повноважень суб'єктів публічного права.

© Дубенко С.Д.

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ – інститут публічної служби, що забезпечує реалізацію встановлених у нормативних правових актах особливих (спеціальних) повноважень службовців, які займають посади в державних органах з вираженою галузевою компетенцією та здійснюють професійну діяльність щодо реалізації функцій, прав і обов'язків органів державної влади в особливих умовах.

© Ботвінов Р.Г.

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА ЯК СИСТЕМА – відкрита динамічна система, складовими якої є: державні органи, на які

покладені повноваження щодо здійснення державного управління; органи місцевого самоврядування, що представляють і реалізують інтереси територіальних громад; державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування, інші працівники, діяльність яких впливає на реалізацію завдань і функцій держави; документи, процеси й процедури, що пов'язані як із функціонуванням та розвитком системи публічної служби в цілому, так і з функціонуванням у цій системі її підсистем та елементів, їх нормативно-правова регламентація; зв'язки між підсистемами й елементами системи публічної служби. Сучасні підходи до розгляду **П.с.с.** полягають у визначенні принципів, закономірностей функціонування та розвитку системи публічної служби, чинників і процесів її функціонування та розвитку, взаємозв'язків і взаємовідносин як між елементами, компонентами та підсистемами публічної служби, так і всією системою публічної служби із суспільством.

© Пахомова Т.І., Серьогін С.М.

ПУБЛІЧНА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА – система цілеспрямованої діяльності суб'єктів органів публічного управління, яка ґрунтується на сукупності загальних принципів та принципів публічної діяльності, норм, правил, рішень, дій, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування й розвитку процесів соціального буття, насамперед формування і реалізацію потреб людини та суспільства, забезпечення їх соціальної безпеки. У вузькому розумінні соціальна політика – це цілеспрямована діяльність, що має за мету здійснення соціального захисту, створення умов для формування безпечного соціального середовища людини, забезпечення соціальної безпеки. Соціальна політика в такому аспекті являє собою комплекс заходів щодо створення системи соціальних амортизаторів суспільних, зокрема ринкових ризиків,

формування соціальних стандартів із забезпечення соціальної безпеки людини і суспільства. У широкому розумінні соціальна політика – це система інституційних і надінституційних, державних і публічних, громадських, суспільних та особистих, приватних, індивідуальних способів і форм діяльності, спрямованих на соціальний розвиток, створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу людини, її сутнісних сил.

© Скуратівський В.А.

ПУБЛІЧНА СФЕРА – 1) сфера життя суспільства, комунікативний простір, у межах якого безпосередньо відбувається артикуляція інтересів індивідів і соціальних груп шляхом обговорення суспільно значущих проблем, формування громадської думки, а також демонструється здатність відповідних суб'єктів до вироблення, узгодження та легітимізації аргументованих колективних рішень; 2) соціальний простір, у якому люди (громадськість, публіка) спілкуються і взаємодіють один з одним і з суспільством у цілому з приводу суспільних проблем. Німецький філософ Ю.Габермас, якому належить розробка концепції **П.с.**, визначає це поняття як мережі для передачі інформації і точок зору. В розвиненій формі **П.с.** включає такі елементи: середовища (місця) публічного обговорення проблем; добровільні об'єднання громадян, інфраструктуру публічних медіа, в тому числі Інтернет; засоби і форми вираження думок і дорадчої діяльності (газети, журнали, книжки, лекції, форуми, дебати, твори мистецтва).

© Кармишев Д.В., Науменко Р.А.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ – вид організаційно-розпорядчої діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, спрямованої на підготовку та впровадження публічно-управлінських рішень, управ-

ління персоналом, надання публічних послуг. **П.а.** – складова частина публічного управління, яке здійснюється на професійній (неполітичній) основі, залучаючи у разі потреби неурядових партнерів для спільного вирішення проблем, що постають у цій сфері.

© Науменко Р.А.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я – діяльність суб'єктів публічного адміністрування із забезпечення інтересів і свобод фізичних та юридичних осіб у контексті законодавчо визначених порядків реалізації своїх повноважень, шляхом прийняття адміністративних рішень і надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я: державна акредитація закладів охорони здоров'я; атестація лікарів; ліцензування господарської діяльності з медичної практики; ліцензування господарської діяльності з переробки донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів; ліцензування на проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт (крім робіт на об'єктах ветеринарного контролю); ліцензування виробництва лікарських засобів; надання підтвердження про державну реєстрацію медичної техніки та виробів медичного призначення; реєстрація оптово-відпускних цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення, що закуповуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

© Фірсова О.Д.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами діяльність суб'єктів публічного управління у сфері національної безпеки, що зосереджується на втіленні в життя директив, розпоряджень, наказів з метою підвищення ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки.

© Абрамов В.І.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ – регламентована законами та іншими нормативно-правовими актами управлінська діяльність виконавчих органів публічної влади, що спрямована на дотримання законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень і надання встановлених законами адміністративних послуг у сфері освіти.

© Лукіна Т.О.

ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ – різновид управлінської діяльності суб'єктів публічної влади та громадянського суспільства, що забезпечує самокерованість (самоврядність) суспільної системи та її розвиток у певному, спільно визначеному напрямі. Метою **П.в.** є підвищення ефективності та результативності управління суспільним розвитком, що досягається завдяки залученню заінтересованих сторін (стейкхолдерів) до формування і реалізації відповідних публічно-управлінських рішень.

© Науменко Р.А.

ПУБЛІЧНЕ ЛОБЮВАННЯ – взаємодія організованих груп громадян з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, приватними компаніями та некомерційними організаціями для просування публічних інтересів. Специфікою **П.л.** є те, що вплив на рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування справляється організованою громадськістю виключно законними та публічними засобами через механізми мобілізації широкої громадськості на підтримку свого бачення шляху вирішення проблеми (демонстрації, бойкоти, петиції, публічні консультації тощо).

© Рейтерович І.В.

ПУБЛІЧНЕ ПРАВО – частина системи права, яка включає правові норми, що спрямовані на реалізацію публічних

інтересів і регулюють публічно-правові відносини, одним із учасників яких є орган публічного управління.

© Снісаренко Л.Ю.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. П.у. забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності та ін.

© Новак-Каляєва Л.М.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ – діяльність державних та місцевих органів влади, яка пов'язана з вирішенням стратегічних завдань щодо забезпечення умов для комфортного проживання в житловому фонді та отриманні якісних комунальних послуг відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил та на підставі відповідних договорів.

© Олійник Н.І.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ – цілеспрямований вплив з боку держави та суспільних інституцій на процеси, зорієнтовані на горизонтальну, мережеву взаємодію (уряду, бізнесу, громадянського суспільства), завдяки якій суспільні

суб'єкти спрямовуються на певні бажані та корисні цілі соціального розвитку з метою досягнення цілей соціальної політики, а саме розв'язання соціальних проблем, що виникають, підвищення рівня та якості життя населення, забезпечення соціального вирівнювання тощо.

© Кармишев Д.В.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В МОЛОДІЖНІЙ СФЕРІ – діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо проведення державної молодіжної політики, дотримання вимог законодавства з питань молоді, здійснення загальнодержавних стратегій, національних, регіональних та місцевих молодіжних програм, до якої згідно з установленими нормами залучаються представники інститутів громадянського суспільства та бізнесу. Участь молодіжних організацій вважається обов'язковою та реалізується завдяки створенню консультативно-дорадчих структур. Важливого значення набуває підтримка органами влади розроблених молодими людьми проєктів та заходів шляхом надання фінансової, матеріально-технічної допомоги та залучення професіоналів. Молодіжна сфера не належить до галузевих, а охоплює широке коло питань: від освіти та зайнятості до дозвілля та участі в суспільному житті. В публічній сфері може бути сформований молодіжний сектор у вигляді структурованої системи органів, відповідальних за формування й реалізацію молодіжної політики та підпорядкованих їм закладів, установ, підприємств, організацій.

© Бородін Є.І.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ – цілісна система спеціально організованого управління, яке здійснюється відповідними суб'єктами – органами державного управління, органами місцевого самоврядування,

неурядовими організаціями, що визначають політику у сфері культури, забезпечують нормативно-правове регулювання відносин у цій сфері та впливають на процеси розвитку культури з метою підвищення ефективності функціонування її як системи в цілому, так і окремих складових.

© Карлова В.В.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ – владно-організуючий та регулюючий вплив органів публічної влади та інших суб'єктів, яким делеговані публічні повноваження, на сферу освіти з метою її впорядкування, функціонування, збереження та розвитку, що обмежений дієвим громадським контролем.

© Лукіна Т.О.

ПУБЛІЧНИЙ АУДИТ (PUBLIC AUDIT) – система зовнішнього незалежного аудиту, що забезпечує об'єктивну оцінку економічності, ефективності й результативності управління в публічному секторі та реалізації урядових політик, програм чи заходів, а також правильності звітності відповідно до чинних законів та положень. Такий процес, як правило, здійснюється на засадах публічності незалежними професійними інститутами (наприклад Рахунковою палатою) на замовлення / за участю суб'єктів громадянського суспільства згідно з власними стандартами аудиту, затвердженими на основі міжнародних стандартів аудиту (ISSAI), та передбачає вироблення рекомендацій щодо модернізації публічного управління.

© Обушина Н.І.

ПУБЛІЧНИЙ ДИСКУРС – процесуальне, динамічне явище, з допомогою якого здійснюється синхронізація породження тексту і його сприйняття, що безпосередньо впливає на розумові процеси, постійно змінюючи і оновлюючи вже наявну базу ментальних репрезентацій. П.д. є процесом і результатом взаємодії

із соціумом; реалізується в стратегічному оперуванні ментальними моделями для породження самого тексту; репрезентується і як процес (вербалізована мовно-когнітивна діяльність), і як результат (фіксований текст), а також у цих двох аспектах одночасно; трактується як потужний владний ресурс, за допомогою якого справляється вплив на формування думки адресата, а також здійснюється контроль над думкою адресата.

© Ленда Р.І.

ПУБЛІЧНИЙ ДИСКУРС У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АДМІНІСТРУВАННІ – динамічний конструкт, що має комплексну природу, реалізовану в єдності системно-процесуальних та інструментальних складників, спрямованих на забезпечення результативної взаємодії між владою й суспільством, де системність виявляється у взаємодії структурних елементів цілого, процесуальність – у динамічній природі феномену, інструментальність – у наявності широкого спектра практичних засобів (способів тощо) реалізації прогнозованих результатів.

© Ленда Р.І.

ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС – історично усталені та об'єктивно існуючі загальні потреби соціальної спільноти, офіційно визнані державою, шляхи та способи задоволення яких закріплені нормами права в установленому порядку, що є умовою та гарантією їх існування й розвитку, забезпечуючи правопорядок усередині країни і в міжнародних відносинах.

© Шумляева І.Д.

ПУБЛІЧНИЙ КОНСЕНСУС – угода переважної більшості членів будь-якого співтовариства відносно найбільш важливих принципів політичної організації, поділу влади, розподілу цінностей і прав у суспільстві. Консенсус – універсальний принцип демократії, що дає змогу

запобігати суперечностям і конфліктам та розв'язувати їх, знімати напруженість у суспільстві, досягати згоди зі спірних питань. Принцип консенсусу передбачає врахування думки як більшості, так і меншості. Його досягненню сприяє високий рівень життя, повага до прав і свобод людини, наявність толерантності (терпимості) в суспільстві, існування інституціональних форм розв'язання конфліктів, що опрацьовані державою, етнічна і релігійна однорідність суспільства. Вперше поняття консенсусу було введене в політичну практику О.Конттом.

© Бєлова Л.О.

ПУБЛІЧНИЙ МАРКЕТИНГ – різновид суспільного маркетингу, який з метою завоювання та утримання контролю за ринком влади використовує форми, методи і технології дослідження, проектування та впровадження в суспільно-політичну практику: 1) процедур регулювання соціально-політичного, соціально-економічного та соціально-культурного ринку; 2) спеціальних інформаційних операцій з впливу на суспільну свідомість, технік переконання, умовляння та мотивації. Під процедурами регулювання політичного ринку розуміють технології обрання органів публічного управління та самоврядування, а під спеціальними інформаційними операціями впливу на суспільну свідомість – технології регулювання суспільної свідомості з метою “пакування” й “продажу” суб'єктів публічної політики, яких різні соціальні групи населення готові “купити” за певну соціальну ціну.

© Бєбик В.М.

ПУБЛІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – сфера знань та діяльності щодо управління публічними організаціями (органами публічної влади, державними і муніципальними підприємствами та установами, неурядовими організаціями та ін.), їх адміністративною і госпо-

дарською діяльністю з використанням принципів, форм, методів та інструментів, які забезпечують підвищення ефективності цих організацій й поліпшення якості публічних послуг. **П.м.** значною мірою стосується внутрішніх процедур, пов'язаних з плануванням, контролем, організацією надання послуг, запровадженням і функціонуванням інформаційних систем, управлінням персоналом, оцінюванням ефективності, залученням заінтересованих сторін до формування й реалізації рішень і т. ін. з метою задоволення потреб та інтересів суспільства.

© Дегтярьова І.О., Карамішев Д.В.

ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР – 1) складова простору населеного пункту, яка є відкритою та доступною для членів, жителів та гостей територіальної громади на постійній та безоплатній основі, що включає території загального користування, а також наземні, підземні, надземні частини будівель і споруд, спеціально призначені для використання необмеженим колом осіб з метою проведення комунікацій, професійної діяльності, дозвілля, рекреації, проведення масових заходів, організації пішохідних потоків тощо; 2) комплементарний простір, функціональна роль якого передбачає врівноваження протилежних векторів діяльності, думок, інтересів, цілей та цінностей; **П.п.** є інструментом формування передумов для встановлення балансу протилежностей, що визначено пріоритетом сучасного етапу планетарного розвитку. Зважаючи на відсутність визначення відповідного поняття на рівні законодавства, видається доцільним закріплення поняття “**П.п.**” та основних принципів його створення і формування у статутах територіальних громад.

© Колтун В.С.

ПУБЛІЧНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ – структурна складова економіки, яка об'єднує діяльність державного та

комунального (муніципального) підсекторів. До складу державного підсектору входять: органи центральної виконавчої влади та державного управління, бюджетні установи і організації, які фінансуються з державного бюджету, фінансові й нефінансові державні корпорації (підприємства), державні фінанси та державні резерви. Комунальний (муніципальний) підсектор утворюють: органи місцевого самоврядування, бюджетні установи та організації, які фінансуються з місцевих бюджетів, фінансові і нефінансові комунальні (муніципальні) корпорації (підприємства), місцеві бюджети й фінанси муніципальних корпорацій (підприємств).

© Сафронова О.М.

ПУБЛІЧНІ ДАНІ – публічна інформація у формі, придатній для автоматизованої обробки засобами інформатизації.

© Пігарев Ю.Б.

ПУБЛІЧНІ ДЕБАТИ – специфічна форма інтеракції держави та громадянського суспільства у сфері публічної політики, яка являє собою спеціально організований публічний діалог із суспільно значимих проблем, щодо яких у суспільстві існують різні погляди. П.д., як правило, відбуваються перед публікою (глядачі або слухачі можуть перебувати безпосередньо у місці організації та проведення дебатів, або поза межами аудиторії, спостерігаючи за дебатами за допомогою засобів масової комунікації), є автономними від державного контролю, мають чітко регламентований формат та чітко структуровану процедуру обміну думками між учасниками. Головна інтенція учасників П.д. спрямована не на переконання один одного, а на залучення на свій бік публіки, завоювання симпатій та підтримки суспільством своєї точки зору, відповідно вербальні і невербальні засоби використовуються учасниками дебатів виключно для формування у слу-

хачів позитивного враження від власної позиції.

© Рейтерович І.В.

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ – придбання товарів, робіт і послуг органами державної влади, органами місцевого самоврядування, соціального страхування, державними та комунальними підприємствами, а також іншими юридичними особами, які є одержувачами або розпорядниками бюджетних коштів. В Україні П.з. регулюються законами України “Про публічні закупівлі”, “Про державне оборонне замовлення”, “Про державний матеріальний резерв”, іншими нормативними документами. Найбільш поширеною формою проведення П.з. є відкриті торги (тендери). Переможцем торгів визнається учасник, тендерна пропозиція якого відповідає всім встановленим замовником вимогам і визнана найбільш економічно вигідною. В окремих випадках для здійснення закупівель можуть застосовуватися такі процедури, як конкурентний діалог, переговорна процедура закупівлі. З 2016 р. процедури торгів здійснюються шляхом використання електронної системи закупівель, яка забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді.

© Мельникова К.І.

ПУБЛІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ – обмін думками, передача суспільно важливої інформації в процесі публічного спілкування особи з публічним статусом (офіційно затвердженим чи визнаним суспільством) із аудиторією, яка зацікавлена в такій комунікації. Інформація, що передається під час П.к., набуває статусу публічної і може поширюватися в суспільстві з посиланням на особу, що її передавала, обставини, місце та час такої комунікації.

© Соловійов С.Г.

ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ – 1) блага, які не мають уречевленої форми, що надаються фізичними і юридичними особами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями будь-яких форм власності, у вигляді цілеспрямованих корисних дій чи обслуговування. Залежно від суб'єкта, що надає **П.п.**, розрізняють державні, муніципальні та громадські послуги. Важливою складовою як державних, так і муніципальних послуг є адміністративні послуги; 2) результат безпосередньої взаємодії надавачів і споживачів послуг, а також власної діяльності надавачів щодо задоволення потреби споживачів у послугах, які можуть бути, а можуть і не бути пов'язані з фізичним продуктом, можуть надаватися людьми і устаткуванням; в присутності споживачів і за їх відсутності; бути спрямованими на задоволення особистих потреб або потреб організацій; мати комерційний і некомерційний характер.

© *Борщ Г.А.*

ПУБЛІЧНІ ПРАВОВІДНОСИНИ – суспільні відносини, врегульовані нормами публічного права, що виникають і поширюються в суспільстві або його значній частині, які спрямовано на: 1) задоволення публічно-правового інтересу; 2) сприяння в реалізації та захисті прав і свобод людини та громадянина; 3) виконання покладених на конкретний суб'єкт публічного адміністрування завдань та функцій; 4) здійснення допоміжних функцій публічного характеру, спрямованих на забезпечення нормального функціонування публічної адміністрації. До складу **П.п.** включають суб'єктів (фізичні та юридичні особи, але обов'язковим суб'єктом є такі, що реалізують публічні або владні повноваження), об'єктів правовідносин (рішення, дії або бездіяльність усіх без винятку суб'єктів публічних повноважень, а також події –

повінь, землетрус, масове захворювання людей або домашньої худоби тощо) та їх юридичний зміст (сукупність прав і обов'язків сторін).

© *Клімова С.М.*

ПУБЛІЧНІ СПРАВИ – питання безпосереднього забезпечення загальних суспільних потреб та задоволення публічних інтересів соціальної спільноти у різних сферах життєдіяльності, які вирішуються самостійно цими спільнотами у межах чинного законодавства або за допомогою публічно-владного механізму управління, суб'єктами публічного управління.

© *Шумляєва І.Д.*

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ – 1) система економічних, суспільних, політичних та організаційно-правових відносин, які виникають у процесі акумуляції, розподілу та використання коштів, необхідних для виконання органами публічного управління своїх завдань та функцій, забезпечення розширеного відтворення та соціальних потреб; 2) сукупність усіх грошових коштів, що є в розпорядженні органів публічного управління.

© *Миколайчук М.М.*

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВА СФЕРА РЕГУЛЮВАННЯ – галузь централізованого впорядкування суспільних відносин, які можливо та необхідно регламентувати за допомогою нормативно-правових норм, пов'язана з управлінням державою, окремими її галузями та узагальненими напрямками діяльності (державне управління) або вирішенням питань місцевого значення членами територіальних громад (місцеве самоврядування).

© *Шумляєва І.Д.*

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ ІНТЕРЕС – загальний інтерес держави, суспільства і територіальних громад, що детермінує

функції, цілі, компетенцію та повноваження органів публічного управління, охороняється законом, виступає регулятором суспільних відносин і певним каталізатором виникнення, зміни та припинення публічних правовідносин. Ознаками **П.-п.і.** є: 1) поєднання інтересів суспільства в цілому, інтересів держави, інтересів територіальної громади; 2) загальний характер; 3) важливість для великої кількості осіб, що вказує на його оцінний і несталий характер; 4) обов'язкове визнання державою; 5) є запорукою збереження цілісності суспільства і держави; 6) його задоволення є об'єктивною умовою існування

та розвитку суспільства, держави і громади.

© Клімова С.М.

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ КУЛЬТУРИ – взаємовигідне співробітництво органів публічної влади, суб'єктів підприємницької діяльності та інститутів громадянського суспільства в культурній сфері для реалізації суспільно значимих проектів на засадах урахування інтересів усіх сторін, консолідації ресурсів, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин.

© Карлова В.В.

Р

РАДА АСОЦІАЦІЇ – двосторонній орган інституційної структури, створеної на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС згідно зі ст. 461–463 Угоди. Здійснює контроль і моніторинг застосування та виконання Угоди, періодично переглядає функціонування цього міжнародно-правового документа щодо його цілей, а також вивчає будь-які головні питання, що виникають у рамках Угоди, і будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес. Складається із членів Уряду України, з однієї сторони, та членів Ради ЄС і членів Європейської Комісії, з другої сторони. Засідання **Р.а.** проводяться регулярно на рівні міністрів щонайменше один раз на рік. Головування в **Р.а.** здійснюється по черзі представником України і представником ЄС. **Р.а.** має повноваження приймати рішення в рамках сфери дії Угоди у випадках, передбачених нею. Такі рішення є обов'язковими для Сторін. Перше засідання **Р.а.** відбулось 15 грудня 2014 р. у Брюсселі.

© Рудік Н.М.

РАХУНКОВА ПАЛАТА – постійно діючий державний колегіальний орган фінансово-бюджетного контролю, який підпорядкований і підзвітний парламенту; організація, повноваження і порядок діяльності якої визначається конституціями та іншими нормативно-правовими актами. **Р.п.** здійснює свою діяльність організаційно, функціонально та фінан-

сово незалежно від інших органів публічної влади.

© Дубчак Л.М.

РАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРИЙНЯТТЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РІШЕННЯ – послідовність етапів, які певним чином конкретизують логіку підготовки, розробки, прийняття та реалізації стратегії.

© Попов С.А.

РАЦІОНАЛЬНІСТЬ КОМУНІКАТИВНА – теоретико-методологічний спосіб обґрунтування інтерактивної дії (публічно-управлінської зокрема), що характеризується наданням домінуючого статусу розуму, його критично-конструктивній функції пошуку оптимальних вирішень проблем у відкритій конкуренції різних точок зору. Класиком теорії комунікативної раціональності є німецький мислитель Ю.Габермас. Суспільно-владні відносини в сучасному постіндустріальному, інформаційному та демократичному суспільстві ґрунтуються на комунікативних інтеракціях, що визначаються як дискурс – процес артикуляції, обговорення, схвалення й практичного впровадження ідей, проєктів тощо. Публічне управління – це не відношення панування й підлеглості, а вільна комунікація діючих осіб на паритетних началах. У ній монопольного права на істинність не має жодна із сторін, а порозуміння досягається владою раціональної аргументації.

© Петровський П.М.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – планомірний процес узгодженого використання органами публічної влади, інститутами громадянського суспільства та приватним сектором наявних в їх розпорядженні ресурсів для розв’язання певної суспільної проблеми або сукупності взаємно пов’язаних проблем.

© Кулініч О.В.

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ – процес відновлення міського простору, розширення можливостей існуючих територій і будівель. Застосування комплексного підходу з метою збереження самобутності, автентичності, ідентичності чи історичних ресурсів міського середовища. **Р.** на відміну від реконструкції пропонує зміну функціонального призначення будівлі (може слугувати різним цілям), зберігаючи зовнішній вигляд, особливо це стосується історичних споруд.

© Васильєва Н.В.

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ МІСТ – процес оновлення міського середовища з урахуванням історико-культурної самобутності урбаністичного простору та з метою розвитку соціальних функцій міста, підвищення його комфортності в побутовому, екологічному, культурному сенсі для всіх прошарків містян.

© Овчаренко С.В.

РЕВОЛЬВЕРНИЙ ФОНД – фінансовий інструмент, який передбачає поворотне надання коштів на реалізацію певних проектів визначеного напрямку діяльності (культури, освіти, енергоефективності та ін.). Позики можуть надаватися на пільгових умовах при виконанні певних критеріїв (наприклад проведення енергетичних аудитів, установа лічильників, навчання персоналу тощо), утілення яких посилює ефект від кредиту, чи навіть перевищує його. **Р.ф.** може фінансувати заходи в межах місцевого бюджету, галузі, організації або структури. Кошти

фонду обліковуються на відокремленому банківському рахунку, з якого здійснюється цільове фінансування. Додатково цей рахунок поповнюється зекономленими в результаті проведення заходів коштами.

© Гринчук Н.М.

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ – суспільно-політичний рух, викликаний зривом підписання Угоди про Європейську інтеграцію України. Результатом його став прихід до влади нових еліт та зміна Конституції України. Продовжувалася з 21 листопада 2013 р. по 23 лютого 2014 р. На Євромайдані вимагали відставки М.Азарова, скасування рішення Уряду про відмову від асоціації ЄС, звільнення з ув’язнення Ю.Тимошенко. Мітинги з аналогічними вимогами пройшли в Харкові, Львові, Луганську, Вінниці, Донецьку, Кривому Розі, Сумах та Чернівцях. У ніч з 29 на 30 листопада 2013 р. на Майдані Незалежності спецпідрозділ “Беркут” жорстоко розігнав мітингувальників. Ці події змістили акцент протестів із проєвропейського на антиурядовий, а також додали їм масовості. На Майдані було сформовано 15 загонів цивільної самооборони, які назвалися “сотнями”. Вранці 18 лютого 2014 р. демонстранти пішли до Верховної Ради, де депутати мали розглянути зміни до Конституції України. Однак канцелярія парламенту відмовлялася реєструвати цей документ, що викликало обурення серед мітингувальників і призвело до сутичок із силовиками. 20 лютого протестувальники перейшли в контрнаступ, і, незважаючи на значні втрати, змогли зайняти Український дім, Жовтневий палац і відтіснити силовиків до урядового кварталу. Загалом з 18 по 21 лютого на Майдані загинули понад 100 осіб. Всіх їх згодом назвуть “Небесною Сотнею”. 21 лютого Парламент абсолютною більшістю голосів (386) схвалив у цілому Закон “Про відновлення дії

окремих положень Конституції України 2004 року”. У ніч з 21 на 22 лютого В.Янукович із найближчим оточенням покинув країну. 23 лютого народні депутати 328-ма голосами ухвалили постанову “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”.

© Гонюкова Л.В.

РЕВОЛЮЦІЯ НА ГРАНІТІ – кампанія широкомасштабних ненасильницьких акцій громадської непокори, організована українською молоддю, переважно студентами з 02 по 17 жовтня 1990 р. в УРСР. Стрижем протестних подій було студентське голодування на площі Жовтневої революції в Києві (Майдан Незалежності). Протести завершилися підписанням постанови Верховної Ради УРСР, яка гарантувала виконання майже всіх вимог учасників протесту: недопущення підписання нового Союзного договору; перевиборів Верховної Ради УРСР на багатопартійній основі; проходження військової служби юнаками-українцями на території України; націоналізації майна Компартії України та ВЛКСМ; відставки голови Верховної Ради УРСР Л.Кравчука та голови Ради Міністрів УРСР В.Масола.

© Гонюкова Л.В.

РЕВОЛЮЦІЯ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ – сума корінних і якісних змін, що відбуваються під впливом науково-технічного прогресу в засобах збройної боротьби, і докорінно змінюють будівництво та підготовку збройних сил, способи ведення воєнних дій і війни в цілому. Виокремлюють шість революцій у військовій справі: перша революція пов’язана із застосуванням спеціально виготовленої холодної зброї; друга (XII–XIII ст.) – із винайденням пороху, а з ним – вогнепальної зброї; третя (середина XVIII ст.) – із винайденням наріз-

ної зброї й технологій її виробництва; четверта (кінець XIX ст.) – із винайденням автоматичної зброї, яку у великій кількості почали встановлювати на танках, літаках, кораблях; п’ята (1945 р.) – із появою ядерної зброї, а з нею вперше виникла можливість безконтактної ракетно-ядерної війни; шоста (кінець XX ст.) – із появою високоточної звичайної зброї, а з нею і безконтактних війн.

© Шевченко М.М.

РЕГІОН – територія, що вирізняється з-поміж інших територій специфічними характеристиками; в Україні – це область, територія Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя.

© Дегтярьова І.О.

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, інших акторів щодо розвитку регіонів у певний період часу.

© Дегтярьова І.О.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОЕКТНИЙ ОФІС (РПО) – виокремлена спеціалізована структура, що може бути створена в органах управління регіоном (областю) у різних організаційно-правових формах (робоча група з делегованими повноваженнями, реструктуризація й перерозподіл функцій, виокремлений структурний підрозділ в існуючих органах влади, створення окремого комунального підприємства, діяльність на засадах аутсорсингу чи аутстафінгу тощо) і має основним призначенням координацію проектної діяльності суб’єктів публічного управління на певній території (територіальних громад, органів влади, залучених інституцій) з орієнтацією на підвищення рівня методологічної, технологічної, інструментальної та в цілому – професійної зрілості цієї діяльності для дійової

реалізації завдань управління розвитком території шляхом реалізації організаційно-методичних, консультаційних, навчально-компетентнісних, моніторингових, комунікативно-інформаційних та інших груп функцій.

© Шаров Ю.П.

РЕГУЛЬОВАНИЙ РОЗВИТОК – комплексна управлінська діяльність із забезпечення дотримання принципів сталого розвитку, що полягає у цілеспрямованому контролі за змінами: прогнозуванні й керуванні компенсацією найбільш небезпечних виявлених тенденцій і диспропорцій розвитку з метою створення гідних умов існування у згоді з природою і не за рахунок майбутніх поколінь.

© Клешина Г.М.

РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН – упорядкування відносин між соціальними спільнотами, утвореннями, групами та окремими індивідами в різних сферах життя суспільства на основі спеціально встановлених або об'єктивно сформованих і загальновідомих соціальних норм і правил.

© Карамішев Д.В.

РЕЖИМ У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ – особливий порядок, який може вводитися в районі проведення антитерористичної операції на час її проведення і передбачати надання суб'єктам боротьби з тероризмом визначених Законом України “Про боротьбу з тероризмом” спеціальних повноважень, необхідних для звільнення заручників, забезпечення безпеки і здоров'я громадян, які опинилися в районі проведення антитерористичної операції, нормального функціонування державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій. Антитерористична операція проводиться лише за наявності реальної загрози життю і безпеці громадян, ін-

тересам суспільства або держави у разі, якщо усунення цієї загрози іншими способами є неможливим. Рішення щодо проведення антитерористичної операції приймається залежно від ступеня суспільної небезпеки терористичного акту керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України за письмовим дозволом Голови Служби безпеки України або керівником координаційної групи відповідного регіонального органу Служби безпеки України за письмовим дозволом керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, погодженим із Головою Служби безпеки України. Про рішення щодо проведення антитерористичної операції негайно інформується Президент України. Антитерористичним центром при Службі безпеки України антитерористична операція проводиться в разі, коли: терористичний акт загрожує загибеллю багатьох людей чи іншими серйозними наслідками або якщо його вчинено одночасно на території кількох областей, районів чи міст; ситуація, пов'язана із вчиненням або загрозою вчинення терористичного акту, є невизначеною щодо причин та обставин її виникнення і подальшого розвитку; вчинення терористичного акту зачіпає міжнародні інтереси України та її відносини з іноземними державами; реагування на вчинення дій з ознаками терористичного акту належить до компетенції різних правоохоронних та інших органів виконавчої влади; очевидно є неможливість відвернення або припинення терористичного акту силами правоохоронних та місцевих органів виконавчої влади окремого регіону. В інших випадках антитерористична операція проводиться за погодженням з керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України самостійно координаційною групою відповідного регіонального органу Служби безпеки України або органом виконавчої влади відповідно до їх компетенції.

© Клименко Н.Г.

РЕЗУЛЬТАТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – наслідки сукупності напрацьованих історичним досвідом, науковими знаннями і талантом людей навичок, умінь, способів і засобів доцільних дій людини у сфері управління; те, що отримано/досягнуто внаслідок діяльності/бездіяльності специфічного виду праці людей, який потребує відповідної професійної підготовки і застосування відповідних прийомів, форм і методів.

© Приходченко Л.Л.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – міра досягнення проголошених цілей політики. Результативність вимірюється: на етапі формування політики – як співвідношення між бажаними кінцевими результатами політики (що визначаються на основі цілей) і прогнозованими (для кожного із запропонованих варіантів вирішення суспільної проблеми) результатами; на етапі оцінювання реалізованої політики – як співвідношення між прогнозованими (очікуваними) результатами і фактично досягнутими. Під час визначення результативності не беруться до уваги затрати на проведення політики, на відміну від ефективності політики.

© Кілієвич О.І.

РЕІНЖІНІРИНГ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – перебудова (перепроєктування) процесів, що протікають у системі публічної служби для досягнення радикального покращення її функціонування та розвитку. Реінжиніринг – це складний, багатофакторний процес, що ініціюється змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі органу публічної влади (системна криза, низька адаптивність до змін тощо). **Р.с.п.с.** пов'язаний зі зміною цілей її функціонування, завдань, функцій тощо. У цьому контексті важливими стають механізми розробки теоретико-методологічних ос-

нов **Р.с.п.с.** та визначення підходів впровадження отриманих наукових результатів у практику публічної служби України.

© Пахомова Т.І.

РЕІНЖІНІРИНГ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ – докорінна перебудова (радикальне перепланування, кардинальна реорганізація, переосмислена мотивація та переорієнтація) діяльності органів публічної влади, яка спрямована на здійснення владних повноважень із застосуванням комплексу інноваційних методів, технологічних засобів та комунікації з метою підвищення ефективності й якості прийняття управлінських рішень.

© Карпенко О.В.

РЕЙДЕРСТВО – антисуспільне явище, що пов'язане зі спробами здійснення перерозподілу власності (шляхом захоплення підприємств та організацій, фіктивної купівлі акцій, прийняття неправомірних судових рішень, корпоративного шантажу тощо), з огляду на недосконалість законодавства у сфері захисту прав власності та інші суспільні проблеми.

© Чернятевич Я.В.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ – процедура зміни раніше визначеного порядку, строків та умов сплати відсотків за кредитами і погашення основної суми боргу. Реструктуризації підлягають як внутрішні, так і зовнішні запозичення. Перші є переважно примусовим заходом, що забезпечується значною регулюючою роллю держави в економіці багатьох країн. Реструктуризація як метод розв'язання боргової проблеми призводить до порушень зобов'язань уряду перед кредиторами, тому вона завжди має репутаційні наслідки – негативно впливає на інвестиційну привабливість та економічне зростання. Проте за надмірного рівня боргового навантаження реструктуризація боргу є неминучою.

© Соколова О.М.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів, засобів та форм організації місцевого самоврядування, застосовуваних стимулів, інституційних, методичних, організаційних, управлінських і фінансових інструментів та механізмів, які впливають на процеси розвитку, органічна взаємодія яких здатна створювати, підтримувати і збільшувати можливості розвитку громад і впливати на раціональне використання і поповнення потенціалу їх територій для забезпечення сталості розвитку. Усі ресурси об'єктивно пов'язані між собою та відповідають характеристикам територіальних громад та їх місцевого самоврядування, його функціям і завданням сьогодення, майбутнім стратегіям розвитку.

© Бобровська О.Ю.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ характеризується наявними ресурсами і складається з таких основних видів потенціалів, як економічний, поселенський, природний, трудовий, соціальний, інформаційний, фінансовий та ін. Це поліструктурне та багаторівневе утворення, що характеризується різноманітними типами сполучення видів ресурсів, які сприяють досягненню стратегічних цілей.

© Кризина Н.П.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ – сукупність взаємопов'язаних ресурсів території, які використовуються для забезпечення життєдіяльності територіальної спільноти, а також відносин власності між їх володарями, яка має бути об'єктом управління для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із застосуванням сучасних методів ресурсного менеджменту.

© Кризина Н.П.

РЕФОРМА (РЕФОРМИ) ОСВІТИ – процес еволюційних, поступових, довготермінових змін (часткових, кардинальних, радикальних, системних, комплексних тощо) у системі освіти, що ініційовані на урядово-адміністративному рівні й здійснюються під контролем органів публічного управління та громадськості, регулюються законодавчими актами в контексті суспільно-політичних, соціально-економічних та педагогічних детермінант.

© Гаєвська Л.А.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ – сукупність принципів, методів, засобів, форм та механізмів управління бюджетним процесом в умовах невизначеності, а також специфічний вид діяльності управлінців щодо виявлення об'єктивних і суб'єктивних чинників, що породжують ризики у сфері публічних фінансів та застосування відповідного інструментарію мінімізації ризиків у разі неможливості їх уникнення.

© Мороз В.В.

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ (АТУ) – комплексний інструмент антикризового управління в АТУ, побудований на засадах проактивного управління системно визначеними ризиками в просторі “стратегічне–поточне–антикризове управління” з метою адаптації та ситуаційної зміни стратегії залежно від ідентифікованого рівню кризової небезпеки.

© Шаров Ю.П.

РИНКОВА ВАРТІСТЬ НЕРУХОМОСТІ – найбільш вірогідна сума грошей, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем і продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що

кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу.

© Дехтяренко Ю.Ф.

РИНОК КОРУПЦІЙНИХ ПОСЛУГ – нелегальний ринок тіньових послуг, де корупційні оборудки мають ознаки ринкового обміну та характеризуються дуалістичною природою взаємозв'язку “тіньова економіка – корупція”.

© Дяченко С.А.

РИНОК МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ – сукупність емітентів, інвесторів, саморегульованих організацій, професійних учасників ринку та відносин між ними з приводу емісії, обігу та обліку муніципальних боргових зобов'язань. У більш широкому розумінні ринок муніципальних позик – це інститут, що створює та забезпечує обіг фінансових активів, які є постійним джерелом боргового фінансування інвестиційних програм та проектів місцевих територіальних колективів.

© Дяченко С.А.

РИНОК МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ – 1) складова частина сфери обміну в містах, селищах та селах, яка входить до третинного сектору економіки і є провідною у розвинених країнах в епоху постіндустріалізму, організована за законами товарного виробництва й обігу з пріоритетним значенням зворотних зв'язків, які надають необхідну інформацію з попиту, реакції споживачів на ціни, дають змогу за допомогою механізму ринкового чи державного регулювання впливати на технологію і організацію надання муніципальних послуг, економічну поведінку їх надавачів і споживачів; 2) сукупність соціально-економічних відносин між органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого само-

врядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету і споживачами послуг на їх користь у зв'язку з наданням різноманітних муніципальних послуг.

© Ігнатенко О.С.

РІВНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ – система шаблів здійснення права на місцеве самоврядування та функціонального позиціонування елементів системи місцевого самоврядування. Зумовлюється структурою адміністративно-територіального устрою України та характеризується специфічними комплексами функцій і повноважень. Першим (первинним або базовим) є рівень села, селища міста, тобто територіальної громади, яка є носієм права на місцеве самоврядування в Україні. На цьому рівні обираються сільські, селищні, міські ради, які формують відповідні виконавчі органи та обираються, відповідно, сільські, селищні, міські голови. Другим (субрегіональним) є рівень району, третім (регіональним) – області, де формуються, відповідно, районні та обласні ради, їх депутатський корпус обирає голову відповідної ради та формує виконавчий апарат, який згідно із законодавством здійснює аналітичне, інформаційне, технічне тощо забезпечення діяльності ради. Вирізняють також “мікрорівень” місцевого самоврядування, до якого відносять органи самоорганізації населення, і, окремі фахівці, районні у місті ради. Функції та повноваження “мікрорівня” є вторинними і похідними відносно базового рівня.

© Колтун В.С.

РІШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКЕ – усвідомлений цілепокладаючий акт впливу суб'єкта управління на об'єкти управління з метою досягнення поставленої мети, забезпечення інтересів та задоволення потреб в управлінні.

© Чала-Кукишина О.В.

РОЗВИТОК – процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших змін у певних сферах, галузях або на певних територіях.

© Дегтярьова І.О.

РОЗВИТОК ЕЛІТИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ – специфічний, прогресивно спрямований, соціально зумовлений процес змін особи – представника еліти в державному управлінні, результатом якого є виникнення якісно нових аксіологічних характеристик особистості та формування нової особистості; при цьому формування та розвиток еліти слід розглядати разом як взаємопов'язані процеси.

© Сурай І.Г.

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – прогресивно спрямований процес змін особи, який є зумовленим потребами модернізації публічної служби, результатом якого є виникнення нових якісних характеристик персоналу публічної служби.

© Сурай І.Г.

РОЗПОДІЛЬЧА ФУНКЦІЯ – перерозподіл органами публічного управління ресурсів між суб'єктами економічної діяльності, територіально-адміністративними одиницями, формами власності та соціальними групами населення. Реалізація **Р.ф.** досягається у тому числі за рахунок включення до цін окремих товарів акцизного збору, податку на додану вартість та інших податкових платежів, які спрямовуються до загальнодержавного та місцевих бюджетів.

© Миколайчук М.М.

РОЗПОРЯДЧІ ДОКУМЕНТИ – вид документів тимчасового характеру, у яких фіксують поточні рішення з адміністративних питань, а також питань управління, взаємодії, забезпечення і регулювання діяльності органів влади, установ,

підприємств, організацій їх підрозділів і посадових осіб.

© Клешня Г.М.

РОЗСЕЛЕННЯ МІСЬКОГО І СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ. Розселення – це складний суспільно-просторовий процес, який характеризує історично сформовану та територіально організовану мережу поселень, між якими існують стійкі зв'язки (виробничі, соціальні, адміністративні та ін.). Основними складовими розселення виступають: територія, населення, довкілля, виробнича та соціальна інфраструктура населеного пункту. Сучасні закономірності розвитку і територіальної організації розселення мають такі принципи: самодостатність розселення (саморозвиток та самоуправління в умовах розширення засад місцевого самоврядування та децентралізації влади); збалансованість розселення (забезпечення пропорційності структури поселенської мережі); системність розселення (посилення міжпоселенських демографічних, економічних і соціальних зв'язків); соціальна орієнтація розселення (досягнення соціальних статусів поселень та поліпшення міського та сільського способів життя населення); різноманітність форм територіальної організації розселення (впровадження та відродження різних форм розселення, які максимально б відповідали до особливостей тих чи інших місцевостей); екологічна рівновага розселення (ужиття різноманітних заходів, спрямованих на вирішення гармонізації екологічної рівноваги між поселеннями та природним середовищем). Умовно розселення прийнято розподіляти на міське й сільське. До міських належать ті поселення, які відповідають установленим чинним законодавством критеріям і мають офіційний статус міських. Сільське розселення включає сукупність сільських населених пунктів території. До сільських поселень належать усі інші. Міське роз-

селення – один із елементів комплексного соціально-економічного розвитку міських поселень. Основними формами територіальної організації міського розселення є міста та селища міського типу. Сільське розселення – це форма територіальної організації життя населення на позаміській території у вигляді сукупності сіл, хуторів та поселень інших типів, призначених для постійного або тимчасового проживання. Воно відрізняється від міського тим, що забезпечує виконання переважно інших господарських функцій (сільськогосподарське виробництво, лісове й лісопромислове гос-

подарство, рекреаційне обслуговування, природоохоронні функції). Сільське розселення відзначається меншою людністю поселень, переважанням малоповерхової забудови і поширеністю односімейних житлових будинків. Основна частина сільського розселення складається із поселень, що безпосередньо пов'язані з сільськогосподарським виробництвом. Крім того, існують сільські поселення несільськогосподарського типу – промислові, лісопромислові, лісоохоронні, транспортні, рекреаційні, а також змішані агропромислові.

© Орлатий М.К.

С

САМОАНАЛІЗ УПРАВЛІНСЬКИЙ – технологія та механізм пізнавальної діяльності, що передбачає внутрішнє дослідження самого себе й особистісних мотивів в управлінській діяльності. Це індивідуальна практика внутрішньої роботи, в основу якої покладено механізм рефлексії, що є невід’ємним складником глибшого пізнання себе та самовдосконалення і націлена на розвиток особистості, лідерства й управлінської компетентності.

© Гурієвська В.М.

САМООСВІТА ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ – цілеспрямований процес і результат самостійного оволодіння цілісною системою знань, умінь та навичок у сфері публічного управління відповідно до професійних та індивідуальних потреб публічного службовця. З огляду на дефініції самоосвіти виділимо її основні сутнісні характеристики, зокрема, це: своєрідний вид навчання протягом усього життя; освіта, яку здобувають самостійно, за межами навчальних закладів, без допомоги того, хто навчає; вид вільної діяльності особистості, що характеризується її вільним вибором і спрямованістю на задоволення потреб у соціалізації, самореалізації, підвищенні культурного, освітнього, професійного та наукових рівнів; процес навчання, який веде до збагачення інтелекту та розвитку особистості загалом, відповідно до її соціальних, професійних та індивідуальних потреб.

© Нестеренко Г.П.

САМОРОЗПУСК ПАРЛАМЕНТУ – припинення повноважень парламенту у зв’язку із відсутністю конституційної більшості від загальної чисельності депутатів, спричиненої добровільним складанням мандатів частиною парламентарів.

© Григорович Л.С.

САМОСВІДОМІСТЬ НАЦІОНАЛЬНА – 1) усвідомлення нацією самої себе, сенсу свого існування, своїх національно-державних, соціально-економічних, політичних, духовних ідеалів, цінностей, цілей та інтересів, спільності історичної долі, свого місця серед інших національних спільнот на основі уявлень про саму себе і представників інших націй; 2) усвідомлення особистістю себе часткою певної національної спільноти та оцінка себе як носія національних цінностей, що склалися в процесі тривалого історичного розвитку національної спільноти, її самореалізації як суб’єкта соціальної дійсності.

© Карлова В.В.

СВІДОМІСТЬ – 1) вища форма відображення дійсності, дана в системі емоційних і понятійних форм, властивій тільки людині; 2) спосіб відношення людини до світу і самої себе, виражений у різних культурних утвореннях; 3) розуміння людиною свого власного існування, свого призначення і свого місця у світі; 4) внутрішній світ людини – світ почуттів, думок, ідей, оцінок, ідеалів і інших різних духовних феноменів, що існують

в ідеальній формі й у цьому відношенні протиставляються матеріальному; 5) суб'єктивна реальність, яка відкривається людині в її життєвій практиці, але й сама життєва практика – результат С.

© Карлова В.В.

СВІДОМІСТЬ НАЦІОНАЛЬНА – сукупність соціальних, політичних, економічних, духовноморальних, філософських, релігійних знань, уявлень, поглядів, які характеризують й зумовлюють життєдіяльність нації; ґрунтується на уявленнях спільноти про спільні цінності, норми, традиції, спільне походження, спільну територію проживання, спільну історичну долю, мову, соціально-економічні набутки, які акумулюються в особливостях духовного розвитку, політичних інституціях, національних інтересах і традиціях, національній мрії, національній ідеї, національній ментальності, національному характерові, національній психології.

© Карлова В.В.

СВІДОМІСТЬ СУСПІЛЬНА – сукупність ідей, теорій, поглядів, уявлень, почуттів, вірувань, емоцій людей, настроїв, у яких відображається природа, матеріальне життя суспільства і вся система суспільних відносин.

© Карлова В.В.

СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ – цілісна функціональна система публічного управління та адміністрування з метою об'єднання оперативних спроможностей складових сектору для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації, виклики й загрози національній безпеці держави та постійного підтримання і нарощування оперативних спроможностей визначених сил безпеки і оборони в готовності до виконання завдань за призначенням.

© Абрамов В.І.

СЕКТОРАЛЬНА/ГАЛУЗЕВА ПОЛІТИКА – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій щодо розвитку певної сфери чи галузі (міжнародна, екологічна, економічна, макроекономічна, промислова, освітня, гуманітарна, соціальна та ін.).

© Дегтярьова І.О.

СЕМІОТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ – окремий напрям досліджень у галузі державного управління, об'єктом якого є процеси та явища, пов'язані з формуванням, розвитком та функціонуванням семіотичних елементів (знаки, символи, складні семіотичні форми – образ, ритуал, міф тощо) та їх систем у державному управлінні. Предметом семіотики державного управління є: семіотичні форми (знаки, символи та їх комплекси), семіотична підсистема, семіотичний простір, семіотична реальність державного управління, а також семіотична діяльність у державному управлінні.

© Дрешпак В.М.

СЕРВІСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – функція публічного врядування, сутність якої полягає в наданні управлінських послуг фізичним та юридичним особам, які є їх одержувачами – клієнтами (споживачами), а публічні службовці – надавачами (виконавцями), що реалізують ці послуги від імені держави.

© Карпенко О.В.

СЕРВІСНА КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ – якісно новий підхід до розуміння соціального призначення держави, що характеризується специфічною формою організації публічної влади, спрямованою на пріоритетність надання послуг, і передбачає розвиток мережеских форм управлінської взаємодії, прозорість і відкритість діяльності органів публічної влади, чутливість до запитів громадян; розвиток кадрового потенціалу публіч-

ного управління; залучення до співпраці неурядових організацій, надання “онлайн-нових” послуг тощо.

© Колосовська І.І.

СЕРВІСНО-ОРІЄНТОВАНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА – цілеспрямований курс дій органів влади та сукупність засобів (механізмів, інструментів, важелів, способів), які реалізуються для створення, забезпечення, функціонування та розвитку сервісної держави. Результатом вироблення **С.-о.д.п.** є надання управлінських послуг для забезпечення інтересів, прав, потреб як суспільства, так і окремого громадянина.

© Карпенко О.В.

СЕСІЯ ПАРЛАМЕНТУ – основна організаційна форма роботи парламенту, що складається з пленарних засідань парламенту та засідань постійних парламентських комітетів та комісій.

© Григорович Л.С.

СИСТЕМА БАЗОВИХ ЦІННОСТЕЙ СУСПІЛЬСТВА – система моральних, політичних, національних, соціальних, громадянських цінностей, погоджена і схвалена суспільством у процесі загальнонаціонального діалогу, яка виступає орієнтиром нації на шляху державотворення.

© Карлова В.В.

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ – сукупність взаємопов’язаних і взаємозалежних структурних компонентів, що органічно поєднує у своїй структурі компоненти: об’єкти інформаційної безпеки; органи державної влади, що безпосередньо та опосередковано опікуються питаннями забезпечення інформаційної безпеки; професійну спільноту фахівців-управлінців у сфері інформаційної безпеки; професійну діяльність державної служби щодо кадрового за-

безпечення інформаційної безпеки; процеси реалізації управлінських функцій у сфері інформаційної безпеки; технології антикризового стратегічного управління інформаційною безпекою; технології державного реагування на загрози інформаційній безпеці; відносини і зв’язки, які виникають між суб’єктами забезпечення інформаційної безпеки, сукупна дія яких дає змогу досягнути національних цілей щодо захисту інформаційного суверенітету.

© Зозуля С.О., Шевченко М.М.

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – складова системи забезпечення національної безпеки, що є сукупністю взаємопов’язаних та взаємозумовлених механізмів та суб’єктів економічної діяльності, які на основі діючого законодавства здійснюють економічну політику з метою реалізації національних інтересів в економічній сфері.

© Чернятевич Я.В.

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – сукупність державних і громадських інститутів, що діють в інтересах досягнення високого рівня захищеності людини, суспільства та держави в різних сферах життєдіяльності, а також законодавство, що регламентує відносини у сфері забезпечення безпеки.

© Абрамов В.І.

СИСТЕМА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ – множина суб’єктів фінансового моніторингу та інших державних органів, які за допомогою встановлених законодавством повноважень, форм і методів контрольно-наглядової діяльності здійснюють заходи адміністративно-правового, фінансово-правового, кримінально-правового, оперативного-розшукового характеру, що

надають можливість виявляти, перевіряти та розслідувати злочини, пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

© Сокіл В.В.

СИСТЕМА ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ – модель оцінювання діяльності організацій в публічному управлінні. Базується на комплексному підході до оцінки матеріальних і нематеріальних активів (ураховує фінанси, маркетинг, внутрішні процеси, навчання, зростання). Придатна для використання з метою забезпечення зв'язку між стратегічними цілями та операційною діяльністю.

© Москаленко С.О.

СИСТЕМА МАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ – абстрактна модель призначена для дослідження якості роботи реальних об'єктів, які реалізують однорідні елементарні операції обслуговування вимог (надання послуг). Термін “масове” передбачає багаторазову повторюваність операцій і статистичну стійкість процесів у цілому. Складовими частинами СМО є прилади обслуговування і канали надходження вимог. Основними завданнями, що вирішуються за допомогою моделей СМО, є оптимізація кількості приладів обслуговування, процесів та дисципліни обслуговування, порядку формування черги.

© Шнига П.С.

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ – сукупність визначених національним законодавством взаємопов'язаних елементів, які є суб'єктами здійснення місцевого самоврядування на різних рівнях управління відповідно до конституційного ладу та адміністративно-територіального устрою держави. Її основними складовими є територіальні громади, представницькі й виконавчі органи та посадові особи місцевого самоврядування. Кількість елементів системи може збільшуватися або зменшуватися.

Окремі елементи мають необов'язковий (факультативний) характер, тобто не завжди запроваджуються в однакових умовах. С.м.с.У. відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування” включає обов'язкові елементи (територіальні громади; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; староста; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення) та факультативний (районна у місті рада).

© Бородін Є.І.

СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ – внутрішня будова національної безпеки, що відображає діалектику взаємодії потреб загальнонаціонального значення, національних цінностей, інтересів, пріоритетів, цілей і завдань та викликів й загроз людині, суспільству та державі, а також сукупність нормативно-правових актів та створених на їх основі інститутів безпеки з відповідними механізмами їх взаємодії. Система національної безпеки України є складовою європейської та глобальної (універсальної) системи безпеки.

© Абрамов В.І.

СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) єдність і взаємозв'язок органів державного і муніципального управління (суб'єктів публічного адміністрування) та тих об'єктів управління, стосовно яких вони реалізують свої управлінські впливи: їх охороняють, змінюють або розвивають; 2) поєднує адміністративні органи (органи публічного управління), органи територіального самоуправління, професійні органи самоуправління, інші державні установи (фонди, незалежні установи, ради), державні і приватні юридичні і фізичні особи.

© Драгомирецька Н.М.

СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – 1) сукупність органів державного управління та місцевого самоврядування, що справляють організуючий вплив на суспільні відносини шляхом реалізації управлінських функцій у межах визначеної компетенції на підставі законодавства, а також взаємовідносин між цими органами; 2) сукупність суб'єктів та об'єктів публічного управління, а також взаємовідносин між ними.

© Яцук В.А.

СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ – 1) узгоджена за цілями та стратегічними пріоритетами діяльність державних і недержавних інституцій, здійснювана у зв'язку з реалізацією стратегічних комунікацій та спрямована на суспільні інформаційні відносини, зокрема на їх становлення та розвиток, регулювання і безпеку; 2) інформаційна та ціннісно-ідеологічна передумова формування як інформаційної, так і загальнонаціональної самоідентичності, збереження національної, культурної та інформаційної самобутності української автохтонності, політичної, безпекової та інформаційної нації, реалізація в практичній площині цілісного виміру інформаційної стратегії.

© Савков А.П.

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ – упорядкована множина заходів щодо здійснення постійного спостереження та фінансового контролю за діяльністю суб'єктів у сфері економіки та публічного управління, що передбачає використання прийомів і методів збирання, систематизації, обробки та аналізу інформації для забезпечення економічної безпеки держави, виявлення чинників правопорушень в економічній сфері, прогнозування економічних процесів, визначення стану економіки держави, системи публічного управління, регіону, підприємства, установи та ін.

© Сокіл В.В.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – методологія, яка розглядає публічне управління як цілісний комплекс взаємопов'язаних елементів та сукупність взаємодіючих об'єктів. У разі використання системного підходу рішення в публічному управлінні приймаються на основі аналізу всіх істотних зв'язків і процесів як усередині структури, так і із зовнішнім середовищем.

© Дуда А.В., Осьмак А.С.

СИСТЕМНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД – спосіб представлення будь-якого виду діяльності її головними взаємозв'язаними складовими: основним та управлінським процесами, ресурсним забезпеченням, провідними видами та способами супроводу.

© Попов С.А.

СИСТЕМОЦЕНТРИЗМ ПОЛІТИЧНИЙ – 1) світоглядний принцип тоталітаризму, який призводить до швидкого виснаження творчих сил держави, а також до втрати зв'язку з реальними суспільними потребами; 2) система цінностей, у якій людина взагалі не береться до уваги, або розглядається як допоміжний засіб чи фактор, здатний принести користь лише для досягнення надособистісних цілей.

© Пашко Л.А.

СИТУАЦІЙНИЙ ЦЕНТР – 1) важливий інструмент стратегічного прогнозування та планування у сфері національної безпеки; 2) організаційно-технічна система, яка забезпечує збирання (добування), накопичення і обробку експертами та аналітиками інформаційних ресурсів із метою оперативної розробки та прийняття ключових державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки і оборони.

© Устименко О.В.

СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – вид публічної

служби, виникнення якого пов'язане з конституційно-правовими умовами формування організаційної самостійності місцевого самоврядування як форми публічної влади. **С.о.м.с.** забезпечує управлінські потреби територіальних громад за допомогою заміщення громадянами посад в органах місцевого самоврядування та здійснення ними на професійній основі діяльності щодо вирішення питань місцевого значення в рамках компетенції відповідних органів. **С.о.м.с.** як складова частина системи місцевого самоврядування повинна забезпечувати максимальну наближеність її суб'єктів до народу (населення), їх підзвітність і підконтрольність територіальній громаді, можливості для громадян справляти дієвий вплив на кадровий склад і функціонування органів місцевого самоврядування.

© Газарян С.В.

СЛУЖБА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ – структурний підрозділ організації, який опікується питаннями управління персоналом (планування потреби у персоналі; забезпечення оптимального складу і структури персоналу організації через відбір, залучення, оцінку, розвиток і мотивацію персоналу; ведення кадрового діловодства). Важливою функцією служби управління персоналом стає створення умов для реалізації і розвитку особистого потенціалу на користь організації. У сучасному світі персонал розглядається як стратегічний ресурс, здатний забезпечити конкурентоспроможність компанії у довгостроковій перспективі. Відтак, акцент в управлінні персоналом зміщується в бік стратегічного планування, формування та розвитку організаційної культури, розвитку прихильності й лояльності своїх співробітників.

© Статівка Н.В., Надточій А.О.

СЛУЖБОВА КАР'ЄРА – послідовність етапів професійного (професійно-кваліфікаційного, професійно-посадового)

розвитку людини в трудовій діяльності як однієї з основних сфер її життя; пов'язується з динамікою соціально-економічного становища, статусно-рольових характеристик, форм соціальної активності людини в трудовій діяльності.

© Сурай І.Г.

СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЇ – цифрові технології, за допомогою яких здійснюється управління без участі людини. “Розумні” технології є сукупністю процесів (способів), які забезпечують технологічну адаптацію засобів цифрової трансформації до умов середовища за допомогою сенсорної системи управління.

© Карпенко О.В., Гуменна К.Р.

СМИСЛОВА ВІЙНА – складова частина фізичної війни, що спрямована на зміну мислення та поведінки супротивника за допомогою нав'язування йому вигідних агресору значень, смислів, цінностей. **С.в.**, на відміну від інформаційної, яка спотворює факти, змінює розуміння – переконання й самоідентифікацію особи. Об'єктом атаки цієї війни є глибинні структури мислення – матриці, патерни, фрейми (Дж.Лаккофф), за допомогою яких визначається значення (сенси) повсякденних подій. Відповідно формуються симулякри – заміна реального його спотвореною віртуальною копією-фантомом, що тиражується й передреальності як смислова канва її трактування. Типовими симулякрами сучасної **С.в.** РФ проти України є “русский мир”, “братні народи” тощо. Російська пропаганда спекулює також на притаманному значній частині українського народу архетипові “меншовартості” та відсутності усталених соціальних і особистісних цінностей. Успішне протистояння смислової інтервенції з боку РФ полягає в проведенні послідовної політики утвердження української ідентичності – в назвах, контенті про-

грам ЗМІ та змісті соціальних трансформацій.

© Петровський П.М.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ – добровільно взяті на себе бізнесом, такі що перевищують законодавчо встановлені норми, зобов'язання проводити політику, приймати рішення та розвивати напрями діяльності виходячи з пріоритетних цілей та цінностей суспільства. Стратегія розвитку, рішення та оперативна діяльність бізнес-структур повинні сприяти сталому розвитку суспільства; урахувувати очікування стейкхолдерів; відповідати діючому національному законодавству; узгоджуватися з міжнародними нормами поведінки; бути інтегрованими в діяльність всієї організації.

© Рейтерович І.В.

СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА – сукупність явищ і процесів, яка виникає і функціонує на основі певної єдності умов життєдіяльності людей, що перебувають у відносинах і зв'язках між собою і створюють деяку соціальну цілісність. **С.с.** утворюються процесами комунікації, спільної діяльності, взаємодії щонайменше двох індивідів тощо. Залежно від характеру системоутворювального чинника виділяють різні види **С.с.** За територіальною ознакою розглядають такі **С.с.**, як: село, поселення, місто. За ознакою власності та соціального статусу виділяють такі **С.с.** (або класи), зокрема: буржуазія, дрібна буржуазія, робітники, селяни, управлінці (або менеджери), службовці, науковці, допоміжний персонал тощо. За функціональною ознакою можна виділити: соціально-політичні, соціально-економічні та соціально культурні соціальні системи.

© Пухкал О.Г.

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ – 1) теоретично – одна з концептуальних форм випереджального відображення

соціальної дійсності, пов'язана з науково обґрунтованим визначенням альтернативних варіантів розвитку соціальних процесів і явищ; 2) практично – технологія управління, що може застосовуватися під час реалізації стратегії регіонального, соціально-економічного, соціально-гуманітарного розвитку для вирішення конкретних соціальних проблем у комплексі цілеспрямованої діяльності влади та громадянського суспільства.

© Клешина Г.М.

СОЦІАЛЬНИЙ ВУЗОЛ – кластер, який формує відносно відокремлену соціальну групу, члени якої об'єднані за територіальним, соціальним, професійним, проблемним чи іншими критеріями їх існування, що впливають на їх соціально-політичні установки, орієнтації, стереотипи та сформовані ними світогляд, переконання та уявлення.

© Попроцький О.П.

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК – незворотна спрямована зміна суспільства, яка приводить до виникнення нових суспільних відносин, інститутів, норм і цінностей і характеризується структурними зрушеннями якісного стану об'єкта та трансформацією його елементів та зв'язків.

© Карамішев Д.В.

СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – специфічний вид суспільних відносин, який виражає різноманітні зв'язки та взаємодії між соціальними суб'єктами в процесі їх життєдіяльності, урегульовані соціальними нормами в рамках відповідних соціальних інститутів, а також визначає соціальних суб'єктів у суспільному житті та забезпечує їх діяльність у розподілі життєвих благ, задоволенні матеріальних та нематеріальних потреб.

© Карамішев Д.В.

СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ – відносно стійкі форми соціальної організації

суспільних відносин та спільної діяльності людей, що історично склалися та характеризуються комплексом норм і правил, за допомогою яких організовується суспільне життя, забезпечується стійкість зв'язків у рамках соціальної організації суспільства, регулюються різні сфери життєдіяльності та функціонує механізм самоорганізації спільного життя людей і задоволення їхніх потреб, що забезпечує стабільне функціонування суспільства.

© Карамішев Д.В.

СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ – 1) у широкому сенсі – значущість явищ, предметів реальної дійсності з точки зору їх відповідності чи невідповідності потребам суспільства, соціальної групи, особи; 2) у вузькому сенсі – моральні й естетичні вимоги, вироблені людською культурою, які є продуктами суспільної свідомості, де вищою соціальною цінністю є людське життя, усі інші соціальні цінності (добробут, конституційні цінності, такі як: право на освіту, охорону здоров'я, захист та безпеку життя людини, працю, житло, рівність перед законом тощо) створюються, зберігаються та розвиваються людьми.

© Козаков В.М.

СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – 1) результати або продукти різноманітної діяльності людей, що покликані задовольняти матеріальні або духовні потреби народу; 2) національна і особиста гідність, почуття патріотизму, свободи, волі, справедливості формуються не лише відповідним змістом, формами і засобами виховання, а й з урахуванням етнічних та ментальних особливостей, які задають певні орієнтири поведінки індивіда та суспільства.

© Козаков В.М.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ (“М’ЯКІ”) ПРОЕКТИ МІСЦЕВОГО РОЗ-

ВИТКУ – проекти, які не є інвестиційними, тобто можуть реалізовуватися без капітальних видатків за поточні (або за грантові) кошти, не передбачають масштабних фінансових результатів, хоча й можуть забезпечувати певні прямі надходження до бюджету територіальної громади, є, переважно, короткостроковими чи середньостроковими, мало- або середньобюджетними, а сталість результатів таких проектів зумовлюється, насамперед, політичними, соціальними та інституційними факторами.

© Шаров Ю.П.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ – координована державою діяльність інституцій органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства з подолання наслідків посттравматичного стресового розладу (ПТСР) в учасників бойових дій. Ця діяльність поширюється й на мирних мешканців, що перебували в зоні військових конфліктів або емігрували з неї й отримали статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що відповідає англomовному терміну “internally displaced persons”.

© Ворона П.В.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ – система дій, поведінки та відносин, зумовлених: якостями суб'єкта, щодо прийняття рішення у сфері державного управління в умовах невизначеності та ризиків; характером соціального оточення, яке формує універсальну систему впливів на суб'єктів державного управління; місцем суб'єктів, які приймають рішення в ієрархії системи державної служби; рольовими, стильовими нормативними та корпоративними підходами, що домінують в органах державної влади та регулюють поведінку державних службовців.

© Воронов О.І.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕРЕВІРКА (ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ) – комплексний аналіз інформації про особу, виявлення розбіжності/відповідності заявлених та фактичних даних про особу, яка виявила бажання обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що має на меті недопущення до посад публічної служби осіб, які можуть вдаватися до неправомірної поведінки та (або) зловживання службовим становищем. **С.п.(п.с.)** є механізмом добору висококваліфікованих кадрів на публічній службі, які мають відповідати вимогам доброчесної поведінки. **С.п.(п.с.)** здійснюється стосовно осіб, які претендують на посади публічної служби, що передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища в органах публічної влади, та посад з підвищеним корупційним ризиком, тому **С.п.(п.с.)** розглядається як механізм запобігання корупції в органах публічної влади.

© *Рогова О.Г.*

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених законодавством формах із метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень.

© *Борщ Г.А.*

СПІКЕР ПАРЛАМЕНТУ – 1) голова (керівник) парламенту або палати парламенту; 2) депутат, який головує на пленарному засіданні парламенту.

© *Плотницька І.М.*

СПІЛЬНА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ – найважливіший елемент

спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу, який має на меті посилення можливостей Євросоюзу у сферах забезпечення миру та запобігання конфліктним ситуаціям, у тому числі боротьби з тероризмом, розповсюдженням зброї масового знищення, поширенням регіональних конфліктів та організованої злочинності.

© *Паламарчук Т.П.*

СПІЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ – сукупність дій з вироблення та реалізації публічної політики, яка ґрунтується на встановленні партнерських відносин між центральними й місцевими органами влади та зі споживачами певних послуг та ресурсів, які отримують певні права щодо ухвалення рішень стосовно нормативно-правових актів, програм, заходів. **С.у.** передбачає запровадження відповідних інструментів впливу представників залучених до вироблення політики спільнот, створення необхідних структур. Органи публічної влади діляться правами та відповідальністю із заінтересованими партнерами. Запроваджене у сферах публічної політики щодо користування природними ресурсами (рибальство, ліси тощо) **С.у.** поступово використовується в інших сферах. У молодіжному секторі Ради Європи **С.у.** визначають як модель участі молоді, яка передбачає спільну діяльність представників урядів та молодіжних організацій щодо визначення пріоритетів, бюджету, упровадження програм та розподілу ресурсів. Зазначений підхід використовується на національному, регіональному та місцевому рівнях.

© *Бородін Є.І.*

СПОЙЛ СИСТЕМА – система працевлаштування та кар'єрного просування посадових осіб органів публічного управління, основним принципом якої є надання привілеїв прихильникам, друзям та родичам, які сприяли перемозі політичної партії (сили) на виборах.

Термін народився в США з фрази сенатора Нью-Йорка Вільяма Л.Марсі після перемоги Ендрю Джексона на виборах Президента 1828 р.: “Здобич належить переможцю”. С.с. (також відома як патронажна система) є протилежністю меритократичної системи. Притаманна країнам, які традиційно базуються на племінній організації, родинних групах та локальному рівню.

© Миколайчук М.М.

СПРОМОЖНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ – територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об’єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров’я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Територіальна громада, яка відповідає критеріям спроможної, має належні ресурси та потенціал для виконання функцій і повноважень, передбачених чинним законодавством, демонструє тенденції розвитку.

© Колтун В.С.

СТАБІЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА – стан суспільства та політичної системи, для якого характерна певна стійкість, єдність, цілісність, здатність до ефективної та конструктивної взаємодії щодо досягнення цілей суспільного розвитку, а також мобілізації всього потенціалу держави й суспільства для захисту власних інтересів, подолання небезпеки.

© Шевченко М.М.

СТАЛІСТЬ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – здатність процесів життєдіяльності територіальних громад та їх ресурсного потенціалу створювати умови для побу-

дови, підтримки і збереження встановлених параметрів, векторів і напрямів їх позитивного розвитку територіальної спільноти, забезпечення взаємопідтримки і взаєморозвитку учасників процесів, недопущення зниження досягнутих результатів попереднього рівня розвитку і здатності протистояти негативним впливам. Сталість процесів ґрунтується на їх збалансованості й комплексності, виявляється у збереженні оптимальної структури, раціональному плині процесів, позитивних напрямках і темпах розвитку незалежно від впливу на параметри, що створюють і забезпечують умови керованості розвитку всієї сукупності чинників, зовнішніх факторів та їх траєкторій.

© Бобровська О.Ю.

СТАЛІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОЕКТУ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – здатність продукту та результатів проекту відповідати очікуванням бенефіціарів і забезпечувати мінімізацію ризиків отримання суспільних вигод від проекту в аспектах дії політичних, фінансово-економічних, соціальних та інституціональних факторів середовища проекту після завершення процесів виконання та грантової підтримки проекту.

© Шаров Ю.П.

СТАТУС ПРАВОВИЙ ОРГАНУ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – юридично встановлені: 1) покликання, роль і місце організаційно відокремленого елементу апарату публічної влади в цілісній системі цього апарату; 2) порядок утворення, організації та ліквідації, організаційна структура та засоби її функціонування; 3) сфера суспільно значущих справ, віднесених до його відання та надані повноваження, а також відповідальність за їх належне здійснення.

© Лукашук Н.В.

СТЕЙКХОЛДЕРИ – синонім поняття “заінтересовані сторони” – 1) ті, кого

зачіпає та чи інша проблема чи рішення, яке пропонується для її розв'язання та виробляється розуміння їх інтересів; 2) різні групи інтересів, що артикулюють інтерес, беруть участь у розробці програми публічної політики та справляють вплив на прийняття рішення.

© Ситник С.В.

СТИЛІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – сукупність способів вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень, зумовлених специфікою завдань, які стоять перед організацією. Розрізняють такі найхарактерніші **С.п.а.:** авторитарний (орієнтований на завдання, жорсткий контроль за виконанням завдань, чіткі межі допустимої поведінки, бюрократично-ієрархічна структура, деперсоніфікація); демократичний (децентралізація повноважень, залучення працівників до процесу підготовки рішень та контролю їх виконання, двосторонній обмін інформацією); ліберальний (постановка проблеми та створення умов для її розв'язання, делегування повноважень, свобода працівників при прийнятті рішень, координація, експертна оцінка кінцевого результату); ситуативний (врахування професійної культури працівників та трудового колективу).

© Шевчук Б.М.

СТИЛЬ УПРАВЛІННЯ – сукупність соціально зумовлених і закріплених у досвіді способів, форм і методів впливу суб'єкта на об'єкт управління. **С.у.** задає певні параметри функціонування управлінської системи, зумовлює тип взаємодії між її елементами, формує нормативи діяльності та поведінки людей в управлінському процесі відповідно до об'єктивних закономірностей розвитку суспільства.

© Приходченко Л.Л.

СТИЛЬ ПОЛІТИКА – манера поведінки політика, що відображає його індиві-

дуальні особливості, характер і спосіб його позиціонування та взаємодії в політичному середовищі.

© Гурієвська В.М.

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПЛАНІВ І ПРОГРАМ – процедура оцінювання ймовірних екологічних наслідків виконання планів і програм для довкілля, зокрема пов'язаних зі здоров'ям населення, яка поєднує визначення сфери застосування екологічного звіту та його підготовки, забезпечення участі громадськості й консультацій, а також урахування в плані чи програмі положень екологічного звіту та результатів участі громадськості й консультацій.

© Козаченко Т.П.

СТРАТЕГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ НАТО – офіційний документ, у якому визначені довгострокові цілі, характер та основоположні завдання НАТО в галузі безпеки. У ньому також надається характеристика новим умовам безпеки, уточнюються основи підходу Альянсу до безпеки та містяться напрями адаптації збройних сил країн – членів НАТО. Остання Стратегічна концепція ухвалена главами держав та урядів НАТО на саміті в Лісабоні 19 листопада 2010 р.

© Пошедін О.І.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – забезпечення комплексного соціально-економічного й культурного розвитку держави, суспільства та кожної особи. Визначення **С.м.п.у.** впливає із демократичної сутності публічного управління та доповнюється низкою інших положень. Мета публічного управління формується політичною системою, основу якої становить воля народу. Вона є необхідною складовою перспектив розвитку суспільства – суб'єктивною проекцією об'єктивного стану в майбутнє. Стратегічна мета доповнюється тактичними та оперативни-

ми цілями, які структуруються за напрямом управлінського впливу (економічні, соціальні, політичні, духовні тощо), за видами використовуваних засобів (організаційні, інформаційні, роз'яснюючі тощо). До безпосередніх цілей публічного управління відносять також такі, як: надання доступних і якісних адміністративних послуг; створення умов для реалізації громадянами їхніх прав і свобод; залучення громадськості до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань та деякі інші.

© Петровський П.М.

СТРАТЕГІЧНА ПОВЕДІНКА – діяльність суб'єкта публічного управління, яка визначається (зумовлюється) прийнятою стратегією або стратегічним рішенням. **С.п.** суб'єкта публічного управління базується на прийнятій стратегії: інші рішення, які приймаються цим суб'єктом, обов'язково узгоджуються зі стратегією (стратегічним рішенням) на певний період часу (часовий період, коли діяльність суб'єкта публічного управління детермінується обраною альтернативою рішення).

© Романюк С.А., Грабовський В.А.

СТРАТЕГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО СИЛАМИ ОБОРОНИ – цілеспрямована діяльність вищих органів державної влади та органів військового управління щодо будівництва, розвитку, всебічного забезпечення, підготовки та виконання завдань силами оборони щодо оборони України, захисту її суверенітету та територіальної цілісності й недоторканності.

© Устименко О.В.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – процес у рамках фундаментального циклу стратегічного публічного управління, який пов'язаний із координованим формулюванням суб'єктами стратегічного публічного управління (органами дер-

жавної та місцевої влади, місцевого самоврядування різних територіальних рівнів, представниками громадянського суспільства, а також бізнесу) пріоритетних суспільних цілей з метою реалізації суспільних цінностей, інтересів та потреб у певний часовий період. Конкретними формами стратегічного планування є стратегічні плани, стратегічні програми, стратегії (стратегічні документи), складовими яких є: цілі, пріоритети, заходи з їх реалізації, індикатори досягнення пріоритетів та цілей, ресурси (людські, фінансові, природні та ін.); усі складові стратегічного планування мають бути узгоджені в часі та просторі.

© Романюк С.А., Грабовський В.А.

СТРАТЕГІЧНЕ ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ – діяльність органів публічної влади, що полягає у свідомому виборі пріоритетних у певний історичний період суспільних цінностей, цілей, інтересів та потреб, реалізація яких здійснюється за участю членів суспільства на основі ефективних стратегій в умовах прийнятної вартості отримання суспільної вигоди. Фундаментальний цикл **С.п.у.** складається з формулювання стратегії (формулювання цілей, пріоритетів, заходів), імплементації стратегії (структура, повноваження, комунікації, координація) та оцінювання результатів імплементації стратегії (індикатори).

© Романюк С.А., Грабовський В.А.

СТРАТЕГІЧНЕ РІШЕННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – вибір суб'єктом публічного управління однієї з альтернатив, який визначає характер діяльності цього суб'єкта в певний період часу. Особливість **С.р.п.у.** полягає в тому, що з ним обов'язково мають бути узгоджені інші рішення, які приймаються суб'єктом публічного управління. Тим самим забезпечується ієрархічність рішень у публічному управлінні: стратегічне рішення детермінує (зумовлює) інші

рішення суб'єкта управління. Як тільки ця вимога перестає виконуватися, з цього моменту прийняте суб'єктом рішення перестає для нього бути стратегічним.

© Романюк С.А., Грабовський В.А.

СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ НОВОВВЕДЕНЬ – ієрархія взаємопов'язаних стратегічних та програмно-цільових рішень, що спрямовані на розв'язання слабо структурованих проблем, пов'язаних із масштабним оновленням організації та діяльності системи органів публічної влади на інноваційних засадах.

© Попов С.А.

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ – скоординоване та узгоджене всіма учасниками використання засобів комунікативного впливу держави на тривалий період, які втілюються у формі публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій. Реалізуються в інформаційному, фізичному, віртуальному просторах із метою досягнення цілей національного рівня і ґрунтуються на врахуванні потреб та реакцій заінтересованих сторін.

© Соловійов С.Г.

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – 1) системні комунікації, зорієнтовані на встановлення довіри до держави (органів публічного управління), довготривалих взаємозв'язків між державою та її внутрішніми і зовнішніми аудиторіями, які допомагають досягти визначених стратегічних цілей; 2) особливі принципи управління комунікаційним процесом, що об'єднують, координують, активізують і використовують ресурси та можливості публічного управління, маркетингу, журналістики, соціології, психології, бізнесу й реклами; 3) ско-

ординоване використання комунікативних можливостей та зусиль державних інституцій, спрямованих на просування національних інтересів, політики та цілей держави через використання узгоджених концепцій, стратегій, доктрин і програм, планів, тем, месиджів і продуктів, поєднанні та синхронізовані з діями всіх елементів національної могутності.

© Сивак Т.В.

СТРАТЕГІЧНІ НАРАТИВИ (МЕТА-НАРАТИВИ) – сукупність скоординованих комунікативних дій, які об'єднують, узгоджують впливи всіх складників стратегічних комунікацій і доступні для сприйняття цільовими аудиторіями. Формуються державою і відображають національні цінності у вигляді стратегій розвитку, законодавчих актів, виступів вищих державних посадовців, а також творів науки, мистецтва, культури.

© Соловійов С.Г.

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ – діяльність держави щодо формування, підготовки, розвитку та використання кадрів, зокрема публічної служби; система офіційно визначених цілей, завдань, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання кадрових процесів і відносин; стратегія держави з формування та раціонального використання кадрового потенціалу суспільства. Метою **С.д.к.п.** є забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими, професійними, патріотично налаштованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, правової, соціальної держави з розвиненою ринковою економікою. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 роки схвалена Указом Президента України від 01 лютого 2012 р. № 45/2012.

© Васильєва О.І.

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – законодавчо визначена модель дій держави в економічній системі з метою досягнення поставлених цілей, що визначаються національними інтересами в економічній сфері, пріоритетами розвитку національної економіки та ґрунтуються на необхідності моніторингу та нейтралізації загроз економічній безпеці держави.

© Чернятевич Я.В.

СТРАТЕГІЯ НЕПРЯМИХ ДІЙ – система симетричних та асиметричних підходів і превентивних дій, які не передбачають застосування сили, але призводять у перспективі до більш сприятливих умов щодо реалізації національних інтересів шляхом дезорієнтації та дезорганізації супротивника в контексті змін простору протиборства.

© Шевченко М.М.

СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – документ, що розробляється на довгостроковий період (понад п'ять років) з урахуванням положень національних стратегічних документів та соціально-політичних, демографічних і економічних наукових прогнозів для конкретного регіону, у якому визначаються цілі діяльності регіональних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громад для досягнення бажаного соціально-економічного стану певної території.

© Клешня Г.М.

СТРУКТУРАЛІЗМ – науковий і філософський напрям, що: 1) трактує явища буття як певну структуру, частини якої пов'язані між собою і утворюють більш всеосяжну систему або структуру; 2) відображає суперечність між людиною і соціальними структурами, ігнорує людину, заперечує внутрішні суперечності

як джерело розвитку і зміни структури об'єктів.

© Козаков В.М.

СУБ'ЄКТ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг.

© Грай М.П.

СУБ'ЄКТ ДЕКЛАРУВАННЯ – особи, зазначені в нормах Закону України “Про запобігання корупції”, інші особи, які зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства України з питань запобігання корупції декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається цим агентством.

© Сергієнко О.В.

СУБ'ЄКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ – особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; прирівняні до них особи; особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми; кандидати у народні депутати України, кандидати на пост Президента України, кандидати в депутати місцевих рад та інші визначені законом фізичні та юридичні особи, які використовують свій статус для одержання

неправомірної вигоди, а також особи, які надають таку вигоду.

© Снісаренко Л.Ю.

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ – учасники певних публічних відносин, які мають права та виконують юридичні обов'язки щодо забезпечення економічної безпеки: органи публічного управління (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства, зокрема Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів України, Міністерство промислової політики України, Національний банк України, державні комітети, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування); посадові особи; службовці, які наділені державно-владними повноваженнями, та ін.

© Чернятевич Я.В.

СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ВОЄННІЙ СФЕРІ – Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України, вище військово-політичне керівництво держави, офіційні представники Міністерства оборони України та Збройних Сил України, уповноважені громадські організації та представники засобів масової інформації.

© Устименко О.В.

СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – інституційно організовані та індивідуальні учасники суспільно-політичних процесів, що артикулюють та агрегують суспільно значущі інтереси та спроможні запропонувати розв'язання суспільно значимих проблем.

© Солових В.П.

СУБ'ЄКТИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ – носії функціональних прав та обов'язків, що реалізують певне коло завдань із реалізації державної політики, місії, стратегії чи програми, наділені

правами, обов'язками і компетенцією для участі у такій діяльності: органи публічної влади, громадські організації, бізнес-корпорації, громадяни, які мають діяти узгоджено, скоординовано та системно в інформаційно-комунікаційному просторі для досягнення стратегічної мети.

© Савков А.П.

СУБСИДІАРНОСТІ ПРИНЦИП – суспільно визнана і/або законодавчо встановлена вимога до організації публічно-владної діяльності, яка передбачає, що на більш високий рівень публічного управління покладається здійснення суспільно значущих функцій винятково у випадках, коли їх належна та ефективна реалізація неможлива на нижчих рівнях.

© Мельниченко В.І.

СУБСТИТУЦІЙНИЙ ПРИВАТНИЙ ПАРТНЕР – юридична особа приватного права або фізична особа – підприємець, яка бере на себе зобов'язання щодо реалізації проекту публічно-приватного партнерства (ППП) на умовах, передбачених контрактом ППП або акціонерною угодою, у разі, якщо буде доведено факт неспроможності виконати свої зобов'язання щодо реалізації проекту ППП основним приватним партнером у встановлені строки згідно з чинним законодавством.

© Сороченко А.В.

СУВЕРЕНІТЕТ ВНУТРІШНІЙ – форма відносин народу і держави, влади і політичної системи суспільства, вибір форми правління, що виражає верховенство і повноту державної влади відповідно до всіх інших суб'єктів публічного управління та адміністрування, цільові установки яких можуть як збігатися, так і не збігатися з державними стереотипами. Держава регулює соціальні процеси, приймає відповідні законодавчі документи, наділяє владними повноваженнями певні структу-

ри. Зміст **С.в.** розкривають основні суверенні права на: законодавче регулювання суспільних відносин; запровадження системи державних органів, громадянства, грошової одиниці; стягнення податків і зборів; установлення адміністративно-територіального поділу; розпорядження своєю територією і природними ресурсами; застосування правового примусу; створення збройних сил тощо.

© *Абрамов В.І.*

СУВЕРЕНІТЕТ ДЕРЖАВНИЙ – верховенство державної влади всередині країни і її незалежність від якої-небудь іншої влади в міжнародних відносинах та певна здатність держави чинити ті чи інші дії й ухвалювати рішення, що розкривається через такі ознаки, як: верховенство, незалежність, рівноправність, єдність, неподільність та невідчужуваність суверенітету.

© *Абрамов В.І.*

СУВЕРЕНІТЕТ ЗОВНІШНІЙ – механізм функціонування національної держави в системі міжнародних відносин, який покликаний забезпечити територіальну цілісність і невтручання у внутрішні справи держави ззовні, що включає заключення міжнародних договорів, підтримання дипломатичних відносин з іншими державами, оголошення війни та укладення миру, здійснення юрисдикції стосовно громадян, які перебувають за межами території держави, здійснення діяльності у виключній економічній зоні та на континентальному шельфі, участь у роботі міжнародних організацій тощо.

© *Абрамов В.І.*

СУДОУСТРІЙ – 1) сукупність норм, що визначають завдання та основоположні засади організації й діяльності, структури і компетенцію судів та прирівняних до них органів; 2) безпосередньо організаційна побудова системи правосуддя,

включно з органами й установами, що її обслуговують.

© *Клешня Г.М., Орденов С.С.*

СУДОЧИНСТВО АДМІНІСТРАТИВНЕ – 1) діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, установленому адміністративно-процедурним законодавством; 2) діяльність судів щодо розгляду і вирішення справ за позовними заявами фізичних і юридичних осіб до суб'єктів владних повноважень щодо визнання незаконними їх рішень, дій чи бездіяльності.

© *Покрова Л.В.*

СУПЕРФІЦІЙ – довгострокове, відчужуване та успадковане право користування чужою земельною ділянкою, переданою відплатно чи безоплатно для будівництва промислових, побутових, соціально-культурних, житлових та інших споруд і будівель. Таке право виникає на підставі договору або заповіту. Існуючий **С.**, у свою чергу, може бути переданий суперфіціарієм іншій особі за будь-яким цивільно-правовим договором, що відповідає природі цих відносин, або може також переходити у спадщину як на підставі заповіту, так і шляхом успадкування за законом.

© *Дехтяренко Ю.Ф.*

СУСПІЛЬНА ПАМ'ЯТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – феномен, що розглядається як діяльність і як процес зі збереження, втрати, відтворення, відновлення образів минулого, значущих для подальшого соціально-політичного розвитку суспільства. Суспільна пам'ять є сховищем політичного й адміністративного досвіду суспільства та виявляється у: свідомості суспільства, груп та індивідуальних ідентичностях; соціально-політичній поведінці громадян; діяльності політико-владних інститутів. Суспільна пам'ять є елементом зв'язку

соціально-політичних інститутів та процесів минулого, сьогодення і майбутнього. Особливої значущості в публічному управлінні набуває використання фактологічної, контекстної, ідеологічної, афективної та оціночної функцій суспільної пам'яті. Суспільна пам'ять розкриває потенціал суспільства в осмисленні минулого і визначенні шляхів розвитку, а також забезпечує спільність процесів соціального співжиття гетерогенного суспільства. Звернення до суспільної пам'яті запобігає монополії на тлумачення минулого, але й містить загрози спекуляцій на історичному ґрунті.

© Голубчик Г.Д.

СУСПІЛЬНА САМОДІЯЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ – вираження суспільної волі об'єктів публічного управління на дії суб'єктів управління місцевого рівня. Дотримання у здійсненні суспільної самодіяльності демократичних цінностей та принципів, творчої енергії та відповідальності населення за організацію життєдіяльності на місцевому рівні надає публічному управлінню ознак форми реалізації прав і свобод людини та громадянина в питаннях формування стримувань і противаг для державного управління. Реалізація суспільної самодіяльності населення у публічному управлінні здійснюється через процеси формування конкурентного середовища (приватизація послуг) у сфері адміністративних послуг, що сприяє децентралізації державного управління і деконцентрації виконавчої влади на місцевому рівні.

© Дробот І.О.

СУСПІЛЬНИЙ ІНСТИТУТ – 1) історично зумовлена та свідомо сформована система організації життєдіяльності суспільства, існування якої об'єктивно спричинене потребами задоволення гуманітарних, соціальних, економічних та політичних потреб суспільства в цілому та

окремих його частин на певному етапі розвитку; 2) сукупність суспільних структур, пов'язаних із певним колом суспільних (гуманітарних, соціальних, економічних та політичних) відносин; 3) упродовж тривалого часу функціонуюча система формальних і неформальних норм і правил упорядкування суспільних зв'язків і відносин.

© Петрос О.М.

СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК – поступальні, спрямовані, закономірні або організовані зміни в суспільстві, які зумовлюють трансформацію та ускладнення суспільних відносин, соціальної структури суспільства, появу нових потреб, інтересів, норм, цінностей та форм суспільної діяльності. **С.р.** зумовлюється взаємодією людей, громад та суспільних інституцій під впливом певних об'єктивно сформованих умов. **С.р.** є прогресивним, якщо він пов'язаний з переходом суспільства та його інститутів до більш досконалих форм життєдіяльності, що, зрештою, проявляється у сталому підвищенні рівня та якості життя, демографічному зростанні. Регресивний **С.р.** спостерігається при переході суспільства від існуючих до нижчих форм життєдіяльності і, відповідно, проявляється в зниженні рівня та якості життя, погіршенні відносин у суспільстві та зменшенні чисельності населення.

© Десяр'ова І.О.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО – політична ініціатива Європейського Союзу, метою якої є створення необхідних умов для прискорення процесу політичного об'єднання й подальшої економічної інтеграції між Європейським Союзом і заінтересованими країнами-партнерами (Республіка Вірменія, Республіка Азербайджан, Республіка Білорусь, Грузія, Республіка Молдова й Україна), надання підтримки політичним і соціально-економічним реформам у країнах-партнерах, сприяючи їх зближенню з Європейським Союзом.

© Ситник С.В.

Т

ТЕОРІЯ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА – узагальнене наукове знання про мережеву морфологію сучасного суспільства, центральну роль у якому відіграє простір потоків – мережа комунікацій, яка визначається центрами, де ці мережі перетинаються. **Т.м.с.** ґрунтується на сукупності узагальнених наукових положень про закономірності функціонування мережевого суспільства внаслідок створення численних інформаційних мережевих структур та зростаючої ролі інформаційних впливів на систему суспільної організації, що виявляються тенденціями до інтернаціоналізації суспільного життя і послаблення державного суверенітету, до втрати вирішального значення вертикальних зв'язків у системі суспільного управління за одночасно зростаючого впливу горизонтальних соціальних зв'язків та ін. Згідно з **Т.м.с.** мережеве суспільство є чинником докорінних зрушень в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній сферах, прискорення темпів інновацій та суспільних трансформацій. Автор **Т.м.с.** – іспанський соціолог М.Кастельс (Manuel Castells), 1944 р.н.

© Петрос О.М.

ТЕОРІЯ СУСПІЛЬСТВА РИЗИКУ – учення про: 1) сучасне суспільство як суспільство виробництва ризиків, головною з ознак якого є зростання загроз різного походження (організаційних, соціальних, економічних, гуманітарних, технологічних, екологічних, цивіліза-

ційних, глобальних та ін.) й зумовлених ними ризиків у всіх сферах життєдіяльності суспільства; 2) розширене виробництво ризиків як частину механізму суспільного відтворення в умовах модернізації суспільних відносин; 3) виробництво ризиків як неминучих побічних непередбачуваних продуктів у системі прийняття рішень, що призводять до радикалізованої інституціоналізованої індивідуалізації внаслідок руйнування усталених зв'язків індивіда з фундаментальними суспільними інститутами, загрожують фундаментальним основам раціональної поведінки індивіда та суспільства, й обумовлюють необхідність створення нових концепцій держави і суспільства. Автор **Т.с.р.** – німецький соціолог Ульріх Бек (Ulrich Beck), 1944–2015 рр.

© Петрос О.М.

ТЕОРІЯ Х ТА ТЕОРІЯ У – дві взаємовиключні частини теорії управління стосовно мотивів діяльності працівників та стилів управління. **Т.Х.У** розробив Девід Мак Грегор наприкінці 50-х рр. **Т.Х** характеризує авторитарний стиль управління. Цей стиль використовується через те, що працівники за своєю природою є лінивими, безвідповідальними, такими, що за першої ліпшої нагоди намагаються уникнути праці. Отже, для досягнення цілей організації їх необхідно постійно примушувати, спрямовувати та контролювати. **Т.У** характеризує демократичний стиль управління. За цією теорією людина здатна себе контролювати.

ти, якщо вона прямує до мети, у досягненні якої вона заінтересована.

© Миколайчук М.М.

ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ (ІНВЕСТИЦІЙНІ) ПРОЕКТИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – проекти, що містять значну технічну, технологічну або будівельно-монтажну частину, у більшості випадків є інфраструктурними та характеризуються масштабним фінансовим результатом або економічним ефектом у регіональному чи народногосподарському аспекті; передбачають здійснення реальних (капітальних) інвестицій, фінансуються через капітальні видатки; мають середньо- або довгостроковий період реалізації і є, переважно, середньо- або великобюджетними, а основними факторами сталості результатів таких проектів найчастіше є фінансово-економічні фактори.

© Шаров Ю.П.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ – юридичний, управлінсько значимий вихідний документ на проектування технічного, технологічного, економічного, інформаційного, наукового та інших типів об'єктів (виробів) або виконання науково-дослідних робіт, що містить вичерпну інформацію про вимоги замовника для постановки завдань виконавцям на розроблення, впровадження, закупівлю чи інші операції.

© Дуда А.В., Осмак А.С.

ТЕХНОЛОГІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ – цілеспрямована послідовність дій (робочих операцій) суб'єктів національної безпеки, яка за допомогою відповідних методів і засобів впливу на об'єкт національної безпеки дає змогу забезпечити захист національних інтересів. До структури цієї технології входять такі елементи: цілісна теоретична концепція, яка відображає

закономірності функціонування об'єкта впливу; об'єкт і предмет впливу; алгоритм впливу; технологічні способи і засоби перетворення предмета впливу.

© Шевченко М.М.

ТЕХНОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – опис сукупності дій, що мають бути послідовно у належний спосіб та із застосуванням конкретних засобів і прийомів реалізовані суб'єктом публічного адміністрування (організацією чи конкретною посадовою особою) для досягнення певної мети при оптимальному використанні ресурсів (людських, фінансових, інформаційних і матеріальних). Опис **Т.п.а.** передбачає визначення мети, суб'єктів та об'єктів, шляхів і засобів впливу суб'єкта на об'єкт публічного адміністрування і зворотного зв'язку.

© Фірсова О.Д.

ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНА ТЕРИТОРІЯ – сухопутна територія, узбережжя та прилеглий до узбережжя континентальний шельф, річки і озера, морські води, надра та повітряний простір над ними, що сукупно є невід'ємною частиною території суверенної держави, на яку поширюються юрисдикція органів державної влади, дія Конституції та законів, але встановлюється особливий правовий режим перетину меж і вчинення правочинів, оскільки в зазначених межах органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження у зв'язку з окупацією.

© Клешня Г.М., Орденів С.С.

ТІНЬОВИЙ УРЯД – уряд, утворений парламентською опозицією на протигагу уряду, сформованому парламентською більшістю, що складається з парламентарів від опозиції, які вважаються тіньовими аналогами діючих членів кабінету із завданням забезпечення безперервного ефективного політичного управління

країною в поєднанні з постійним контролем опозиції за діяльністю уряду.

© Марчук Р.П.

ТОКСИЧНЕ ЛІДЕРСТВО – стиль поведінки особи, яка формально чи неформально виконує функції управління, що характеризуються дією для задоволення власних потреб, ефективною саморекламою, використанням результатів роботи інших для себе, застосуванням уведення в оману, маніпуляції та експлуатації інших, розмовами на загальні теми, без турботи про результати, культивуванням піддатливості, кризовим лідерством, незацікавленістю в комфорті для підлеглих. Уважається оберненою стороною харизми.

© Білинська М.М.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ – поняття, що характеризує таку морально-практичну орієнтацію, “технологію” поведінки соціальних агентів у процесі їх взаємовідносин, яка передбачає взаємоповагу, свідому відмову від зверхності, ущемлення прав і гідності один одного. В основі **Т.** – терпимість до способу життя, думок, почуттів іншої людини, повага до прояву індивідуальності, сприйняття та розуміння культур різних народів світу, обов’язкове визнання егалітарності,

автономності суб’єктів комунікації, зваженість і неупередженість у ставленні до інших парадигм, форм діяльності та традицій. У релігійній площині **Т.** постає як вияв культури взаємин у сфері міжконфесійних, внутрішньоцерковних відносин, один із факторів реалізації свободи совісті.

© Гераськов С.В.

ТРАНЗИТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА – 1) теорія, напрям досліджень, що обґрунтовує процес переходу від авторитарних, тоталітарних режимів до демократичних засобів і способів управління; 2) робить акцент не на об’єктивних умовах і “передумовах” демократії, а на діяльності основних політичних акторів – насамперед, на стратегічних виборах і дії політичних еліт (Д.Растоу, С.Гантінгтон, Х.Лінц, Ф.Шміттер, Г.О’Доннел, А.Пшеворський); 3) існують два протилежних напрями, які аналізують шляхи переходу до демократії: – *стратегія історичних траєкторій* – тривалий історичний шлях – “історична зумовленість” (Б.Мур-молодший, П.Андерсон і С.Роккан); 2) *стратегія розриву*, відповідна демократичного прориву, – мінливий шлях, який диктує причину і наслідок (Р.Даль, Д.Растоу, А.Стефан).

© Гонюкова Л.В.

У

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС – угода, яка замінює Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною та дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Її важливою складовою є Угода про створення поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, яка визначає правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторне наближення, спрямоване на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС. Ця Угода слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Вона набула чинності у повному обсязі 1 вересня 2017 р.

© Паламарчук Т.П.

УГОДА ПРО ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – угода між суб'єктами транскордонного співробітництва, що регламентує правові, організаційні, економічні та інші аспекти цього співробітництва, яка укладається з належним урахуванням повноважень, передбачених внутрішнім законодавством кожної Договірної Сторони, щодо міжнародних відносин та загальної політики, а також з урахуванням будь-яких правил контролю чи нагляду, яких мають дотримуватися територіальні общини або громади.

© Кризина Н.П.

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ – система узгоджених рішень та дій державних органів, організацій і посадових осіб з питань організації формування та захисту всіх інформаційних ресурсів у державному секторі, їх використання в інтересах держави і суспільства в цілому.

© Запорожець Т.В.

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ – діяльність спеціально створених органів державної влади та їх структурних підрозділів з метою проведення єдиної державної політики у сфері державної служби для забезпечення гарантій функціонування державних органів відповідно до інтересів держави, а також забезпечення діяльності державних службовців у державних органах. Іноземний досвід **У.д.с.** також надає приклади різних форм незалежних колегіальних органів (у Польщі – Рада цивільної служби, у Німеччині – Федеральний комітет з особового складу державної служби, у Франції – Вища рада публічної служби держави), до компетенції яких належить забезпечення прозорого формування високопрофесійного кадрового корпусу державної служби за відсутності політичного втручання. Схожі інструменти незалежності, колегіальності та прозорості, зокрема Комісія з питань вищого корпусу державної служби, Громадська рада, Рада управління людськими ресурсами, здійснюють функціональне **У.д.с.** разом із Національним агентством України з питань державної служби.

© Газарян С.В.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ – динамічний процес коригування функціонування організації з метою її постійного розвитку в мінливому середовищі, що включає логічно узгоджений порядок заходів, етапи, моделі, технології, методи, інструменти та певні стадії (усвідомлення необхідності змін, створення команди реформаторів, створення бачення майбутнього і стратегії, пропаганда нової концепції, створення умов для реалізації змін, упровадження змін, а також закріплення досягнутих успіхів).

© Латинін М.А.

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМИ ПРОЦЕСАМИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ – сукупність форм, засобів, методів і напрямів впливу, що застосовуються органами публічного управління та адміністрування для впорядкування системи суспільно-політичних і суспільно-економічних відносин з метою стабілізації та пристосування існуючої системи до умов, що змінюються; системний, планомірно організований вплив за допомогою взаємопов'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів на процес формування, розподілу, перерозподілу публічних службовців на рівні органу (підрозділу), створення умов для використання трудових якостей керівника (службовця) державної служби та служби в органі місцевого самоврядування з метою забезпечення ефективного функціонування організації і всебічного розвитку зайнятих у нью-му службовців.

© Васильєва О.І.

УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНЕ – система взаємодії між учасниками господарської організації, її органами управління і заінтересованими особами, закріплена в законодавстві, статуті та інших внутрішніх документах і спрямована на досягнення максимальної ефективності діяльності господарської організації

з урахуванням збалансованих інтересів усіх суб'єктів У.к.

© Снісаренко Л.Ю.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – система взаємопов'язаних організаційних, економічних і соціально-психологічних методів зі створення умов для нормального функціонування, розвитку і ефективного використання особистісного потенціалу кожного працівника. Система управління персоналом передбачає: розробку концепції управління персоналом; формування персоналу (планування кількісної та якісної потреби, підбір, відбір, розміщення та використання); ділову оцінку; розвиток (навчання, підвищення кваліфікації, службово-професійне просування, управління кар'єрою, формування кадрового резерву); мотивацію (матеріальну та нематеріальну) і стимулювання; створення сприятливих умов праці; регулювання трудових відносин.

© Дробязко Л.В.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ – 1) система організаційних, правових, соціально-економічних, психологічних і моральних відносин, які забезпечують ефективну реалізацію можливостей публічного службовця як в інтересах самого службовця, так і в інтересах органу публічної влади; 2) цілеспрямована діяльність керівників, керівників публічної служби, керівників і працівників служб управління персоналом, яка включає розробку стратегії кадрової політики, концепцію, принципи, форми, методи і технології управління персоналом професійної служби в державних і недержавних суб'єктах публічної влади (зокрема органах державної влади та органах місцевого самоврядування); 3) управлінський вплив, що реалізується у взаємозв'язках між суб'єктом (керівником публічної служби) та

об'єктом (персоналом органу публічної влади) і здійснюється безпосередньо суб'єктом публічного управління, спрямований на пошук, оцінку, відбір (добір) персоналу, його соціальну адаптацію на посаді, професійний та кар'єрний розвиток, мотивацію і стимулювання до виконання завдань, що стоять перед органом публічної влади. **У.п.п.с.** можна розглядати як самостійно функціонуючу систему, передусім систему кадрової роботи, що включає реальні цілі, завдання, пріоритети, механізми і технології. **У.п.п.с.** передбачає нормативно-правове, методичне, організаційне, інформаційне, документаційне і ресурсне забезпечення системи управління персоналом, має здійснюватися в межах і на основі сучасної державної кадрової політики, реалізації її цілей, принципів, стандартів та пріоритетів, є ефективним механізмом реалізації кадрової стратегії органу публічної влади, здатним суттєво підвищити ефективність його діяльності.

© Гончарук Н.Т.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ – сукупність методів, прийомів та заходів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикових подій та вживати відповідних заходів з метою зниження ступеня ризику, а також усунення або зменшення негативних наслідків настання таких подій. **У.р.** має базуватися на таких принципах: виправданості практичної діяльності (стратегічна мета **У.р.**) – прагнення до підвищення рівня добробуту суспільства за дотримання обов'язкової умови: ніяка практична діяльність, спрямована на реалізацію мети, не може бути виправдана, якщо вигода від неї для суспільства загалом не перевищує спричинених нею збитків; оптимізації захисту (тактична мета управління ризиком) – збільшення середньостатистичної очікуваної тривалості життя, що має бути в суспільстві, протягом якої особистість може вести

повноцінне та діяльне життя в стані фізичного, духовного та соціального добробуту; інтегральної оцінки небезпек (політика у сфері **У.р.** буде ефективною та послідовною лише у тому разі, якщо в **У.р.** врахований весь сукупний спектр наявних у суспільстві небезпек та вся інформація про рішення, що приймаються у цій сфері; стійкості екосистем (політика у сфері **У.р.** як обов'язкова умова має реалізовуватися в рамках суворих обмежень впливу на екосистему).

© Клименко Н.Г.

УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ – цілеспрямована діяльність суб'єктів публічного управління, що забезпечує прогресивні зміни в суспільстві та діяльності його інститутів. Основні підходи до **У.с.р.:** 1) організація поступового функціонального вдосконалення будь-якої соціальної, економічної та інших систем (політичної організації держави, державного управління та місцевого самоврядування, їх керівних органів, ринкових відносин, фінансово-кредитної системи, сфери охорони здоров'я, освіти, пенсійного забезпечення і т. ін.). У цьому разі зміни можуть забезпечуватися шляхом модернізаційних вдосконалень відповідно до нових, суспільних вимог і потреб, що зростають, поступового цілеспрямованого реформування у будь-якій сфері чи галузі, а також закономірних суспільних трансформацій; 2) забезпечення відносно швидких якісних змін з використанням інноваційних підходів для досягнення амбітної мети на основі раціонального осмислення суспільного буття, особливостей природного (еволюційного) розвитку певного явища, об'єкта, сфери, інституту тощо. Важливою умовою застосування обох цих підходів до **У.с.р.** є усвідомлення наявності суперечностей суспільного розвитку, які потребують публічно-управлінського впливу та в ідеалі мають динамічно розв'язуватися.

© Корженко В.В.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – сукупність вироблених історичним досвідом, науковим пізнанням і талантом людей навичок, умінь, способів, засобів доцільних вчинків і дій людини у сфері управління. Уд. вирізняється інтелектуальним характером, що виявляється в її спрямованості на вироблення, прийняття та практичну реалізацію управлінських рішень, покликаних змінювати в бажаному напрямі стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку і діяльність людей. Вона має бути здатною відображати соціальну дійсність і все, що відбувається в ній, розкривати наявні в ній ресурси, засоби і резерви, знаходити оптимальні способи її вдосконалення і переведення на новий рівень.

© Євдокимов В.О.

УПРАВЛІНСЬКА ПРОЦЕДУРА – формалізований логічний порядок дій із чітко визначеними змістом, способом, строками, відповідальними інституціями та формою взаємодії його учасників, створений з метою забезпечення ефективного здійснення тієї чи іншої управлінської діяльності, досягнення її цілей та отримання відповідних результатів.

© Бедова О.А.

УПРАВЛІНСЬКІ КАДРИ – працівники сфери матеріального виробництва та сфери надання послуг, трудова діяльність яких спрямована на виконання конкретних управлінських функцій (адміністративно-господарських, фінансових, маркетингових, статистичних та ін.). Основним результатом їх трудової діяльності є вивчення проблем управління, створення нової інформації, зміна її змісту чи форми, підготовка управлінських рішень, їх реалізація та контроль виконання. Розрізняють три основні ланки управлінських кадрів: 1) керівники (лінійні, функціональні) спрямовують і координують діяльність, розпоряджаються ресурсами, несуть повну відпо-

відальність; наділені правами і повноваженнями з прийняття та реалізації управлінських рішень; 2) фахівці зайняті створенням і впровадженням нових знань, технологій та розробкою варіантів розв'язання виробничих і управлінських проблем та беруть участь в їх реалізації; 3) технічні спеціалісти надають технічну та інформаційну допомогу керівникам і фахівцям (збирання, обробка, збереження і передавання інформації).

© Дробязко Л.В., Кучерява К.Я.

УРБАНІСТИКА – сфера наукових досліджень та практичної діяльності, що спрямовані на вдосконалення містобудівних практик та розвиток міського способу життя як соціально-технологічної системи, в якій поєднані інфраструктурні, екологічні, естетичні, економічні аспекти функціонування міста.

© Овчаренко С.В.

УСПІШНА КАР'ЄРА ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ – позитивний динамічний особистісно-професійний розвиток людини (за наявності в неї певних здібностей і необхідних якостей) у контексті просування її по службі за умови набуття професіоналізму, досвіду, високого рівня культури праці, що передбачає реалізацію професійного потенціалу, досягнення економічного зростання, відповідного статусу та соціального успіху, який пов'язаний зі схваленням результатів діяльності публічного службовця з боку громадян.

© Воронько Л.О.

УСПІШНІСТЬ ПРОЕКТУ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ – наявність значущої динаміки запланованих позитивних змін у середовищі проекту за умов виконання встановлених обмежень, яка вимірюється через порівняння вихідного (“без проекту”) та завершального (“з проектом”) станів середовища проекту з використанням заздалегідь визначених

індикаторів його результатів і забезпечує задоволеність заінтересованих сторін проекту.

© Шаров Ю.П.

УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ У НАТО – здійснюється за принципом консенсусу, тобто є виявом колективної волі всіх суверенних держав, що входять до складу цієї міжурядової організації. Консенсус досягається у процесі відповідних консультацій між державами-членами Альянсу. Консультації становлять основну складову процесу **У.р.НАТО**, надаючи союзникам змогу здійснювати обмін думками й інформацією, а також вести обговорення, перш ніж ухвалити рішення з будь-якого питання.

© Пошедін О.І.

УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – індивідуальна чи колективна діяльність осіб, які мають відповідне громадянство, щодо здійснення публічної влади шляхом впливу на прийняття управлінських рішень, вирішення питань державного та місцевого значення, а також розробки й реалізації державної політики за допомогою інструментів представницької або прямої демократії, зорієнтоване

на реалізацію публічних (загальних) інтересів.

© Шумляєва І.Д.

УЧАСТЬ МОЛОДІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – 1) форма демократії участі, яка запроваджується в молодіжній сфері з метою залучення молоді до обговорення та ухвалення рішень щодо державної молодіжної політики. Сучасні концепції базуються на визнанні молоді ресурсом суспільного розвитку та найкращим експертом із молодіжної проблематики. З цією метою запроваджене гасло “Жодних рішень для молоді без молоді”. У молодіжному секторі Ради Європи запроваджено модель, яка реалізується через систему спільного управління, що передбачає участь представників молодіжних організацій у підготовці та внесенні на розгляд керівних органів проектів політичних, бюджетних та інших документів. Важливими елементами системи є молодіжний дорадчий та спільний (із представників урядів та молодіжного руху) органи, що задіяні в розробці управлінських рішень. Актуалізується питання про участь так званої “неорганізованої молоді”; 2) представництво молоді у владних структурах різного рівня, передусім виконавчо-розпорядчих.

© Бородін Є.І.

Ф

ФАКТОРИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В КРАЇНІ – причини, рушійні сили процесу втрати стабільності, рівноваги політичної системи, погіршення її функціонування, а саме: 1) кризові явища суспільно-політичного життя в столиці держави; 2) етнотериторіальні люфти в геополітичній структурі регіонів світу; 3) масові порушення прав людини; 4) надання підтримки “державам-терористам”; 5) порушення міжнародних режимів, що регулюють воєнно-політичні питання міжнародної безпеки.

© Шевченко М.М.

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – орієнтація на потреби територіальної громади; наявність стратегій і програм інноваційного розвитку на місцевому та регіональному рівнях; реалізація інноваційної діяльності на основі нових знань, адаптація передового досвіду та кращих практик; результативний інноваційний менеджмент; високий рівень інноваційної організаційної культури та компетентностей персоналу; ефективне міжмуніципальне співробітництво й партнерство; наявність розвинутого інноваційного потенціалу й інфраструктури; ефективна інноваційна політика, у тому числі на місцевому рівні.

© Чикаренко І.А.

ФАКТОРИ СПРОТИВУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИМ НОВОВВЕДЕННЯМ – сукупність негативних факторів,

що виникли внаслідок загострення протиріч (несумісностей, невідповідностей, конфліктів тощо) та чинять спротив нововведенню як різноманіття відмінних за природою перешкод якісній зміні узвичаєного на нове.

© Попов С.А.

ФАНДРЕЙЗИНГ – процес залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо), які організація не може забезпечити самостійно та які є необхідними для реалізації певного проекту або своєї діяльності в цілому.

© Букатова Д.М.

ФЕНОМЕН КАРУСЕЛЬНИХ ДВЕРЕЙ – поширена практика працевлаштування колишніх високопоставлених політиків, публічних службовців, парламентарів у приватному секторі для роботи в галузях економіки, у державному регулюванні яких вони раніше брали участь, що призводить до виникнення конфлікту інтересів і підриву демократичного, орієнтованого на задоволення суспільних інтересів процесу прийняття рішень. Для цього феномену характерним є також і рух у зворотному напрямі, коли професіонали з приватного сектору працевлаштовуються в державних структурах. Є одним із найдійовіших способів впливу лобістів на політичний порядок денний, оскільки може призвести до надання зацікавленим групам, зокрема великому бізнесу, пільгового режиму, привілейованого доступу та непропор-

ційного впливу завдяки отриманню інсайдерської інформації та налагодження життєво важливих контактів. Уряди демократичних країн, часто через постійний тиск громадськості, намагаються врегулювати цю практику шляхом прийняття відповідних правил, наприклад етичних норм поведінки.

© Рудік О.М.

ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ – 1) як практична управлінська філософія – життєво-практична, прагматична мудрість, що спирається на реальний досвід державно-управлінської діяльності та певні культурно-історичні традиції, узагальнюється в базових, засадничих принципах, настановах, імперативах, табу, рецептах, “таємницях” мистецтва управління тощо, передається наступним поколінням управлінців через відповідні механізми соціалізації і т. ін.; 2) як складова теорії державного управління, що забезпечує дослідження природи науки державного управління, історичних причин та умов її виникнення, обґрунтування її методологічних особливостей, визначення предмета, завдань, розробки категорійного апарату та інших засобів дослідження, виконання експертних, аналітичних та прогностичних функцій; розробляє аксіологічні, загально-теоретичні і технологічні проблеми державного управління та відповідні їм напрями досліджень та ін. 1) як прикладна галузь досліджень теоретичної (зокрема соціальної) філософії – застосовує певну філософську теорію та методологію у сфері державного управління, здійснює аналіз та відбір власне філософських проблем, що виникають у цій сфері, уточнює, доопрацьовує загально-теоретичні положення до рівня, що відкриває можливість їх практичного застосування, спонукає суб’єкта пізнання до визначення власної філософської позиції та ін. Ці три складо-

ві, на думку В.М.Князева, розкривають основний зміст **Ф.д.у.**

© Петрос О.М.

ФІЛОСОФІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – відносно відокремлена частина галузі знань “публічне управління”, що досліджує світоглядні, загальнотеоретичні, методологічні, гносеологічні, аксіологічні проблеми, принципи, засади, закономірності й тенденції науки і практики публічного управління як узгодженої та скоординованої діяльності різних суб’єктів влад (державних, самоврядних, громадських) щодо забезпечення ефективної керованості сталим розвитком суспільства. Як складова частина теорії публічного управління **Ф.п.у.** здійснює осмислення суті науки публічного управління, її предмета, завдань, основних понять і категорій, ролі в суспільстві, методологічних особливостей, специфіки пізнавальної діяльності у сфері публічного управління, зміни парадигм управлінського мислення та діяльності тощо.

© Фурса М.В.

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – передача фінансових ресурсів, повноважень, функцій та відповідальності від державних органів органам місцевого самоврядування з метою зміцнення спроможності територіальних громад та підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів для створення комфортних умов проживання і надання органами місцевої влади високоякісних і доступних публічних послуг мешканцям своїх громад. Фінансова децентралізація підвищує ефективність управління бюджетними коштами та сприяє сталому розвитку громад.

© Казюк Я.М.

ФІНАНСОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНУ – здатність фінансової системи регіону (суб’єктів

фінансової діяльності та їх відносин) у процесі конкуренції з іншими фінансовими системами отримувати, залучати та ефективно використовувати фінансові ресурси, що в результаті зумовлює підвищення якості життя в регіоні.

© Сокіл В.В.

ФІНАНСОВА/ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – передача фінансових ресурсів і відповідальності щодо їх ефективного та раціонального використання з центрального на місцеві рівні для забезпечення завдань та функцій, що покладені на місцеві органи влади.

© Вакуленко В.М.

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу. Суб'єктами державного фінансового моніторингу є: Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство економіки України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Державна комісія регулювання фінансових послуг України, Державна служба фінансового моніторингу України. Об'єктами фінансового моніторингу є господарські та фінансові операції, процеси, що розглядаються на предмет їх законності, доцільності, достовірності, економічної ефективності.

© Самофалова Т.О.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД – створені в результаті розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту грошові кошти (частина яких концентрується у відповідних фон-

дах), що необхідні органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій і завдань з метою забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади. Вони є головною ознакою фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у виконанні ними реальних владних функцій та є необхідним джерелом для здійснення процесу розширеного відтворення, фінансування місцевих програм розвитку та соціального забезпечення територіальної громади.

© Дяченко С.А.

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ – надання з бюджету в безповоротному порядку політичним партіям, які набрали визначений відсоток голосів на останніх виборах, коштів на видатки, пов'язані із здійсненням їхньої діяльності.

© Марчук Р.П.

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА (БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА) – курс дій відповідних компетентних органів державної влади щодо залучення та використання бюджетних ресурсів відповідного рівня для забезпечення економічного і соціального розвитку. **Ф.п.** відображається в статтях доходів, видатків бюджету відповідного рівня, джерелах фінансування бюджету, у джерелах їх формування і напрямках використання, виявляється у формах і методах мобілізації бюджетних коштів та їх використанні на виконання органами публічної влади покладених на них функцій і повноважень.

© Ільченко-Сюйва Л.В.

ФОРВАРДНЕ ПЛАНУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ – з'ясування низки дій, що мають пов'язати утілювану урядом політику з бажаними наслідками та передбачення можливих варіантів розвитку подій.

© Зубчик О.А.

ФОРМАТ ВІДКРИТИХ ДАНИХ – надання даних у відкритому форматі з метою їх автоматизованої обробки засобами інформатизації без зайвих технологічних перешкод.

© Пігарев Ю.Б.

ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

– 1) зовнішньо виражена дія, волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації (посадової особи), здійснене в рамках режиму законності та його компетенції для досягнення мети адміністрування – вираження в зовнішньому вигляді конкретних дій суб'єкта публічної адміністрації, які здійснюються в процесі їхньої діяльності й спрямовані на реалізацію функцій адміністрування; виділяють дві групи **Ф.д.с.п.а.** – правові і неправові; 2) експертна у сфері розробки та реалізації політики; 3) уніфікований за зовнішніми ознаками, формалізований вид результатів конкретних дій органу управління, його структурних підрозділів та службових осіб, спрямованих на досягнення поставленої мети; виділяють кілька видів форм управлінської діяльності: нормативно-правові (становлення норм права); застосування норм права; організаційного регламентування внутрішньої роботи апарату органів влади; позаапаратної організаційної діяльності; матеріально-технічного забезпечення.

© Драгомирецька Н.М.

ФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

– способи реалізації місцевого самоврядування як права вирішувати питання місцевого значення: 1) форми безпосереднього волевиявлення громадян – місцеві вибори, місцевий референдум, загальні збори громадян за місцем проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання, інші форми прямої демократії; 2) форми взаємодії суб'єктів місцевого самоврядування – “силь-

на рада – мер”, “сильний мер – рада”, “рада – менеджер”, комбінована, комісійна; 3) організаційні форми діяльності суб'єктів місцевого самоврядування – сесія ради (пленарне засідання та засідання постійних і тимчасових комісій), засідання виконавчого комітету, робота сільських, селищних, міських голів та голів районних і обласних рад, дорадчо-консультативних органів (президія, колегія тощо), робота депутатів місцевих рад у виборчих округах тощо; 4) форми співробітництва територіальних громад – делегування завдань з передачею відповідних ресурсів, реалізація спільних проектів, спільне фінансування (утримання) об'єктів комунальної власності, утворення спільних підприємств, установ і організацій – інфраструктурних об'єктів та ін.

© Мамонова В.В.

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

– 1) зовнішнє вираження (зовнішнє оформлення) діяльності суб'єкта публічної адміністрації щодо реалізації своїх функцій у межах встановленої компетенції; 2) той чи інший спосіб зовнішнього вираження (оформлення) змісту цієї діяльності; 3) покликані забезпечувати найбільш доцільне виконання функцій адміністрування, досягнення його цілей із найменшими витратами сил, засобів і часу; 4) передбачені і регламентовані адміністративно-правовими нормами, містяться в законах та підзаконних актах, що визначають компетенцію того чи іншого суб'єкта владних повноважень (положення про той чи інший орган, посадові інструкції, правила тощо); 5) є системним утворенням, компоненти якого тісно взаємодіють один з одним, проте не є взаємозамінними. **Ф.п.а.** класифікують за: спрямованістю, ступенем юридичного вираження, досягнутими результатами, колом осіб, на яких вони поширюються, характером і методам вирішення питань компетен-

ції: суб'єктивним складом; суб'єктом ініціативи; умовами застосування; юридичним змістом.

© Драгомирецька Н.М.

ФОРМУВАННЯ ЕЛІТИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ – цілеспрямований процес створення особистості за певними найкращими ознаками, що передбачає заходи, спрямовані на її розвиток, та обов'язково включає її свідомий саморозвиток.

© Сурай І.Г.

ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – процес, що включає ідентифікацію проблеми, з'ясування того, на яких специфічних суспільних проблемах слід зосередити увагу та хто повинен займатися їх розв'язанням, формулювання пропозицій політики – висунення альтернативних пропозицій щодо розв'язання наявних проблем та ухвалення політики – відбір однієї із запропонованих пропозицій, створення політичної підтримки для неї та впровадження її через відповідні нормативно-правові акти.

© Солових В.П.

ФОРСАЙТ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – специфічний механізм, що є практичним заходом, технологією, інструментом та важелем впливу інтегрованого органу публічного управління, ситуативно утвореним представниками державного управління, місцевого самоврядування та громадянського суспільства (бізнесу, науки, громадськості) на розвиток та інновацізацію певних сфер, галузей суспільства, соціальних технологій тощо.

© Цедік М.Г.

ФОРСАЙТ-МЕТОД У ФОРМУВАННІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ – система методів експертної оцінки стратегічних напрямів соціально-економічного та інноваційного розвитку, виявлення

технологічних трендів, здатних вплинути на економіку і суспільство в середньо- і довгостроковій перспективі. Форсайт об'єднує ключових учасників змін (владу, наукову спільноту, бізнес, громадськість) і різні джерела інформації для розробки стратегічного бачення. В основі форсайту перебуває проактивний підхід до формування майбутнього шляхом створення спектру варіантів розгортання майбутнього із використанням інструментів передбачення (сканування горизонтів, сценарне планування, дельфі-опитування, дорожні карти, слабкі сигнали, “джокери” (wild cards).

© Фірсова О.Д.

ФОРСАЙТ-ПРОГРАМА – програма формування можливих станів майбутнього соціально-економічних систем шляхом використання методів прогнозування, визначення пріоритетів науково-технічного розвитку і вироблення рекомендацій для досягнення орієнтирів майбутнього, на основі яких створюється конкретна програма прийняття стратегічних рішень. Залежно від рівня проведення **Ф.-п.** розрізняють: міжнародний форсайт; національний форсайт; регіональний форсайт; галузевий форсайт.

© Фірсова О.Д.

ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) являють собою набір завдань, визначених законом або актами, які видаються на підставі закону, завданнями, які виконує особа, яка працює в органі публічної адміністрації і яка має юридичні повноваження для цього (Ю.М.Неделку, 2010); 2) слідування вказівкам законодавчої влади, надання послуг населенню, захист життя і власності людей, а також захист від зовнішньої агресії (П.Джонсон, 2014); 3) результати моделей дій адміністративної установи/структури (MSG, 2018, по Ф.Рігге). До **Ф.п.а.** відносять: 1) планування (визначення цілей і завдань,

які мають виконуватись персоналом), організація (створення формальних структур влади для організації процесу управління), укомплектування штатом (добір професіоналів), накази, координація (створення гармонії між різними відділами для оптимального функціонування, що зменшує дублювання та втрати), звітність (отримання правильної інформації в організації для управління), бюджетування (фінансове планування, контроль бюджетування); 2) обслуговування громадськості, допомога населенню, позитивний вплив на суспільство, контроль (шляхом створення організацій і агентств, які контролюють різні сфери суспільства); зміни програм державної політики для задоволення потреб і інтересів нації; 3) управління міськими бюджетами, розробка політики і законодавства, реалізація політики й аналіз даних для визначення суспільних потреб; 4) раціональний розвиток економічних пропорцій, контроль процесу приватизації, забезпечення ефективного здійснення прав власності держави й інших державних органів, підтримка приватного сектору, розробка і здійснення ефективної секторальної політики, забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки, створення оптимальної й раціональної інфраструктури, регулювання і контроль за дотриманням умов та правил ринкового середовища, забезпечення і зміцнення демократичних інститутів і механізмів, послідовний захист основних прав та свобод людини, соціальна функція як відображення обов'язків перед громадянами.

© Драгомирецька Н.М.

ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – відносно відокремлені в процесі розподілу праці сфери управлінської діяльності, що відрізняються змістом, специфічними формами і методами вироблення та справляння впливу на керовані об'єкти. **Ф.п.у.** належать

до складу найбільш фундаментальних понять, зважаючи на те, що вони: розкривають зміст публічного управління як систематичної практичної діяльності органів влади; опосередковують цілі в узгодженні зі специфічними характеристиками керованих об'єктів управління; впливають на структурну побудову органів публічної влади; зумовлюють конкретизацію форм і методів вироблення та ухвалення рішень щодо впливу на відповідні об'єкти управління, а також механізмів їх реалізації; визначають систему професійних вимог (спеціальних знань і практичних навичок) щодо виконання певних видів функціональної діяльності, застосування якої створює умови раціоналізації підбору та розстановки кадрів, у тому числі їх керівного складу та фахівців із високими кваліфікаційними характеристиками.

© Дідок Ю.В.

ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ – основні напрями діяльності публічної адміністрації, до яких відносять: а) забезпечення і втілення конституційно-правового імперативу соціальної держави; б) захист прав і свобод людини та громадянина; в) забезпечення правопорядку і законності, обороноздатності та оборони країни; г) підтримка, забезпечення, охорона і захист фундаментальних засад національного публічного порядку, суверенітету та державного устрою; д) забезпечення умов для збереження і відтворення культури народів, що проживають у державі; е) надання публічних послуг; є) самовідтворення і функціонування систем публічного управління.

© Дубенко С.Д.

ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ – основні напрями суспільно необхідної діяльності держави або самоврядних колективів, які відображають сутність,

суспільне покликання, цілі і завдання цієї діяльності з упорядкування суспільних справ у визначеній формі та відповідними засобами.

© Мельниченко В.І.

ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – самостійні напрями цілеспрямованої діяльності суб'єктів місцевого самоврядування, через реалізацію яких виконуються поставлені завдання для забезпечення життєдіяльності громади та її розвитку; конкретизуються у вигляді повноважень, закріплених законодавством; можуть бути класифіковані за різними ознаками: 1) за сутністю процесу управління – планування, організація, мотивація, контроль; 2) за формою діяльності – нормотворчі, установчі, організаційно-розпорядчі, забезпечуючі, наглядово-оцінювальні, консультативно-дорадчі; 3) за сферами життєдіяльності – політичні, економічні, соціальні, гуманітарні; 4) за суб'єктами місцевого самоврядування – громади, представницьких, виконавчих органів і посадових осіб місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення, асоціацій органів місцевого самоврядування тощо.

© Мамонова В.В.

ФУНКЦІОНАЛІЗМ – 1) методологічний принцип аналізу явищ суспільного життя, який полягає в розгляді суспільства як системи, що складається зі структурних елементів, функціонально пов'язаних один з одним, які виконують певні функції щодо суспільства як цілого; 2) принцип, згідно з яким кожна підсистема суспільства функціонує нормально, коли вона сприяє загальній стабільності функціонування всього соціального організму, дає змогу досягти

певної соціальної мети і відповідає базовим соціальним потребам.

© Козаков В.М.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ОБСТЕЖЕННЯ – 1) механізм збирання, аналізу та узагальнення інформації щодо реалізації завдань і функцій органів державної влади, інструмент постійного аналізу відповідності завдань і функцій органів виконавчої влади чинному законодавству, а також внутрішньої структури органів виконавчої влади покладеним на них завданням і функціям з метою усунення з практики їх діяльності внутрішніх суперечностей, функцій, що дублюються, та функцій, що не належать до сфери їх повноважень; 2) передбачає визначення доцільності збереження функцій як обов'язкових, оптимального способу їх реалізації, нового розподілу функцій серед органів виконавчої влади, встановлення під залишені функції оптимальної внутрішньої структури організації.

© Гонюкова Л.В.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СФЕРИ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ – сфери реалізації якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній, інформаційній та інших галузях з метою забезпечення суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку країни, що ґрунтується на узгодженій за цілями та стратегічними пріоритетами діяльності державних і недержавних інституцій на засадах інформаційно-комунікаційної взаємодії та спрямованої на встановлення довготривалих взаємозв'язків між державою та її внутрішніми і зовнішніми аудиторіями.

© Савков А.П.

Х

ХАРИЗМА – 1) особисті якості та здібності надзвичайної особи, завдяки яким вона оцінюється як обдарована надприродними, надлюдськими або специфічно особливими силами і властивостями, недоступними іншим людям; 2) висока обдарованість, особлива привабливість особистості, яка дає їй змогу легко й невимушено реалізовувати себе в житті як лідера, впливати на оточуючих, прищеплюючи їм свою ідеологію, мотивувати їх до дії; 3) особистісний ресурс людини, за допомогою якого вона сміливо йде до своїх цілей у професійній діяльності, особистому житті, досягає серйозних висот в інтелектуальному й духовному розвитку; 4) наділення особистості властивостями, що викликають високу повагу до неї і безумовну віру в її можливості; 5) особливий тип легітимності, організації влади та лідерства, що базується на виняткових якостях особи (релігійного, політичного діяча та ін.), що дають їй

зможу здійснювати в суспільстві функції лідера, вождя, реформатора.

© *Гошовська В.А.*

ХАРТІЯ ВІДКРИТИХ ДАНИХ G8 (G8 OPEN DATA CHARTER) – документ, у якому відображено п'ять стратегічних принципів відкритих даних (типова відкритість, якість та кількість, доступність, спрямовані на покращання урядування та інновації) та 14 пріоритетних сфер діяльності держави з метою розкриття економічного потенціалу відкритих даних.

© *Пігарев Ю.Б.*

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ – технології розподіленої обробки даних, за яких ресурси (обчислювальні потужності, місце розташування в сховищах даних, обчислювальні мережі, бази даних і програмне забезпечення) надаються користувачеві віддалено як інтернет-сервіс.

© *Карпенко О.В., Осмак А.С.*

Ц

ЦЕНЗ – визначені нормами права обмеження щодо відповідних особистісних характеристик людини стосовно реалізації певних прав і свобод громадян за певними ознаками, зокрема: за статтю, номінальністю, віком (виборчий ценз); за віком (віковий ценз); за статком (майновий ценз); за освітою (освітній ценз) тощо.

© Дубчак Л.М.

ЦЕНТР НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ – постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування (у разі прийняття відповідною радою такого рішення), в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії із суб'єктами надання адміністративних послуг.

© Васильєва Н.В.

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1. Централізація – зосередженість функцій публічного адміністрування в центральних владних структурах, створення ієрархічної структури управління, в якій переважають вертикальні зв'язки і вищі рівні мають повноваження щодо прийняття рішень, а прийняті ними рішення є обов'язковими для органів нижчих рівнів адміністрування. 2. Децентралізація в системі публічного адміністрування: 1) процес, за допомогою якого повноваження, функції, обов'язки і ресурси передаються від центрального уряду до місцевих органів

влади та/або іншим децентралізованим суб'єктам (ООН, 2006); 2) механізм вирішення критичних проблем (національної єдності, неділимості, захисту національних інтересів, забезпечення скоординованості, розподілення ресурсів, різноманітності, місцевих автономій); 3) передача політичних, фінансових, адміністративних і юридичних повноважень від центрального уряду до регіональних/субнаціональних і місцевих органів влади; 4) реорганізація державної влади таким чином, щоб створити систему спільної відповідальності між інститутами управління на центральному, регіональному і місцевому рівнях відповідно до принципу субсидіарності. Форми децентралізації: деконцентрація (від центральних урядових відомств до місцевих відділень/представництв тощо), делегація (напівавтономні організації), передача повноважень місцевим органам влади, покладання повноважень на неурядові організації.

© Драгомирецька Н.М.

ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ НАД СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ ДЕРЖАВИ – максимальне залучення органів публічної влади до управління силовими структурами при мінімальній участі останніх у політичному керівництві країною; часто виражається в управлінні цивільними особами силовими структурами та є управлінським інструментом демократичного режиму в сучасних умовах, хоча у сучасних демократичних державах дуже поширена участь військових

в окремих сферах життя й діяльності суспільства та існує потреба в армії, інших силових структур держави, у певному ступені професійної автономії.

© *Ворона П.В.*

ЦИФРОВА ДЕМОКРАТІЯ – форма суспільних відносин, за якої громадяни, використовуючи цифрові технології, за власною ініціативою долучаються до процесів формування, прийняття управлінських рішень та контролю за їх виконанням на рівні органів публічної влади; основною метою **Ц.д.** є підвищення ефективності участі громадян у процесах публічного врядування.

© *Соловійов С.Г.*

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА – сфера діяльності з виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

© *Гуменна К.Р.*

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА – спосіб та манера поведінки індивіда в суспільстві нового формату – цифровому, що проявляється в усіх аспектах суспільного життя, додаючи йому нової якості, змінюючи світогляд і світосприйняття, трансформуючи основні соціально-економічні, політичні, духовні й культурні уявлення, перетворюючи людей на активних учасників інформаційної взаємодії, виробників інформаційних ресурсів та надавачів інформаційних послуг. Рівнями **Ц.к.** є: матеріальний (технічні системи сучасних цифрових пристроїв); функціональний (соціальний); символічний; ментальний; духовно-ціннісний.

© *Твердохліб О.С.*

ЦИФРОВА СТРАТЕГІЯ (АДЖЕНДА) – загальний план управлінської діяльності, спрямований на вдосконалення життєдіяльності людини, суспільства і держави шляхом застосування сучасних цифрових технологій. **Ц.с.** затверджується на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях чи локально (для окремої організації). **Ц.с.** публічного

врядування – дорожня карта формування та реалізації політики цифровізації у системі публічного врядування.

© *Наместнік В.В., Карпенко О.В.*

ЦИФРОВЕ ВРЯДУВАННЯ – сервісоорієнтована організація функціонування системи публічного врядування (управління) на основі цифрових технологій. **Ц.в.** не є тотожним поняттю “електронне урядування”; якщо під електронним урядуванням розуміють спосіб організації публічної влади за допомогою електронних систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, то **Ц.в.** є новою інноваційною парадигмою організації та розвитку системи управління, одним із трендів якої є реалізація цифрових трансформацій у поєднанні з упровадженням сучасних цифрових технологій.

© *Куйбіда В.С., Карпенко О.В.*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – інноваційний етап еволюційного розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, в основу якого покладено роботу з цифровими (дискретними), а не з аналоговими сигналами. У публічному управлінні використання **Ц.т.** (блокчейн, Інтернет речей, корпоративна цифрова мережа, смарт-технології, цифрова інфраструктура, цифровий захист документів, цифрова ідентифікація, цифровий офіс, цифрове робоче місце тощо) створює платформу для ефективного і конкурентоспроможного розвитку цифрового врядування.

© *Наместнік В.В.*

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ – спричинені використанням цифрових технологій зміни в природі людини, її мисленні, життєдіяльності та управлінні. У контексті публічного врядування **Ц.т.** є докорінним перетворенням управлінської діяльності органів публічної влади на основі можливостей застосування в ній цифрових технологій.

© *Куйбіда В.С., Карпенко О.В.*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ – процес упровадження цифрових технологій для вдосконалення діяльності людини, суспільства і держави. **Ц.** публічного врядування – стрибкоподібний процес цифрових трансформацій публічного врядування у цифрове врядування (управління).

© Куйбіда В.С., Карпенко О.В.

ЦІЛІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ – 1) координація діяльності посадових осіб відповідно до певної політики, встановлення каналів поліпшення процесів прийняття рішень; 2) забезпечення справедливого розподілу товарів та послуг, підвищення якості життя населення, розширення сфери дій адміністративних функцій; залучення громадськості до адміністративних процесів; 3) організація спільної діяльності людей, окремих груп та організацій, забезпечення координації та взаємодії між ними, справляння керуючого впливу на певні об'єкти.

© Драгомирецька Н.М.

ЦІННІСНИЙ КОНФЛІКТ – 1) зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження та крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжуються складними соціально-ціннісними колізіями; 2) раціональна діяльність, де конфліктуючі сторони оформлюють свої інтереси у вигляді певних цілей, обирають шляхи їх досягнення, визначають шляхи завершення конфлікту.

© Козаков В.М.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ – 1) орієнтири, що визначають інтереси і потреби, детермінанти поведінки державних службовців, що складаються протягом тривалого періоду часу у певному соціокультурному середовищі; 2) використовуються стосовно окремої людини або групи осіб, але не до суспільства в цілому, виступають як потужні стимулятори культурної поведінки особистості, служать стимулами для

досягнення різноманітних цілей, захисту тих чи інших ціннісно-символічних імперативів.

© Козаков В.М.

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ – цінності, на яких засновано Європейський Союз. До них належать такі цінності: повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. **Ц.ЄС** є спільними для всіх держав-членів і визначені Договором про Європейський Союз. За їх порушення передбачаються певні санкції, включаючи позбавлення права голосу представника уряду держави-члена в Раді Європейського Союзу.

© Пошедін О.І.

ЦІННОСТІ НАЦІОНАЛЬНІ – матеріальні і духовні здобутки, створені й накопичені нацією протягом усього свого існування, які є важливими для задоволення її потреб та інтересів, необхідними і значущими для життєдіяльності та самореалізації, що передаються із покоління в покоління – власна територія, власна держава, власні економічні, соціальні й політичні здобутки, власний генофонд, власний спосіб життя, власні мова, культура, звичаї і традиції, історична пам'ять, міфи й легенди, власна національна самосвідомість, психологія і характер, власна самоназва.

© Карлова В.В.

ЦІННОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ – цінності, що передбачають дотримання цілої низки ціннісних критеріїв, серед яких слід виділити такі, як професіоналізм, компетентність, інноваційність, моральність, толерантність, взаємодію, відповідальність, що в комплексі визначають характер публічного управління і водночас виступають чинниками і вимірами ступеня демократичності публічно-управлінських відносин.

© Козаков В.М.

Ч

ЧИТАННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКЕ –

1) одна з послідовних стадій законодавчого процесу, яка складається з обговорення, розгляду, аналізу законопроектів та інших нормативно-правових актів на пленарних засіданнях парламенту; 2) **Ч.п.** законопроект – послідовні стадії обговорення законопроектів в парламенті або окремій палаті парламенту. Зазвичай законопроект проходить три читання.

В першому читанні приймається рішення про передачу законопроектів в постійну комісію, яка відповідає його профілю, в другому законопроект обговорюється в усіх деталях, при цьому голосуються поправки і доповнення, що вносяться депутатами, в третьому він голосується в цілому, на цій стадії можливі лише редакційні поправки.

© Ларіна Н.Б.

Ш

ШКОЛИ ГЛОБАЛІСТИКИ – основні напрями досліджень глобальних процесів, що існують у міжнародній науковій практиці і включають політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові. Залежно від того, яким аспектам процесів глобалізації приділяється особлива увага, розрізняють різні парадигми сучасної глобалістики, в рамках яких організовано наукові колективи і створено відповідні наукові школи: Римського клубу (А.Печ-

чеї), Інституту всесвітніх спостережень (Л.Браун), універсального еволюціонізму (М.Мойсєєв), мітозу біосфер (Е.Леруа, П.Шарден, В.Вернадський), контрольованого глобального розвитку (Д.Гвішиані), світ-системної парадигми (А.Г.Франк, Ф.Бродель, І.Валлерстайн, С.Амін), дороговказів у майбутнє (Б.Гаврилишин), гуманістичного соціалізму (Я.Тінберген), сталого розвитку (Л.Браун), глобальної спільноти (М.Чешков) та ін.

© Абрамов В.І.

Ю

ЮРИДИЧНА ОСОБА ПРИВАТНОГО ПРАВА – організація, яка створюється на підставі установчих документів або на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом.

© Снісаренко Л.Ю.

ЮРИДИЧНА ОСОБА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА – організація, яка створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

© Снісаренко Л.Ю.

ЮРИДИЧНА ПРОЦЕДУРА – 1) врегульований законами, іншими нормативно-правовими актами порядок, який складається з послідовних дій і спрямований на досягнення правового результату; 2) офіційно визначений порядок реалізації матеріальних норм (повноважень органів влади), що включає взаємопов'язану сукупність послідовних дій та спрямований на досягнення певного правового результату (порядок прийняття нормативно-правового акта, порядок видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон, порядок утворення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади та ін.).

© Плахотнюк Н.Г.

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (НОРМОПРОЕКТУВАЛЬНА ТЕХНІКА; ТЕХНІКА НОРМОПРОЕКТУВАННЯ) – 1) система засобів, методів і прийомів підготовки нормативно-правових

актів, основними елементами якої методологія розроблення проекту акта та визначення його структури; правила і прийоми викладення нормативних положень з обов'язковим дотриманням вимог щодо уніфікації термінології та мовного оформлення; правила внесення змін до правових актів, визнання цих актів такими, що втратили чинність, або скасування; 2) система правил і прийомів підготовки проектів актів, що забезпечує максимально повну і точну відповідність форми нормативних положень їх змісту, простоту викладу та доступність для розуміння, вичерпне охоплення питань, що належать до предмета правового регулювання актів.

© Плахотнюк Н.Г.

ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС – визначений нормами міжнародного чи національного права порядок дій уповноважених владних суб'єктів щодо застосування норм матеріального права через спеціальні юридичні механізми під час провадження різноманітних юридичних справ (набуття, припинення, зміни, порушення, визнання/невизнання, оспорювання прав та обов'язків) з метою досягнення відповідного юридичного результату.

© Сергієнко О.В.

ЮРИСДИКЦІЙНА (ПРАВООХОРОННА) ПРОЦЕДУРА – нормативно врегульований порядок діяльності уповноважених суб'єктів, що полягає в розгляді і вирішенні індивідуальних справ щодо оцінки правопорушень, характерними

рисами якого є: переважне здійснення в позасудовому порядку; обов'язкова участь органу влади, наділеного юрисдикційними повноваженнями; виникнення у зв'язку зі здійсненням адміністративного чи дисциплінарного правопорушення; обов'язкове здійснення правової оцінки діяння суб'єкта правопорушення; результатом застосування є притягнення до адміністративної чи дисциплінарної юридичної відповідальності; є детально регламентованим; виникає, як правило, за ініціативою суб'єкта влади чи спеціальних правоохоронних органів.

© *Плахотнюк Н.Г.*

ЮСТИЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНА – 1) система спеціалізованих державних органів, які в судовій процесуальній формі за зверненнями фізичних та/або юридичних осіб розглядають і вирішують справи про додержання матеріальних та процесуальних вимог закону органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими уповноваженими

на здійснення публічно-владних функцій суб'єктами; 2) особливий процесуальний порядок розгляду вирішення адміністративно-правових спорів, де хоча б однією стороною є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова особа або інший суб'єкт, уповноважений на здійснення публічно-владних функцій.

© *Мельниченко В.І.*

ЮСТИЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНА – 1) вирішення у встановленому порядку спорів про конституційність рішень та дій суб'єктів публічної влади як судами загальної юрисдикції, так і спеціальними конституційними судами; 2) вся юрисдикційна діяльність організаційно відокремлених від системи судів загальної юрисдикції конституційних судів; 3) вирішення в установленому порядку спорів за конституційними скаргами фізичних (або і юридичних осіб – за винятком юридичних осіб публічного права) щодо конституційності законів, якими визначаються права та обов'язки цих осіб.

© *Мельниченко В.І.*

Я

ЯКІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ – 1) відповідність змісту (мовної, юридичної і соціальної складових) та структури нормативно-правового акта вимогам нормативності, повноти правового регулювання, конкретності, системності, точності, ясності, простоти та стислості; 2) сукупність властивостей, що характеризують нормативно-правовий акт як форму та джерело права, а також властивостей, що характеризують норми як зміст нормативно-правових актів; 3) відповідність нормативно-правового акта вимогам юридичної (нормопроектувальної) техніки, серед яких:

прийняття акта в межах компетенції суб'єкта нормотворення; відповідність за обсягом регулювання визначеному в ньому предмету; відсутність повторів норм права, що містяться в інших нормативно-правових актах; відсутність дублювання однакових за змістом положень, що містяться в тексті цього нормативно-правового акта; ясність, чіткість, зрозумілість, стислість і послідовність; відсутність суперечливих норм права; відсутність положень, що належать до одного й того самого предмета правового регулювання; внутрішня узгодженість та логічно побудована структура.

© *Плахотнюк Н.Г.*

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК СТАТЕЙ

А

Аболіціонізм	9
Автономія ЗВО	9
Автономія законодавча	9
Автономія політична	9
Agile-підхід у публічному управлінні	9
Агітація	10
Адаптація публічних службовців	10
Адвокасі на локальному рівні	10
Адвокація	10
Адміністративна діяльність	10
Адміністративна етика в системі публічного управління	10
Адміністративна обумовленість	11
Адміністративна посада	11
Адміністративна правотворчість	11
Адміністративна процедура	11
Адміністративна структура	12
Адміністративне рішення	12
Адміністративний аудит	12
Адміністрування	12
Аксіологія публічного управління	12
Акт застосування права	12
Акт регуляторний	12
Акт тлумачення права	13
Активність політична	13
Актор публічної політики	13
Аналіз політики	13
Аналіз публічної політики	13
Аналіз рішень	14
Аналітика політична	14
Аналітична діяльність у публічному управлінні	14
Аналітичне оцінювання політики	14
Анексія	15
Антидискримінаційний план	15
Антикорупційна експертиза	15
Антикорупційна політика	15
Антикорупційні програми	15
Антикризовий моніторинг в адміністративно-територіальному утворенні (АТУ)	15
Апарат публічного управління	16
Апарат публічної влади	16
Архітектура електронного урядування (е-урядування) (E-Government Architecture)	16

Асоціації органів місцевого самоврядування	16
Аудит ефективності	16
Аудит персоналу в системі публічної служби	17
Аутсорсинг	17

Б

Багаторівнева політика	18
Багаторівневе публічне управління	18
Багаторівневе управління	18
Баланс влади	18
Бездія влади	18
Безпека духовна	18
Бенчмаркінг у системі публічної служби	19
Бікамералізм	19
Більшість парламентська у Верховній Раді України	19
Благодійна організація	19
Блокчейн	19
Боргова політика держави	19
Брендинг територій	20
Бюджет об'єднаної територіальної громади	20
Бюджет участі	20
Бюджетування	20

В

Вакантна посада державної служби	21
Великі дані (Big Data)	21
Вертикальна політика	21
Верховенство права	21
Вестфальська модель державного суверенітету	21
Взаємодія	21
Взаємодія в публічному управлінні	22
Виборчий процес	22
Види публічної служби	22
Визначення альтернатив політики	22
Вищий корпус державної служби	23
Відбір кадрів на державну службу	23
Відкрита кадрова політика в публічному управлінні	23
Відкрите урядування	23
Відкритий уряд	24
Відкритий формат даних	24
Відкриті дані (Open Data)	24
Відкриті публічні дані (Open Public Data)	24
Відносини суб'єкт-суб'єктні	24
Відповідальність органу публічної влади	24
Відповідальність у публічному управлінні	24
Влада	24

Влада експертна	25	
Влада еталонна (влада прикладу, харизматична влада)		25
Влада законна (традиційна)	25	
Влада примусу	25	
Внутрішньо переміщені особи (ВПО)		25
Воєнна політика України	26	
Воєнний стан	26	
Воєнно-політичний виклик	26	
Волонтерська діяльність	26	
Вступ на державну службу	26	
Г		
Галузі публічного права	27	
Гарантування місцевого самоврядування в публічному управлінні		27
Гендерна культура	27	
Гендерне бюджетування	27	
Гендерне оцінювання впливу	27	
Гендерне спрямування	28	
Гендерно-орієнтований бюджет	28	
Гендероване суспільство	28	
Генеральний план населеного пункту		28
Геоекономічні атрибути	28	
Гібридна війна	29	
Глобалізація воєнна	29	
Глобалізм	29	
Глобалістика	29	
Глобальна безпека	29	
Глобальна соціокультурна інтеграція	29	
Глобальна стратегія Європейського Союзу з питань зовнішньої політики і політики безпеки (а Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy)	30	
Глобальне врядування	30	
Глобофобія	30	
Горизонтальна політика	30	
Госпітальний округ	30	
Громадська антикорупційна експертиза		30
Громадська участь	31	
Громадський бюджет (бюджет для громадян)	31	
Громадський моніторинг якості публічних (муніципальних) послуг		31
Громадський резерв	31	
Громадські рухи	31	
Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону		31
Громадянська відповідальність	32	
Громадянське суспільство	32	
Громадянськість	32	
Група аналізу політики	32	

Government Relations (GR) (зв'язки з урядовими структурами,
зв'язки з державою) 32
GR на локальному рівні 32

Д

Дебати парламентські 33
Делегування повноважень у системі публічної влади 33
Демографічний прогноз 33
Демократизація і бюрократизація суспільства в публічному управлінні 33
Демократична культура 33
Демократичне врядування 34
Демократичне середовище 34
Демократичний транзит (перехід) 34
Демонстрація політична 34
Депутатська діяльність 34
Держава 34
Державна антикорупційна політика 35
Державна молодіжна політика 35
Державна політика, що заснована на доказах (Evidence-Based Policy) 35
Державна служба 35
Державна цільова програма 35
Державне підприємство 36
Державне регулювання діяльності недержавних інституцій
у сфері національної безпеки 36
Державне регулювання природних монополій 36
Державне регулювання цін 36
Державне управління 36
Державне управління (як наука) 37
Державне управління в умовах надзвичайних ситуацій 37
Державне управління освітою 37
Державне управління охороною навколишнього середовища 37
Державний PR 37
Державний земельний кадастр 37
Державний службовець 38
Державних секретарів інститут 38
Державні інформаційні ресурси 38
Державні комунікації 38
Державні цільові страхові фонди 38
Державно-приватне партнерство 38
Державно-управлінські нововведення 39
Державно-церковні відносини 39
Державно-цільові проекти і програми 39
Дескриптивні повноваження 39
Дефолт політичний 39
Джерела публічного права 40
Динаміка соціокультурного розвитку 40

Динамічне політичне лідерство	40	
Директорат міністерства	40	
Дискредитація в політичній сфері		40
Дискреційні повноваження	40	
Дискурс публічно-управлінський		40
Дисциплінарних стягнень види	41	
Дифамація в публічній сфері	41	
Диалог політичний	41	
Ділова комунікація публічних службовців у системі публічного управління		41
Діяч політичний (політик)	41	
Добір кадрів до публічної служби	41	
Добре врядування (Good Governance)	42	
Доброчесність	42	
Документообіг	42	
Достатня (громадівська) умова гарантування місцевого самоврядування в публічному управлінні	42	
Духовні цінності	42	

Е

Екологізація міського розвитку	43	
Екологічна політика	43	
Економічна блокада	43	
Економічна війна	43	
Економічне врядування	43	
Економічне ембарго	43	
Економічний бойкот	44	
Економічний ризик	44	
Експерт політичний	44	
Електронна демократія (е-демократія)		44
Електронне урядування (е-урядування)		44
Еліта в публічному управлінні	44	
Елітологія	44	
Емоційна компетентність керівника	45	
Енергетична безпека	45	
Етатизм (дирижизм)	45	
Етика публічного службовця	45	
Етика публічного управління (етика публічної служби)		45
Етична інфраструктура публічної служби	45	
Етичний кодекс публічного службовця	46	
Ефективне місцеве самоврядування	46	
Ефективність нормативно-правових актів	46	
Ефективність публічного управління	46	
Ефективність публічної політики	47	

Є

Євроінтеграція	48	
----------------	----	--

Європейська стратегія розумного, сталого та інклюзивного зростання “Європа 2020”	48		
Європейський план для України	48		
Європейські стандарти публічного управління	49		
Єдина державна система цивільного захисту (ЄДСЦЗ)	49		
Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення			49

З

Забезпечення якості публічних (муніципальних) послуг			50
Загальна оцінна структура (ООС/CAF)	50		
Загальні збори громадян	50		
Загрози економічній безпеці	50		
Законодавець	50		
Закономірності публічного адміністрування		50	
Законотворець	51		
Запит депутатський	51		
Запит парламентський	51		
Засоби (знаряддя) державної політики		51	
Засоби інформатизації	51		
Захист суб’єктивних прав і законних інтересів		51	
Збалансована система показників у системі публічної служби			51
Збалансованість процесів розвитку	52		
Зв’язаність держави правом	52		
Звернення депутатське	52		
Звільнення з державної служби		52	
Зворотне планування	52		
Здійсненність політики	53		
Здійснення політики	53		
Землеустрій	53		
Зовнішньоекономічна політика		53	

І

Ідентичність	54		
Ідеологія державна	54		
Ідеологія державотворення	54		
Ідеологія партійна	54		
Імпічмент	54		
Інвеститура	55		
Індекс податкоспроможності бюджету		55	
Індекс публічності місцевого самоврядування		55	
Індекс цифрової економіки та цифрового суспільства (DESI – Digital Economy and Society Index)	55		
Індикатори економічної безпеки		55	
Ініціатива законодавча	56		
Ініціатива населення у публічному управлінні		56	
Інклюзивна політика	56		

Інклюзивний місцевий розвиток	56	
Інкременталізм	56	
Інкрементальна політика	56	
Інноваційна діяльність органу публічної влади	57	
Інноваційна діяльність системи органів публічної влади		57
Інноваційна інфраструктура	57	
Інноваційна компетентність публічних службовців		57
Інноваційна культура	57	
Інноваційна модель розвитку	57	
Інноваційна система країни	58	
Інноваційний потенціал	58	
Інноваційний потенціал органу публічної влади		58
Інноваційний процес органу публічної влади	58	
Інноваційний розвиток	58	
Інноваційний розвиток територіальної громади		59
Інноваційні процеси	59	
Інноваційність у публічному адмініструванні	59	
Інноваційність проекту місцевого розвитку	59	
Інновація	60	
Інновація абсолютна (у сфері розвитку територіальних громад)		60
Інновація відносна (у сфері розвитку територіальних громад)		60
Інститут	60	
Інститут громадянства	60	
Інститут публічного аудиту	61	
Інститут публічного права	61	
Інститути громадянського суспільства	61	
Інститути публічної політики	61	
Інституційна (корпоративна) форма публічно-приватного партнерства		61
Інституційна пам'ять у публічному управлінні	61	
Інституційна пастка	62	
Інституційні практики	62	
Інституційні проекти місцевого розвитку	62	
Інституційні ресурси публічного управління	62	
Інституційно-правове забезпечення в системі публічного управління		62
Інституціоналізм	63	
Інституціональна матриця	63	
Інституціональне середовище	63	
Інституціональний розвиток	63	
Інституціональні засади публічного аудиту	63	
Інституція	63	
Інструмент “сканування горизонтів” у публічній політиці		63
Інструментарій іміджології в публічному управлінні	64	
Інструменти публічного управління	64	
Інтегрований орган публічного управління	64	
Інтернаціоналізація	64	
Інформаційна атака	64	

Інформаційна війна	64	
Інформаційна культура публічного службовця		64
Інформаційне напруження	65	
Інформаційна публічна політика		65
Інформаційні процеси	65	
Інформаційно-аналітична діяльність		65
Інформаційно-ресурсне забезпечення	65	
Інфраструктурний проект територіальної громади		65
Істеблішмент	66	
Історична пам'ять	66	
К		
Кадрова політика в системі публічної служби		67
Кадрове планування в публічному управлінні		67
Кадровий аудит	67	
Кадровий менеджмент	67	
Кадрові процеси	67	
Кар'єра	68	
Кар'єра публічного службовця	68	
Касетні проекти місцевого розвитку	68	
Категорії публічного адміністрування	68	
Квота політична	68	
Класифікація державно-управлінських нововведень		69
Кластер	69	
Кластер муніципальний (міжмуніципальний)		69
Кластерна політика	69	
Кластерорегіоналізація	69	
Клієнт-орієнтоване публічне управління	69	
Ключові показники результативності в системі публічної служби		69
Кодекс етичний у публічному управлінні	70	
Комісія парламентська	70	
Комітет парламентський	70	
Компетентність	70	
Компетенції	70	
Компетенція органу публічної влади	70	
Компетенція суб'єкта публічного управління	70	
Комплексний механізм державно-управлінських нововведень		71
Комплексність процесів розвитку	71	
Комунальний сектор економіки	71	
Комунікативна діяльність у публічному управлінні		71
Комунікації в системі публічної служби	71	
Комунітарна служба	71	
Конкурентоспроможність територіальної громади		72
Конкурентоспроможність території (села, селища, міста, району, регіону, держави, їх об'єднань)	72	
Конкуренція політична	72	

Консенсус політичний	72	
Консолідація демократії	72	
Конституційний лад	72	
Консультант	73	
Консультації з громадськістю	73	
Контролінг	73	
Контроль	73	
Контроль у сфері забезпечення якості публічних (муніципальних) послуг		73
Конфлікт інтересів	73	
Конфлікт інтересів на публічній службі	74	
Концепція “жорсткої сили”	74	
Концепція “м’якої сили”	74	
Концепція “ощадливого старту” (Lean Launchpad)	74	
Концепція публічного управління	74	
Кооптація	74	
Корпоративізм місцевого самоврядування в територіальних громадах		74
Корпоративна культура територіальних громад	75	
Корпоративні права держави	75	
Корпоратизм територіальних громад	75	
Корупційне правопорушення	75	
Корупційний ризик	75	
Корупціогенний чинник	76	
Корупція	76	
Корупція політична	76	
Коучинг	76	
Краунфайдинг	76	
Криза адміністративно-територіального утворення (АТУ)		76
Криза воєнно-політична	77	
Криза парламентська	77	
Криза урядова	77	
Кризова ситуація	77	
Критерії економічної безпеки	77	
Крос-секторіальна державна політика	77	
Культурна дипломатія	78	
Культурна політика	78	
Культурні індустрії	78	

Л

Легальність	79	
Легітимація органів публічного управління		79
Легітимація політична	79	
Легітимність	79	
Лідер	79	
Лідери думок у політичній сфері	80	
Лідерство в публічному адмініструванні		80
Лідерство в системі публічної служби		80

Лобізм на локальному рівні	80	
Лобістські технології	80	
Логіка мислення в публічному управлінні		81
Логролінг	81	
Локальна нормотворчість	81	
Людські ресурси в системі публічної служби		81
М		
Макрорегіон	83	
Мандат	83	
Маніфестація політична	83	
Маркетинг політичний	83	
Медіаграмотність публічного службовця		83
Медіація в місцевому самоврядуванні		83
Менеджер	84	
Менеджмент державного адміністрування (адміністративний менеджмент)		84
Менеджмент публічної політики	84	
Менторство	84	
Меншість парламентська	84	
Мережеве управління	84	
Меритократія	85	
Мета публічного управління	85	
Метаврядування (метаговернанас)	85	
Метаінформація про дані (метадані)	85	
Методи державного регулювання економіки		85
Методи державного управління	86	
Методи публічного управління	86	
Методологія оцінювання в публічному управлінні		86
Механізм антикризового управління в адміністративно-територіальному утворенні (АТУ)	86	
Механізм публічного управління системою забезпечення національної безпеки		86
Механізм публічної влади	87	
Механізми забезпечення економічної безпеки	87	
Механізми забезпечення національної безпеки	87	
Механізми публічного адміністрування	87	
Механізми публічного управління	87	
Механізми публічної політики	87	
Механізми регулювання інвестиційної діяльності		88
Мирні зібрання	88	
Міжнародна дорожня карта відкритих даних (International Open Data Roadmap)		88
Міжнародна організація праці (МОП)	88	
Міжнародна хартія відкритих даних (Open Data Charter)	88	
Міжнародний трудовий кодекс	88	
Міжнародні трудові стандарти	89	
Міжсекторальна взаємодія	89	
Міжсекторальні відносини	89	

Мікрорегіон	89	
Місія місцевого самоврядування	89	
Містообслуговуюча сфера	90	
Містоутворююча сфера	90	
Місцеве лідерство	90	
Місцевий економічний розвиток	90	
Мітинг політичний	90	
Мовнокультурна ідентифікація в публічному управлінні		91
Моделі місцевого управління	91	
Моделі політичного процесу	91	
Моделі публічного адміністрування	91	
Моделі публічної служби	91	
Модель “9V”	92	
Модель дестабілізації економічної системи	92	
Модель дестабілізації політичної системи	92	
Модель досконалості EFQM	92	
Модель політики	93	
Модель проектної зрілості органу місцевого самоврядування (ОМС)		93
Модель регіональної дезінтеграції держави	93	
Модель розвитку території	93	
Модель стандартних витрат	93	
Модернізація публічної служби	93	
Молодіжний парламент	94	
Монетарна політика (грошово-кредитна політика)	94	
Моніторинг наслідків виконання плану або програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	94	
Моніторинг соціально-економічного розвитку населених пунктів (територій)		94
Моніторинг у сфері забезпечення якості публічних (муніципальних) послуг		95
Моральний кодекс юриста в Україні	95	
Моральність	95	
Морально-етичні засади адміністративної діяльності	95	
Мотивація персоналу в системі публічної служби	95	
М-тест (тест малого бізнесу, SME-Test)	96	

Н

Набір даних (датасет) (Dataset)	97	
Надання адміністративних послуг	97	
Надзвичайна екологічна ситуація	97	
Надзвичайні ситуації воєнні	97	
Надзвичайні ситуації природного характеру	98	
Надзвичайні ситуації соціальні	98	
Надзвичайні ситуації техногенного характеру	98	
Надійність у публічному управлінні	99	
Напруженість суперечностей сучасної держави	99	
Наратив стратегічний	99	
Народ	99	

Національна безпека	99	
Національна ідея	100	
Національна інноваційна система	100	
Національна культура	100	
Національна пам'ять	100	
Національна резильєнтність (стресостійкість)	101	
Національна стратегія розвитку громадянського суспільства	101	101
Національне агентство з питань державної служби	101	
Національне агентство з питань запобігання корупції	102	
Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)		102
Національне антикорупційне бюро України	102	
Національний атлас України	102	
Національні інтереси в економічній сфері	102	
Національні інтереси розвитку держави	103	
Нація політична	103	
Недержавні інституції у сфері національної безпеки	103	103
Недовіра політична	103	
Нематеріальна культурна спадщина	103	
Необхідна умова гарантування місцевого самоврядування в публічному управлінні	103	
Неоменеджеризм	104	
Неправомірна вигода	104	
Неприбуткова громадська організація	104	
Новий публічний менеджмент (New Public Menedgment)		104
Ноополітика	104	
Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів	105	
Нормативно-правове забезпечення у сфері відкритих даних	105	
Нормативно-правовий механізм прийняття державно-управлінських рішень		105
Нормотворча компетенція	105	

О

Об'єднана територіальна громада	106	
Обговорення громадські	106	
Обмеження на публічній службі	106	
Обов'язки громадянина в публічному управлінні	106	106
Обов'язки публічних службовців	106	
Ознаки державного управління	106	
Омбудсмен	106	
Орган громадського самоврядування в освіті	106	106
Орган державної влади	107	
Орган публічного управління	107	
Органи державної влади (види)	107	
Органи публічної влади	107	
Органіграма	108	
Організації громадянського суспільства	108	108
Організаційне нормування	108	

Організаційне проектування	108	
Організаційний інструктаж	109	
Організаційні зміни	109	
Організаційні технології розвитку е-урядування та е-демократії		109
Організація	109	
Освітня гетерофільність публічних службовців	109	
Основа теоретико-методологічна	109	
Особи, уповноважені на здійснення завдань і функцій держави		110
Особливий період	110	
Особливості публічного управління	110	
Офіс реформ	111	
Охорона земель	111	
Оцінювання професійної діяльності публічного службовця		111
Оцінювання публічної політики	111	
Оцінювання результативності	111	
Оцінювання у сфері забезпечення якості публічних (муніципальних) послуг		111

П

Парадигма інноваційного розвитку суспільства	112	
Парасолькові проекти місцевого розвитку	112	
Парламентаризм	112	
Парламентарність	112	
Парламентська опозиція	112	
Парламентський дискурс	112	
Парламентський комітет асоціації	113	
Парламентський регламент	113	
Парламентські акти	113	
Партисипативна демократія	113	
Партисипативне управління	113	
Партнерство публічно-приватне	113	
Паспорт населених пунктів об'єднаної територіальної громади		113
Паспортизація населених пунктів об'єднаної територіальної громади		113
Передумови суспільно-політичної нестабільності	114	
Підвищення кваліфікації публічних службовців	114	
Підготовка публічних службовців	114	
Підконтрольні території	114	
План дій щодо членства в НАТО	114	
Планування	114	
Планування виборчої кампанії	115	
Поведінкові патерни	115	
Повний цикл публічної політики	115	
Повноваження органу публічної влади	115	
Повноваження суб'єкта публічного управління	115	
Повсюдність місцевого самоврядування	115	
Податки	115	
Поділ влади	116	

Політика	116	
Політика євроатлантичної інтеграції України		116
Політика європейської інтеграції України		116
Політика місцевого розвитку	116	
Політика Східного партнерства ЄС		116
Політика участі	116	
Політика, заснована на доказах		117
Політикан	117	
Політична боротьба	117	
Політична відповідальність		117
Політична відповідальність у публічному управлінні		117
Політична влада	117	
Політична воля	118	
Політична діяльність	118	
Політична еволюція	118	
Політична еліта	118	
Політична ідеологія	119	
Політична конкуренція	119	
Політична криза	119	
Політична культура	119	
Політична культура державного службовця		119
Політична модернізація	120	
Політична партія	120	
Політична проблема	120	
Політична психологія	120	
Політична система суспільства		120
Політична стабільність	120	
Політична трансформація	121	
Політична участь	121	
Політичне банкрутство	121	
Політичне життя	121	
Політичне рішення	121	
Політичний PR	121	
Політичний авантюризм	121	
Політичний аналіз	121	
Політичний в'язень	122	
Політичний імідж	122	
Політичний інститут	122	
Політичний менеджмент	122	
Політичний плюралізм	123	
Політичний прогноз	123	
Політичний проект	123	
Політичний протест	123	
Політичний процес	123	
Політичний режим	123	
Політичний розвиток	123	

Політичні мережі	124	
Помаранчева революція	124	
Популярність політична	124	
Порівняльна публічна політика	124	
Порівняльний аналіз	124	
Портальні технології	124	
Порядок денний асоціації Україна–ЄС	125	
Посада	125	
Посада публічної служби	125	
Посадові особи місцевого самоврядування	125	
Послуги адміністративні	125	
Постіндустріальне суспільство	125	
Потенціал сталого розвитку територій	126	
Права публічних службовців	126	
Право на рівний доступ до державної служби	126	
Право територіальної громади	126	
Право участі у справах органу місцевого самоврядування	126	
Правова політика	127	
Правова форма публічного управління	127	
Правове регулювання проходження публічної служби	127	
Правове регулювання публічного управління	127	
Правовий режим воєнного стану в Україні	127	
Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації	127	
Правовий режим надзвичайного стану	128	
Правовий статус публічних службовців	129	
Правові імунітети в публічному управлінні	129	
Правові акти публічного управління	129	
Правозастосовна діяльність	129	
Правоохоронна діяльність	129	
Правоохоронні органи	129	
Правопорядок	129	
Правотворчість	129	
Президент України	130	
Призначення на посаду державного службовця	130	
Принципи гендерної політики в публічному управлінні	130	
Принципи демократичного врядування	130	
Принципи державної регіональної політики	131	
Принципи державної стратегії зниження ризиків та пом'якшення наслідків НС і мінімізації економічних збитків	131	
Принципи забезпечення економічної безпеки	132	
Принципи побудови інноваційної діяльності системи органів публічної влади	132	
Принципи публічного адміністрування	132	
Принципи публічного адміністрування у сфері освіти	133	
Принципи публічного управління	133	
Принципи публічної служби	133	
Принципи стратегічних комунікацій	133	

Проблема суб'єктності та спроможності в публічному управлінні	133
Провадження дисциплінарне	133
Програма гідної праці	134
Програма регіонального розвитку	134
Програмно-цільовий метод	134
Програмно-цільовий метод бюджетування	134
Проект публічно-приватного партнерства	134
Проекти (програми) транскордонного співробітництва	134
Проектна діяльність органів публічної влади	134
Проектний менеджмент у публічному управлінні	135
Проектно-орієнтоване управління стратегічним розвитком територіальних громад	135
Пропаганда політична	135
Протокол	136
Процедура кадрова	136
Процес поширення державно-управлінського нововведення	136
Процеси публічного адміністрування	136
Психологічний механізм прийняття державно-управлінських рішень	136
Публічна адміністрація	137
Публічна влада	137
Публічна дипломатія/м'яка сила	137
Публічна дипломатія та військові заходи на підтримку публічної дипломатії	137
Публічна діяльність	137
Публічна інформація	137
Публічна інформація у формі відкритих даних	137
Публічна культурна політика	138
Публічна особа	138
Публічна політика	138
Публічна політика у сфері природокористування	138
Публічна політика у сфері цифрової економіки	138
Публічна політика забезпечення економічної безпеки	139
Публічна політика забезпечення національної безпеки	139
Публічна політика забезпечення якості освіти	139
Публічна політика у сфері відновлення історичної пам'яті	139
Публічна політика у сфері зайнятості	139
Публічна політика у сфері захисту гуманітарних прав	139
Публічна політика у сфері захисту соціальних прав	140
Публічна політика у сфері культури	140
Публічна політика у сфері людського розвитку	140
Публічна політика у сфері освіти	140
Публічна політика у сфері регулювання доходів населення	140
Публічна політика у сфері соціальної інтеграції	141
Публічна політика у сфері соціально-трудових відносин	141
Публічна політика у сфері суспільної консолідації	141
Публічна політика щодо внутрішньо переміщених осіб	141
Публічна служба	141

Публічна служба особливого призначення	141	
Публічна служба як система	141	
Публічна соціальна політика	142	
Публічна сфера	142	
Публічне адміністрування	142	
Публічне адміністрування в охороні здоров'я	143	
Публічне адміністрування у сфері національної безпеки		143
Публічне адміністрування у сфері освіти	143	
Публічне врядування	143	
Публічне лобювання	143	
Публічне право	143	
Публічне управління	144	
Публічне управління житлово-комунальним господарством		144
Публічне управління соціальним розвитком	144	
Публічне управління в молодіжній сфері	144	
Публічне управління у сфері культури	144	
Публічне управління у сфері освіти	145	
Публічний аудит (Public Audit)	145	
Публічний дискурс	145	
Публічний дискурс у публічному управлінні та адмініструванні		145
Публічний інтерес	145	
Публічний консенсус	145	
Публічний маркетинг	146	
Публічний менеджмент	146	
Публічний простір	146	
Публічний сектор економіки	146	
Публічні дані	147	
Публічні дебати	147	
Публічні закупівлі	147	
Публічні комунікації	147	
Публічні послуги	148	
Публічні правовідносини	148	
Публічні справи	148	
Публічні фінанси	148	
Публічно-правова сфера регулювання	148	
Публічно-правовий інтерес	148	
Публічно-приватне партнерство у сфері культури		149

Р

Рада асоціації	150	
Рахункова палата	150	
Раціональна модель прийняття та реалізації стратегічного рішення		150
Раціональність комунікативна	150	
Реалізація публічної політики	151	
Ревіталізація	151	
Ревіталізація міст	151	

Револьверний фонд	151	
Революція Гідності	151	
Революція на граніті	152	
Революція у військовій справі		152
Регіон	152	
Регіональна політика	152	
Регіональний проектний офіс (РПО)		152
Регульований розвиток	153	
Регулювання суспільних відносин		153
Режим у районі проведення антитерористичної операції		153
Результат управлінської діяльності	154	
Результативність публічної політики	154	
Реінжиніринг у системі публічної служби		154
Реінжиніринг управлінських процесів	154	
Рейдерство	154	
Реструктуризація державного боргу	154	
Ресурсний потенціал місцевого самоврядування		155
Ресурсний потенціал регіону	155	
Ресурсний потенціал територіальної громади		155
Реформа (реформи) освіти	155	
Ризик-менеджмент у системі публічних фінансів		155
Ризик-орієнтована стратегія розвитку адміністративно-територіального утворення (АТУ)	155	
Ринкова вартість нерухомості	155	
Ринок корупційних послуг	156	
Ринок місцевих запозичень	156	
Ринок муніципальних послуг	156	
Рівні місцевого самоврядування в Україні		156
Рішення управлінське	156	
Розвиток	157	
Розвиток еліти в державному управлінні		157
Розвиток персоналу публічної служби	157	
Розподільча функція	157	
Розпорядчі документи	157	
Розселення міського і сільського населення		157
С		
Самоаналіз управлінський	159	
Самоосвіта публічних службовців		159
Саморозпуск парламенту	159	
Самосвідомість національна	159	
Свідомість	159	
Свідомість національна	160	
Свідомість суспільна	160	
Сектор безпеки і оборони України		160
Секторальна/галузева політика	160	

Семіотика державного управління	160	
Сервісна діяльність органів публічної влади		160
Сервісна концепція держави	160	
Сервісно-орієнтована державна політика		161
Сесія парламенту	161	
Система базових цінностей суспільства	161	
Система державного управління інформаційною безпекою		161
Система забезпечення економічної безпеки	161	
Система забезпечення національної безпеки	161	
Система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом	161	
Система збалансованих показників	162	
Система масового обслуговування	162	
Система місцевого самоврядування в Україні		162
Система національної безпеки	162	
Система публічного адміністрування	162	
Система публічного управління	163	
Система стратегічних комунікацій	163	
Система фінансового моніторингу	163	
Системний підхід у публічному управлінні		163
Системно-діяльнісний підхід	163	
Системоцентризм політичний	163	
Ситуаційний центр	163	
Служба в органах місцевого самоврядування		163
Служба управління персоналом	164	
Службова кар'єра	164	
Смарт-технології	164	
Смислова війна	164	
Соціальна відповідальність бізнесу	165	
Соціальна система	165	
Соціальне проектування	165	
Соціальний вузол	165	
Соціальний розвиток	165	
Соціальні відносини	165	
Соціальні інститути	165	
Соціальні цінності	166	
Соціальні цінності українського суспільства	166	
Соціально-економічні (“м’які”) проекти місцевого розвитку		166
Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій		166
Соціально-психологічний механізм прийняття державно-управлінських рішень	166	
Спеціальна перевірка (публічного службовця)		167
Співробітництво територіальних громад	167	
Спікер парламенту	167	
Спільна політика безпеки і оборони	167	
Спільне управління	167	

Спойл система	167	
Спроможні територіальні громади	168	
Стабільність суспільно-політична	168	
Сталість процесів розвитку територіальних громад		168
Сталість результатів проекту місцевого розвитку		168
Статус правовий органу публічної влади	168	
Стейкхолдери	168	
Стилі публічного адміністрування	169	
Стиль управління	169	
Стиль політика	169	
Стратегічна екологічна оцінка планів і програм		169
Стратегічна концепція НАТО	169	
Стратегічна мета публічного управління		169
Стратегічна поведінка	170	
Стратегічне керівництво силами оборони		170
Стратегічне планування в публічному управлінні		170
Стратегічне публічне управління	170	
Стратегічне рішення в публічному управлінні		170
Стратегічний підхід до державно-управлінських нововведень		171
Стратегічні комунікації	171	
Стратегічні комунікації в публічному управлінні		171
Стратегічні наративи (метанаративи)	171	
Стратегія державної кадрової політики		171
Стратегія економічної безпеки	172	
Стратегія непрямих дій	172	
Стратегія регіонального розвитку		172
Структуралізм	172	
Суб'єкт владних повноважень		172
Суб'єкт декларування	172	
Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення		172
Суб'єкти забезпечення економічної безпеки		173
Суб'єкти публічної дипломатії у воєнній сфері		173
Суб'єкти публічної політики	173	
Суб'єкти стратегічних комунікацій		173
Субсидіарності принцип	173	
Субституційний приватний партнер		173
Суверенітет внутрішній	173	
Суверенітет державний	174	
Суверенітет зовнішній	174	
Судоустрій	174	
Судочинство адміністративне		174
Суперфіцій	174	
Суспільна пам'ять у публічному управлінні		174
Суспільна самодіяльність у публічному управлінні на місцевому рівні		175
Суспільний інститут	175	
Суспільний розвиток	175	

Східне партнерство 175

Т

Теорія мережевого суспільства 176
Теорія суспільства ризику 176
Теорія X та теорія Y 176
Техніко-економічні (інвестиційні) проекти місцевого розвитку 177
Технічне завдання 177
Технології державного реагування на загрози національній безпеці 177
Технологія публічного адміністрування 177
Тимчасово окупована територія 177
Тіньовий уряд 177
Токсичне лідерство 178
Толерантність 178
Транзитологічна парадигма 178

У

Угода про асоціацію між Україною та ЄС 179
Угода про транскордонне співробітництво 179
Управління державними інформаційними ресурсами 179
Управління державною службою 179
Управління змінами 180
Управління кадровими процесами у публічній службі 180
Управління корпоративне 180
Управління персоналом у системі публічної служби 180
Управління персоналом публічної служби 180
Управління ризиком 181
Управління суспільним розвитком 181
Управлінська діяльність 182
Управлінська процедура 182
Управлінські кадри 182
Урбаністика 182
Успішна кар'єра публічного службовця 182
Успішність проекту місцевого розвитку 182
Ухвалення рішень у НАТО 183
Участь громадян у публічному управлінні 183
Участь молоді в публічному управлінні 183

Ф

Фактори дестабілізації політичної ситуації в країні 184
Фактори конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад 184
Фактори спротиву державно-управлінським нововведенням 184
Фандрейзинг 184
Феномен карусельних дверей 184
Філософія державного управління 185
Філософія публічного управління 185

Фінансова децентралізація	185	
Фінансова конкурентоспроможність регіону		185
Фінансова/фіскальна децентралізація	186	
Фінансовий моніторинг	186	
Фінансові ресурси місцевих громад	186	
Фінансування політичних партій	186	
Фіскальна політика (бюджетно-податкова політика)		186
Форвардне планування в публічному управлінні		186
Формат відкритих даних	187	
Форми діяльності суб'єктів публічного адміністрування		187
Форми місцевого самоврядування	187	
Форми публічного адміністрування	187	
Формування еліти в державному управлінні		188
Формування публічної політики	188	
Форсайт у сфері публічного управління	188	
Форсайт-метод у формуванні публічної політики		188
Форсайт-програма	188	
Функції публічного адміністрування	188	
Функції публічного управління	188	
Функції публічної адміністрації	189	
Функції публічної влади	189	
Функції суб'єктів місцевого самоврядування		190
Функціоналізм	190	
Функціональне обстеження	190	
Функціональні сфери системи стратегічних комунікацій		190

Х

Харизма	191	
Хартія відкритих даних G8 (G8 Open Data Charter)		191
Хмарні технології	191	

Ц

Ценз	192	
Центр надання адміністративних послуг	192	
Централізація та децентралізація в системі публічного адміністрування		192
Цивільний контроль над силовими структурами держави	192	
Цифрова демократія	193	
Цифрова економіка	193	
Цифрова культура	193	
Цифрова стратегія (адженда)	193	
Цифрове врядування	193	
Цифрові технології	193	
Цифрові трансформації	193	
Цифровізація	194	
Цілі публічного адміністрування		194
Ціннісний конфлікт	194	

Ціннісні орієнтири державних службовців	194
Цінності Європейського Союзу	194
Цінності національні	194
Цінності публічного управління	194

Ч

Читання парламентське	195
-----------------------	-----

Ш

Школи глобалістики	195
--------------------	-----

Ю

Юридична особа приватного права	196
Юридична особа публічного права	196
Юридична процедура	196
Юридична техніка (нормопроектувальна техніка; техніка нормопроекування)	196
Юридичний процес	196
Юрисдикційна (правоохоронна) процедура	196
Юстиція адміністративна	197
Юстиція конституційна	197

Я

Якість нормативно-правових актів	198
----------------------------------	-----

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Абрамов В.І.	Гусев В.О.	Козаченко Т.П.
Андрєєв В.О.	Давидова В.А.	Козлов К.І.
Антонова О.В.	Даниленко Л.І.	Колосовська І.І.
Бабаєв В.Ю.	Дегтярьова І.О.	Колтун В.С.
Бакуменко В.Д.	Дехтяренко Ю.Ф.	Конотопцева Ю.В.
Балабаєва З.В.	Дзюндзюк В.Б.	Корженко В.В.
Бebик В.М.	Дзяна Г.О.	Корольчук О.Л.
Бєдова О.А.	Дідок Ю.В.	Коротич О.Б.
Бєлова Л.О.	Драгомирецька Н.М.	Котуков О.А.
Білинська М.М.	Древаль Ю.Д.	Кравченко Р.А.
Бліщук К.М.	Дрешпак В.М.	Криворучко І.В.
Бобровська О.Ю.	Дробот І.О.	Кризина Н.П.
Бородін Є.І.	Дробязко Л.В.	Крутій О.М.
Борщ Г.А.	Дубенко С.Д.	Куйбіда В.С.
Ботвінов Р.Г.	Дубчак Л.М.	Кулініч О.В.
Бронікова С.А.	Дуда А.В.	Кучерява К.Я.
Бублій М.П.	Дяченко С.А.	Кушнір М.О.
Букатова Д.М.	Євдокимов В.О.	Ларіна Н.Б.
Буник М.З.	Єлагін В.П.	Латинін М.А.
Вакуленко В.М.	Жадан О.В.	Лелеченко А.П.
Василевська Т.Е.	Загорський В.С.	Лєнда Р.І.
Васильєва Н.В.	Запорожець Т.В.	Липовська Н.А.
Васильєва О.І.	Зозуля С.О.	Ліпенцев А.В.
Ворона П.В.	Зубчик О.А.	Літвінов О.В.
Воронов О.І.	Ігнатенко О.С.	Лукашук Н.В.
Воронько Л.О.	Іжа М.М.	Лукіна Т.О.
Гаєвська Л.А.	Ільченко-Сюйва Л.В.	Малюга А.В.
Газарян С.В.	Казюк Я.М.	Мамонова В.В.
Газізов М.М.	Кальниш Ю.Г.	Мамонтова Е.В.
Гарькавий І.Б.	Карамишев Д.В.	Марчук Р.П.
Гераськов С.В.	Карлова В.В.	Мельман В.О.
Голубчик Г.Д.	Карпенко О.В.	Мельник Т.О.
Голубь В.В.	Кирій С.Л.	Мельникова К.І.
Гончарук Н.Т.	Кілієвич О.І.	Мельниченко В.І.
Гонюкова Л.В.	Кіцак Т.М.	Миколайчук М.М.
Горбик В.М.	Клешня Г.М.	Мирна Н.В.
Гордієнко Є.П.	Клименко І.В.	Мороз В.В.
Гошовська В.А.	Клименко Н.Г.	Москаленко С.О.
Грабовський В.А.	Клиновий Д.В.	Муравицька Г.В.
Граї М.П.	Клімова С.М.	Надточій А.О.
Григорович Л.С.	Ковальова Т.В.	Наконечний В.В.
Гринчук Н.М.	Когут П.В.	Наместнік В.В.
Гришко Є.М.	Кожина А.В.	Науменко Р.А.
Гуменна К.Р.	Кожушко А.О.	Невмержицький О.І.
Гурієвська В.М.	Козаков В.М.	Нестеренко Г.П.

Новак-Каляєва Л.М.
Обушна Н.І.
Овчаренко С.В.
Оганісян М.С.
Олійник Н.І.
Оргієць О.М.
Орденов С.С.
Орлатий М.К.
Осьмак А.С.
Падафет Ю.Г.
Паламарчук Т.П.
Панченко Г.О.
Пахомова Т.І.
Пашко Л.А.
Петровський П.М.
Петроє О.М.
Пігарєв Ю.Б.
Піроженко Н.В.
Плахотнюк Н.Г.
Плотницька І.М.
Покрова Л.В.
Полищук І.В.
Попов С.А.
Попроцький О.П.
Пошедін О.І.
Приходченко Л.Л.
Прокопенко Л.Л.
Пухкал О.Г.
Ребкало В.А.

Рейтерович І.В.
Рогова О.Г.
Романюк С.А.
Рудік Н.М.
Рудік О.М.
Рябець К.А.
Савков А.П.
Савостенко Т.О.
Савчук Л.С.
Самофалова Т.О.
Сафронова О.М.
Семьоркіна К.О.
Сергеєва Л.М.
Сергієнко О.В.
Серьогін С.М.
Сивак Т.В.
Ситник С.В.
Сич Н.А.
Сірик В.В.
Скुरатівський В.А.
Слюсарчук О.П.
Снісаренко Л.Ю.
Сокіл В.В.
Соколова О.М.
Солових В.П.
Соловійов С.Г.
Сороченко А.В.
Статівка Н.В.

Сурай І.Г.
Сухенко С.А.
Таран Є.І.
Твердохліб О.С.
Телешун С.О.
Титаренко О.М.
Тішкова Н.Л.
Тучак М.О.
Устименко О.В.
Федоренко В.Л.
Фірсова О.Д.
Фурса М.В.
Хашієва Л.В.
Цедік М.Г.
Чала-Кукшина О.В.
Чернятевич Я.В.
Чикаренко І.А.
Шаров Ю.П.
Шахов В.А.
Шевченко М.М.
Шевчук Б.М.
Шпиґа П.С.
Шульґа М.А.
Шумляєва І.Д.
Юзефович В.В.
Яковлева Л.І.
Ярош Н.П.
Яцук В.А.

Д о в і д к о в е   в и д а н н я

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Термінологічний словник

Укладачі:

Куйбіда Василь Степанович
Білінська Марина Миколаївна
Петроє Ольга Михайлівна
та інші

Київ, НАДУ

Відповідальний за випуск *В. С. Андрейчук*
Редактори: *С. М. Шиманська, В. Г. Шевельова, Л. О. Воронько*
Коректори: *О. В. Должикова, С. Г. Крушельницька*
Технічний редактор *Ю. О. Куценко*

Підп. до друку 11.05.2018.
Формат 70x100/16. Обл.-вид. арк. 15,64. Ум.-друк. арк. 18,2.
Тираж 300 пр.

Видавець Національна академія державного управління
при Президентові України.
03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, тел. 456-77-95.
E-mail: naduprint@ukr.net

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003